

**T.C.
ERCIYES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İSLAM TARİHİ VE SANATLARI ANABİLİM DALI
İSLÂM TARİHİ BİLİM DALI**

**KUR'AN-I KERİM'DE KRONOLOJİK OLARAK HZ.
PEYGAMBER'İN HAYATI**

**Hazırlayan
Şaban ÖZKAVUKCU**

**Danışman
Prof. Dr. Şefaettin SEVERCAN**

Yüksek Lisans Tezi

**Ağustos 2011
KAYSERİ**

**T.C.
ERCIYES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İSLAM TARİHİ VE SANATLARI ANABİLİM DALI
İSLÂM TARİHİ BİLİM DALI**

**KUR'AN-I KERİM'DE KRONOLOJİK OLARAK HZ.
PEYGAMBER'İN HAYATI
(Yüksek Lisans Tezi)**

**Hazırlayan
Şaban ÖZKAVUKCU**

**Danışman
Prof. Dr. Şefaettin SEVERCAN**

**Ağustos 2011
KAYSERİ**

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

Şaban Özkavukçu

Kur'an-ı Kerim'de Kronolojik Olarak Hz. Peygamber'in Hayatı, adlı Yüksek Lisans tezi, Erciyes Üniversitesi Lisansüstü Tez Önerisi ve Tez Yazma Yönergesi'ne uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan
Şaban ÖZKAVUKCU

Danışman
Prof. Dr. Şefaettin SEVERCAN

İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı
Prof. Dr. Sebahaddin Samur

Prof. Dr. Şefaettin SEVERCAN danışmanlığında **Şaban ÖZKAVUKCU** tarafından hazırlanan “**Kur’an-ı Kerim’de Kronolojik Olarak Hz. Peygamber’in Hayatı**”adlı çalışma jürimiz tarafından Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalında **Yüksek Lisans** tezi olarak kabul edilmiştir.

23./09./2011

JÜRİ:

Danışman : Prof. Dr. Şefaettin SEVERCAN

Üye : Prof. Dr. Sebahaddin SAMUR

Üye : Prof. Dr. Erdoğan PAZARBAŞI

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulunun 30.09.2011 tarih ve ...18..... sayılı kararı ile onaylanmıştır.

30./09./2011

Prof. Dr. Yunus APAYDIN
Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ/TEŞEKKÜR

Ders ve tez dönemlerinde yardımlarını esirgemeyen, her konuda destek olan değerli hocamız Prof. Dr. Şefaettin SEVERCAN'a,

Öğrencisi olmaktan şeref duyduğumuz ve her zaman yardımlarını bizden esirgemeyen çok değerli Prof. Dr. Ahmet UĞUR ve Prof. Dr. Sebahaddin SAMUR'a,

Ve çalışmalarımız esnasında bize her türlü sabrı ve desteği gösteren, eşim Esra ve çocuklarım Bahadır ile Furkan'a, sonsuz teşekkürü bir borç bilirim...

Şaban Özkavukcu

KUR'AN-I KERİM'DE KRONOLOJİK OLARAK HZ. PEYGAMBER'İN HAYATI

Şaban ÖZKAVUKCU
Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yüksek Lisans Tezi, Ağustos 2011
Danışman: Prof. Dr. Şefaettin SEVERCAN

ÖZET

Hz. Peygamber milâdi 571 yılında Mekke'de bir cahiliye ortamında doğmuştur. Önce babası sonra da annesi vefat etmiş, dedesi daha sonra da amcası Ebu Talib tarafından yetiştirilmiştir. Hz. Peygamber yetiştiği ortamın kötülüklerine ve cahiliye adetlerinin hiçbirine katılmamıştır. Bu yüzden El-Emin ismine layık görülmüştür.

Hz. Peygamber 40 yaşında Mekke'de ki Hira mağarasında uzun süreler kalıp tefekküre daldığı bir sırada vahiy meleği Cebrail'in getirdiği ilk vahiyle Allah tarafından peygamberlik görevine layık görülmüştür.

Aldığı görevi en iyi şekilde önce çevresine sonra da kavmine anlattı. Ama kavmi yıllardır süren bir cahiliye geleneğinin hükmü altındaydı. Hz. Peygamber bütün inceliğine rağmen kavminin müşrikliğini kıramadı. Görülen eziyetler ve işkenceler neticesinde Hz. Peygamber ve Müslümanlar İslam'ı yaymak için Allah'ın emri üzerine Medine'ye hicret ettiler.

Hz. Peygamber'in Medine'ye göçü, Medine İslam Devletinin ilk adımı oldu. Tesis edilen anayasa sayesinde Medineli guruplar arasında geçerli bir hukuk oluşturuldu. Böylece guruplar arasında her an savaş çıkacak endişesi ortadan kaldırılmış oldu.

Hz. Peygamber'in Medine dönemiyle beraber bu göçü içine sindiremeyen Mekkeli müşrikler Hz. Peygamber'i ortadan kaldırmak için savaşlar düzenlediler. Yapılan savaşlar neticesinde Müslümanlar kendilerinden güçlü Mekke' müşriklerine karşı büyük zaferler kazandılar. Bu süreç sonunda gerçekleştirilen Mekke'nin fethiyle bir zamanlar aşağılandıkları, dışlandıkları ve yok edilmek istedikleri Mekke şehrine yeniden kavuştular.

Hız. Peygamber Mekke'nin fethiyle beraber putperestliğin son bulması için faaliyetlerde bulunmuştur. Hız. Peygamber ince bir üslupla devletlere ve kabilelere elçiler, mektuplar göndererek onları Allah'ın dinine çağırıştır.

Hız. Peygamber'in bütün bu gayretleri neticesinde, ayetin (Nasr, 110/1-3) belirttiği gibi insanlar bölük bölük Hız. Peygamber'in önderliğinde Allah'ın dinine girmişlerdir.

Netice itibariyle Hız. Peygamber için dünya çilelerinden kurtulma vakti gelmiştir. Çünkü Kuran-ı Kerim'in (Maide, 5/3) ifadesiyle, Allah dinini tamamlamış ve din olarak İslâm'ı seçmiştir.

Yapılan Veda Haccı ile Hız. Peygamber yapılması gerekenleri ümmete tebliğ etmiş ve her zaman kendisiyle beraber fedakârlıktan kaçınmamış olan ümmetiyle vedalaşmıştır.

Kuran-Kerim, tarih ve ümmet şahittir ki, Hız. Peygamber verilen risalet görevini en iyi şekilde gerçekleştirmiş ve bunun huzuru içinde hiç ayrılmadığı Yüce Allah'a kavuşmuştur.

Anahtar Kelimeler: Hız. Muhammed · Hız. Peygamber · Siyer · Siret · İslam Tarihi

THE CHRONOLOGICAL LIFE OF PROPHET MOHAMMED ACCORDING TO HOLLY QURAN

Saban OZKAVUKCU

Erciyes University, Institute of Social Sciences

M.Sc. Thesis, August 2011

Supervisor: Prof. Dr. Sefaettin SEVERCAN

ABSTRACT

Prophet Mohammed, was born into an environment of ignorance in Mecca in 571 AD. His father and later his mother died. He was brought up by his grandfather and later his uncle Ebu Talib. Prophet Mohammed did not join in ignorance traditions and badness of his environment he was brought up in. So, he was called as El-Emin (trustable).

Prophet Mohammed was deemed suitable by Allah to prophecy task with the first divine inspiration which was brought by Divine inspiration angel, Gabriel when he was 40 years old and while staying in Hira cave in Mecca and meditating for a long time.

He explained his task at best to his close friends, relatives and later to his tribe. But his tribe was under the autonomy of ignorance tradition lasting for years. In spite of all his kindness, Prophet Mohammed could not eliminate polytheism of his tribe. As a result of sufferings and tortures, Prophet Mohammed and Muslims emigrated to Medina upon the order of Allah to promulgate Islam.

The emmigration to Medina by the Prophet constituted the first steps of the Medina Islamic State. Thanks to the constitution established, a valid form of law was set up among the groups of Medina. Thereby, the fear of a war among the groups to break up at any moment was eliminated.

With the Medina period of Prophet Mohammed, polytheists from Mecca who could not saturate this emigration declared wars to kill Prophet Mohammed. As a result of the wars, Muslims won significant victories over polytheists of Mecca who were more powerful than them. At the end of this process, with the conquest of Mecca they regain there in which they were once humiliated, excluded and eliminated.

Together with the conquest of Mecca, Prophet Mohammed carried out activities in order to finish paganism. Prophet Mohammed called states and tribes to Allah's religion by sending messengers and letters to them in a kind way.

In consequence of Prophet Mohammed's all these endeavors, people accepted Allah's religion congestedly under the leadership of Prophet Mohammed as mentioned in the verse(Nasr, 110 /1-3).

In conclusion, it was time for Prophet Mohammed to get rid of these world sufferings. Because, as expressed by Holy Quran Allah completed his religion and chose Islam as the sole religion (Maide, 5/3).

With the farewell hajj, Prophet Mohammed issued the things that must be done to his ummah and said goodbye to them who feared no sacrifice for him and were with him all the time.

Holy Quran, history and ummah witnessed that Prophet Mohammed carried out his prophecy task given successfully and he peacefully reached to Almighty Allah from whom he never departed.

Key Words: Prophet Mohammed, Mohammed, Life style of Mohammed, History of Islam and Siret (Life history of Prophet Mohammed).

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK	i
YÖNERGEYE UYGUNLUK	ii
KABUL ONAY	iii
ÖNSÖZ/TEŞEKKÜR	iv
KISA ÖZET	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	ix
KISALTMALAR	xvi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. HZ. PEYGAMBER'İN MÜJDELENMESİ	5
1.1.1. Hz. İbrahim'in Duası.....	6
1.1.2. Hz. Peygamber'in Geleceğinden Hz. Musa'nın Haber Vermesi	8
1.1.3. Hz. İsa'nın Hz. Peygamberi Haber Vermesi.....	9
1.1.4. Hz. Peygamber'in Ehli Kitap Tarafından Bilinmesi	10
1.2. RİSALET ÖNCESİ MEKKE DÖNEMİ.....	11
1.2.1. Fil Yılı ve Fil Ashabının Yok Oluşu	11
1.2.2. Hz. Peygamber'in Doğumu ve Allah'ın Himayesinde Büyümesi	13
1.2.3. Hz. Peygamber'in Göğsünün Yarılması	14
1.2.4. Hz. Peygamber'in Ebu Talib'in Yanında Büyümesi	16
1.2.5. Hz. Peygamber Ticaretle Uğraşıyor.....	16
1.2.6. Muhammedü'l-Emin.....	17
1.2.7. Hz. Peygamber Putlara Tapmamıştır	19
1.2.8. O Ümmi Bir Peygamber'dir.....	20
1.2.9. Cahiliyede İnançlar ve Bir Değer Olarak Haniflik	23

İKİNCİ BÖLÜM

2. RİSÂLETİN MEKKE DÖNEMİ.....	27
2.1. VAHİY ÖNCESİ HZ. PEYGAMBER	27
2.2. HZ. PEYGAMBER'E İLK VAHİY (İLK SÖZ)	28
2.3. FETRETÜ'L-VAHİY (VAHYİN BİR ARA KESİLMESİ).....	30
2.4. SAFA TEPEŚİ İLANI VE HZ. PEYGAMBER'İN AÇIK DAVETLE EMROLUNMASI.....	32
2.5. VAHİY SONRASI HZ. PEYGAMBER.....	34
2.6. MÜŞRİKLERİN TEPKİLERİ	35
2.6.1. Müşrikler Ebu Talip'ten Yardım İstiyorlar	39
2.6.2. Müşriklerden Hz. Peygamber'e Teklifler	40
2.6.3. Müşriklerin İnançsızlıklarına Hz. Peygamber'in Üzülmesi (İlahi Uyarı ve Destek)	41
2.6.4. Biz Atalarımızın Dini Üzereyiz	42
2.6.5. Hz. Peygamber'in Vahyi Unutmama Çabası	43
2.6.6. Müşrikler İnsan Peygamber İstemiyorlar.....	44
2.6.7. Müşriklerin Hz. Peygamber'den Mucize İstekleri.....	45
2.6.8. Kuran-ı Kerim Meydan Okuyor.....	50
2.6.9. Müşriklerin Yaptıklarına Karşılık Ceza İstemeleri.....	51
2.6.10. İlahi İkaz "Abese Suresi "	52
2.7. HZ. PEYGAMBER'E SALDIRI DA İLERİ GİDEN BAZI MÜŞRİKLER	53
2.7.1. Ebu Cehil'in Küfrü.....	53
2.7.2. Ümeyye b. Halef ve Ubey b. Halef'in Küfrü.....	54
2.7.3. As b. Vail'in Küfrü	55
2.7.4. Velid b. Muğire'nin Küfrü	56
2.7.5. Nadr b. Haris	58

2.8. HABEŞİSTAN'A HİCRET	59
2.9. GARANİK HADİSESİ	61
2.10. RUM SURESİ'NİN NAZİL OLMASI	62
2.11. ŞAKKI KAMER HADİSESİ	63
2.12. MÜŞRİKLER YAHUDİLER'DEN YARDIM İSTİYOR	64
2.13. BOYKOT VE HÜZÜN YILI	69
2.14. EBU TALİB'İN VEFATI VE İMANI MESELESİ	70
2.15. TAİF YOLCULUĞU VE TAİF DÖNÜŞÜ CİNLERİN KURAN DİNLEMESİ ..	71
2.16. İSRA VE MİRAC HADİSELERİ	73
2.17. HZ. PEYGAMBER'İN HİCRETİ	75
2.17.1. Allah Yolunda Hicret Etmek	79
2.17.2. Hicret Edenlerin Üstünlüğü Ve Görecekları Mükâfat	79
2.17.3. Hicret Edenlere Allah'ın Yardımı	81
2.17.4. Hicret Sırasında Ölenler	81
2.17.5. Hicret Edemeyip Düşman İçinde Kalanlar	82

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. RİSALETİN MEDİNE DÖNEMİ	83
3.1. ENSAR VE MUHACİRLERİN FAZİLETLERİ	85
3.2. SAVAŞA İZİN VERİLMESİ VE SERİYYELERİN BAŞLAMASI	86
3.3. KIBLENİN DEĞİŞTİRİLMESİ	88
3.4. ABDULLAH B. ÇAHŞ SERİYYESİ	91
3.5. BEDİR SAVAŞI	92
3.5.1. Bedir Savaşının Başında Allah, Müminleri Kâfirlere, Kâfirleri de Müminlere Az Gösteriyordu	94
3.5.2. Bedir Savaşının Hikmeti	94
3.5.3. Bedir Savaşında Allah'ın Müslümanlara Yardımı	96

3.5.4. Bedir Savaşında Hz. Peygamber'in Duası	98
3.5.6. Bedir Savaşında Kâfirlerin Cezası	99
3.5.7. Bedir Savaşında Şeytan Kâfirleri Aldattı	100
3.5.8. Bedir Savaşında Münafıkların Tutumu	100
3.5.9. Bedir Savaşında Esirlerin Durumu	100
3.5.10. Allah Yolunda Öldürülenler Ölü Değildir	102
3.6. BENİ KAYNUKA GAZVESİ	103
3.7. UHUD SAVAŞI	104
3.7.1. Savaşa Hazırlık	104
3.7.2. Uhud Savaşında Müminlerin Zaafı	105
3.7.3. Uhud Savaşında Geçici Mağlubiyetin Hikmetleri	106
3.7.4. Uhud Savaşında Münafıkların Tutumu	107
3.7.5. Uhud Savaşından Kaçanlar	108
3.7.6. Uhud Savaşında Hz. Peygamber'in Ölüm Haberi Üzerine Orduda Panik Çıkması	108
3.7.7. Uhud Savaşında Başa Gelen Musibet Müminlerin Kendi Hatalarıdır	109
3.7.8. Uhud Savaşında Allah'ın Müminlere Yardımı	110
3.7.9. Allah Yolunda Öldürülenleri Sakın Ölülür Sanmayın	110
3.7.10. Hz. Hamza'nın Şehadeti	112
3.7.11. İlahi Uyarı	113
3.7.12. Uhud Savaşı ile Bedir Savaşının Kıyaslanması	114
3.8. HAMRÂU'L ESED GAZVESİ	114
3.9. BENİ NADİR GAZVESİ	116
3.10. BEDRÜ'L MEV'İD GAZVESİ	119
3.11. ZÂTU'R-RİKA' GAZVESİ VE KORKU NAMAZI	120
3.12. MÜREYSİ (MUSTALİKOĞULLARI) GAZVESİ	122

3.13. İFK HADİSESİ VE HZ. AİŞE’NİN FAZİLETİ	123
3.14. HENDEK SAVAŞI.....	125
3.15. BENİ KURAYZA GAZVESİ.....	128
3.16. HZ. PEYGAMBER’İN HZ. ZEYNEP İLE EVLENMESİ.....	130
3.17. HUDEYBİYE SEFERİ VE ANTLAŞMASI.....	133
3.17.1. Hudeybiye’de Düşmanın Barış İstemesi.....	135
3.17.2. Müslümanlar Umre Yapmaktan Alıkonuluyor	136
3.17.3. Hz. Peygamber’in Rüyası	137
3.17.4. Hudeybiye Antlaşması’nın Sonradan Müslüman Olacaklarla İlgili Maddesine Göre Kadınların Durumu	137
3.17.5. Hudeybiye Apaçık Bir Fetihtir.....	138
3.18. HAYBER SAVAŞI.....	139
3.19. UMRETÜ’L-KAZA (KAZA UMRESİ).....	141
3.20. HZ. PEYGAMBER’İN SON EVLİLİĞİ.....	142
3.21. İSLAM’A DAVET MEKTUPLARI.....	144
3.22. MEKKE FETHİ ÖNCESİ HUDEYBİYE ANTLAŞMASI’NIN MÜŞRİKLER TARAFINDAN BOZULMASI	145
3.23. BATNI İDAM SEFERİ	146
3.24. MEKKE’NİN FETHİ.....	147
3.24.1. Mekke’nin Fethi Müjdesi	149
3.24.2. Düşmana Haber Sızdırma Olayı Ve Mekkelilere Gizli Dostluk Besleyenler ...	150
3.24.3. Mekke’nin Fethi Günü, Peygamberimize Kadınların Biati	152
3.24.4. Fetih İçin Allah’ın Yardımı Gelince İnsanlar Grup Grup Allah’ın Dinine Gelir	153
3.25. HUNEYN SAVAŞI	153
3.25.1. Huneyn Savaşında Müminlerin Yersiz Gururları Yüzünden Zarar Görmeleri	153

3.25.2. Huneyn Savaşında Allah'ın Müminlere Yardımı	155
3.25.3. Taif Kuşatması ve Müellefe-i Kulûb	155
3.25.4. Ganimetlerin Paylaşımı.....	156
3.26. AİLEVİ BİR HADİSE TAHRİM, İLÂ, TAHYİR	157
3.26.1. Tahrir.....	157
3.26.2. İlâ	158
3.26.3. Tahyir.....	159
3.27. TEBÜK GAZVESİ	160
3.27.1. Tebuk Seferi Hazırlıklarında Münafıkların Bozgunculuğu	160
3.27.2. Münafıklar İyi Sefere Katılmadı.....	163
3.27.3. Tebuk Seferine Katılmayan Münafıkların Namazını Kılma!	163
3.27.4. Sefer İçin Güçleri Yok Ama İmanları Var.....	164
3.27.5. Tebuk Seferi İçin Müminlerin Fedakârlıkları	165
3.27.6. Tebuk Seferine Katılmadıklarına Pişman Olanlar	166
3.27.7. Tebuk Seferinden Özürsüz Olarak Geri Kalan Üç Kişinin Tövbesi.....	167
3.28. HZ. PEYGAMBER'İN MESCİD-İ DIRAR'I YIKTIRMASI.....	168
3.29. ELÇİLER YILI (KABİLELERLE GÖRÜŞME).....	169
3.29.1. Temîm Oğulları Heyeti'nin Medine'ye Gelmesi.....	171
3.29.2. Esed Oğulları Heyeti.....	172
3.30. MÜNAFIKLARIN BAŞI ABDULLAH B. UBEY'İN ÖLÜMÜ.....	172
3.31. HZ. EBU BEKİR'İN HAC EMİRİ TAYİNİ VE TEVBE SURESİNİN HÜKÜMLERİNİ BİLDİRMEK İÇİN HZ. ALİ'NİN MEKKE'YE GÖNDERİLMESİ.....	173
3.32. NECRAN HEYETİ'NİN HZ. PEYGAMBER'LE MÜBAHELE YAPMAYI REDDETMESİ VE ANTLAŞMAYA VARMAZI.....	177
3.33. HZ. PEYGAMBER'İN VEFATININ YAKLAŞMASI.....	180

3.33.1. Hz. Peygamber'in Kuran-ı Kerim'i Cebrail'e İki Defa Arzetmesi.....	180
3.33.2. Veda Haccı.....	180
3.33.3. Vefat Şoku Ve Hz. Ebu Bekir'den Son Söz.....	182
SONUÇ	185
KURAN-I KERİM'DE SÛRE SİRALARI	188
KAYNAKÇA	189
ÖZGEÇMİŞ	201

KISALTMALAR

- AÜİFD** : Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
- Bkz.** : Bakınız
- c** : Cilt
- Çev** : Çeviren
- DİA** : Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
- DİBY** : Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları
- DÜİF** : Dicle Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
- EÜİFD** : Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
- H** : Hicri
- Hız** : Hazreti
- İSAM** : Türkiye Diyanet Vakfı İslami Araştırmalar Merkezi
- s** : Sayfa
- TDVY** : Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları
- UÜİF** : Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
- vb** : Ve benzerleri
- Yay** : Yayınları

GİRİŞ

Kuran-ı Kerim, fert ve toplum halinde yaşayan insanları ilgilendiren hemen her konuda ayetler ihtiva etmektedir. Altı bini aşan ayetin en çok üzerinde durduğu konular Allah'ın varlığı ve birliği, bunun delileri, gerçek dışı inançların reddi, vahiy, peygamberlik ve ahiret hayatı, cennet, cehennem, iyi ve kötü davranışların göreceği karşılık ve bunlara benzer birçok konuyu içermektedir.¹ Bunların yanında toplumların ve milletlerin hayatıyla ilgili birçok bilgilere de yer vermektedir.

Yine Kuran-ı Kerim, esas itibariyle, pek çok ilmin kaynağını oluşturmaktadır. Daha doğrusu, pek çok ilim, İslam dininin kaynağı olması bakımından Kuran'a dayanmış ve ondan neşet etmiştir.

Bu sebeple Kuran-ı Kerim, asıl kaynakları haberler, yazılı ve sözlü rivayetler olan İslam tarihinin de kaynağını teşkil eder. İhtiva ettiği haberler, geçmişle ilgili bilgiler, tarihi olaylar ve olgularla ilgili yorumlar itibariyle İslam tarihinin kaynaklarından olması bakımından Kuran-ı Kerim ayrı bir öneme sahiptir. Kuran-ı Kerim İslam tarihi yanında, dinler ve medeniyetler tarihi, milletler ve devletler tarihi, sosyal tarih, cihan tarihi gibi günümüzde müstakil ilimler durumundaki tarih ilimlerine de kaynaklık eder. Onlar için gerekli materyali sağlar hem de muhteva ve usul yönünden bu ilimlere öncülük eder.

İslam tarihinin, Siyer ve Megazi ilimlerinin konularını oluşturan meseleler de büyük çoğunluğu itibariyle ve öz olarak Kuran'da mevcuttur.² İnsan hayatının her yönüyle ilgilenen Kuran'ı Kerim, iyice tetkik edildiğinde görülecektir ki, ayetlerinin yarısından çoğu, tarihi hadiselere ayrılmıştır.³

---

¹ Hayreddin Karaman, "Asr-ı Saadet'te İslam Hukuku'nun Oluşumu", *Bütün Yönleriyle Asr'ı Saadet'te İslam*, Ensar Neşriyat, İstanbul 2007, c.2, s.244

² Sabri Hizmetli, *İslam Tarihçiliği Üzerine*, DİBY, Ankara 1991, s.147

³ İhsan Süreyya Sırma, *İslam ve Tarih*, Beyan Yay, İstanbul 1995, s.72; Abdullah Yıldız, *Tarih Bilinci*, Denge Yay, İstanbul 1994, s.8

Kuran-ı Kerim bir takım amaçlar çerçevesinde geçmiş toplumlarla ilgili pek çok haberi insanlığa anlatmıştır. Bunlardan Siyer ile ilgili olanlar Hz. Peygamber'in daveti, İslamiyet'i yayma yolunda yaptığı mücadeleler, yapılan savaşlar ve antlaşmalar; Mekke ve Medine halkının Hz. Peygamber'e ve davasına karşı tutumları, ashabın faziletleri, İslam'a hizmetleri ve benzeri durumlarıdır.

Hz. Peygamber'in ve Müslümanların karşılaştıkları hadiselerden söz eden ayetler, bir yandan tarih bilgisi kazandırır, diğer yandan Müslümanların Siyer ve Megazi çalışmalarının konularını oluşturur.⁴ Bu yüzden Kuran-ı Kerim'in iyi anlaşılması için Hz. Peygamber'in hayatının bütün inceliklerine varıncaya kadar mükemmel bir şekilde bilinmesi gerekmektedir. Zira birçok ayetin nüzul sebebinin yaşandığı yer ve zaman, Hz. Peygamber ve ashabının hayatı ile iç içedir. Ayetlerin en iyi biçimde kavranılması da özellikle nüzul sebebinin bilinmesiyle mümkündür.⁵ Çünkü Kuran-ı Kerim'de herhangi bir meseleyi, yada Kuran'ın tümünü anlamak için tarihi ortamı çok iyi bilme zorunluluğu vardır.⁶

Kuran-ı Kerim Hz. Peygamber'in hayatıyla ilgili yoğun pasajlar içerir. Bu yüzden Kuran-ı Kerim ile Hz. Peygamber'in Siret'i arasında ayrılmaz bir bağ mevcuttur. Çünkü Siret bir anlamda Kuran'ın emirlerinin pratiğe dökülmesidir. Bu itibarla Hz. Peygamber'in peygamberlik dönemiyle ilgili malumatın sağlanması için Kuran'ı Kerim temel bir kaynaktır.⁷ Örneğin, Bedir'le ilgili ayetleri okumadan Bedir savaşının tam olarak anlaşılması mümkün değildir. Uhud, Hendek ve diğer hadiseler de aynı şekildedir.⁸ Yine Hz. Peygamber'in tebliğ sürecini en iyi Kuran'ı Kerim'den takip edebiliriz.

Hz. Peygamber'in hayatını Kuran-ı Kerim'den takip ettiğimizde görürüz ki, Hz. Peygamber cehaletin egemen olduğu dönemde putperest Arap toplumundan yeni bir dünya, İslam dünyası ve İslam toplumu çıkarmış bir peygamberdir. Atalarından taklit yoluyla aldıkları ve kendi elleriyle yapıp karşısında secdeye kapandıkları eşyaya körü

⁴ Hizmetli, *İslam Tarihçiliği Üzerine*, s.147

⁵ Ahmet Ağırakça, "Tarih ve Siyer", *Soruşturma/4*, Sor Yay, Ankara 1991, s. 40

⁶ Faruk Tuncer, *Tenasüp İlmî Açısından Kuran Surelerindeki Eşsiz Ahenk*, Işık Akademi Yay, İzmir 2010, s.102

⁷ İrfan Aycan, "Tarih ve Siyer", *Soruşturma/4*, Sor Yay, Ankara 1991, s.78

⁸ Mustafa Ağırman, "Tarih ve Siyer", *Soruşturma/4*, Sor Yay, Ankara 1991, s. 112

körüne tapan cahil bir toplumdaki, dinleyen, düşünen, sözün en güzeline uyan, inandığı konuda her türlü fedakârlığı yapabilecek bir toplum meydana getirmiştir.⁹

Bizde çalışmamızda mümkün olduğu kadar bu muhteşem hayatın Kuran'daki kısmını bir kronoloji çerçevesinde incelemeye gayret ettik. Bu çalışmayı yaparken siyer kaynaklarından, tefsir kitaplarından; Esbab-ı Nüzul kitaplarından Kuran-ı Kerim fihristlerine kadar birçok kaynaktan yararlanmaya çalıştık. Kuran'ı merkeze aldığımız bu çalışma da mümkün mertebe Hz. Peygamber'in hayatıyla ilgili ayetleri mevcut siyer kronolojisine sadık kalarak yerleştirmeye çalıştık.

Bunu yaparken de nüzul sebepleri üzerinde elimizden geldiğince inceleme yaptık ve nüzul sebepleri konusundaki farklı görüşleri, en azından dipnotta göstermeye gayret ettik.

Bilindiği gibi nüzul sebeplerini bilmek için takip edilecek en yaygın usul, Hz. Peygamber'in sözlerini işitmiş, ayetlerin inişine şahit olmuş ve dolayısıyla onların hangi şartlarda ve niçin indiğini bilmiş olan sahabeden yapılacak sahih nakilleri bulmaktır. İmam el-Vahidi bu konuya işaret ederek şöyle söyler: “ Kuran ayetlerinin nüzul sebepleri hakkında söz söylemek, ancak Kuran'ın inişine şahit olan, sebeplere vakıf bulunan ve bu sebepleri bilmek için gayret gösterip araştırmada bulunan kimselerden rivayet etmek ve duymak suretiyle caiz olur. “¹⁰ Bu hassas konuda Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur: “ Kim Kuran hakkında ilme dayanmadan söz ederse ateşteki yerini hazırlasın “¹¹ Bu yüzden çalışmanın en hassas kısmı ayetlerin ne zaman indiği ve hangi hadiseyle bağlantılı olduğunu, kaydedilmiş olan rivayetler arasından seçmektir. Bunun içinde yine en iyi yol sahabenin yorumlarını izlemektir. Çünkü Kuran'ın iniş ortamına bir şekilde gidebilmenin tek yolu ilk nesilden gelen haberlerin bilinmesiyle mümkündür.¹²

Şunu biliyoruz ki, Kuran-ı Kerim ya doğrudan doğruya Hz. Peygamber'e hitap eder yahut da ondan söz eder.¹³ Bu yüzden kronolojik anlamda müstakil bir Kuran Siyer'i

⁹ Zeki Duman, *Nüzulünden Günümüze Kuran ve Müslümanlar*, Feer Yay, Ankara 2010, s.55

¹⁰ Abdulfettah el-Kadi, *Esbab-ı Nüzul*, Feer Yay, Ankara 1996, s.15

¹¹ İbrahim Canan, *Hadis Ansiklopedisi (Kütüb-i Sitte)*, Akçağ Yay, İstanbul, c.2, s.101

¹² Mehmet Paçacı, “ Kuran'ın Niteliğine Dair “, *İlahiyat Fakülteleri Tefsir Anabilim Dalı 3. Koordinasyon Toplantısı, Tebliği*, Kayseri 2006, s.23

¹³ Abdullah Draz, *Kuran'a Giriş*, Kitabiyat Yay, Ankara 2006, s.91

oluşturmak oldukça güçtür. Kuran merkeze alarak yaptığımız çalışma, belki de bu Siyer'in sadece bir başlangıcı olarak kabul edilebilir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. RİSALET ÖNCESİ HZ. PEYGAMBER

1.1. HZ. PEYGAMBER'İN MÜJDELENMESİ

Hız. Peygamber'in dışında bütün Peygamberler, kendilerinin tamamlayamadıkları görevi, Allah'ın göndereceği son bir elçinin tamamlayacağını haber vermişlerdir: Hz. İdris, Hz. İbrahim, Hz. Musa Hz. İsa ve diğerleri. Bu Peygamberler kendi dönemlerinde, kendilerinden sonra gelecek ve Allah'ın dinini tamamlayacak son bir peygambere atıfta bulunmuşlardır.¹⁴ Ancak asıl konumuz Kuran-ı Kerim'de Hz. Peygamber olduğu için biz burada sadece Hz. İsa'nın İncil'de verdiği haberi kısaca belirtmekle yetineceğiz. Hz. İsa Yuhanna'ya göre¹⁵ şöyle demiştir: “ Bununla beraber ben size hakikati söylüyorum; Benim gitmem sizin için hayırlıdır, çünkü gitmezsem, tesellici size gelmez.” Buradan da anlaşılacağı üzere Hz. İsa son habercinin kendinden kısa bir süre sonra geleceğini açık bir şekilde müjdelemektedir. Bu hasretle beklenen habercinin Hz. Peygamber olduğu Kuran-ı Kerim'de şöyle belirtilmektedir:¹⁶

“ Muhammed, sizin erkeklerinizden hiçbirinin babası değildir. Fakat o, Allah'ın Resulü ve nebilerin sonuncusudur. Allah, her şeyi hakkıyla bilendir. ” 33/40 ¹⁷

Kuran'ı Kerim bu ayetiyle, Hz. Peygamber'in son Peygamber dolayısıyla Kuran'ın son kitap ve İslamiyet'in son din olduğunu belirterek son noktayı koyar. Artık dünya sona erinceye kadar başka hiçbir Peygamber gelmeyecektir. Çünkü vahiy tamamlanmıştır.

---

¹⁴ Kutsal kitaplarda Hz. Peygamber'e yapılan atıflar için bkz. Hüseyin Cisri, *Risale-i Hamidiyye*, Sufi Yay, İstanbul 2008, s.72

¹⁵ Tam metin için bkz. *Kutsal Kitap*, Kitabı Mukaddes Şirketi ve Yeni Yaşam Yay, İstanbul 2007, s.1360

¹⁶ Muhammed Hamidullah, *İslamiyet ve Hıristiyanlık*, Beyan Yay, İstanbul 2007, s.44

¹⁷ Çalışma boyunca sadece surelerin Kuran'daki sıra ve ayet numaraları verilmiştir. Sure isimleri için çalışmanın sonundaki tabloya bakınız.

Hız. Âdem'den Hız. Peygamber'e devam eden vahiy zincirinin son halkasını temsil eden Hız. Peygamber'in tebliğ ettiği değerler, yine önceki peygamberlerin tebliğ ettikleri nurdan yansıyan pırıltılardır. Bütün peygamberlerin tebliğ ettiklerinin muhtevasının aynı olduğu da yine ayette vurgulanmaktadır:¹⁸

“ (Resulüm!) Sana söylenen, senden önceki peygamberlere söylenmiş olandan başka bir şey değildir. Elbette ki senin Rabbin, hem mağfıret sahibi hem de acı bir azap sahibidir. “ 41/43¹⁹

Kuran ayetleri esas alındığında Hız. Peygamber'in geleceğini işaret eden ilk peygamber Hız. İbrahim'dir.²⁰

1.1.1. Hız. İbrahim'in Duası

Kuran'da Hız. Peygamberin nübüvvetini haber veren işaretlerden birisi Hız. İbrahim'le oğlu Hız. İsmail'in yapmış oldukları duadır.²¹

Ashabdan bir kısmı Hız. Peygamber'e “ Ya Resulullah! Bize kendinden haber ver ” dediğinde Hız. Peygamber:

“ Ben babam İbrahim'in duası, İsa'nın müjdesiyim. Annem bana hamile kaldığında, sanki kendisinden bir nurun çıkıp ta, Şam topraklarındaki Busrâ şehrinin saraylarının aydınlattığını görmüş “ diye buyurmuştur.²²

Hız. İbrahim, oğlu İsmail'in de yardımıyla Kâbe'yi bina ettikten sonra, zürriyetinden burada yetişecek olan nesillerin iman yolunda yürümelere, rızıklandırılmaları, kendilerine şükür duygusunun ihsan edilmesi; Cenâb-ı Hakk'a teslim olan bir ümmetin yetişmesi, bunların arasından kitabı ve hikmeti öğretecek bir Peygamber'in gönderilmesi istikametinde yaptığı dua²³ Kuran-ı Kerim'de şöyle yer alır:

¹⁸ Ali Akyüz, *Yaşayan Kuran Hazreti Peygamber*, Ensar Neşriyat, İstanbul 2007, s.382

¹⁹ Hayrettin Karaman ve diğerleri, *Kuran-ı Kerim ve Açıklamalı Meali*, TDVY, Ankara 2005, s.480

²⁰ Erdinç Ahatlı, *Peygamberlik ve Hız. Muhammed'in Peygamberliği*, DİBY, Ankara 2007, s.94

²¹ Taberi, *Taberi Tefsiri*, c.1, s.102; Muhittin Akgül, *Kuran-ı Kerim'de Hız. Peygamber*, Işık Yay, İstanbul 2004, s.63

²² Zehebi, *Tarihü'l İslam*, Cantaş Yay, İstanbul 1994, c.1, s.108

²³ Taberi, *Taberi Tefsiri*, c.1, s.101; Hüseyin Algül, *Âlemlere Rahmet Hız. Muhammed*, TDV Yay, Ankara 2010, s.12

“ Rabbimiz! İçlerinden onlara bir peygamber gönder; onlara ayetlerini okusun, kitabı ve hikmeti öğretsin ve onları her kötülükten arındırsın. Şüphesiz, sen mutlak güç sahibisin, hüküm ve hikmet sahibisin. ” 2/129

İbn Kesir bu ayeti açıklarken Allah, Hz. İbrahim’in Harem halkı için son duası olarak onlara içlerinden yani, İbrahim soyundan bir Peygamber göndereceğini haber veriyor ve kabul edilmiş olan bu dua ile Hz. Peygamber’in gönderilmesi gerçekleşiyor²⁴ diye belirtmektedir.

Burada kastedilen peygamberin Hz. Peygamber olduğundan en ufak bir şüphe söz konusu değildir. Çünkü bu duayı yapanlar, Hz. İbrahim ile Hz. İsmail’dir. Kureyş, bu ikisinin soyundan gelmiştir. Onların dışındakiler ise Hz. İbrahim’e nispet edilse de, Hz. İsmail’e nispet edilmemektedir. Ayrıca Hz. İbrahim bu duayı Mekke ve etrafında bulunan soyu için yapmıştır. Allah, Mekke ve çevresinde olanlara ise, sadece Hz. Peygamber’i elçi olarak göndermiştir. Bütün bunların yanı sıra konuyla ilgili ayeti tefsir niteliğinde olan²⁵ ve duanın kabul buyrulduğunu²⁶ gösteren diğer ayetler de şöyledir:

“ Andolsun, Allah, müminlere kendi içlerinden; onlara ayetlerini okuyan, onları arıtıp tertemiz yapan, onlara kitap ve hikmeti öğreten bir peygamber göndermekle büyük bir lütufta bulunmuştur. Oysa onlar, daha önce apaçık bir sapıklık içinde idiler. ” 3/164

“ Andolsun, size kendi içinizden öyle bir peygamber gelmiştir ki, sizin sıkıntıya düşmeniz ona çok ağır gelir. O, size çok düşkün, müminlere karşı da çok şefkatli ve merhametlidir. “ 9/128

“ O, ümmîlere, içlerinden, kendilerine ayetlerini okuyan, onları temizleyen, onlara kitabı ve hikmeti öğreten bir peygamber gönderendir. Hâlbuki onlar, bundan önce apaçık bir sapıklık içinde idiler. “ 62/2

²⁴ İbn Kesir, *Tefsir’ül-Kur’an’il-Azîm*, Kahraman Yay, İstanbul 2010, c.1, s.413

²⁵ Akgül, s.63

²⁶ Mukatil bin Süleyman, *Tefsir-i Kebir*, İşaret Yay, İstanbul 2006, c.1, s.125

1.1.2. Hz. Peygamber'in Geleceğinden Hz. Musa'nın Haber Vermesi ²⁷

İbn Abbas'tan rivayet olunmuştur ki: Hz. Peygamber'in gönderilmesinden önce Yahudiler, müşrik Arap kabilelerine karşı, gelecek olan Peygamberlerden medet umuyorlardı.²⁸ Ancak Yüce Allah O'nu Araplar içinden (seçip) gönderince ona iman etmediler ve onun hakkında söylediklerini inkâr ettiler. Bunun üzerine Muaz b. Cebel, Bişr b. El-Berra ve Davud b. Seleme onlara: “ Ey Yahudi topluluğu! Allah'tan korkun ve Müslüman olun. Zira bizler müşrik iken, bize karşı Muhammed'den medet umardınız. Bize onun gönderileceğini haber verir ve onu sıfatıyla tavsif ederdimiz, dediler. “ Bunun üzerine Beni Nadir'den biri: “ O, bize bildiğimiz bir şeyi getirmedir. O, size sözünü ettiğimiz kimse değildir dedi.“ Bunun üzerine aşağıdaki ayet nazil olmuştur:²⁹

“ Kendilerine ellerindeki (Tevrat'ı) tasdik eden bir kitap (Kuran) gelince onu inkâr ettiler. Oysa daha önce (bu kitabı getirecek peygamber ile) inkârcılara (Arap müşriklerine) karşı yardım istiyorlardı. (Tevrat'tan) tanıyıp bildikleri³⁰ (bu peygamber) kendilerine gelince ise onu inkâr ettiler. Allah'ın lâneti inkârcıların üzerine olsun. “
2/89

Yine konuyla ilgili ayette şöyle buyrulur:

“ Yanlarındaki Tevrat ve İncil'de yazılı buldukları o elçiye, o ümmi Peygamber'e uyanlar (varya), işte o Peygamber onlara iyiliği emreder, onları kötülükten meneder, onlara temiz şeyleri helal, pis şeyleri haram kılar. Ağırlıklarını ve üzerlerindeki zincirleri indirir. O Peygamber'e inanıp ona saygı gösteren, ona yardım eden ve onunla

²⁷ Nevzat Yüksel, *Konularına Göre Kuran-ı Kerim Fihristi*, Bayrak Yay, İstanbul 1991, s. 285

²⁸ Taberi, *Taberi Tefsiri*, c.1, s.74

²⁹ Abdulfettah el-Kâdî, s.28

³⁰ Sahabi Abdullah b. Amr'a Hz. Peygamber'in Tevrat'taki vasıfları sorulduğunda o şöyle buyurmuştur : “ Evet, Allah'a yemin ederim ki Hz. Peygamber, Kuran'daki bazı vasıflarıyla Tevrat'ta da nitelenmiştir. Bu muhakkaktır ve şöyledir: Ey Sevgili Peygamberim! Şüphesiz biz seni hakka şahit, (müminlere) müjdeci, (inanmayanlara) korkutucu, acizlere yardımcı olarak gönderdik. Sen elbette benim kulum ve peygamberimsin. Ben sana Mutevekkil adını verdim. Bu peygamber kaba ve kötü huylu, katı kalpli değildir. Çarşı-pazarda çıtıkanlık etmez. Kötülüğe kötülükle karşılık vermez. Aksine kötülüğü af ve mağfiretle karşılar. “ Zebidi, *Sahih-i Buhari Muhtasarı Tecrid-i Sarih*, DİBY, Ankara 1988, c.6, s.439; Mücteba Uğur, “ Hz. Peygamber'in Sünneti “, *Bütün Yönleriyle Asr-ı Saadette İslam*, Ensar Neşriyat, İstanbul 2007, c.1, s.122

birlikte gönderilen nur'a (Kuran'a) uyanlar var ya, işte kurtuluşa erenler onlardır.
“7/157³¹

Bununla beraber Allah'ın, yalnızca Hz. Peygamberin değil, aynı zamanda onunla beraber olan kişilerin de bazı özelliklerini Tevrat ve İncil'de dile getirmiş olduğuna yine Kuran'ın şu ayeti delildir:³²

“ Muhammed Allah'ın elçisidir. Beraberinde bulunanlar da kâfirlere karşı çetin, kendi aralarında merhametlidirler. Onları rükûya varırken, secde ederken görürsün. Allah'tan lütuf ve rıza isterler. Onların nişanları yüzlerindeki secde izidir. Bu onların Tevrat'taki vasıflarıdır. İncil'deki vasıfları da şöyledir: Onlar filizini yarıp çıkarmış, gittikçe onu kuvvetlendirerek kalınlaşmış, gövdesi üzerine dikilmiş bir ekine benzerler ki bu, ekicilerin de hoşuna gider. Allah böylece onları çoğaltıp kuvvetlendirmekle kâfirleri öfkelenendirir. Allah onlardan inanıp iyi işler yapanlara mağfiret ve büyük mükâfat vadetmiştir. “ 48/29³³

1.1.3. Hz. İsa'nın Hz. Peygamberi Haber Vermesi³⁴

Hz. İsa kendisinden sonra gelecek olan peygamberin ismini de söyleyerek, insanlara müjdelemiştir. Ayette “Ahmed” ismi geçmiştir ki, Hz. Peygamber'in isimlerinden birisi de budur:³⁵

“ Hani, Meryem oğlu İsa, Ey İsrailoğulları! Şüphesiz ben, Allah'ın size, benden önce gelen Tevrat'ı doğrulayıcı ve benden sonra gelecek, Ahmed adında bir peygamberi müjdeleyici (olarak gönderdiği) peygamberiyim” demişti. Fakat (İsa) onlara apaçık mucizeleri getirince, ‘ Bu, apaçık bir sihirdir ’ dediler. “ 61/6

Kuran-ı Kerim bu ayetiyle Hz. İsa'nın, Hz. Peygamberi müjdelediğini açıkça haber vermektedir.³⁶

³¹ Karaman, *Kuran-ı Kerim ve Açıklamalı Meali*, s.169

³² Akgül, s.66

³³ Karaman, *Kuran-ı Kerim ve Açıklamalı Meali*, s.514

³⁴ Yüksel, s.285

³⁵ Zehebi, c.1, s.109; Akgül, s.64

³⁶ Mustafa İslamoğlu, *Hayat Kitabı Kuran*, Düşün Yayıncılık, İstanbul 2009, s. 841

1.1.4. Hz. Peygamber'in Ehli Kitap Tarafından Bilinmesi

Peygamber'in gelme zamanı yaklaşmış da henüz Hz. Peygamber peygamber olarak gönderilmeden önce Yahudi âlimleri, Hıristiyan papazları ve Arap kâhinleri beklenen peygamber hususunda konuşurlardı. Kitap ehli Hz. Peygamber'in sıfatı, geleceği devrin niteliğine dair kendi din kitaplarında³⁷ buldukları şeylerle ve kendi peygamberlerinin Hz. Peygamber hakkında anlattığı şeylerle yine ondan bahsederlerdi.³⁸

Hz. Peygamber'in Ehl-i Kitap tarafından bilindiği, Kuran-ı Kerim'in şu ayetlerinde açıkça bildirilmektedir:³⁹

“ Kendilerine kitap verdiklerimiz onu (Peygamberi) oğullarını tanıdıkları⁴⁰ gibi tanırlar. Böyle iken içlerinden birtakımı bile bile gerçeği gizlerler. ” 2/146

“ Kendilerine ellerindeki (Tevrat'ı) tasdik eden bir kitap (Kuran) gelince onu inkâr ettiler. Oysa daha önce (bu kitabı getirecek peygamber ile) inkârcılara (Arap müşriklerine) karşı yardım istiyorlardı. (Tevrat'tan) tanıyıp bildikleri (bu peygamber) kendilerine gelince ise onu inkâr ettiler. Allah'ın lâneti inkârcıların üzerine olsun. ” 2/89

“ Kendilerine kitap verdiklerimiz, onu (Peygamberi) kendi öz oğullarını tanıdıkları gibi tanırlar⁴¹. Kendilerini ziyana sokanlar var ya, işte onlar inanmazlar. ” 6/20

Bütün bu ayetler şahittir ki, Ehl-i Kitap ahir zamanda gelecek olan Peygamber'i en ince ayrıntılarıyla biliyordu. Ancak bunların pek çoğu bilinen sebeplerden dolayı, Hz. Peygamber karşısında gözlerini kapatmayı tercih etmişlerdir.

³⁷ İbn Kesir'in kaydettiğine göre Habeşistan hicreti sırasında Necaşi Müslüman heyetle konuştuktan sonra onlara dönerek şöyle buyurmuştur: “ Size ve yanından kalkıp geldiğiniz adama (Hz. Peygamber'e) merhaba! Şahadet ederim ki o Allah'ın Resulüdür. Ve O, İncil'de bulduğumuz zattır. O, Meryem oğlu İsa'nın müjdelediği peygamberdir. Siz, dilediğiniz yerde kalabilirsiniz Allah'a andolsun ki ben bu hükümlerlik makamında bulunmasaydım, onun yanına gelir, ayakta dururum taşırım.” İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, Çağrı Yay, İstanbul, c.3, s.102

³⁸ Zehebi, c.1, s.186

³⁹ Akgül, s.67

⁴⁰ Akgül, s.67

⁴¹ Rivayet edilir ki, Abdullah b. Selam şöyle buyurmuştur: “Allah'a yemin ederim; Mahammed'i Tevrat'ta evsafıyla bulduğum şekilde tanımam, oğlumu tanımamdan daha kuvvetlidir.” Taberi, *Taberi Tefsiri*, c.2, s.547 dipnot; Muhammed Ali es-Sabuni, *Safvetü't Tefasir*, Ensar Neşriyat, İstanbul 1995, c.1, s.192

Sonuç olarak şunu da belirtelim ki, Kuran-ı Kerim’de “misak ayeti” olarak bilinen bazı ayetlerin izahına göre bütün peygamberler ümmetlerine kendilerinden sonra bir peygamberin geleceğini haber vermiş ve geldiğinde ona biat etmeleri için onlardan misak almıştır.⁴² Âlimlerin çoğuna göre bu ahitten maksat, bütün peygamberlerin, ümmetlerinden, Hz. Muhammed peygamber olarak gönderildiğinde, onu tasdik edip ona yardım etmeleri gerektiği hususunda almış oldukları ahittir.⁴³ Aşağıdaki ayette buna işaret edilmiştir:

“ Hani, Allah peygamberlerden: “ Ben size Kitap ve hikmet verdikten sonra nezdinizdekileri tasdik eden bir peygamber geldiğinde ona mutlaka inanıp yardım edeceksiniz “ diye söz almış, “ Kabul ettiniz ve bu ahdimi yüklendiniz mi? “ dediğinde, “ Kabul ettik “ cevabını vermişler, bunun üzerine Allah: O hade şahit olun; ben de sizinle birlikte şahitlik edenlerdenim, buyurmuştu. “ 3/81⁴⁴

Hiz. Peygamber’in müjdelenmesi ile ilgili olarak tarih ve tefsir kaynaklarından naklettiğimiz bu yorumların dışında, konuyla ilgili farklı yorumların da bulunduğu göz ardı edilmemelidir.

1.2. RİSALET ÖNCESİ MEKKE DÖNEMİ

1.2.1. Fil Yılı ve Fil Ashabının Yok Oluşu

Bu olay 571 yılında gerçekleşmiştir. Fil olayı, Hiz. Peygamber’in dünyaya teşrif ettiği sene, Kâbe’yi yıkmak amacıyla Mekke üzerine yürüyen Ebrehe’nin ordusunun, Allah tarafından gönderilen kuşlar vasıtasıyla yok edilmesi hadisesidir.⁴⁵ Delâil müellifleri, Hiz. Peygamber’in nübüvvetini belgeleyen doğum öncesi kanıtlar arasında bu olayı da zikretmişlerdir. Sahih rivayetlerin tamamı, Hiz. Peygamber’in bu olayın meydana geldiği yıl doğduğu konusunda ittifak halindedir. Meşhur görüşe göre, Hiz. Peygamber’in

⁴² Mukatil, c.1, s.280; Taberi, *Taberi Tefsiri*, c.1, s.265; İbn Kesir, *Tefsir’ül-Kur’an’il-Azim*, c.2, s.256; Muhammed Ali es-Sabuni, c.1, s.401; İbrahim Canan, *Peygamberimizin Ehl-i Kitap İle Diyalogu*, Sufi Yay, İstanbul 2006, s.84

⁴³ Akgül, s.67

⁴⁴ Karaman, *Kuran-ı Kerim ve Açıklamalı Meali*, s.59

⁴⁵ İbn İshak, *Siyer*, Akabe Yay, İstanbul 1988, s.112; İbn-i Hişam, *Siret-i İbn Hişam*, Kahraman Yay, İstanbul 2002, c.1, s.92; Kasım Şulul, *Hiz. Peygamber Devri Kronolojisi*, İnsan Yay, İstanbul 2003, s.100

doğumu fil olayından yaklaşık elli gün sonra gerçekleşmiştir.⁴⁶ Bu konuda İbn-i İshak derki: Yüce Allah; Hz. Muhammed’i peygamber olarak gönderince, (Hz. Peygamber bu olay ile ilgili) Kureyş’in şerefine ve varlığının bekası için, Kureyşten Fil Ashabi’nın kötülüğünü savmasını, Allah’ın Kureyş’e ihsan ettiği nimetlerinden ve faziletlerinden biri saymıştır.⁴⁷ Kuran bu hadiseden şöyle bahseder:

“ Rabbinin, fil sahiplerine ne yaptığını görmedin mi?

Onların tuzaklarını boşa çıkarmadı mı? Üzerlerine balçıktan pişirilmiş taşlar atan sürü sürü kuşlar gönderdi.⁴⁸ Nihayet onları yenilmiş ekin yaprakları hâline getirdi. ” 105/1–5

Bu hadiseyle ilgili çok farklı yorum yapanlar da vardır. Bunlardan Muhammed Heykel eserinde bu olayı şöyle anlatır: “ Ebrehe, mabedi yıkmak ve Yemen’e dönmek üzere hareket ettiği zaman çiçek salgını orduyu kırıp geçirmeye başlamış, Ebrehe’nin kendisi de çiçeğe tutulmuştu. İhtimal ki bu hastalığın mikroplarını rüzgâr deniz tarafından taşıyarak getirmişti. Ebrehe ile ordusu korkmuş ve orduya hemen Yemen’e dönme emri verilmişti. Orduya kılavuzluk edenler kaçmış oldukları için ordu yolunu şaşırılmış, bu yüzden kayıpları artmış, nihayet Ebrehe’nin kendisi San’aya etleri dökülmüş bir halde varmış ve çok geçmeden ölmüştü.⁴⁹ Yine konuyla ilgili mikrop değerlendirmesini yapan Muhammed Abduh’da⁵⁰ bu olayı yorumlarken “ İkinci günü ordunun içinde (cederi, çiçek, hasbe) kızamık fâş oluverdi. “⁵¹ diyerek olayı bir hastalık şeklinde değerlendirmiştir.⁵² Ancak biz bu yorumlara katılmıyoruz. Zira deniz tarafından geldiği iddia edilen mikrop ya da hastalıkla ilgili Mekke’de büyük bir rahatsızlığın olmaması kanaatimizce yazarların zamanının bilgisiyyle olayı renklendirme çabasından başka bir

⁴⁶Ahatlı, s.130

⁴⁷ İbn-i Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam (özet)*, (Çev. Arif Erkan), Huzur Yay, İstanbul 2010, s.30

⁴⁸ Rivayete göre, Hind ülkeleri taraflarından ortaya çıkmış olan bu kuşların gagaları kırmızı, başları siyah, boyunları uzun, vücutları yarasaya benziyordu. Diğer bir rivayete göre ise gagaları sarı, boyunları yeşil, vücutları serçeye benzeyen ve taşımış oldukları taşların her birinde helâkine sebep kılınmış kimsenin ismi yazılı idi. Eyüp Sabri Paşa, *Kâbe Ve Mekke Tarihi (Mir’at-ı Mekke)*, Osmanlı Yayınevi, İstanbul, s.282

⁴⁹ Muhammed Heykel, *Hazreti Muhammed Mustafa*, İnkılâp Yay, İstanbul 1985, s.100

⁵⁰ Muhammed Abduh hakkında geniş bilgi için bkz. Hüseyin G. Yurdaydın, *İslam Tarihi Dersleri*, AÜİFY, Ankara 1971, s.236; DİA, c.30, s.482

⁵¹ Abdurrahim Zapsu, *Büyük İslam Tarihi*, Sebil Yay, İstanbul 1978, c.1, s. 285

⁵² Elmalılı Hamdi Yazır büyük tefsirinde Abduh’un samimiyetinden şüphe etmemekle birlikte Kuran’da ve bütün rivayetlerde mevcut olan görüşün dışına çıkmasını ihtar gerektiren bir yanlış olarak değerlendirir. Geniş bilgi için bkz: Elmalılı Hamdi Yazır, *Hak Dini Kuran Dili*, Nebioğlu Basımevi, 1962, c. 9, s.6133

şey değildir. Zira Rabbinin, fil sahiplerine ne yaptığını görmedin mi? ayeti bizde cezanın sadece fil sahiplerine, yani özel bir cezanın olduğu kanaatini uyandırmaktadır.⁵³

Yine İbn-i İshak'ın siyerinde yer alan “ Arap topraklarında ilk defa kızamık ve çiçek hastalıkları, mürrüsafi ağacı ve üzerlik gibi otlar fil senesinde görüldü. “⁵⁴ ifadesi de bizce sebep değil belki bir sonuç olabilir.

1.2.2. Hz. Peygamber'in Doğumu ve Allah'ın Himayesinde Büyümesi ⁵⁵

Hz. Peygamber meşhur Fil yılında⁵⁶ (Hicretten önce 12 Rebiyülevvel 53 / 17 Haziran 569 Pazartesi, bir diğer hesaplama göre Hicretten önce 9 Rebiyülevvel 51 / 20 Nisan 571 Pazartesi günü) Mekke'de⁵⁷ doğmuştur.⁵⁸

Hazreti Peygamber, babası Abdullah vefat ettiğinde anne karnında idi.⁵⁹ Doğuştan yetim olan Hz. Peygamber gününün tarifiyle Abdullah'ın yetimiydi Kuran, Hz. Peygamber'in dünyaya gelişinden itibaren Allah'ın himayesi⁶⁰ altında olduğunu şu ayetlerle belirtir:

“ Seni yetim bulup da barındırmadı mı?

Seni yolunu kaybetmiş olarak bulup da yola iletmedi mi?

Seni ihtiyaç içinde bulup da zengin etmedi mi? “ 93/6–8

6,7 ve 8. ayetlerde, çocukluğundan Allah'ın nübüvvet bahşetmesine kadar, kişisel ve ruhi gelişimi, ekonomik durumu ile ilgili olarak Hz. Peygamber'in yaşadığı şartlar

⁵³ Şunu da belirtelim ki, Kâbe'ye yapılan her saldırıda fil hadisesinde ki gibi bir ilahi yardım olmamıştır. Emevi halifesi Yezid'in gönderdiği ordu, 684 yılında Mekke'yi kuşatmış, Mekke'yi savunan Abdullah b. Zübeyr'i ele geçirmek için kurdukları mancınıklarla Kâbe'yi taşılayıp ateşe verip yakmışlardır. Bu olay üzerine Mekke hâkimi İbn Zübeyr, Kâbe'yi tekrar inşa etmek zorunda kalmıştır. Yine Haccac'ın (693) ve Karmatilerin (930) saldırılarında da böyle bir yardım zuhur etmemiştir. Geniş bilgi için bkz. Mehmet Azimli, *Siyeri Farklı Okumak, - Mekke Yılları-*, Ankara Okulu Yay, Ankara 2009, s.36

⁵⁴ İbn İshak, s.116

⁵⁵ Yüksel, s.286

⁵⁶ İbn İshak, s.98; İbn-i Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam*, c.1, s.214

⁵⁷ Kuran'da Mekke şehirlerin anası olarak nitelendirilir: “ İşte bu (Kur'an) da, bereket kaynağı, kendinden öncekileri (ilâhî kitapları) tasdik eden ve şehirlere anasını (Mekke'yi) ve bütün çevresini (tüm insanlığı) uyarasın diye indirdiğimiz bir kitaptır. Ahirete iman edenler, ona da inanırlar. Onlar namazlarını vaktinde kılarlar. “ (6/92) Mekke'yle ilgili diğer ayetler şunlardır: 27/91; 29/67; 95/3; 42/7

⁵⁸ *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, İstanbul 2005, c. 30, s.479

⁵⁹ Hamdi Döndüren, *İnsanlığa Son Çağrı*, Yeni Şafak Yay, İstanbul 2003, c.2, s.963

⁶⁰ İbn İshak bu konuda şöyle der: “ Hz. Peygamber cahiliye pisliklerinden ve kusurlarından uzak olarak büyüdü. Allah, onu kavminin idaresi altında olduğu halde peygamberliğini murad ettiği için, kusur ve ayıplardan korudu. ” İbn İshak, s.131

değerlendirilmiştir. Bu ayetlerde çocukluk dönemindeki yetimliğine, gençliğindeki fakirliğine, din, ibadet ve prensipler itibariyle döneminin şaşkınlığına işaret edilmiştir.⁶¹

Hız. Peygamber doğunca kısa süre annesi Âmine'nin ve dedesi Abdülmuttalib'in yanında kaldı. Mekke'li ailelerin, yeni doğan çocuklarını, çölün sağlıklı havasında büyümesi⁶² için, bedevi kabilelerden bir sütanneye verme geleneğine binaen Hız. Peygamber Havâzin kabilesinin Beni Sa'd b. Bekr koluna mensup sütanne Halime' ye verildi. Burada Vakidi, Belazuri İbn Kuteybe'ye, göre 5 yıl el-Emevi'ye göre 6 yıl kalmıştı.⁶³ Hız. Peygamber'in buradaki hayatındaki en önemli rivayet “ göğsünün yarılması “ yani “ şakk-ı sadr “ hadisesidir.

1.2.3. Hız. Peygamber'in Göğsünün Yarılması

Hız. Peygamber'in sütanesi Halime olayı şöyle anlatır: “ Hız. Peygamber, diğer çocuklardan çok farklı biçimde gelişti. Allah'a andolsun ki, iki yıla varmadan güçlü bir çocuk haline geldi. Bir ara Hız. Peygamber ile sutoğlum, evimizin arka tarafında kuzularımızı otlatırken kardeşi koşarak yanıma gelip şöyle dedi: ‘ Şu Kureyşli kardeşime beyaz elbiseli iki adam geldi. Onu yere yatırıp karnını yarıdılar! ’ Kocamla birlikte koşup yanına vardık. Neyin var yavrum? Diye sorduk. Ayağa kalkmış ve rengi sararmıştı. Sorulan soru üzerine Hız. Peygamber ’ Beyaz elbiseli iki adam yanıma gelip beni yere yatırdılar. Karnımı yarıp içinden bir şey çıkardılar. Onu attılar. Sonra karnımı yine kapatıp, eski haline getirdiler. ‘ dedi. Onu alıp eve götürdük .“⁶⁴ Bu hadisenin ilki olarak kabul edilen sütanne yanındaki “ göğüs yarılması “ hadisesinin Hız. Peygamber'in hayatında müteaddit defalar tekrarlandığı kaydedilir. Bunlar değerlendirildiği zaman şöyle bir görüntü ortaya çıkar: 1. Dört beş yaşlarında 2. On küsur yaşlarında 3. İlk vahiy inmezden önce 4. Miraca çıkmadan önce İsrâ gecesinde.⁶⁵

⁶¹ İzzet Derveze, *et-tefsirü'l-hadis (Nüzul Sırasına Göre Kuran Tefsiri)*, Ekin Yay, İstanbul 1998, c.1, s.166

⁶² Kanaatimizce bu sütanne geleneğini sadece fasih Arapça ve çölün sağlıklı olması gibi sebeplere bağlamak yetersizdir. Bu geleneğin arka planında dönemin değer yargıları içinde sütanneye çocuk vermenin bir statü göstergesi olması ve Mekke'nin sosyal hayatının çıkmazları vardır. Yoksa hayatının büyük bölümünü şehirde geçirecek bir insanın çöl hayatından ne fasih Arapça nede sağlık gibi bir alacağının olmaması gerektir.

⁶³ Şulul, s.103

⁶⁴ İbn-i Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam*, c.1, s.221; İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.2, s.432

⁶⁵ Ahatlı, s.155

Bu hadisenin sayısını çoğaltan ve azaltan görüşler vardır. Ama bizi ilgilendiren bir kere dahi olsa bu hadisenin gerçekleştiğidir. Kuran bu konuda şöyle der:

“ (Ey Muhammed!) Senin göğsünü açıp genişletmedik mi?

Belini büken yükünü üzerinden kaldırmadık mı? “ 94/1–3

Hz. Peygamber’in belini büktüğü belirtilen “ yükün kaldırılması “ ndan maksadın arasında yaşadığı toplumun inanç ve ahlak yönünden içine düştüğü durumdan dolayı duyduğu ıstırabın İslam sayesinde kaldırılması ve batıla karşı verdiği çetin mücadelede birçok ilahi destek ve inayete mazhar olması olarak değerlendirilebilir.

Bu ayetleri açıklayan müfessirler bu konuda genel itibariyle maddi veya manevi bir operasyon olup olmadığı konusunda delil getirmeye uğraşırlar. Bizim kanaatimizce hadisenin maddi ve manevi boyutlarından ziyade operasyonun sonucundaki büyük değişimdir.

Yeri gelmişken şunu da belirtelim ki, Hz. Peygamber ne bütünüyle mucizelerle desteklenmiş, her şeyi olağanüstü, nerdeyse mucizeler olmadan hiçbir şey yapamayacak, her işine Allah’ın müdahale ettiği, içtiği suyu bile meleklerin takdim ettiği, beşeri tarafı olmayan bir peygamber... Ne de Allah’tan ve beşer üstü vasıflardan tamamen bağımsız rasyonel bir peygamberdir. Birinci ve ikinci tasavvurların aşırılıklarının alındığı makul bir peygamber anlayışıdır. Buna göre Hz. Peygamber mutlaka iradesini de kullanan ama bu iradesi hiçbir zaman irade-i İlahiye’ye ve aynı zamanda rıza ilahiye’ye muhalif olmayan zat-ı şeriftir.⁶⁶ Kısaca O hiçbir beşeri rütbeye ihtiyacı olmayan, Allah’ın vahyine muhatap olmuş Hz. Peygamber’dir.⁶⁷

⁶⁶ Ömer Tuğrul İnançer, *Muhabbet Peygamberi Hz. Muhammed*, Sufi Yay, İstanbul 2010, s.9–11

⁶⁷ Farklı Peygamber anlayışları hakkında geniş bilgi için bakınız: Mustafa İslamoğlu, *Üç Muhammed*, *Düşün* Yay, İstanbul 2009; Şefaettin Severcan, “ Peygamberlik Anlayışları ve Hz. Muhammed “, *Bilimname*, sayı 2003/3 s.161–182; Hıdır Özcan; “ 20. Yüzyıl Oryantalist Çalışmalarında Hz. Peygamber İmajı “, *İLAM Araştırma Dergisi* c.3, sayı.2 (Temmuz – Aralık 1998), s.141; H. Musa Bağcı, “ Hz. Peygamber’i Beşer Üstü Gösteren Bazı Görüşlere Eleştirel Bir Yaklaşım “, *DÜİF*, 1, s.179

1.2.4. Hz. Peygamber'in Ebu Talib'in Yanında Büyümesi

Hz. Peygamber Altı yaşında annesini iki yıl sonrada dedesini kaybedince amcası Ebu Tâlib'in himayesine girdi. Bu himaye Ebu Tâlib'in vefatına kadar sürdü.⁶⁸

Ebu Talib Hz. Peygamber'in babası Abdullah'ın anne-baba bir kardeşi idi.⁶⁹ Fakir olmakla birlikte merhametli ve gönlü zengin bir insandı. Ebu Talib, yeğenini çocuklarından ayırmayarak iyi yetişmesi için elinden gelen gayreti gösterdi. Yanından ayırmadığı gibi çıktığı bazı seyahatlerde de Hz. Peygamber'i yanında götürmüştür.⁷⁰

Doğumundan itibaren Allah'ın himayesi altında olduğu belirtilen Hz. Peygamber zahiren Ebu Talib'in himayesine girerek yetimlik sıkıntısından uzak kalmıştır. Aşağıdaki, Duha Suresi'nin 6. ayeti bu nimeti zikretmektedir:⁷¹

“ Seni yetim bulup da barındırmadı mı? “ 93/6

Ayrıca Duha Suresi'nde, Allah'ın kendisini terk etmediği bildirilerek Hz. Peygamber rahatlatılmış, Allah'ın ona bahsettiği nimetler hatırlatılmış, yetime ve isteyene iyi davranma, Allah'ın nimetinden bahsetmeye teşvik gibi konular yer almıştır. Surenin üslup ve içeriği onun Hz. Peygamber'i inciten sıkıntı şartlarında nazil olduğunu ve nüzulün, davetin erken bir dönemine rastladığını göstermektedir. Bu surede, Hz. Peygamber'in çocukluk dönemindeki gelişimi gençliğindeki ekonomik ve psikolojik durumu hakkında⁷² derin bilgiler mevcuttur.

1.2.5. Hz. Peygamber Ticaretle Uğraşıyor

Genel olarak Araplar ve özelde de Kureyş ve İsmailoğulları binlerce yıldan beri ticaretle uğraşmaktaydılar. Hz. Peygamber'in amcası Ebu Talib'de bir tüccardı. Hz. Peygamber'in geçimini sağlamak için bir meslek aradığı zaman en uygun işin ticaret olduğunu görmesi çok doğaldı. Hz. Peygamber kısa sürede ticarete başarılı olmuştu.

⁶⁸ İbn-i Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam*, c.1, s.240; Döndüren, c.2, s.963

⁶⁹ İbn-i Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam*, c.1, s.240; İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.2, s.441

⁷⁰ İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.2, s.442; Casim Avcı, *Muhammedü'l-Emin*, Hayykitap Yay, İstanbul 2008, s.91

⁷¹ Döndüren, c.2, s.963

⁷² Derveze, *et-tefsirü'l-hadis*, c.1, s.161

Ticaret için Yemen, Basra ve Suriye'yi pek çok defa ziyaret etmişti.⁷³ Hz. Peygamber bu sıralarda 25 yaşlarında idi. Kendisi halkın içine karışmış, namuslu, işlerindeki dürüstlüğü ve yüksek ahlakıyla şöhret kazanmış, kendisine “ El-Emin “ denilmişti.⁷⁴ Hz. Peygamber'in 594 yılında ticaretle uğraşan varlıklı bir hanım olan Hz. Hatice'ye ait bir kervanla Busrâ şehrine gitmesi ve bu tanışma sonrasında onunla evlenmesiyle⁷⁵ ticareti gelişmiş ve bu sayede Hz. Peygamber yoksulluk çekmemiştir.⁷⁶ Aşağıdaki ayet buna işaret etmektedir:

“ Seni ihtiyaç içinde bulup da zengin etmedi mi? “ 93/8

Kanaatimizce bu zenginliği sadece maddi rahatlama anlamında düşünmemeliyiz. Hz. Peygamber'i en zor günlerinde, her ne pahasına olursa olsun terk etmeyen, uğruna her şeyden vazgeçebilen yüce dostlarla, yani sadık bir ümmetle zenginleştirilmesi olarak ta düşünebiliriz.

1.2.6. Muhammedü'l-Emin

Kaynakların ittifakıyla Cahiliye döneminin yaygın kötülüklerinin hiçbirine bulaşmaksızın temiz bir hayat yaşayan Hz. Peygamber, çevresinde iffeti, mertliği, merhameti ve hak severliğinin yanı sıra ticaret hayatında ki doğruluğu ve güvenilirliği sebebiyle “ Muhammedü'l Emin “ veya sadece “ El-Emin “ ismiyle anılmıştır.⁷⁷ Böylesi üstün vasıfları sayesinde, henüz yirmili yaşlarında bir genç iken kabilenin en saygıdeğer büyüklerinin toplandığı “ hılfu'l-fudûl “⁷⁸ isimli cemiyetin toplantılarına katılmıştır⁷⁹. Bununla beraber evliliği, yaptığı ticaret ve her anı Hz. Peygamber'in güzel ahlakına şahittir. Aşağıdaki ayet Hz. Peygamber'in sahip olduğu bu muhteşem ahlâka işaret eder:

⁷³ Ne acıdır ki Avrupalı tarihçiler, bu seyahatlerin sınırlarını genişleterek, Kuran'daki bilgilerin Hz. Peygamber'in şahsi tecrübesi ve bu gezilerinin bir ürünü olduğunu iddia etmişlerdir. Geniş bilgi için bkz: Şibli, *Peygamberimizin Hayatı*, Timaş Yay, İstanbul 2003, s.97

⁷⁴ İbn İshak, s.114, 162; İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.2, s.448; Şibli, *Peygamberimizin Hayatı*, s.96

⁷⁵ DİA, c.30, s.479

⁷⁶ Bernard Lewis, *Tarihte Araplar*, Anka Yay, İstanbul 2001, s.56; Döndüren, c.2, s.963

⁷⁷ İbn İshak, s.114,162; İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.2, s.448; Avcı, s.108

⁷⁸ Mekke'deki kabilelerin, Abdullah b. Cud'an'ın evinde toplanarak, haksızlıklara karşı çıkmak için yaptıkları antlaşmadır. Bu antlaşmaya göre Mekke'de, özellikle yabancılarla karşı yapılan zulümler engellenecekti. Hiç kimseye zulüm edilmemesi ve zulme uğrayanların haklarının aranacağına dair yemin ederek yapılan antlaşmaya bu isim verilmiştir. Hz. Peygamber bu konuda şöyle buyurmuştur: “ Ben Abdullah b. Cud'a'nın evinde yapılan Hilfu'l-Fudul'a iştirak ettim. İslam geldikten sonra da çağrılısam yine iştirak ederdim. “ İhsan Süreyya Sırma, “ Asr'ı Saadet Öncesinde Mekke Toplumu “, *Bütün Yönleriyle Asr'ı Saadet'te İslam*, Ensar Neşriyat, İstanbul 2007, c. 2, s. 93

⁷⁹ Draz, s.22

“ Sen elbette yüce bir ahlâk üzeresin. ” 68/4

İlk inen surelerden biri olan Kalem suresindeki bu ayet, Hz. Peygamber’in peygamberlikten önceki ahlaki durumunu haber vermektedir.⁸⁰ Öyle ki, ayet Müşriklerin Hz. Peygamber hakkında mecnun, içine şeytan girmiş gibi iftiralari üzerine nazil olmuş ve bu iftiraların tersine, Hz. Peygamber’in her haliyle muhteşem bir ahlaka sahip olduğunu vurgulamıştır.⁸¹

Doğumundan ölümüne kadar Kuran’ın ifade ettiği bu güzel ahlak, Hz. Peygamber’in üzerinden bir an bile ayrılmamıştır. Öyle ki, Hz. Aişe, Hz. Peygamber’in vefatından sonra, kendisini ziyarete gelenlere Hz. Peygamber’in ahlakını anlatırken, bu güzel ahlakı Kuran ahlakı olarak vasıflandırmıştır. Hz. Aişe’nin bu sözüne ek olarak, “Yaşayan Kuran Hz. Peygamber” in İnsanlık için öncesi ve sonrasıyla en güzel örnek olduğunu vurgulayan şu ayeti verebiliriz:⁸²

“ Andolsun, Allah’ın Resulünde sizin için; Allah’a ve ahiret gününe kavuşmayı uman, Allah’ı çok zikreden kimseler için güzel bir örnek vardır. ” 33/21

Sonuç olarak Kuran’daki vasfıyla Hz. Peygamber, vahiy gelmiş bir beşerdir.⁸³ Doğru ve güvenilir bir şahsiyete sahiptir. O Kuran’ı Kerim’in ilk tebliğcisi, açıklayıcısı ve hükümlerinin tatbikçisidir. O bir rahmet peygamberidir. Ve âlemlere rahmet olarak gönderilmiştir⁸⁴ ki ayet buna işaret eder:

“ (Ey Muhammed!) Seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik. ” 21/107

Kuran-ı Kerim yine vahiy öncesi ve sonrası hayatıyla örnek olan “Rahmet Peygamber” i hakkında şöyle buyurur:

⁸⁰ Mustafa İslamoğlu, *Efendim*, Düşün Yay, İstanbul 2008, s.69

⁸¹ Abdulfettah el-Kadi, s.413

⁸² Celal Kırca, “ Kuran’ı Kerim ve Hz. Muhammed “, *EÜİFD*, sayı 7, s.75

⁸³ “ De ki: Ben de ancak sizin gibi bir insanım. Fakat bana ilâhınızın yalnızca bir tek ilâh olduğu vahyediliyor. Artık O’na yönelin ve O’ndan bağışlanma dileyin. Allah’a ortak koşanların vay hâline! ” (41/6)

⁸⁴ Kırca, s.78

“ Ey Peygamber! Biz seni bir şahit, bir müjdeleyici, bir uyarıcı; Allah’ın izniyle kendi yoluna çağırın bir davetçi ve aydınlatıcı bir kandil olarak gönderdik. “ 33/45–46⁸⁵

1.2.7. Hz. Peygamber Putlara Tapmamıştır⁸⁶

Hız. Peygamber risalet öncesi hayatında da hiçbir zaman putlara ibadet kastıyla yaklaşmamıştır. Muhammed b. İshak bu konuda şöyle der: Hz. Peygamber, Allah’ın koruması altında gelişip büyüdü. Rabbi, onu cahiliye döneminin pisliklerinden uzak tuttu. Çünkü onu, yüceltmek ve peygamber kılmak istiyordu. Nihayet, Hz. Peygamber kavminin mürüvvetçe en faziletlisi, ahlakça en güzeli, olmuştu. Öyle ki kavmi içinde onun adı, “ güvenilir insan “ anlamına gelen “ El-Emin “ olmuştu. ⁸⁷ İslam tarihinde birçok kayıt ve hadise Hz. Peygamber’in risalet öncesinde de putlara yaklaşmadığı ve bir çeşit ilahi korumayla yaklaştırılmadığını anlatır.

Yine Müşriklerin “ Ey Muhammed, gel biz senin ibadet ettiğine ibadet edelim, sen de bizim ibadet ettiğimize ibadet et. Eğer senin ibadet ettiğin bizim ibadet ettiğimizden hayırlı ise biz ondan nasibimizi almış oluruz. Eğer bizim ibadet ettiğimiz senin ibadet ettiğinden hayırlı ise sen ondan nasibini almış olursun” demeleri üzerine nazil olan⁸⁸ şu ayetlerde yine buna şahittir:

“ (Resulüm!) De ki: Ey kâfirler!

Ben sizin tapmakta olduklarınıza tapmam.

Siz’de benim taptığıma tapmıyorsunuz.

Ben de sizin taptıklarınıza asla tapacak değilim.

Evet, siz de benim taptığıma tapıyor değilsiniz.

Sizin dininiz size, benim dinim de banadır. “ 109/1–6⁸⁹

⁸⁵ Hz. Peygamber’in şahsiyetiyle ilgili ayetler için bkz. Muhammed Fuad Abdülbaki, *Konularına Göre Kuran-ı Kerim*, Şamil Yay, İstanbul 2008, s.1009 – 1030

⁸⁶ Yüksel, s.286

⁸⁷ İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.2, s.448

⁸⁸ İbn-i Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam*, c.1, s.484

⁸⁹ Karaman, *Kuran-ı Kerim ve Açıklamalı Meali*, s.603

Ayrıca Enam suresi 56. ayette: “ De ki: Sizin, Allah’tan başka ibadet ettiğiniz şeylere ibadet etmem bana kesinlikle yasaklandı. Ben sizin arzularınıza uymam. (Uyarsam) o takdirde sapmış olurum, hidayete erenlerden olmam. ” 6/56 buyrulur.

Böylece Allah, Hz. Peygamber’in Allah’tan başka yalvarılan şeylere tapmaktan menolunduğunu açıkça beyan eder.⁹⁰

1.2.8. O Ümmi Bir Peygamber’dir

“ Ümmi ”⁹¹ kelimesi terim olarak yazı yazmasını bilmeyen, okuma ve yazmayı öğrenmek için bir eğitim görmemiş olan, halk arasında yaşamakla birlikte okuma yazmaktan mahrum olarak hayatını sürdüren kişi veya kişiler demektir.

Kuran’ı Kerim ve diğer ilahi kitaplarda Hz. Peygamberin bir vasfı olarak ifade edilen ümmi terimi, âlimler arasında farklı yorumlara sebep olmuştur. Kuran merkezli değerlendirdiğimiz de ise, Ümmi kavramıyla ilgili Kuran-ı Kerim’de karşımıza altı ayet çıkmaktadır.⁹²

Bunlardan, ilk ayetteki ümmi kavramıyla okuma-yazma bilmeyen Arap toplumu kastedilir:

“ O, ümmîlere, içlerinden, kendilerine ayetlerini okuyan, onları temizleyen, onlara kitabı ve hikmeti öğreten bir peygamber gönderendir. Hâlbuki onlar, bundan önce apaçık bir sapıklık içinde idiler. ” 62/2

Aşağıda ki İki ayette ümmi kavramıyla Yahudiler muhatap alınır:

“ Bunların bir de ümmî takımı vardır; Kitap’ı (Tevrat’ı) bilmezler. Onların bütün bildikleri bir sürü kuruntulardır. Onlar sadece zanda bulunurlar. ” 2/78

⁹⁰ Taberi, *Taberi Tefsiri*, c.2, s.566

⁹¹ Ümmilik, sıradan kimseler için bilgi eksikliğini ifade eden bir noksan sıfattır; o kimsenin tahsil ve terbiyesindeki eksikliği ortaya koyar. Aynı sıfat Hz. Peygamber’e nispet edildiği zaman ise bir kemal sıfatıdır. Zira Zât-ı Risalet’in bilgi ve davranıştaki mükemmelliği; okuyup yazanları, en yüksek ilim merkezlerinden bilgi alanları aciz bırakan bir seviyededir. Çünkü Hz. Peygamber’in sahip olduğu ilim kendisine Allah tarafından verilmiştir. Ali Yardım, *Peygamberimizin Şemâli*, Damla Yay, İstanbul 2011, s.31

⁹² Remzi Kaya, “ Kuran’da Hz. Peygamberin Beşer ve Ümmi Oluşu “, *UÜİF*, c.11, sayı 1, 2002, s.34

" Kitap ehlerinden öylesi vardır ki, ona yüklerle mal emanet etsen, onu sana (eksiksiz) iade eder. Fakat onlardan öylesi de vardır ki, ona bir dinar emanet etsen, tepesine dikilip durmadıkça onu sana iade etmez. Bu da onların, "Ümmîlere karşı (yaptıklarımızdan) bize vebal yoktur" demelerinden dolayıdır. Onlar, bile bile Allah'a karşı yalan söylerler." 3/75

Bir ayette Ehl-i Kitap ve Arapları ihtiva ettiği gözlenir:

" Seninle tartışmaya girişirlerse, de ki: Ben, bana uyanlarla birlikte kendi özümü Allah'a teslim ettim. Kendilerine kitap verilenlere ve ümmîlere de ki: Siz de İslâm'ı kabul ettiniz mi? Eğer İslâm'a girerlerse hidayete ermiş olurlar. Yok, eğer yüz çevirirlerse sana düşen şey ancak tebliğ etmektir. Allah, kullarını hakkıyla görendir. " 3/20

Aşağıdaki ayetlerde ise Ümmî kavramının Hz. Peygamber'i, iman edin kısmının ise, bütün insanları konu edindiği anlaşılır:

" Onlar, yanlarındaki Tevrat'ta ve İncil'de yazılı buldukları Resule, o ümmî peygambere uyan kimselerdir. O, onlara iyiliği emreder, onları kötülükten alıkoyar. Onlara iyi ve temiz şeyleri helâl, kötü ve pis şeyleri haram kılar. Üzerlerindeki ağır yükleri ve zincirleri kaldırır. Ona iman edenler, ona saygı gösterenler, ona yardım edenler ve ona indirilen nura (Kuran'a) uyanlar var ya, işte onlar kurtuluşa erenlerdir. " 7/157

" (Ey Muhammed!) De ki: Ey insanlar! Şüphesiz ben, yer ve göklerin hükümrânlığı kendisine ait olan Allah'ın hepinize gönderdiği peygamberiyim. O'ndan başka hiçbir ilâh yoktur. O, diriltir ve öldürür. O hâlde, Allah'a ve O'nun sözlerine inanan Resulüne, o ümmî peygambere iman edin ve ona uyun ki doğru yolu bulasınız. " 7/158

Hz. Peygamber'in ümmî bir insan olup olmadığı konusunda İslam ve Gayr-i Müslim âlimlerinin farklı yorum ve görüşlerinin olduğu bilinir. Biz sadece bu farklı görüşleri özetle vermekle yetineceğiz. Bu görüşler kısaca şöyledir:

Hz. Peygamber hayatı boyunca yazı yazmamış ve okumamıştır.

Vahiy dışında eğitim görmemiştir.

Hudeybiye antlaşmasında ismini yazmıştır.

Hayatının son döneminde okumayı ve yazmayı öğrenmiştir.

Cebrail Hz. Peygamber'e okuma yazma öğretmiştir.

Okumasını biliyordu fakat yazmasını bilmiyordu.

Ölmeden önce okumayı ve yazmayı biliyordu, gibi nakiller bulunmaktadır.⁹³

Bu görüşleri savunanların her biri az veya çok fikirlerine deliller getirebilmektedir. Biz sadece biliyor ve bilmiyor görüşüne delil olarak gösterilen iki ayeti vermekle yetineceğiz. Okuma yazma bilmiyor görüşünün savunanlar Ankebut suresinde yer alan ayeti delil göstermektedirler:

“ Sen şu Kuran'dan önce hiçbir kitap okumuyor ve onu sağ elinle yazmıyordun. (Okuyup yazsaydın) o takdirde batıl peşinde koşanlar, şüpheye düşerlerdi. ” 29/48

Hz. Peygamber'in okuyup yazabildiğine delil getirenler ise genelde Furkan suresinde ki şu ayetleri delil olarak göstermektedirler⁹⁴

“ İnkâr edenler, Bu Kuran, Muhammed'in uydurduğu bir yalandan başka bir şey değildir. Başka bir topluluk da bu konuda ona yardım etmiştir' dediler. Böylece onlar haksız ve asılsız bir söz uydurdular.

(Bu Kuran, başkalarından) yazıp aldığı öncekilere ait efsanelerdir. Bunlar ona sabah akşam okunmaktadır dediler.

(Ey Muhammed!) De ki: O kitabı göklerin ve yerin sırrını bilen indirmiştir. Şüphesiz O, bağışlayandır, çok merhamet edendir. “ 25/4–6

Sonuç olarak ayetleri incelediğimizde, Hz. Peygamber'in okuma yazma bilmediğini, onun ümmi olduğunu söyleyebilir ve ümmi olan Hz. Peygamber'in yüksek bir medeniyetin esaslarını tebliğ etmesini ve kurup tahakkuk ettirmesini, iddia ettiği Nübüvvetin en büyük delillerinden biri olarak kabul edebiliriz.⁹⁵

⁹³ Kaya, s.36

⁹⁴ Philip K. Hitti, *Siyasi ve Kültürel İslam Tarihi*, Boğaziçi Yay, İstanbul 1980, c.1, s.181, dipnot

⁹⁵ Zebidi, c.9, s.286–287

1.2.9. Cahiliyede İnançlar ve Bir Değer Olarak Haniflik

İslamiyet'ten önce Arabistan'da birçok farklı din mevcuttu. Arapların bir kısmı bir ilahın varlığını inkâr ederler, zaman ve tabiatın kanunlarına inanırlardı. Kuran-ı Kerim'de bununla ilgili olarak şu ayet görülür:⁹⁶

“ Dediler ki: Dünya hayatımızdan başka hayat yoktur. Ölürüz ve yaşarız. Bizi ancak zaman yok eder. Bu hususta onların bir bilgisi yoktur. Onlar sadece zanda bulunuyorlar.” 45/24

Araplar arasında bu ve buna benzer birçok farklı görüş mevcuttu. Bununla birlikte Arapların önemli çoğunluğu putperestti⁹⁷. Bunlar putları ilah olarak değil de, Allah'a yaklaşmak için bir vasıta olarak görüyorlardı. Kuran bunların halini şöyle anlatır:

“ İyi bilin ki, halis din yalnız Allah'ındır. O'nu bırakıp da başka dostlar edinenler, Biz onlara sadece, bizi Allah'a daha çok yaklaştırsınlar diye ibadet ediyoruz diyorlar. ” 39/3

Putperestlikle birlikte Arabistan bölgesinde Yahudilik, Hıristiyanlık, Zerdüştlük⁹⁸ ve Sâbiîlik⁹⁹ gibi inançlar mevcuttu. Bu inançların yanında, bir de putperestliğe karşı bir çıkış olarak kabul edilebilecek Haniflik inancı vardı. Bu inancı ifade eden Hanifiyye

⁹⁶ Şibli, *Peygamberimizin Hayatı*, s.33

⁹⁷ Putperestliği Arabistan'a ilk getiren kişi olarak Amr b. Luhay gösterilir. Amr, Suriye'de Belka denilen yere gittiğinde orada halkın putlara tapıtığını gördü. Bunlar nedir? Diye sorunca halk: “ Biz bunların aracılığı ile yağmur ve düşmana karşı yardım isteriz onlarda bize yardım eder ” dediler. Bunun üzerine bunlardan kendisine de isteyen Amr onları alarak Mekke'ye getirdi ve Kâbe'nin çevresine dikti. Sonrada insanları onlara tapmaya ve ululamaya davet etti. İbn Al Kalbî, *Putlar Kitabı*, Pınar Yay, İstanbul 2003, s.42; Mesudî, *Murûc ez-Zeheb*, Selenga Yay, İstanbul 2004, s.199 Putperestliğin Arabistan'da başlamasıyla ilgili diğer bir rivayet için bkz. İbn Al Kalbî, s.40

⁹⁸ Şibli, *Peygamberimizin Hayatı*, s.36; Mecusilik ile ilgili ayet şöyledir: “ Şüphesiz, iman edenler, Yahudiler, Sâbiîler, Hıristiyanlar, Mecusiler ve Allah'a ortak koşanlar var ya; Allah, kıyamet günü onların aralarında mutlaka hüküm verecektir. Çünkü Allah, her şeye şahittir. “ (22/17)

⁹⁹ Sâbiîlik ile ilgili farklı yorumlar vardır ki bunlardan bazıları şöyledir: Bunlar Mecusilerden bir guruptur; Meleklerle taparlar; Yıldızlara taparlar; Güneşe tapıp günde beş vakit namaz kılarlar; Yahudiler ile Hıristiyanlar arası bir grup ya da herhangi bir dine bağlanmayan kimselerdi. Ayrıca bu inancı hanif inancına yaklaştıran görüşlerde vardır. Kuran'ı Kerim'de ise Sabiler ile ilgili üç ayet bulunmaktadır: “ Şüphesiz, inananlar (Müslümanlar) ile Yahudiler, Hıristiyanlar ve Sâbiîlerden (her bir grubun kendi şeriatında) “Allah'a ve ahiret gününe inanan ve salih ameller işleyenler için Rableri katında mükâfat vardır; onlar korkuya uğramayacaklar, mahzun da olmayacaklardır” (diye hükmedilmiştir). “ (2/62)

“ Şüphesiz inananlar (müslümanlar) ile Yahudiler, Sâbiîler ve Hıristiyanlardan (her bir grubun kendi şeriatında) “Allah'a ve ahiret gününe inanan ve salih ameller işleyenler için hiçbir korku yoktur. Onlar mahzun da olmayacaklardır” (diye hükmedilmiştir.) “ (5/69)

“ Şüphesiz, iman edenler, Yahudiler, Sâbiîler, Hıristiyanlar, Mecusiler ve Allah'a ortak koşanlar var ya; Allah, kıyamet günü onların aralarında mutlaka hüküm verecektir. Çünkü Allah, her şeye şahittir. “ (22/17) İzzet Derveze, *Kuran'a Göre Hz. Muhammed'in Hayatı*, Ekin Yay, İstanbul 1998, c.1, s.387, 393

kelimesi İslamiyet'ten önce putperestliğin zıttı olarak kullanılmış olup, şirke karşı çıkmaya ve tevhide doğru yönelişe işaret eder.¹⁰⁰

Cahiliye döneminde sayıları az olmasına rağmen önemli bir değer olan Hanifler, insanları, hayır ve şer amelleri sebebiyle hesaba çekecek tek bir ilahın var olduğuna inanıyorlardı. Öyle ki bunlar putperestliği benimsemeyip tek bir ilahın olduğunu kabul etmişler ve aradıkları dini bulmak için yollara düşmüşlerdir. O dönemde bu şekilde putları ibadeti terk etmeye “ Haniflik “ buna inananlara da “ Hanif ” ismi veriliyordu ki, ayette bu isim aynen geçmektedir:¹⁰¹

“ İbrahim, ne Yahudi idi, ne de Hıristiyan. Fakat o, hanif (Allah'ı bir tanıyan, hakka yönelen) bir Müslüman'dı. Allah'a ortak koşanlardan da değildi. ” 3/67

Bu putperestliğe karşı çıkan hareket Hz. Peygamber'in peygamberliğinden kısa bir süre önce başlamıştır. Kaynaklar o dönem ile ilgili hanif olarak bilhassa dört kişi üzerinde durur. Bunlar Varaka b. Nefvel, Ubeydullah b. Cahş, Osman b. Huveyris, Zeyd b. Amr b. Nüfeyl isimli kişilerdir. Bunlar ile ilgili olarak İbn-i İshak der ki: ” Bir putun şerefine kurulan bir panayıda, Varaka b. Nefvel, Ubeydullah b. Cahş, Osman b. Huveyris, Zeyd b. Amr b. Nüfeyl kavimlerinin hareketlerine bakıp şöyle demişlerdi: “ Kavmimiz, işitmeyen, görmeyen, zarar ve fayda vermeyen taşlara ibadet etmekle hata ediyorlar. ” Bu söylemleriyle putperestliğe karşı çıkan bu dört kişi, daha sonra Hz. İbrahim'in dini olan el-Hanifiyye'yi arayıp bulmak için muhtelif ülkelere dağıldılar.¹⁰² Hanif olarak değerlendirilenler sadece bunlar değildi. Birçok rivayete göre Mekke ve Medinelilerden bazı kişiler,¹⁰³ Hz. İbrahim dinini yenileyecek bir müceddidin ortaya çıkmasının yaklaştığını söyleyerek hem çıkacak müceddidi bekliyor hem de Hz. İbrahim'in dinini arıyorlardı.¹⁰⁴

¹⁰⁰ A. Aziz Duri, *İlk Dönem İslam Tarihi*, Endülüs Yay, İstanbul 1991, s.71

¹⁰¹ Hasan İbrahim Hasan, *İslam Tarihi*, c.1, s.97

¹⁰² İsmail Cerrahoğlu, “ Kuran-ı Kerim ve Hanifler “, *AÜİFD*, sayı 10, s.84

¹⁰³ Bunlardan biri Zeyd b. Amr b. Nüfeyl'dir ki, kendisi Mekke'den çıkıp Hz. İbrahim'in dini olan Haniflik'i yeryüzünde arayıp bulmak için seyahate çıkmıştır. Zeyd Önce Şam'a oradan da Musul'a geçti. Bütün bölgeyi dolaştıktan sonra tekrar Şam'a döndü. Oradaki bir Hıristiyan papaza Haniflik'i sordu. Rahip ise ona: “ Sen öyle bir dini soruyorsun ki, bugün seni idare edecek bir kimseyi bulamazsın... Fakat senin çıktığın topraklardan İbrahim diniyle gönderilecek bir peygamberin gelmesi yakındır. Memleketine geri dön. O, şu günlerde gönderilecek, zamanı geldi. “ demiştir. Zeyd b. Amr b. Nüfeyl aldığı bu cevap üzerine Mekke'ye dönerken Lahm topraklarında bölgenin halkı tarafından öldürülmüştür. İbn İshak, s.174

¹⁰⁴ Şibli, *Peygamberimizin Hayatı*, s.38

Kuran'ı Kerim'de ise “ Hanif “ ve “ Hanifler ” kavramının geçtiği bir takım ayetler bulunmaktadır. Bu ayetlerin bir kısmı Mekki, bir kısmı da Medenidir. Bu ayetlerden bir kısmı Hz. İbrahim ve dini ile ilgilidir. Diğer bir kısmı da Hz. Peygamber'in çağrıda bulunduğu dini nitелеmekle ilgilidir. Kalan diğer ayetler ise geneldir. Bu kelimelerin geçtiği ayetlerin hepsinde de bu kelimeler “ Tevhid ” ve “ Muvahhidler ” anlamını taşımaktadırlar. İlgili ayetler şöyledir¹⁰⁵:

“ (Yahudiler) “Yahudi olun" ve (Hıristiyanlar da) "Hıristiyan olun ki doğru yolu bulasınız” dediler. De ki: “Hayır, hakka yönelen İbrahim'in dinine uyarız. O, Allah'a ortak koşanlardan değildi. ” 2/135

“ İbrahim, ne Yahudi idi, ne de Hıristiyan. Fakat o, hanif (Allah'ı bir tanıyan, hakka yönelen) bir Müslüman'dı. Allah'a ortak koşanlardan da değildi. Şüphesiz, insanların İbrahim'e en yakın olanı, elbette ona uyanlar, bir de bu peygamber (Muhammed) ve müminlerdir. Allah da müminlerin dostudur. ” 3/67–68

“ Sonra da sana, “Hakka yönelen İbrahim'in dinine uy. O, Allah'a ortak koşanlardan değildi” diye vahyettik. ” 16/123

Bu böyle. Kim Allah'ın hükümlerine saygı gösterirse, bu, Rabbi katında kendisi için bir hayırdır. Haramlığı size okunanların (bildirilenlerin) dışında bütün hayvanlar size helâl kılındı. Artık putlara tapma pisliğinden kaçının, yalan sözden kaçının.

“ Allah'a yönelen, O'na ortak koşmayan kimseler (olun). Kim Allah'a ortak koşarsa, sanki gökten düşmüş de kendisini kuşlar kapışıyor veya rüzgâr onu uzak bir yere sürüklüyor gibidir. ” 22/30–31

“ De ki: Şüphesiz Rabbim beni doğru bir yola, dosdoğru bir dine, Hakk'a yönelen İbrahim'in dinine ilettili. O, Allah'a ortak koşanlardan değildi. ” 6/161

“ De ki: Ey insanlar, eğer benim dinimden herhangi bir şüphede iseniz, bilin ki ben, Allah'ı bırakıp da sizin taptıklarınıza tapmam, fakat sizin canınızı alacak olan Allah'a kulluk ederim. Bana müminlerden olmam emrolundu.

Yine bana şöyle emredildi: Hakka yönelen bir kimse olarak yüzünü dine çevir. Sakın Allah'a ortak koşanlardan olma. Allah'ı bırakıp da sana ne fayda ve ne de zarar

¹⁰⁵ Derveze, *Kuran'a Göre Hz. Muhammed'in Hayatı*, c.1, s.392

verebilecek olan şeylere yalvarma. Eğer böyle yaparsan, şüphesiz ki sen zalimlerden olursun. “ 10/104–106

“ Hakka yönelen bir kimse olarak yüzünü dine çevir. Allah’ın insanları üzerinde yarattığı fitrata sımsıkı tutun. Allah’ın yaratmasında hiçbir değiştirme yoktur. İşte bu dosdoğru dindir. Fakat insanların çoğu bilmezler. Allah’a yönelmiş kimseler olarak yüzünüzü hak dine çevirin, O’na karşı gelmekten sakının, namazı dosdoğru kılın ve müşriklerden; dinlerini darmadağınık edip grup grup olan kimselerden olmayın. (Ki onlardan) her bir grup kendi katındaki (dinî anlayış) ile sevinip böbürlenmektedir. ” 30/30–32

Sonuç olarak yukarıda geçen ayetlerin meallerinden de anlaşılacağı gibi, “ hanif ” kavramı Kuran-ı Kerim’de hakiki ve saf din salıklarının bir sembolü olarak kullanılmıştır. Hz. Peygamber, Hz. İbrahim’in saf dinini yenilediğinden dolayı çoğunlukla, “ hanif ” kelimesi “ Müslim ” manasına da kullanılmaktadır.¹⁰⁶ Bundan dolayı, Hz. Peygamber’in de peygamberlik verilmeden önce Haniflere mensup olduğunu açıkça söyleyebiliriz.¹⁰⁷ Şunu da belirtelim ki, Cahiliye döneminde Hz. İbrahim’in dinine sahip çıkmayı gaye edinmiş kimseler, o dinin bütün esaslarını biliyor ve yaşıyor değillerdi. Belki inanç ve ibadetleri, bölgedeki diğer itikadi ve ameli düşüncelerin, hatta Hıristiyanlık ve Yahudiliğın etkisinde kalmıştı. Ancak şu kesindi ki Hanifler inanç yönünden Muvahhid insanlardı.¹⁰⁸

¹⁰⁶ Cerrahoğlu, ” Kuran-ı Kerim ve Hanifler “, *AÜİFD*, sayı 10, s.88

¹⁰⁷ Ali Osman Ateş, “ Asr-ı Saadet’te Dinler ve Gelenekler “, *Bütün Yönleriyle Asr-ı Saadette İslam*, Ensar Neşriyat, c.2, s.29

¹⁰⁸ Ali Çelik, “ Dini Hayatla İlgili Halk İnançları “, *Bütün Yönleriyle Asr-ı Saadette İslam*, Ensar Neşriyat, İstanbul 2007, c.4, s.22

İKİNCİ BÖLÜM

2. RİSÂLETİN MEKKE DÖNEMİ

2.1. VAHİY ÖNCESİ HZ. PEYGAMBER

Kuran'da bazı ayetler var ki, Kuran'ın indirilmesinden önce, Hz. Peygamber'in ondan habersiz olduğunu belirtmektedir.¹⁰⁹ Bu ayetlere göre Hz. Peygamber, ne peygamber olacağını tahin etmiştir, ne de bunun için bilerek kendini hazırlamıştır. Bununla ilgili Kuran'da gayet açık haberler vardır:¹¹⁰

“ Sana bu Kuran'ı vahy etmekle kıssaların en güzelini anlatıyoruz. Hâlbuki daha önce sen bunlardan habersiz idin. ” 12/3

“ Kuran'ı sana farz kılan Allah, şüphesiz seni dönülecek bir yere döndürecektir. De ki: Rabbim hidayetle geleni ve apaçık bir sapıklık içinde olanı daha iyi bilir. Sen, bu kitabın sana verileceğini ummuyordun. Ancak o, Rabbinden bir rahmet olarak sana verildi. Öyle ise kâfirlere sakın arka çıkma. “ 28/85–86

“ İşte sana da, emrimizle, bir ruh (kalpleri dirilten bir kitap) vahyettik. Sen kitap nedir, iman nedir bilmezdin. Fakat biz onu, kullarımızdan dilediğimizi, kendisiyle doğru yola eriştireceğimiz bir nur yaptık. Şüphesiz ki sen doğru bir yola iletiyorsun; göklerdeki ve yerdeki her şeyin sahibi olan Allah'ın yoluna. İyi bilin ki, bütün işler sonunda Allah'a döner. ” 42/52–53

“ Sen şu Kuran'dan önce hiçbir kitap okumuyor ve onu sağ elinle yazmıyordun. (Okuyup yazsaydın) o takdirde batıl peşinde koşanlar, şüpheye düşerlerdi. “ 29/48

---

¹⁰⁹ Derveze, *Kuran'a Göre Hz. Peygamber'in Hayatı*, c.2, s.47

¹¹⁰ Fazlur Rahman, *Ana Konularıyla Kuran*, Ankara Okulu Yay, Ankara 2000, s.146

Ayetlerden anlaşıldığı üzere Hz. Peygamber Hira mağarasında ilk vahye muhatap olmadan önce, vahiy geleceğinden habersizdi.¹¹¹ Öyle ki, Hz. Peygamber'in gelen vahiyler karşısında şaşırma, heyecanlanma gibi tavırları onun vahyin geleceği beklentisi içinde olmadığını belki de farklı bir delili olabilir.¹¹²

Sonuç olarak şunu söyleyebiliriz ki, cahiliye pisliklerinden ve kusurlarından Allah'ın nimeti sayesinde korunan¹¹³ Hz. Peygamber, böyle büyük bir görev için vahiy geleceğini bilmediği gibi, Nübüvvetinden sonra da bu vahyin kendisinde payidar kalacağını taahhüt edememişti. Çünkü bu konuda uyaran ayet açıktı:¹¹⁴

“ Andolsun, dileydik biz sana vahyettiğimizi tamamen ortadan kaldırırdık; sonra bu konuda bize karşı kendine hiçbir yardımcı da bulamazdın. “ 17/86

2.2. HZ. PEYGAMBER'E İLK VAHİY (İLK SÖZ)

Hz. Aişe'den gelen rivayetlere göre, Hz. Peygamber'e ilk olarak vahiy, sadık rüyalarla gelmeye başlamıştı. Bu rüyalar, sabah aydınlığı gibi çıkardı. Daha sonra kendisine yalnız kalmak sevdirdi. Hira Mağarası'nda geceler boyu ibadet eder, sonra da ailesinin yanına gelerek, yine aynı amaçlarla yanına azık alır giderdi. Bu durum, ansızın Cebrail'in kendisine görünerek “ Ya Muhammed, sen Allah'ın resulüsün. “ dediği zamana kadar sürmüştür.¹¹⁵

İslam bilginleri ve rivayet kültürü Hz. Peygamber'e gelen son ayetin ne olduğu konusunda değişik görüşlere sahipken, ilk vahiy konusunda ise genelde Kuran'ın 96. suresi olan Alak Suresi'nin ilk beş ayeti olduğu konusunda hemfikirler. Ancak bu konuda farklı bir takım rivayetlere de rastlıyoruz. Bazı rivayetlerde ilk inen ayetlerin Müddesir Suresi'nin ayetleri olduğu, bazılarında ise ilk inen ayetlerin Fatiha Suresi olduğu belirtilir. Sonuçta bu konuda çoğunluk tarafından kabul edilen görüş ilk inen ayetlerin Alak Suresi'nin ayetleri olduğudur.¹¹⁶ İlgili ayetler şöyledir:

¹¹¹ İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.3, s.13

¹¹² Azimli, s.90

¹¹³ İbn İshak, s.131

¹¹⁴ Abdülaziz Hatip, *Kuran'a ve Hz. Peygamber Aleyhindeki İddialara Cevaplar*, Nesil Yay, İstanbul 1997, s.120; Annemarie Schimmel, *Hazreti Muhammed*, Profil Yay, İstanbul 2008, s.30

¹¹⁵ İbnü'l Esir, *El Kamil Fi-t-Tarih*, Hikmet Neşriyat, İstanbul 2008, c. 2, s.34

¹¹⁶ Azimli, s. 92

“ Yaratan Rabbinin adıyla oku! O, insanı “alak”dan yarattı.

Oku! Senin Rabbin en cömert olandır.

O, kalemle yazmayı öğretendir, insana bilmediğini öğretendir. “ 96/1–5

Hira Mağarası’nda 610 yılının Ramazan¹¹⁷ ayının son on günü içinde bir gece de¹¹⁸ bu ayetlere muhatap olan Hz. Peygamber şiddetli kalp çarpıntısı içinde Mekke’ye geri döndü. Eşi Hz. Hatice’ye “ Beni örtün, beni örtün “ dedi. Hane halkı kendisini korku ve ıstırapı geçinceye kadar örttüler. Bu sırada Hz. Hatice’ye başından geçenleri anlatarak, korktuğunu söyledi. Hz. Hatice: “ Hayır kesinlikle korkacak bir şey yok, Allah seni asla zillete düşürmeyecektir. Çünkü sen iyi amellerde bulunuyor, akrabayı gözetiyorsun, dertlilerin dertlerini gideriyorsun “ diyerek¹¹⁹ Hz. Peygamber’i rahatlatmıştır.

Şunu da belirtelim ki kanaatimizce bu ve daha sonra Varaka ile olduğu rivayet edilen konuşmalar¹²⁰ Hz. Peygamber’in günlük hayatı içinde gelişen doğal konuşmalardır. Bu bir akıl alma olayından¹²¹ ziyade, süreç içerisinde gerçekleşmiş birer sohbetten ibarettir. Ancak daha sonradan asıl konuya raptedilerek vahiy sürecinin olmazsa olmazı haline getirilmiştir. Özellikle Hıristiyan bir bilge olduğu vurgulanarak anlatılan “ Varaka konusu “ ve “ Rahip Bahira olayı “ Hıristiyan âlemince çok fitnece kullanılarak,¹²² İslam’ın doğuş sürecinin bir bozuk Hıristiyanlık şeklinde anlaşılmasının ve anlatılmasının ne acıdır ki en büyük argümanları olmuşlardır.

¹¹⁷ Hz. Peygamber’e Kuran Ramazan ayında indirilmeye başladı. Allah ayetlerde: “ Kur’an’ın kendisinde indirildiği Ramazan ayıdır.” (2/185) ve “ Şüphesiz, biz onu (Kur’an’ı) Kadir gecesinde indirdik. “ (97/1) “ Biz onu mübarek bir gecede indirdik.” (44/3) diye buyuruyor. Zehebi, c.1, s.205

¹¹⁸ DİA, c.30, s.410

¹¹⁹ Mehdi Bâzergeran, *Adım Adım Vahiy*, Fecr Yay, Ankara 1999, s.33

¹²⁰ İbn Kesir eserinde, Hz. Hatice’nin Hz. Peygamber ile konuşmasından sonra olanları Varaka’ya anlattığını bunun üzerine Varaka’nın “ Korkarım ki ona gelen, Cebrail’den başkasıdır. Çünkü bazı şeytanlar bir kısım insanları ifsad edip saptırmak için Cebrail suretine girip ona benzerler. Gayeleri akıl sahibi kimseleri, deli ve mecnun etmektir. “ dediğini kaydeder. Yine İbn Kesir Hz. Hatice geri dönüp Hz. Peygamber’e bunları anlatınca Allah’ın şu ayeti inzal buyurduğunu kaydeder : “ Nûn (Ey Muhammed) Andolsun kaleme ve satır satır yazdıklarına ki, sen Rabbinin nimeti sayesinde, bir deli değilsin.”(68/1,2) anlatmaya devam eden İbn Kesir bu sefer Hz. Hatice’nin teşvikiyle Hz. Peygamber’in Varaka ile görüşmeye gittiğini ve bu görüşme sonucu Varaka’nın Hz. Peygamber’i tasdik ettiğini kaydeder. İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.3, s.26

¹²¹ W, Montgomery Watt, *Peygamber ve Devlet Adamı Hz. Muhammed*, Yöneliş Yay, İstanbul 2001, s.44

¹²² Özellikle batılı yazarlar Hz. Peygamber’in İslam dinini tebşire başladığında bu fikirlerin bir kısmını rahip Bahira’dan ve Hz. Hatice’nin kervanıyla gittiği seferlerde karşılaştığı papazlardan öğrendiğini ileri sürerler. Hâlbuki Hıristiyanlık ve onun esasları hicazda ve Mekke’de hiç te meçhul değildi. Geniş bilgi için bkz. Neşet Çağatay, ” Hz. Muhammed’in Soy, Çocukluğu ve Gençliği “, *AÜİFD*, sayı 8, s.35, Salih Akdemir, ” Müsteşriklerin Kuran’a ve Hz. Muhammed’e Yaklaşımları ”, *AÜİFD*, sayı 31, s.184

2.3. FETRETÜ'L-VAHİY (VAHYİN BİR ARA KESİLMESİ)

Hız. Peygamber, ilk vahyin tedirginliğinden sonra Cebrail'in yeniden görünmesini arzulamaya başladı. Bu amaçla sık sık Hira mağarasına gidiyor, ancak beklediği melek gelmiyordu. Bu dönemde Allah'ın kendisini terk ettiğini zannederek endişeli günler geçirdi. Kaynaklar bu endişeli vahiy bekleyiş devresine “ fetretü'l-vahiy “ ismini verir.¹²³ Rivayetlere göre Hız. Peygamber vahyin kesintisi sırasında derin bir hüznün ve boşluğun yaşamıştır. Bu kesintiyle amaçlanan vahyin ağırlığı altında inleyen Hız. Peygamber'e, vahye hasretin daha büyük bir ıstırap olduğunu hissettirmek olduğu söylenebilir. Buna en büyük delil Duhâ Suresi 3. ayette ki “ Rabbin seni terk etmedi, sana darılmadı da “ hitabıdır. Bu kesintinin 3, 13, 15, 25, 40 gün, ya da 6 ay veya 2,5 yıl¹²⁴ sürdüğüne dair rivayetler vardır.¹²⁵ Ancak vahyin kesilmesi konusundaki yüksek kabul sürenin yaklaşık üç yıl kadar olduğudur. Bu fikri kabul ettiğimiz zamanda bu aranın nasıl değerlendirildiği konusu ortaya çıkmaktadır. Buna da en güzel cevap kanaatimizce Hız. Peygamber'in bu büyük emanetin ağırlığına dayanma gücünü kendisinde bulması için zaman tanınması şeklinde değerlendirilebilir.

Fetretü'l-vahiy denilen bu süre içerisinde Hız. Peygamber vahiy alamamıştı. Hız. Peygamber'den “ İnsanları dine çağırması “ sını isteyen Müddesir Suresinin, 613 yılı sonlarına doğru nazil olması, ilahi vahyin gelişinde ikinci aşamayı oluşturdu. Çünkü böylece Hız. Peygamber risaletle yani insanları Allah'ın dinine davet etmekle vazifelenmişti. Hira Mağarası'nda ve başka yerlerde uzun süreden beri bir bekleyiş içinde bulunan Hız. Peygamber'e yine Cebrail göründü. Bu ani görüş, tıpkı Hira Mağarası'nda ilk gördüğü gibi Hız. Peygamber'i korkuttu ve heyecanlandırdı. Bunun üzerine Hız. Peygamber, hızla evine dönerek doğruca yatağına girdi. Eşi Hız. Hatice'ye

¹²³ DİA, c.30, s.411

¹²⁴ Verilen bu süreler değerlendirildiğinde 3, 13, 15 ve hatta 25 günlük bir ara, “ fetret “ olarak adlandırılmayı hak etmez. Zira 6000 küsur ayetlik bir mesaj 23 yıllık bir zaman diliminde inmiştir. Kurulacak bir vahiy-zaman orantısında üç-beş haftalık aralık, kesinti değil normal bir iniş aralığına tekabül eder. 2.5 yıl rivayetiyse pek inandırıcı değildir. Eğer böyle uzun bir kesinti olsaydı 3, 5, 15 günlük kesinti rivayetlerinden söz edilmesi abes olurdu. Hız. Peygamber'i endişeye sevk eden şey, vahiy süreci içinde tabii karşılanması gereken ve aylarla ifade edilebilecek bir ara olması daha muhtemeldir. Fakat vahyin iniş sıklığı henüz tam bilinmediği için bu ara “ fetretü'l-vahiy “ olarak anlaşılmış olabilir.

İslamoğlu, *Hayat Kitabı Kuran*, s.15

¹²⁵ İslamoğlu, *Hayat Kitabı Kuran*, s.15

üstünü örtmesini söyledi. Ancak Cebrail Hz. Peygamber'e yatağından kalkmasını ve artık Allah adına davette bulunmasını istedi.¹²⁶

“ Ey örtünüp bürünen (Peygamber!)

Kalk da uyar.

Rabbini yücelt.

Nefsini arındır.

Şirkten uzak dur.

İyiliği, daha fazlasını bekleyerek (bir kazanç elde etmek için) yapma.

Rabbinin rızasına ermek için sabret “ 74/1-7¹²⁷

Burada Allah'ın, Resul veya nebi gibi lafızlarıyla hitap etmeyip müddesir¹²⁸ nazımıyla hitap etmesi latife tarzındadır diyebiliriz. Çünkü Arapların adetleri; bir kimseye latife edeceklerinde o kimsenin bulunduğu hale göre sözler söylemekti.¹²⁹ Zira Hz. Peygamber, Hendek savaşında Huzeyfe b. El-Yeman'a “ Kalk ey uykucu “ diye hitap etmesi buna güzel bir örnektir.¹³⁰

Hz. Peygamber “ Ey örtünüp bürünen (Peygamber!) Kalk da uyar. ” 74/1,2 hitabından sonraki süreçte Hz. Peygamber öyle gayret içindeydi ki bütün gece ayakta ibadet ediyor ve yorgun düşüyordu.¹³¹ Öyle ki bunu gören müşrikler “ Bu Kuran Muhammed'e ancak bedbaht olsun diye inmiştir ”¹³² diyorlardı. Bunun üzerine şu ayetlerin indiği rivayet edilir:

“ Tâ Hâ. (Ey Muhammed!) Biz, Kuran'ı sana sıkıntı çekesin diye değil, ancak (Allah'ın azabından) korkaklara bir öğüt (bir uyarı) olsun diye indirdik. “ 20/1-3

¹²⁶ İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.3, s.28; Sabri Hizmetli, *İslam Tarihi - İlk Dönem -*, Ankara Üniversitesi Yay, Ankara 2001, s. 211

¹²⁷ Bazı rivayetlerde (İbn İshak) vahiy kesintisinden sonra Hz. Peygamber'e nazil olan ilk surenin Duha suresi olduğu söylenir. İbn Kesir'in kaydına göre bu zayıf bir ihtimaldir. İbn Kesir'e göre Duha suresi birkaç gecelik başka bir kesintinin sonunda inmiştir. İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.3, s.29

¹²⁸ Müddesir: Disarını bir zırh gibi kuşanmış ya da ona zırh gibi bürünmüş kişi anlamına gelir. Ragıb el-İsfahani, *Müfredat*, Pınar Yay, İstanbul 2010, s.535

¹²⁹ Konyalı Mehmet Vehbi, *Büyük Kuran Tefsiri (Hülasat'ül Beyan)*, Üçdal Neşriyat, İstanbul 1969, c.15, s.6234

¹³⁰ Zehebi, c.3, s.421; Muhammed Ali es-Sabuni, c.7, s.119

¹³¹ Aziz Mahmud Hüdâyi, *Âlemin Yaratılışı ve Hz. Muhammed'in Zuhuru*, İnsan Yay, İstanbul 2009, s.61

¹³² Abdulfettah el Kâdî, s.254

Bu ayetlerden anlaşılacağı üzere Kuran'ın vahyolunmasının nedeni, Hz. Peygamber'e imkânsız bir şey yüklemek ve ondan inatçı insanların kalbine iman sokmasını isteyerek Hz. Peygamber'i baskı altında bırakmak değildir; onun tek gönderiliş amacı Allah'tan korkanlar için bir öğüt olmaktır. Bu nedenle Hz. Peygamber içlerinde hiç Allah korkusu olmayan ve hak nedir, batıl nedir diye kaygısı olmayanlarla vakit kaybetmemelidir.¹³³ Bütün gücünü İslamiyet'e davet için harcamalıdır.

2.4. SAFA TEPESİ İLANI VE HZ. PEYGAMBER'İN AÇIK DAVETLE EMROLUNMASI

Hız. Peygamber başlangıçta bir süre daveti gizli yapmıştı. Bu hal üç yıl kadar devam etti. Sonra Allah davetini açığa vurmasını emrederek¹³⁴ risaletin 4. (613) yılında şu ayetleri indirdi:¹³⁵

“ Ey Muhammed! Şimdi sen, sana emrolunanı açıkça ortaya koy ve Allah'a ortak koşanlara aldırış etme. “ 15/94

“ (Önce) en yakın akrabasını uyar.

Müminlerden sana uyanlara kanatlarını indir.

Eğer sana karşı gelirlirse, Şüphesiz ben sizin yaptığınız şeylerden uzağım de. ”
26/ 214–216

Bu ayetlerin nazil olmasıyla birlikte açık davet süreci başlamış oldu. Bu ayetlerden ilki gizli davet döneminin bittiğini gösterirken, ikincisi ise açık davete kimlerle başlaması gerektiğini açıklamıştır. Hz. Peygamber bunun üzerine, önce yakın akrabası olan Abdulmüttalib oğullarını, ardından daha geniş kabile grubunu teşkil eden Haşim oğullarını İslam'a çağırmıştır.

Hız. Peygamber'in akrabalarıyla yaptığı toplantılardan olumlu sonuçlar çıkmayınca Hz. Peygamber'in akrabalarından sonraki muhatabı diğer Mekkeliler oldu.¹³⁶

¹³³ Mevdudi, *Tefhimu'l Kuran*, İnsan Yay, İstanbul 1996, c3, s.239

¹³⁴ İbn İshak, s.200; İbn Hişam, *Siret-i İbn Hişam*, c.1, s.348; Ebu'l-Hasan Ali En-Nedvi, *Rahmet Peygamberi*, İz Yay, İstanbul 2008, s.99

¹³⁵ Ebu'l-Hasan Ali En-Nedvi, s.99

¹³⁶ Âdem Apak, *Anahatlarıyla İslam Tarihi*, Ensar Yay, İstanbul 2009, c.1, s.157

Hız. Peygamber Mekke dışındaki Safa tepesine çıkarak, Kureyşlileri toplantıya çağırdı. Kureyşliler huzurunda toplanınca onlara hitap etti.¹³⁷ “ Şayet ben size, şu tepenin arkasında, şehri istila etmek isteyen bir düşman ordusu gelip karargâh kurmuş desem bana inanır mısınız? “ Bu soru üzerine Mekkeliler “ Sen asla yalan söylemedin, senin söyleyeceğin her şeye inanırız. “ dediler.¹³⁸ Hız. Peygamber devam etti: “ Allah beni, sizi ikaz edip belli şeylerden çekindirmek (inzâr) ve şayet beni dinlemeyecek olursanız öfkesinin sizi tehdit ettiğini söylemek üzere göndermiş bulunuyor. “¹³⁹ Bu hitap Mekkelileri çıldırtmış ve kibirli gözlerinde “ Emin Muhammed “ yeniden “ Abdullah’ın yetimi “ olmuştu. Hız. Peygamber’in bu sözlerine kızan Ebu Leheb, derhal yerinden kalkarak: “ Ellerin kurusun! Bizi bunun için mi topladın? “ diyerek hakaretine devam etti. Bunun üzerine şu ayetler nazil oldu.¹⁴⁰

“ Ebû Leheb’in elleri kurusun. Zaten kurudu.

Ona ne malı fayda verdi, ne de kazandığı.

O, bir alevli ateşe girecektir.

Boynunda bükülmüş hurma liflerinden bir ip olduğu hâlde sırtında odun taşıyarak karısı¹⁴¹ da (o ateşe girecektir). ” 111/1–5¹⁴²

Hız. Peygamber risaletini bütün Kureyş’e ilan ettikten sonra baskılar ve tehditler katlanarak artmaya devam etti. Çünkü tebliğ için gönderildiği halk Kuran’ın ifadesiyle gaflet içinde kalmış bir halktı.¹⁴³

“ Kuran, ataları uyarılmamış, bu yüzden de gaflet içinde olan bir kavmi uyarman için mutlak güç sahibi, çok merhametli Allah tarafından indirilmiştir. “ 36/5–6

¹³⁷ İbnü’l Esir, c.2, s.46; Hasan, c.1, s.108

¹³⁸ Zehebi, c.1, s.219; İbnü’l Esir, c.2, s.46

¹³⁹ İbnü’l Esir, c.2, s.46; Muhammed Hamidullah, *İslam Peygamberi*, İrfan Yay, İstanbul 2001, c.1, s.90

¹⁴⁰ İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.3, s.58; Zehebi, c.1, s.219; İbnü’l Esir, c.2, s.46; Abdulfettah el Kâdî, s.447; İbn İshak ise bu surenin iniş sebebi olarak boykotun sürdüğü acı günlerde Ebu Leheb’in Kureyşliler’e “ Lat ve Uzza yardım etti “ demesini gösterir. İbn İshak, s.213

¹⁴¹ Ayette işaret edilen, Ebu Leheb’in karısı Ümmü Cemil İslam’a saldırı konusunda Ebu Leheb’den geri kalmamıştır. Kendine düşen laf taşıma ve fitne üretme görevini tam olarak yapmıştır. Bazı hadisler de eziyet olsun diye Hız. Peygamber’in yoluna dikenler attığı zikredilir: Zebidi, c.4, s.36

¹⁴² Bu sure indiğinde Ebu Leheb ve eşi hayattaydı ve birçok müşrik gibi bunlarda sonradan Müslüman olabilirdi. Ancak, onların ölümünden çok önce inen surenin belirttiği gibi müşrik olarak ölmüşlerdir. Böylece surenin geleceğe yaptığı atıf aynen yerine gelmiştir. Hatip, s.400

¹⁴³ Ebu’l-Hasen Ali en-Nedvi, s.80

2.5. VAHİY SONRASI HZ. PEYGAMBER

Hız. Peygamber'in hayatındaki önemli farklılık vahiyle birlikte, hayatının son yirmi üç senesinde gerçekleşmiştir. Bu öyle bir şeydir ki, normal insanların şartlarında düşünülecek bir hadise değildir. Burada ayırıcı temel özellik vahiydir: “ De ki: Ben de ancak sizin gibi bir insanım. Fakat bana ilâhınızın yalnızca bir tek ilâh olduğu vahyediliyor. ” (41/6) ifadesi, Allah'ın Hz. Peygamberi diğer insanlardan vahiyle ayırdığını göstermektedir. Vahyin başlamasından sonra Hz. Peygamber'in hayatında iki dönemin oluştuğu gözlenir. Vahiy gelmeden önceki insanlık hali ve vahiy verilmesiyle gelişen Peygamberlik durumu. Peygamberlik dönemi olan yirmi üç senelik zamanda Allah, Hz. Peygamberi vahiyle üstün hale getirmiştir. Hz. Peygamber'in vahiyle üstün hale getirilmesi, duymayan ve görmeyen birine göre görmesi ve duyması gibidir. İnsan ve cinleri aciz bırakacak sözleri söylemesi,¹⁴⁴ bu konuda Allah'ın O'nu bir rahmet Peygamberi olarak insanlara göndermesindedir. Öyle ki, dini işlerdeki sözleri kendi sözü değil tamamen Allah'ın ona tebliğ etmesini emrettiği şeylerdir.¹⁴⁵

Allah, vahyin ilanı ile beraber Hz. Peygamber'i yalancılıkla suçlayan¹⁴⁶ ve yaşadıklarının hayal ürünü olduğunu iddia eden¹⁴⁷ müşriklerin asılsız iddialarına karşı şu ayetlerle O'nu destekler:

“ Battığı zaman yıldıza andolsun ki, arkadaşınız (Muhammed haktan) sapmadı ve azmadı.

O, nefis arzusu ile konuşmaz. (Size okuduğu) Kuran ancak kendisine bildirilen bir vahiydir. ” 53/1–4

“ Ayetlerimiz kendilerine apaçık birer delil olarak okunduğunda, (öldükten sonra) bize kavuşmayı ummayanlar, Ya (bize) bundan başka bir Kuran getir veya onu değiştir dediler. De ki: ‘Onu kendiliğimden değiştirmem benim için olacak şey değildir. Ben

¹⁴⁴ “ De ki: Andolsun, insanlar ve cinler bu Kuran'ın bir benzerini getirmek üzere toplansalar ve birbirlerine de destek olsalar, yine onun benzerini getiremezler. ” (17/88)

¹⁴⁵ Kaya, s.40

¹⁴⁶ Yazır, c.7, s.4566

¹⁴⁷ Maxime Rodinson, *-Muhammed- Yeni Bir Dünyanın ve Peygamberin Doğuşu*, Doruk Yay, İstanbul 2008, s.100

ancak bana vahyolunana uyarım. Eğer Rabbime isyan edecek olursam, elbette büyük bir günün azabından korkarım.¹⁴⁸

De ki: Eğer Allah dileseydi, ben size onu okumazdım, Allah da size onu bildirmezdi. Ben sizin aranızda bundan (Kuran'ın inişinden) önce (kırk yıllık) bir ömür yaşadım. Hiç düşünmüyor musunuz? ” 10/15–16

“ Eğer (Peygamber) bize isnat ederek bazı sözler uydurmuş olsaydı, mutlaka onu kudretimizle yakalardık. Sonra da onun şah damarını mutlaka keserdik. Hiçbiriniz de bu cezayı engelleyip ondan savamazdı. “ 69/ 44–47

“ De ki: Bana ancak, bu beldenin (Mekke'nin); onu mukaddes kılan ve her şey kendisine ait olan Rabbime kulluk yapmam emredildi. Yine bana, Müslümanlardan olmam ve Kuran'ı okumam emredildi. Artık kim doğru yola girerse yalnız kendisi için girer. Kim de doğru yoldan saparsa, de ki: Ben ancak uyarıcılardanım. ” 27/ 91–92

“ De ki: Ben size, Allah'ın hazineleri benim yanımdadır demiyorum. Ben gaybı da bilmem. Size ‘Ben bir meleğim de demiyorum. Ben sadece, bana gönderilen vahye uyuyorum. De ki: Görmeyenle gören bir olur mu? Siz hiç düşünmez misiniz? ” 6/50

Bu ayetler Kuran'ın Allah'ın vahyi olduğu Hz. Peygamber'in hiçbir müdahalesinin olmadığını ve olamayacağını gösterir. Zira eğer bu çağrı Hz. Peygamber'in kendisinden olmuş olsaydı peygamberlikle görevlendirmeden önce de bazı yönleri ortaya çıkardı. Hâlbuki Hz. Peygamber kendi kavmi içinde uzun seneler yaşadığı halde böyle bir şeyle uğraştığı görülmemiştir.¹⁴⁹

2.6. MÜŞRİKLERİN TEPKİLERİ

Hz. Peygamber'in üç yıl kadar gizli ve daha sonra da açık olarak sürdürdüğü faaliyetler esnasında Mekke müşrikleri, Hz. Peygamber'in İslam'a davetine ve insanlara Allah'ın bazı emirlerini bildirmesine pek karşı çıkmamışlar, onunla tartışmaya girmemişlerdi. Ancak Hz. Peygamber'in puta tapıcılığı eleştiren ayetleri okumaya başlaması üzerine¹⁵⁰

¹⁴⁸ Müfessirlerin rivayet ettiğine göre müşrikler Hz. Peygamber'den, kendilerine ve Allah'a ortak koştukları putlarına hücum edilmeyen bir Kuran istemişlerdir. Derveze, *et-tefsirü'l-hadis*, c.1, s.45

¹⁴⁹ Derveze, *Kuran'a Göre Hz. Muhammed'in Hayatı*, c.2, s.51; Ateş, *Kuran'a Göre Hz. Muhammed'in Hayatı*, s.236

¹⁵⁰ İbnü'l Esir, c.2, s.49; DiA, c.30, s.412

Müşrikler onun peygamberliğini büyük bir tehlike olarak kabul etmeye, kendisine çatmaya, karşı gelmeye ve düşmanca davranmaya başladılar.¹⁵¹ Bu ayetlerden bazıları şunlardı:¹⁵²

“ Allah’ı bırakıp, kendilerine ne zarar, ne de fayda verebilecek şeylere tapıyorlar ve İşte bunlar Allah katında bizim şefaatçılarımızdır’ diyorlar. De ki: Siz, Allah’a göklerde ve yerde O’nun bilmediği bir şeyi mi haber veriyorsunuz! O, onların ortak koştukları şeylerden uzaktır, yücedir. ” 10/18

“ Hiç şüphesiz siz ve Allah’tan başka kulluk ettikleriniz cehennem odunusunuz. Siz oraya varacaksınız. Eğer onlar ilâh olsalardı oraya varmazlardı. Hâlbuki hepsi orada ebedî kalacaklardır. “ 21/98,99

“ Onlar, Allah’ı bırakıp, kendilerine ne faydası ne de zararı dokunan şeylere kulluk ederler. Kâfir, Rabbine karşı (şeytana) arka çıkandır. “ 25/55

“ Siz, Allah’ı bırakarak ancak putlara tapıyorsunuz ve yalan uyduruyorsunuz. Allah’ı bırakarak taptıklarınızın size hiçbir rızık vermeye güçleri yetmez. Öyle ise rızık Allah’ın katında arayın. O’na kulluk edin ve O’na şükredin. Siz yalnız O’na döndürüleceksiniz. ” 29/17

Mekke döneminde Müslümanların ve İslam’ın sayı ve güç yönünden sınırlı bir çerçevede kalmasında, Hz. Peygamber’in ve Müslümanların karşılaştıkları zorlukların, eziyetlerin ve işkencelerin büyük etkisi olduğu söylenebilir. Medine’de indirilen Enfal Suresi’nin bir ayeti Müslümanların bu dönemin sonuna dek yüz yüze buldukları durumu çok iyi göstermektedir.¹⁵³

“ O vakti hatırlayın ki siz yeryüzünde güçsüz ve zayıf idiniz. İnsanların sizi kapıp götürmesinden korkuyordunuz. Derken Allah sizi barındırdı, yardımıyla destekledi ve sizi temiz şeylerden rızıklandırdı ki şükredesiniz. ” 8/26

¹⁵¹ İbnü’l Esir, c.2, s.49; İbrahim Sarıçam, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı*, DİBY, Ankara 2005, s.90

¹⁵² DİA, c.30, s.412

¹⁵³ Derveze, *Kuran’a Göre Hz. Muhammed’in Hayatı*, c.2, s.190

Mekke döneminde Hz. Peygamber'in yaşamıyla ilgili görüntüler özellikle Ehl-i Kitap olmayan Araplarla ilgili olanlardır. Bu durumu ana çizgileriyle işleyen pek çok ayet vardır. Bunlardan bazıları şunlardır.

“ İnsanların hepsi Allah'ın huzuruna çıkacak ve güçsüzler büyüklük taslayanlara diyecek ki: Şüphesiz bizler size uymuştuk; şimdi siz az bir şey olsun, Allah'ın azabından bizi koruyabilecek misiniz? Onlar da, Eğer Allah bizi doğru yola erdirtseydi, biz de sizi doğru yola erdirtirdik. Şimdi sızlansak da, sabretsek de bizim için birdir. Artık bizim için hiçbir kurtuluş yoktur derler. ” 14/21

“ Onlara “Rabbimiz ne indirdi?” denildiği zaman, “Öncekilerin masalları” dediler. Böylece kıyamet gününde kendi günahlarını tam olarak, bilgisizce saptırdıkları kimselerin günahlarının da bir kısmını yüklenirler. Dikkat et, yüklendikleri ne kötüdür.” 16/24–25

“ Yüzlerinin ateşte bir yandan bir yana döndürüleceği gün, “Keşke Allah'a ve Resul'e itaat edeydik” diyecekler.

Yine şöyle diyecekler: Ey Rabbimiz! Biz önderlerimize ve büyüklerimize itaat ettik de bizi yoldan saptırdılar. “ 33/ 66–67

“ İnkâr edenler, Biz bu Kuran'a da ondan önceki kitaplara da asla inanmayız dediler. Zalimler, Rablerinin huzurunda durduruldukları zaman hâllerini bir görsen! Birbirlerine laf çevirip dururlar. Zayıf ve güçsüz görülenler, büyüklük taslayanlara, Siz olmasaydınız, biz mutlaka iman eden kimseler olurduk derler.

Büyüklük taslayanlar, zayıf ve güçsüz görülenlere, Size hidayet geldikten sonra, biz mi sizi ondan alıkoyduk? Hayır, suçlu olanlar sizlerdiniz derler.

Zayıf ve güçsüz görülenler, büyüklük taslayanlara, Hayır, bizi hidayetten saptıran gece ve gündüz kurduğunuz tuzaklardır. Çünkü siz bize Allah'ı inkâr etmemizi ve O'na eşler koşmamızı emrediyordunuz derler. Azabı görünce de içten içe pişmanlık duyarlar. Biz de inkâr edenlerin boyunlarına demir halkalar geçiririz. Onlar ancak yapmakta olduklarının cezasını göreceklerdir.

Biz, hangi memlekete bir uyarıcı göndermişsek oranın şımarık zenginleri, Biz, sizinle gönderileni inkâr ediyoruz demişlerdir.

Yine, Bizim mallarımız ve çocuklarımız daha çoktur. Bize azap edilmeyecektir demişlerdi. “ 34/ 31–35

Kuran ayetlerinin işaretleri ve içerikleri, müşriklerin ve müşrik liderlerinin tavırlarının, bazı temel nedenlerden kaynaklandığını göstermektedir.¹⁵⁴ Bunları dini inanç, Beni Haşim’e karşı rekabet, liderlik düşüncesi ve ekonomik kaygılar olarak değerlendirebiliriz.

Özellikle Hz. Peygamber’in, İslam’ı din olarak bildirmesi ve putlarının güçsüzlüğünün ortaya çıkması üzerine müşriklerin saldırılarının şiddet artmıştır. Yine şiddeti artıran diğer bir sebepte Abdülmuttalib’in ölümünden sonra idareye hâkim olan Ümeyye oğulları ile Haşim oğulları arasındaki rekabetin İslam’ın gelişi ile düşmanlığa dönüşmesidir.

Cahiliye döneminde liderlik için önemli şart kabul edilen “zengin olmak, erkek çocuk sahibi olmak” gibi şartların bazı müşriklerde bulunması, peygamberliği kendilerine yakıştırmaları ve her türlü kötülükten sakınmayı emreden ayetler, aynı şekilde müşrik tavrını körükleyen sebeplerdendi. Hiç şüphesiz en önemli sebeplerden biri de ekonomik sebeplerdi. Mekke, içinde Kâbe’yi barındırması ve çevresinde kurulan panayırlar sebebiyle hem dini hem de ticari açıdan bir merkezdi. Bu panayırlar sebebiyle Kureyş ticari ve siyasi gücünü putperest olmalarına bağlıyorlardı.¹⁵⁵ Özetle verdiğimiz bu sebepler müşriklerin Müslümanlar üzerindeki uyguladıkları şiddetin en önemli nedenleridir.

Sonuçta müşriklerin Müslümanlarla aralarındaki uçurumlar büyümüş, müşrik liderler amansız bir şekilde mantık ve hakikat ölçülerini hiçe sayarak Müslümanlara her fırsatta saldırmışlardır.¹⁵⁶

¹⁵⁴ Derveze, *Kuran’a Göre Hz. Muhammed’in Hayatı*, c.2, s.192

¹⁵⁵ Ali Kapar, “ Asr-ı Saadette Müşrikler ve Müşriklerle İlişkiler “, *Bütün Yönleriyle Asr-ı Saadette İslam*, Ensar Neşriyat, İstanbul 2006, c.2, s.121

¹⁵⁶ Derveze, *Kuran’a Göre Hz. Muhammed’in Hayatı*, c.2, s.192

2.6.1. Müşrikler Ebu Talip'ten Yardım İstiyorlar

Bütün işkencelere ve baskılara rağmen Mekke'de Müslümanların sayısı her geçen gün artıyordu. Hz. Peygamber bütün baskılara rağmen davete devam ediyordu. Ayet nazil oldu:

“ Hiç şüphesiz siz ve Allah'tan başka kulluk ettikleriniz cehennem odunusunuz. Siz oraya varacaksınız. Eğer onlar ilâh olsalardı oraya varmazlardı. Hâlbuki hepsi orada ebedî kalacaklardır. ” 21/98,99

Bu ayetleri Hz. Peygamber'in okuması üzerine müşrikler Hz. Peygamber'e karşı çıktılar.¹⁵⁷ Kureyş baktı ki, bu iş alayla, küçümsemeyle halledilecek gibi değildi. Son çare olarak Ebu Talib'den bir kere daha yardım talebinde bulundular. Ebu Talib'e : “ Bizimle kardeşin oğlunun arasını bulman, O'nu tanrılarımıza dil uzatmaktan vazgeçirmen için sana geldik,” dediler.¹⁵⁸

Bunun üzerine Ebu Talib Hz. Peygamber'e : “ Ey kardeşimin oğlu, kavmin yine senden şikâyet ediyorlar. “

Hz. Peygamber'in isteği ise belliydi: “ Allah'tan başka ilah yoktur, deyin ve Allah'tan başka bütün taptıklarınızı bırakın. “

Bunu duyan müşrikler “ Muhammed ilahları birleştirmek istiyor ” diyerek oradan ayrıldılar. Taberi'nin kaydına göre müşrikler tevhidi kabul etmeyerek başka bir şey istemesini teklif ettiler.¹⁵⁹ Hz. Peygamber onlara : “ Güneşi getirip sağ elime koysanız, ayı da sol elime koysanız bu davadan vazgeçmem “ demiştir.¹⁶⁰ Kuran-ı Kerim bu olaya şöyle işaret eder:¹⁶¹

“ Sâd. O şanlı, şerefli Kuran'a andolsun (ki o, Allah sözüdür).

Fakat inkâr edenler bir büyüklenme ve ayrılık içindedirler.

¹⁵⁷ Taberi, *Tarih-i Taberi Tercemesi*, c.2, s.357

¹⁵⁸ Zehebi, c.1, s.222; Süleyman Ateş, *İslam'a İtirazlar ve Kuran-ı Kerim'den Cevaplar*, Kılıç Kitabevi Yay, Ankara 1971, s.167

¹⁵⁹ Ateş, *İslam'a İtirazlar ve Kuran-ı Kerim'den Cevaplar*, s.167

¹⁶⁰ İbn-i Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam*, c.1, s.353; İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.3, s.63; Zehebi, c.1, s.223

¹⁶¹ Ateş, s.167

Biz onlardan önce nice nesilleri helâk ettik. Onlar da feryat ettiler, ama artık kurtuluş zamanı değildi. Kâfirler, kendilerine içlerinden bir uyarıcının gelmesine şaşılar ve şöyle dediler: Bu, yalancı bir sihirbazdır.

İlâhları bir tek ilâh mı yaptı? Gerçekten bu çok tuhaf bir şey!

İçlerinden ileri gelenler, Gidin, ilâhlarınıza tapmaya devam edin. İşte bu istenen şeydir. Biz bunu son dinde (en son dinî inanışlarda) duymadık. Bu ancak bir uydurmadır. O zikir (Kuran) içimizden ona mı indirildi? diyerek kalkıp gittiler. Hayır, onlar benim Zikrimden (Kuran'dan) şüphe içindedirler. Hayır, henüz azabımı tatmadılar. ” 38/1–8

2.6.2. Müşriklerden Hz. Peygamber'e Teklifler

Kureyş Hz. Peygamber'i yolundan çevirmek için her çareye başvurmuştu. Barış teklifinde bulunmuşlar, mal, mülk ve yetkiler¹⁶² teklif etmişlerdi.¹⁶³

Teklif şuydu: “ Ya Muhammed, işte bu kadar mal sana. Bizim ilahlarımızı ayıplamaktan vazgeç. Onlar hakkında kötü söyleme. Bunu da yapmazsan sana hem senin hem de bizim yararımıza olan bir şey teklif edelim. Bir sene sen, bizim ilahlarımız olan Lat ve Uzza'ya ibadet edersin, bir sene de biz senin ilahına ibadet ederiz. Senin taptığın bizimkinden hayırlı ise biz de bir nasip almış oluruz. Bizim taptığımız seninkinden hayırlı ise sen de bir nasip almış olursun. Böylece uyuşur gideriz .” Bu teklife Allah'tan gelen cevap şu oldu:¹⁶⁴

“ (Resulüm!) De ki: Ey kâfirler!

Ben sizin tapmakta olduklarınıza tapmam.

Siz'de benim taptığıma tapmıyorsunuz.

Ben de sizin taptıklarınıza asla tapacak değilim.

Evet, siz de benim taptığıma tapıyor değilsiniz.

Sizin dininiz size, benim dinim de banadır. “ 109/1–6¹⁶⁵

Taberi ve Razi'nin kaydettiklerine göre aşağıdaki ayette bu sebeple inmiştir:

¹⁶² Müşriklerin önde gelenleri Hz. Peygamber'e gelerek: ” Eğer bu davayı, mal elde etmek kaygısıyla ortaya attınsa, sana mal verelim, en zenginimiz ol. Şeref ve mevki istiyorsan, seni başımıza başkan yapalım. Kral olmak istiyorsan, kral yapalım. Sana gelen bu şeyi bir cin getiriyorsa ve onun sana galip geldiğine inanıyorsan seni iyileştirmek için bütün malımızı sarf ederiz, gayret ederiz ” demişlerdi. İbn İshak, s.257

¹⁶³ İbn İshak, s.257

¹⁶⁴ İbn Hişam, *Siret-i İbn Hişam*, c.1, s.484

¹⁶⁵ Karaman, *Kuran-ı Kerim ve Açıklamalı Meal*, s.603

“ De ki: Ey cahiller! Siz bana Allah’tan başkasına ibadet etmemi mi emrediyorsunuz? ”
39/64

Hız. Peygamber Mescid-i Haram’a gidip Kureyşten kalabalık bir topluluğun yüzüne karşı bu sureyi okumuş. Bunun üzerine Kureyş artık bu konuda ümidini kesmiş¹⁶⁶ ve Hız. Peygamber’e karşı yok etme planlarına devam etmişlerdir.

2.6.3. Müşriklerin İnançsızlıklarına Hız. Peygamber’in Üzülmesi (İlahi Uyarı ve Destek)

Müşriklerin inançsızlık konusundaki direnişleri ve Müslümanlara karşı tavırları Hız. Peygamber’i oldukça üzüyordu. Öyle ki Hız. Peygamber ayetlerin ifadesiyle neredeyse kendisini tüketiyor ve helak ediyordu. Aşağıdaki ayetlerde bu duruma işaretler vardır:

“ Ey Muhammed! Mümin olmuyorlar diye âdeta kendini helâk edeceksin! “ 26/3

“ Demek sen, bu söze (Kuran’a) inanmazlarsa, arkalarından üzülererek âdeta kendini tüketeceksin! “ 18/6

“ Ey Muhammed! Şimdi sen, sana emrolunanı açıkça ortaya koy ve Allah’a ortak koşanlara aldırış etme. Şüphesiz biz, Allah ile beraber başka ilâh edinen alaycılara karşı sana yeteriz. İlerde bilecekler.

Andolsun, onların söyledikleri şeylerden dolayı göğsünün daraldığını biliyoruz.

O hâlde, Rabbini hamd ile tesbih et (yücelt) ve secde edenlerden ol.

Sana ölüm gelinceye kadar Rabbine ibadet et. ” 15/ 94–99

Yukarıdaki ayetlerde Hız. Peygamber’in büyük görevinin ağırlığı ve ruhundaki üstün merhametin tezahürü olarak kendini yormasını değerlendiren Kuran-ı Kerim; yine aynı ayetlerde müşriklerin tutumlarını karşı “ göğsü daralan”, “ kendini tüketen “, “neredeyse kendini helak eden “ Hız. Peygamber’e muhteşem bir tesellide bulunuyor:

¹⁶⁶ Mukatil, c.3, s.536; Taberi, *Taberi Tefsiri*, c.5, s.2039; Ateş, *İslam’a İtirazlar ve Kuran-ı Kerim’den Cevaplar*, s.103

“ Ey Muhammed! Şimdi sen, sana emrolunanı açıkça ortaya koy ve Allah’a ortak koşanlara aldırış etme. Şüphesiz biz, Allah ile beraber başka ilâh edinen alaycılara karşı sana yeteriz. İlerde bilecekler. “ 15/94–96

Hiç şüphesiz Allah’ın, başka ilah edinenler ve alay edenlere karşı özelde Hz. Peygamber’e genelde ise ümmete verdiği bu teselli gelecekteki büyük tecellilerin de habercisiydi.

Bunlara ilave olarak Hz. Peygamber’den müşrikleri kazanmak için çok aşırı gayret gösterip kendisini üzmemesi, nefsinin harap etmemesi istenmiştir. İlgili ayetlerden bazıları şunlardır:¹⁶⁷

“ Kötü ameli kendisine süslü gösterilip de onu güzel gören kimse, ameli iyi olan kimse gibi mi olacaktır? Şüphesiz Allah dilediğini saptırır, dilediğini hidayete erdirir. (Ey Muhammed!) Onlar için duyduğun üzüntüler yüzünden kendini helâk etme! Şüphesiz ki Allah, onların yaptıklarını hakkıyla bilendir. ” 35/8

“ Eğer Rabbin dileyseydi, yeryüzünde bulunanların hepsi elbette topyekûn iman ederlerdi. Böyle iken sen mi mümin olsunlar diye, insanları zorlayacaksın? ” 10/99

“ (Ey Muhammed!) Artık onların sözü seni üzmesin. Çünkü biz, onların gizlediklerini de açığa vurduklarını da biliyoruz. ” 36/76

“ Onlardan yana üzülme. Kurdukları tuzaklardan ötürü de sıkıntıya düşme. ” 27/70

Medinede indiği rivayet edilen¹⁶⁸ şu ayette yukarıdaki ayetleri destekler niteliktedir:

“ Onların (inkârcıların) sözleri seni üzmesin. Çünkü bütün güç Allah’ındır. O, hakkıyla işitendir, hakkıyla bilendir. ” 10/65

2.6.4. Biz Atalarımızın Dini Üzereyiz

Hiz. Peygamber’e karşı müşriklerin bir tepkisi de, babalarından miras olarak aldıkları dinleri ve yaşam tarzlarının bırakmayı kabul etmemeleriydi. Hiz. Peygamber o vakit

¹⁶⁷ Taberi, *Taberi Tefsiri*, c.2, s.889, 904; c.4, s.1661, 1881, 1925; Apak, c.1, s.177

¹⁶⁸ Mehdi Bazergan, *Kuran’ın Nüzul Süreci*, Fecr Yay, Ankara 1990, s.134

onlara akıl ve fikirlerini, babalarının gidişatını taklit etme ve onlara uyma köleliğinden kurtarmalarının zaruretini, bunun yerine akıl ve mantıklarını kullanmalarını önemle belirtmişti. Yine onlara, geçmişten beri tapmaya devam ettikleri putlarının kendilerine ne zarar ne de fayda veremeyeceklerini açıklamıştı. Buna karşılık Kureyş ise, baba ve dedelerinden miras olarak devraldıkları puta tapıcılık hususunda yalnızca taklit sebebiyle onları izlemelerinin, kendileri için bir özür sayılmayacağını söylediler. Nitekim Allah o düşünce de olanlar hakkında şöyle buyurmuştur: ¹⁶⁹

“ Onlara, “Allah’ın indirdiğine (Kuran’a) ve Peygamber’e gelin” denildiğinde onlar, “Babalarımızı üzerinde bulduğumuz din bize yeter” derler. Peki ya babaları bir şey bilmiyor ve doğru yolu bulamamış olsalar da mı? “ 5/104

Medine döneminde (H.9)¹⁷⁰ indiği rivayet edilen bu ayetten anlaşıldığına göre, İslam’dan önce Araplar Allah’ın emirlerine dayalı dini bir temele dayandıklarını düşünüyorlardı ve onlar atalarının hayat tarzlarına sıkı sıkıya bağlı bir şekilde geleneklerini kutsuyorlardı. Ayet gösteriyor ki onlar ortaya çıkan her yeni duruma karşı atalarının geleneklerini ve kutsallıklarını kanıt olarak ileri sürüyorlardı.¹⁷¹

Yine aşağıdaki ayette müşriklerin bu gelenekçi tutumları konusunda işaretler vardır:¹⁷²

“ Hayır! Onlar sadece, “Şüphesiz biz babalarımızı bir din üzerinde bulduk ve biz onların izlerinden gitmekteyiz” dediler.” 43/22

H. Peygamber’in, onların putlarına ve atalarından kalma adetlerine karşı çıkması, atalarının dini üzerine olmakta ısrarcı müşriklerin kinlerinin daha da artmasına ve Müslümanlara karşı olan saldırılarının daha da şiddetlenmesine neden olmuştur.

2.6.5. Hz. Peygamber’in Vahyi Unutmama Çabası

H. Peygamber’in müşriklerden, geleneklerden ve kavminin anlayışsızlığından çektiği çilenin yanında bir de gelen vahyi aklında tutmanın çilesini çekiyordu. Hz. Peygamber

¹⁶⁹Taberi, *Taberi Tefsiri*, c.2, s.524; M. Said Ramazan el-Buti, *Fıkhu’s-Siyre*, İslami Edebiyat Yay, İstanbul 2003, s.110

¹⁷⁰ Bazergan, *Kuran’ın Nüzul Süreci*, s.152

¹⁷¹ Derveze, *et-tefsirü’l-hadis*, c.7, s.189

¹⁷²Taberi, *Taberi Tefsiri*, c.5, s.2153; İbrahim Sarıçam, *Emevi-Haşimi İlişkileri*, TDVY, Ankara 2008, s.108

gelen vahyi unutmamak için vahiy sırasında dahi sürekli tekrarlarında bulunuyordu.¹⁷³

Bunun üzerine Allah elçisini rahatlattı:

“ (Ey Muhammed!) Onu (vahyi) çarçabuk almak için dilini kımıldatma.

Şüphesiz onu toplamak ve okumak bize aittir.

O hâlde, biz onu okuduğumuz zaman, onun okunuşuna uy.

Sonra onu açıklamak da bize aittir. ” 75/16–19

Yine aşağıdaki ayetlerde de buna işaret vardır:

“ İşte böylece biz onu Arapça bir Kuran olarak indirdik ve Allah’a karşı gelmekten sakınsınlar yahut onlara bir uyarı versin diye onda tehditleri teker teker sıraladık.

Gerçek hükümdar olan Allah yücedir. Sana vahyedilmesi tamamlanmadan önce Kuran’ı okumakta acele etme. “Rabbim! İlmimi arttır” de. ” 20/113–114

Hiz. Peygamber açısından düşünöldüğünde O, tek kelimesini dahi unutmamak zorunda bulunduğu vahyi zapt etmek için böyle gayret gösterdiğini çok rahat anlayabiliriz. Ama Allah bundan da haberdardı. Bunun için de Allah Hiz. Peygamber’e vahyi toplama işinin kendisine ait bulunduğunu, Hiz. Peygamber’e düşen görevin ise sadece vahyin bitmesini bekleyip onu sakin bir şekilde dinlemek olduğunu¹⁷⁴ ayetleriyle göstererek Hiz. Peygamber’i ziyadesiyle rahatlatmıştır. Bu konuda Hiz. Peygamber’e ve ümmete verdiği en önemli ilaç ise ayetteki “Rabbim! İlmimi arttır” duasıdır.

2.6.6. Müşrikler İnsan Peygamber İstemiyorlar

Mekke Müşrikleri kendileri gibi bir insanın Allah’tan haber getirmesini bir türlü kabul edememişler ve Hiz. Peygamber’e bu işi niçin bir meleğin yapmadığını sürekli olarak sormuşlardır. Ayet buna işaret eder:¹⁷⁵

“ Bir de dediler ki: “Ona (açıktan göreceğimiz) bir melek indirilse ya!” Eğer (öyle) bir melek indirseydik artık iş bitirilmiş olurdu, sonra da kendilerine göz açtırılmazdı. (Hemen helâk edilirdi.) ” 6/8

¹⁷³ Taberi, *Taberi Tefsiri*, c.6, s.2677; Toshihiko Izutsu, *Kuran’da Allah ve İnsan*, Yeni Ufuklar Neşriyat, s.210

¹⁷⁴ Izutsu, s.210

¹⁷⁵ İbn-i Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam*, c.2, s.47; Apak, c.1, s.167

“ Belki de sen (müşriklerin) “Ona (gökten) bir hazine indirilseydi veya onunla beraber bir melek gelseydi!“ demelerinden ötürü sana vahyolunan ayetlerin bir kısmını (duyurmayı) terk edeceksin ve bu yüzden ruhun daralacaktır. (İyi bil ki) sen ancak bir uyarıcısın. Allah ise her şeye vekildir. “ 11/12¹⁷⁶

“ Eğer doğru söyleyenlerden isen bize melekleri getirsene! ” 15/7

“ Dediler ki: Bu ne biçim peygamber ki yemek yer, çarşıda pazarda dolaşır. Ona bir melek indirilseydi de, bu onunla beraber bir uyarıcı olsaydı ya! ” 25/7

Kuran ise onlara şu şekilde cevap verecektir:¹⁷⁷

“ İnsanlara hidayet (Kuran) geldikten sonra onların iman etmelerine ancak, “Allah, bir beşeri mi peygamber olarak gönderdi?” demeleri engel olmuştur.

De ki: Eğer yeryüzünde, (insanlar yerine) yerleşip dolaşan melekler olsaydı, elbette onlara gökten bir melek peygamber indirirdik. ” 17 94–95

“ Biz onlara melekleri de indirseydik, kendileriyle ölümler de konuşsaydı ve her şeyi karşılarında (hakikatin şahitleri olarak) toplasaydık, Allah dilemedikçe yine de iman edecek değillerdi. Fakat onların çoğu bilmiyorlar. ” 6/111

Ayetlerden de anlaşılacağı üzere Allah, insanlara onların anlayacağı ve onlara “ en güzel örnek ” olacak, kendi cinslerinden bir peygamber göndermiştir. Ölçü bellidir, muhataba göre hitap.

2.6.7. Müşriklerin Hz. Peygamber’den Mucize İstekleri

Hz. Peygamber’in kavmine tebliğe ilk başladığı zamanlarda kavminin en büyük tepkisi O’nun da kendileri gibi “sıradan” bir insan olmasıydı. Oysaki müşriklerin hayallerindeki Peygamber düşüncesi çok farklıydı. Onların kafalarındaki, Peygamber ve Peygamberlik anlayışları ile Hz. Peygamber’in şahsiyeti, görünümü ve gücü birbirinden farklı olunca, ilk işleri Hz. Peygamber’e karşı çıkmak olmuştur. Onlara göre, Peygamberlik,

¹⁷⁶ Karaman, *Kuran-ı Kerim ve Açıklamalı Meali*, s.221

¹⁷⁷ Taberi, *Taberi Tefsiri*, c.3, s.1236; c.2, s.594; Apak, c.1, s.168

Peygamber’i insan olma tabiatı dışına çıkarıyor ve onu üstün bir varlık yapıyordu. Artık o Peygamber olunca everendeki yasaları ve alışlagelen sünnetullahı aşıyordu, hatta onları değiştirebiliyordu. Hiç kuşkusuz onların Peygamber’i bu şekilde düşünmelerinde daha önce duyup öğrendikleri ulusların ve peygamberlerin kıssaları da etkili olmuştu.¹⁷⁸ Hz. Peygamber’in onların arasından çıkmış olması ve “onlar gibi” bir insan olması müşriklerin Hz. Peygamber’e inanmalarını engelleyen temel sebeplerden biriydi. Çünkü onların beklentisi, Hz. Peygamber’in yanında meleklerin olması, gökten bir kitap indirmesi, yerden sular fışkırtması, yerin hazinelerini dışarı çıkarması ve atalarını yeniden diriltmesiydi. O yüzden müşrikler Hz. Peygamber’den sürekli bir mucizeler¹⁷⁹ bekliyor ve istiyorlardı. Fakat Hz. Peygamber’in bu isteklere karşı tutumu, sürekli olumsuz oluyordu ve yalnızca kendisine indirilen Kuran-ı Kerim’i işaret etmekle yetiniyordu.¹⁸⁰ Konuyla ilgili aşağıdaki ayetlerde müşriklerin bu yersiz mucize istekleri ve onlara karşı verilen cevaplar yer almaktadır:

“ De ki: Allah dilemedikçe ben kendime bir zarar verme ve bir fayda sağlama gücüne sahip değilim. Eğer ben gaybı biliyor olsaydım, daha çok hayır elde etmek isterdim ve bana kötülük dokunmazdı. Ben inanan bir kavim için sadece bir uyarıcı ve bir müjdeciyim. ” 7/188

“ Dediler ki: Yerden bize bir pınar fışkırtmadıkça yahut senin hurmalardan, üzümlerden oluşan bir bahçen olup, aralarından şarıl şarıl ırmaklar akıtmadıkça yahut iddia ettiğin gibi, gökyüzünü üzerimize parça parça düşürmedikçe yahut Allah’ı ve melekleri karşımıza getirmedikçe yahut altından bir evin olmadıkça; ya da göğe çıkmadıkça sana asla inanmayacağız. Bize gökten okuyacağımız bir kitap indirmedikçe göğe çıktığına da inanacak değiliz. De ki: “Rabbimi tenzih ederim. Ben ancak resul olarak gönderilen bir beşerim. ” 17/90–93

“ Dediler ki: Bu ne biçim peygamber ki yemek yer, çarşıda pazarda dolaşır. Ona bir melek indirilseydi de, bu onunla beraber bir uyarıcı olsaydı ya!

¹⁷⁸ Derveze, *Kuran’a Göre Hz. Muhammed’in Hayatı*, c.1, s.379

¹⁷⁹ Hz. Peygamber’in Mucizeleri için bkz. Mevlana Abdurrahman Cami, *Şevahid-ün Nübüvve*, Hakikat Kitabevi Yay, İstanbul 2007; Celaleddin es-Suyuti, *Peygamberimizin Mucizeleri*, Uysal Kitabevi Yay, Konya 1994; Bediüzzaman, *Mektubat*, Sözlere Yay, İstanbul 1991; Şibli, *Peygamberimizin Ruhani Hayatı ve Mucizeleri*, Timaş Yay, İstanbul 2003; Erdiç Ahatlı, *Peygamberlik ve Hz. Muhammed’in Peygamberliği*, DİBY, Ankara 2007

¹⁸⁰ Derveze, *Kuran’a Göre Hz. Muhammed’in Hayatı*, c.1, s.381

Yahut kendisine bir hazine verilseydi veya ürününden yiyeceği bir bahçesi olsaydı ya! Zalimler, (inananlara): Siz ancak büyülenmiş bir adama uyuyorsunuz dediler. “ 25/7–8

“ Ayetlerimiz kendilerine apaçık birer delil olarak okunduğunda, (öldükten sonra) bize kavuşmayı ummayanlar, Ya (bize) bundan başka bir Kuran getir veya onu değiştir dediler. De ki: Onu kendiliğimden değiştirmem benim için olacak şey değildir. Ben ancak bana vahyolunana uyarım. Eğer Rabbime isyan edecek olursam, elbette büyük bir günün azabından korkarım. ” 10/15

“ İnkâr edenler, “Ona Rabbinden bir mucize indirilseydi ya!” diyorlar. Sen ancak bir uyarıcısın. Her kavim için de bir yol gösteren vardır. ” 13/7

Müşriklerin, Hz. Peygamber’den sürekli mucize isteklerine Kuran-ı Kerim, yukarıdaki ayetlere ek olarak: “ Dediler ki: Ona Rabbinden mucizeler indirilseydi ya! De ki: Mucizeler ancak Allah katındadır ve ben ancak apaçık bir uyarıcıyım. Kendilerine okunan kitabı sana indirmiş olmamız onlara yetmedi mi? Şüphesiz bunda inanan bir kavim için bir rahmet ve bir öğüt vardır. “ (29/50–51) ayeti ile hem cevap veriyor hem de yetinmeleri gereken son noktayı belirtiyordu.

Bu ayetlerden başka Medine döneminde indiği rivayet edilen¹⁸¹ şu ayette yine bu tür isteklere cevap niteliğindedir: “ De ki: Ben size, Allah’ın hazineleri benim yanımdadır demiyorum. Ben gaybı da bilmem. Size Ben bir meleğim de demiyorum. Ben sadece, bana gönderilen vahye uyuyorum. De ki: Görmeyenle gören bir olur mu? Siz hiç düşünmez misiniz? ” 6/50

Her şeye rağmen müşriklerin istekleri bitmiyordu. Kureyşliler Hz. Peygamber’in yanına gelerek : “ Ya Muhammed, bize Musa’nın bir asası olup onu taşa vurduğunu, taştan on iki pınar fışkırttığını, İsa’nın ölüleri dirilttiğini, Semud’un bir devesi olduğunu söylüyorsun. Sen de bazı mucizeler göster de seni tasdik edelim ” dediler. Hz. Peygamber ise onlara: “ Hangi mucizeyi göstermemi istersiniz? “ buyurdu. Müşriklerde: ” Safa tepesini bize altın yap. “ cevabını verdiler. Bunun üzerine Hz. Peygamber duaya başladı.¹⁸² Duaya cevap olarak Cebrail aracılığıyla Allah şöyle

¹⁸¹ Bazergan, *Kuran’ın Nüzul Süreci*, s.134

¹⁸² İbn İshak, s.332

buyurdu: “ Ey Muhammed dilersen bu isteklerini onlara vereyim. Ama bundan sonra küfredenlerse kendilerinden önce küfürleri yüzünden helak edilen milletler gibi yok edilecektirler. Yok dilersen onlara mühlet vereyim “ buyurunca, Hz. Peygamber de “ Helak değil aksine! Onlara mühlet ver “ dedi. Bunun üzerine Allah şu ayetleri indirdi¹⁸³:

“ Bizi, (Kureyş’in istediği) mucizeleri göndermekten, ancak, öncekilerin onları yalanlamış olması alıkoydu. (Nitekim) Semûd kavmine o dişi deveyi açık bir mucize olarak verdik de onlar bu yüzden zalim oldular. Oysa biz mucizeleri sırf korkutmak için göndeririz.” 17/59

İbn İshak eserinde müşriklerin bu isteklerine cevap olarak şu ayetlerin de indiğini kaydeder:¹⁸⁴

“ Eğer kendilerine (başka) bir mucize gelirse, mutlaka ona inanacaklarına dair en güçlü yeminleriyle Allah’a yemin ettiler. De ki: Mucizeler ancak Allah katındadır. O mucizeler geldiği vakit de inanmayacaklarını siz ne bileceksiniz?

Biz onların kalplerini ve gözlerini ters döndürürüz de ilkin ona iman etmedikleri gibi (mucize geldikten sonra da inanmazlar) ve yine onları azgınlıkları içinde bırakırız da bocalar dururlar.

Biz onlara melekleri de indirseydik, kendileriyle ölümler de konuşsaydı ve her şeyi karşılarında (hakikatin şahitleri olarak) toptasaydık, Allah dilemedikçe yine de iman edecek değillerdi. Fakat onların çoğu bilmiyorlar.” 6/109–111

Yine ibn İshak’ın kaydına göre Kureyşliler, Hz. Peygamber’e gelerek: “ Ya Muhammed! Biz suyu az, dar bir vadide yaşıyoruz. Kuran’ın bereketiyle, şu dağları yürüt, bizim için yerden bir pınar fişkirt ki, ondan su içelim. Atalarımızı mezarlarından çıkar da, onlarla konuşalım ve gördüklerini soralım. “ dediler. Bu art niyetli isteklere karşı Allah şöyle buyurdu:¹⁸⁵

¹⁸³ Zehebi, c.1, s.312

¹⁸⁴ İbn İshak, s.332

¹⁸⁵ İbn İshak, s.333

“ Kendisiyle dağların yürütüleceği veya yeryüzünün parçalanacağı, ya da ölülerin konuşturulacağı bir Kuran olacak olsaydı (o yine bu kitap olurdu). Fakat bütün emir yalnız Allah’ındır. İman edenler anlamadılar mı ki, Allah dileseydi bütün insanları doğru yola erİştirirdi. Allah’ın sözü yerine gelinceye kadar, inkâr edenlere yaptıkları işler sebebiyle devamlı olarak, ya büyük bir felaket gelecek veya o felaket yurtlarının yakınına inecektir. Şüphesiz Allah, verdiği sözden dönmez. “ 13/31

Müşrikler, mucize isteklerinin aslında sadece Hz. Peygamber’i zor durumda bırakmak için olduğunu ve mucize getirse bile yine de ona inanmayacaklarını da zaman zaman ifade etmekten çekinmiyorlardı.¹⁸⁶ Öyle ki, bir gün müşrik liderlerinin toplantısında bulunan Abdullah b. Ebu Ümeyye, Hz. Peygamber’in yanına yaklaşarak: “ Kavmim sana teklifini yaptı, fakat sen kabul etmedin. Sonra, Allah katındaki dereceni bilmek için bazı şeyler istediler, yapmadın. Sonra da kendilerini korkutup durduğun bazı azapların çabuk gerçekleşmesini istediler. Vallahi sana asla inanmayacağım. Ta ki, göğe bir merdivenle çıkıp beraberinde söylediğin gibi olduğuna şahadet edecek dört melekle gelinceye kadar seni bekleyeceğim. Vallahi, böyle yaparsan seni tasdik edeceğimden şüphe etme” demişti.¹⁸⁷ Bu sözleri işiten Hz. Peygamber hüzünlü ve muhataplarından ümitsiz olarak oradan ayrılmıştı. Hz. Peygamber’in buradaki ruh hali şu ayette tasvir edilir:

“ (Ey Muhammed!) Belki de sen, (müşriklerin) “Ona bir hazine indirilseydi veya beraberinde bir melek gelseydi ya!” demelerinden dolayı sana vahyolunanlardan bir kısmını göz ardı edeceksin ve o yüzden göğsün daralacak. Fakat sen, ancak bir uyarıcısın. Allah ise her şeye vekildir. “ 11/12

Hz. Peygamber’in bu ruh haline ilahi uyarı gecikmez ve ayet şöyle buyurur.¹⁸⁸

“ Eğer onların yüz çevirmeleri sana ağır geldiyse; bir delik açıp yerin dibine inerek yahut bir merdiven kurup göğe çıkarak onlara bir mucize getirmeye gücün yetiyorsa durma, yap! Eğer Allah dileseydi, elbette onları hidayet üzere toplardı. O hâlde, sakın cahillerden olma. ” 6/35

¹⁸⁶ İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.3, s.74; Apak, c.1, s.173

¹⁸⁷ İbn İshak, s.259

¹⁸⁸ Taberi, *Taberi Tefsiri*, c.2, s.554; Apak, c.1, s.174

Aslında en büyük mucize müşriklerin gözlerinin önünde olduğu halde göremedikleri Kuran-ı Kerim ve Hz. Peygamber'in muhteşem hayatıydı. Konuyu İbn Hazm'ın şu sözleriyle bitirebiliriz: “ Hz. Muhammed'in sireti üzerinde düşünüp taşınana, O'nu doğrulamayı kaçınılmaz kılar. O'nun gerçekten Allah'ın elçisi olduğuna tanıklık eder. Şayet Hz. Peygamber'in sireti dışında başka herhangi bir mucizesi olmasaydı siret tek başına yeterli olurdu.”¹⁸⁹

2.6.8. Kuran-ı Kerim Meydan Okuyor

Vahye ilk muhatap olan Araplar, Hz. Peygamber'den, risaletinin doğruluğuna deliller istediler. Allah ise onlara en büyük delil ve mucizenin Kuran'ı Kerim olduğunu ayetiyle belirtti:¹⁹⁰

“ Dediler ki: Ona Rabbinden mucizeler indirilseydi ya! De ki: Mucizeler ancak Allah katındadır ve ben ancak apaçık bir uyarıcıyım.

Kendilerine okunan kitabı sana indirmiş olmamız onlara yetmedi mi? Şüphesiz bunda inanan bir kavim için bir rahmet ve bir öğüt vardır. “ 29/50–51

Kuran'ı Kerim, nazil olduğu muhitin en fazla ileri olduğu belâgat sahasının bir mucizesi kılınmıştır. Bunu ispat için o, ediplere önce benzeri bir kelam ortaya koymak konusunda meydan okudu:¹⁹¹

“ Eğer doğru söyleyenler iseler, haydi onun gibi bir söz getirsinler! ” 52/34

Bu ayetle onlara uzunca mühlet verdi ama yapamadılar. Sonra, asılsız, uydurma şeyler dahi olsa tesir ve belagat bakımından on surenin benzerini yapmaları ile iktifa edileceği belirtildi:

“ Yoksa “onu (Kuran'ı) uydurdu” mu diyorlar? De ki: Eğer doğru söyleyenler iseniz, haydi Allah'tan başka gücünüzün yettiklerini de (yardıma) çağırıp, siz de onun gibi uydurma on sure getirin. ” 11/13

Bunu da yapamayınca, bu defa da bir sure getirmelerini istedi:

¹⁸⁹ İbn Hazm, *Cevamiu's-Sire*, Çıra Yay, İstanbul 2004, s.18

¹⁹⁰ Derveze, *et-tefisü'l-hadis*, c.2, s.376

¹⁹¹ İbn Hazm, s.46; Hatip, s.109

“ Yoksa onu (Muhammed kendisi) uydurdu mu diyorlar? De ki: Eğer doğru söyleyenler iseniz, haydi siz de onun benzeri bir sure getirin ve Allah’tan başka, çağırabileceğiniz kim varsa onları da yardıma çağırın. “ 10/38

Kuran’ın bu meydan okuması devam etti ancak bu sefer sonlarını da gösteriyordu:¹⁹²

“ Eğer kulumuza (Muhammed’e) indirdiğimiz (Kuran) hakkında şüphede iseniz, haydin onun benzeri bir sure getirin ve eğer doğru söyleyenler iseniz, Allah’tan başka şahitlerinizi çağırın (ve bunu ispat edin).

Eğer, yapamazsanız -ki hiçbir zaman yapamayacaksınız- o hâlde yakıtı insanlarla taşlar olan ateşten sakının. O ateş kâfirler için hazırlanmıştır. ” 2/23–24

Bu ayetler sonucunda da ortaya çıkan acizliklerini de şu ayetlerle ortaya koydu:¹⁹³

“ De ki: Andolsun, insanlar ve cinler bu Kuran’ın bir benzerini getirmek üzere toplansalar ve birbirlerine de destek olsalar, yine onun benzerini getiremezler.

Andolsun, biz bu Kuran’da insanlara her türlü misali değişik şekillerde açıkladık. Yine de insanların çoğu ancak inkârda diretiler. “ 17/88–89

Sonuç itibariyle Kuran-ı Kerim inkâr edilemez bir mucizeydi. Allah, İnkârcılardan güçleri yetiyorsa onun bir benzerini vücuda getirmelerini istemiş, hatta her şeyden ve herkesten yardım alabileceklerini belirtmişti. Ancak ne bir emsali ne de bir benzeri getirilebilmişti. Bütün bu meydan okumalar sonucunda tek doğru ortaya çıkıyordu ki, bu doğru; Allah’ın kelamı Kuran’ı Kerim’in hiçbir yaratık tarafından taklit edilemez olmasıydı.¹⁹⁴

2.6.9. Müşriklerin Yaptıklarına Karşılık Ceza İstemeleri

Hız. Peygamber’i zor durumda bırakmak için her yolu deneyen müşriklerin¹⁹⁵ bir istekleri de, Allah ve Peygamberi’ne karşı yaptıklarının cezası olarak gökyüzünün

¹⁹² Hatip, s.109

¹⁹³ Derveze, *et-tefîsü’l-hadis*, c.2, s.376; Hatip, s.110

¹⁹⁴ M.G. S. Hodgson, *İslam’ın Serüveni*, İz Yay, İstanbul 1995, c.1, s.105

¹⁹⁵ Müşriklerden bazılarının (Nadr b. el-Haris veya Ebu Cehil) “ Allah’ım bu senin yanından gelmiş bir gerçekse, gökten üzerimize taş yağdır yahut bize elim bir azap gönder, demeleri üzerine ayetin indiği rivayet edilir. Abdulfettah el-Kadi, s.197

üzerlerine parça parça indirilmesini, üzerine taşların yağdırılmasını istemeleridir. Kuran bu isteklerine şöyle işaret eder ve cevap verir:¹⁹⁶

“ Hani onlar, Ey Allah’ım, eğer şu (Kuran) senin katından inmiş hak (kitap) ise hemen üzerimize gökten taş yağdır veya bize elem dolu bir azap getir demişlerdi. “ 8/32

“ Senden azabın çabucak gelmesini istiyorlar. (Hikmet gereği) belirlenmiş bir süre olmasaydı, azap onlara mutlaka gelirdi. Onlar farkında değillerken kendilerine ansızın elbette gelecektir.

Senden azabın çabucak gelmesini istiyorlar. Oysa azap kâfirleri üstlerinden ve ayaklarının altından bürüyeceği gün, şüphesiz cehennem onları mutlaka kuşatmış olacaktır. Allah, onlara, Yapmakta olduğunuzun cezasını tadın diyecektir. ” 29/53–55

2.6.10. İlahi İkaz “Abese Suresi “

Hz. Peygamber, her şeye rağmen aldığı büyük görevin ağırlığıyla kavmine İslamiyet’i anlatmaya devam ediyordu. Hz. Peygamber bir gün İslamiyet’e sert tutumuyla bilinen Velid b. Muğire, Utbe b. Rebia, Ümeyye b. Halef gibi Kureyş ileri gelenleriyle iman ve Kuran hakkında konuşuyordu. Bu sohbet esnasında bir hak aşığı olan Hz. Hatice’nin dayısının oğlu Abdullah b. Ümmi Mektum geldi. Amâ olduğu için Hz. Peygamber’in kimlerle konuştuğunun farkında değildi. “ Ya Resülullah beni irşad et ” bana Kuran okut! Allah’ın sana öğrettiklerinden bana bir şeyler öğret! Diye buyurdu. Hz. Peygamber bütün dikkatini Kureyş ileri gelenleri üzerine yoğunlaştırmıştı. Ama Abdullah b. Ümmi Mektum bunlardan habersiz ısrara devam etti. Hz. Peygamber bu durumdan rahatsız oldu. Onunla pek ilgilenemedi. Çünkü onunla her gün ilgilenebiliyordu ancak Mekke müşriklerine bir daha böyle İslamiyet’i anlatma imkânı bulamayabilirdi. Ancak uyarı gecikmedi. Hz. Peygamber Kureyş ileri gelenleriyle konuşmasını bitirip kalkacağı sırada vahiy geldi:¹⁹⁷

“ Kendisine o âmâ geldi diye Peygamber yüzünü ekşitti ve öteye döndü.¹⁹⁸

¹⁹⁶ Mukatil, c.2, s.101; Taberi, *Taberi Tefsiri*, c.2, s.747; Abdulfettah el-Kadi, s.197; Apak, c.1, s.171

¹⁹⁷ İbn-i Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam*, c.1, s.487; İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.3, s.136; Salih Suruç, *Kâinatın Efendisi Peygamberimizin Hayatı*, Nesil Yay, İstanbul 2010, c.1, s.339

¹⁹⁸ Bazı tefsirciler bu ayetteki “ abese “ fiilinin faili olarak, Hz. Peygamber’i değil, Velid b. Muğire’yi kabul ederler. Geniş bilgi için bkz. M. Fethullah Gülen, *Sonsuz Nur*, Nil Yay, İstanbul 2011, c.1, s.551; İslamoğlu, *Hayat Kitabı Kuran*, s.94

(Ey Muhammed!) Ne bilirsin, belki de o arınacak,
 Yahut öğüt alacak da bu öğüt kendisine fayda verecek.
 Kendini muhtaç hissetmeyene gelince;
 Sen, ona yöneliyorsun.
 (İstemiyorsa) onun arınmamasından sana ne!
 Allah'a karşı derin bir saygıyla korku içinde koşarak sana geleni ise bırakıp, ona aldırmiyorsun.
 Hayır, böyle yapma! Çünkü bu (Kuran) bir öğüttür.
 Dileyen ondan öğüt alır. ” 80/1–12

Bu hadise ve ikazdan sonra Hz. Peygamber Abdullah b. Ümmi Mektum'u her gördüğünde ona ikram ve ihsanda bulunur, ihtiyacı olup olmadığını sorardı. Hz. Peygamber onu gördüğünde kendisine “ Merhaba, ey Rabbibin bana itâb¹⁹⁹ ve ikazda bulunmasına sebep olan kişi! “ diyerek²⁰⁰ ona sürekli iltifatta bulunmuştur.²⁰¹

2.7. HZ. PEYGAMBER'E SALDIRI DA İLERİ GİDEN BAZI MÜŞRİKLER

2.7.1. Ebu Cehil'in Küfrü

Hz. Peygamber'e en çok zulmedenlerden birisi hiç şüphesiz Ebu Cehil²⁰² idi. Zulümlerin saymakla bitiremeyeceğimiz bu şahıs hakkında Kuran-ı Kerim'in de işaret ettiği sadece şu hadiseye yer vermekle yetineceğiz:

Hz. Peygamber bir gün Mescid-i Haram'da, Makam-ı İbrahim'in yanında namaz kılarken Ebu Cehil yanına gelmiş ve “ Ben seni bundan menetmemiş miydim” diye çıkmıştı. Bunun üzerine Hz. Peygamber kızarak Ebu Cehil'i azarladı, onuruna yediremeyen Ebu Cehil sinirlendi: ” Hele şuna bak, ben şu vadinin en önemli adamlarından biri olduğum halde Muhammed beni tehdit ediyor ha! “ dedi. Bu olay üzerine şu ayetler nazil oldu.²⁰³

¹⁹⁹ “ İtâb “ kelimesi, paylama, azarlama ve tersleme anlamına gelmektedir. D.Mehmet Doğan, *Büyük Türkçe Sözlük*, İz Yay, 1996, s.565

²⁰⁰ Abdulfettah el-Kadi, s.427; Suruç, c.1, s.340

²⁰¹ Mukatil, c.4, s.357; İbn Kesir, *Tefsir'ül-Kuran'il-Azim*, c.10, s.125

²⁰² Künyesi Ebu'l Hakem olan Ebu Cehil'in asıl adı Amr b. Hişam'dır. İslam'a ve Müslümanlara olan düşmanlığından dolayı Ebu Cehil olarak isimlendirilmiştir.

²⁰³ Süleyman Ateş, *Kuran'a Göre Hz. Muhammed'in Hayatı*, Yeni Ufuklar Neşriyat, İstanbul, s.225; Bedreddin Çetiner, *Fatiha'dan Nâs'a Esbab-ı Nüzul*, Çağrı Yay, İstanbul 2006, c.2, s.961

“ Hayır, insan kendini yeterli gördüğü için mutlaka azgınlık eder.
 Sen, namaz kıldığında kulu (bundan) engelleyeni gördün mü?
 Ne dersin, ya o (engellenen kul) hidayet üzere ise; ya da takvayı (Allah’a karşı
 gelmekten sakınmayı) emrediyorsa!
 Ne dersin engelleyen, Peygamberi yalanlamış ve yüz çevirmişse!
 O Allah’ın, her şeyi gördüğünü bilmiyor mu?
 Hayır! Andolsun, eğer vazgeçmezse, muhakkak onu perçeminden; o yalancı, günahkâr
 perçeminden yakalarız.
 Haydi, taraftarlarını çağırın.
 Biz de zebanîleri çağıracağız.
 Hayır! Sakın sen ona uyma; secde et ve Rabbine yaklaş. ” 96/6–19

Ebu Cehil hakkında Katâde şöyle der: “ Her Ümmetin bir Firavunu vardır. Bu ümmetin
 Firavun’u da Ebu Cehil’dir.”²⁰⁴ Yine Katâde aşağıdaki ayetlerin Ebu Cehil hakkında
 olduğunu rivayet eder.²⁰⁵

“ O, (Peygamberi) doğrulamamış, namaz da kılmamıştı. Fakat yalanlamış ve yüz
 çevirmişti. Sonra da kasıla kasıla ailesine gitmişti.
 Bu azap sana lâyıktır, lâyıktır! Evet, lâyıktır sana, lâyıktır! denecektir. “ 75/31–35

İslam tarihinde şirkin ve işkencenin sembolü olan Ebu Cehil Bedir savaşında
 Müslümanlar²⁰⁶ tarafından öldürülmüştür.

2.7.2. Ümeyye b. Halef ve Ubey b. Halef’in Küfrü

Ümeyye b. Halef, Hz. Peygamber’in azılı düşmanlarından biriydi. Hz. Peygamber’i
 gördüğü zaman ona dil uzatır, kaş göz işaretiyle onu ayıplar idi. Bunun üzerine Allah
 onun hakkında Hümeze²⁰⁷ suresindeki şu ayetleri indirmiştir.²⁰⁸

²⁰⁴ İbn İshak, s.271; Ateş, *Kuran’a Göre Hz. Muhammed’in Hayatı*, s.225

²⁰⁵ Çetiner, c.2, s.925; Yüksel, s.107

²⁰⁶ İbnü’l-Esir, c.2, s.60

²⁰⁷ Surenin ismi olan “Hümeze” İnsanları arkadan ve yüzüne karşı çekiştiren, dürtükleyen, kınayan, ayıplayan, alay eden anlamına gelmektedir. H. Hüseyen Özkazancıgil, *Kuran Kelimeleri Sözlüğü*, Birleşik Yay, Ankara, s.359

²⁰⁸ İbn-i Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam*, c.1, s.474

“ Mal toplayan ve onu durmadan sayan, insanları arkadan çekiştiren, kaş göz işaretiyle alay eden her kişinin vay hâline! O, malının, kendisini ebedileştirdiğini sanır.

Hayır! Andolsun ki o, Hutâme’ye atılacaktır.

Hutame’nin ne olduğunu sen ne bileceksin? O, Allah’ın, yüreklere işleyen tutuşturulmuş ateşidir. Şüphesiz uzatılmış direkler arasında (bağlı oldukları hâlde) ateş onların üzerine kapatılacaktır.” 104/1

Yine aynı aileden Ubey b. Halef’de, bir gün Hz. Peygamber’in yanına ufak kemik parçalarıyla gelerek: “ Ya Muhammed, çürüyüp parçalandıktan sonra sen, şunu Allah’ın dirilteceğini mi sanıyorsun.” dedi. Sonra da onu elinde ufaladıktan sonra Hz. Peygamber’in mübarek yüzüne doğru üfürdü. Hz. Peygamber’de “ Evet, ben bunu söylüyorum, Allah, onu da seni de böyle ufalamış kemik olmanızdan sonra diriltir. Sonra Allah seni cehenneme sokar. “ diye buyurdu. Allah bunun üzerine şu ayetleri buyurmuştur.²⁰⁹

“ Bir de kendi yaratılışını unutarak bize bir örnek getirdi. Dedi ki: Çürümüşlerken kemikleri kim diriltecek?

De ki: Onları ilk defa var eden diriltecektir. O, her yaratılmışı hakkıyla bilendir.

O, sizin için yeşil ağaçtan ateş yaratandır. Şimdi siz ondan yakıp duruyorsunuz. “ 36/78–80

Umeyye b. Halef, Bedir savaşında batıl mücadelesi uğrunda müşrik olarak öldürülmüştür.²¹⁰ Ubey b. Halef ise, Uhud savaşında Hz. Peygamber tarafından mızrakla yaralanmış ve daha sonra ölmüştür.²¹¹

2.7.3. As b. Vail’in Küfrü²¹²

Mekke müşriklerinden As b. Vail erkek çocuklarının yaşamaması sebebiyle Hz. Peygamber’e “ soyu kesik “ manasında “ ebter “ ismini yakıştırmaya kalkmıştı. Kısa

²⁰⁹ İbn-i Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam (Özet)*, s.118

²¹⁰ İbnü’l-Esir, *Büyük İslam Tarihi*, c.2, s.59

²¹¹ İbn-i İshak, s.385; İhsan Süreyya Sırma, *Tarih Şuuru*, Seha Yay, İstanbul 1992

²¹² Yüksel, s.107

süre sonra gelen Kevser suresiyle adı geçen müşriğe aşağıdaki ayetler ikaz olarak inmiştir:²¹³

“ Şüphesiz biz sana Kevser’i verdik.

O hâlde, Rabbin için namaz kıl, kurban kes.

Doğrusu sana buğzeden, soyu kesik olanın ta kendisidir. ” 108/ 1–3

Bunlardan başka, Müfessir Hibetullah ibn Selâme aşağıdaki üç ayetin de Mekke’de As b. Vail hakkında indiğini söyler. Ancak bu ayetlerin kimin hakkında nazil olduğu ihtilafıdır. İbn-Abbas’a göre münafıklardan bir adama, Dahhâk’a göre Amr ibn Aiz’e, Süddî’ye göre Velid b.Muğire’ye, Mukatil ve İbnu’s-Saib el-Kelbi’ye göre As b. Vail hakkında nazil olmuştur.²¹⁴

“ Gördün mü, o hesap ve ceza gününü yalanlayanı!

İşte o, yetimi itip kakan, yoksula yedirmeyi özendirmeyen kimsedir. ” 107/1–3

As b. Vail meşhur sahabe Amr b. As’ın da babasıdır. Neticede, As b. Vail Mekke sokaklarında bineğinin sırtındayken zehirli bir hayvan tarafından ısırılması sonucunda Hz. Peygamber ile mücadeleyle geçen hayatını kaybetmiştir.²¹⁵

2.7.4. Velid b. Muğire’nin Küfrü²¹⁶

Mekke müşriklerinden Velid b. Muğire “ Ben bırakılıp ta Muhammed’in üzerine mi ayetler indirilir. Hâlbuki ben Kureyş’in büyüğüyüm ve onların efendisiyim. Ebu Mesud Amr b. Umeyr Sakafi, Sakif’in efendisi olduğu halde bırakılıp da Muhammed’e mi vahiy gelecek. Biz iki köyün büyükleriyiz. Bunun üzerine Allah onun hakkında şu ayetleri nazil buyurdu.²¹⁷

“ Bu Kuran, iki şehrin²¹⁸ birinden bir büyük adama indirilseydi ya! dediler. ” 43/31

²¹³ Apak, c.1, s.181

²¹⁴ Çetiner, c.2, s.975

²¹⁵ İbnü’l-Esir, c.2, s.57

²¹⁶ Yüksel, s.107

²¹⁷ İbn-i Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam*, c.1, s.483; Abdulfettah el Kâdî, s.345

²¹⁸ Ayette zikredilen iki şehirden kasıt Mekke ve Tâif şehirleridir.

Yine aşağıdaki ayetler de özelde Velid b. Muğire, genelde ise tüm müşriklere ait izler vardır:

“ Beni, yarattığım kişiyle baş başa bırak.

Ona bol mal ve gözü önünde duran oğullar verdim.

Kendisine alabildiğine imkânlar sağladım.

Sonra da o hırsıyla daha da artırmamı umar.

Hayır, umduğu gibi olmayacak. Çünkü o, bizim ayetlerimize karşı inatçıdır.

Ben onu dimdik bir yokuşa sardıracağım.

Çünkü o, düşündü taşındı, ölçtü biçti. “ 74/11–17

Ayetlerin anlamları gayet açıktır. Liderlik, zenginlik, evlat ve mal çokluğu yüzünden gurura kapılmış kişilerden birisine ait bir tablo anlatılmaktadır. Bu adam Allah’ın yanında bundan daha fazlasını bulmayı arzu etmektedir. Bu onun için mümkün değildir. Çünkü O, Allah’ın kendisini bolca nimetlendirmesine rağmen Allah’ın ayetlerine inatçı kesilmiştir.

Yine aşağıdaki ayetlerin Velid b. Muğire hakkında indiği rivayet edilmiştir. Rivayete göre bu adam “ Eğer Muhammed anlattıklarında doğru ise, Cennet ancak benim ve benim gibiler için yaratıldı “ demiş; bu yüzden ayetler korkutucu ve Allah’ın nimetlerinin kendisi üzerinde artması, ahirette de devam etmesi hakkında ki O’nun emelini yalanlayacak şekilde nazil olmuştur.²¹⁹

“ Kahrolası nasıl da ölçtü biçti!

Yine kahrolası, nasıl ölçtü biçti!

Sonra (Kuran hakkında) derin derin düşündü.

Sonra yüzünü ekşitti, kaşlarını çattı.

Sonra arkasını döndü ve büyüklük taslayıp şöyle dedi: Bu, ancak nakledile gelen bir sihirdir.

Bu, ancak insan sözüdür.

Ben onu “Sekar” a (cehenneme) sokacağım. “ 74/17–26

²¹⁹ Derveze, *et-tefsirü'l-hadis*, c.1, s.92

Müfessirlerin rivayet ettiğine göre buradaki ayetlerin anlattığı tavrı; daha önce ele aldığımız ayetlerin akışı içerisinde, belirtilen sözün kendisinden nakledildiği Velid b. Muğire tavrının aynısıdır.

Taberi'nin bu ayetlerin izahı hakkında yaptığı rivayete göre, Velid b. Muğire, Kureyş liderine: “ Bu gece sizin için bu adamı sınavacağım “ demiş, sonra Hz. Peygamber'e gelmiş. O'nu namaz kılıp Kuran okurken görmüş, sonuçta geri dönmüş; O' (Kureyşliler) Hz. Peygamber'i sormuşlar, O'da; “ Kalpleri tutan tatlı, taze ve verimli bir söz işittim “ demiş; Onlar “ Bu şiiirdir “ demişler. Velid “ Hayır, Vallahi o şiiir değildir ve şiiiri benden daha fazla bilen bir kimse de yoktur “ demiş. Onlar O (Muhammed) bir kâhindir “ demişler, O “ Hayır Vallahi O bir kâhin değildir. Ben kehanet hakkında da bilgi sahibiyim “ demiş; Onlar, bu Muhammed'in elde etmiş olduğu öncekilerin sihridir demişler; O da “ Biliyorum, herhalde sihir olmalı “ diye sözünü bağlamış.²²⁰ Böylece Velid b. Muğire Hz. Peygamber'e manen yaklaşabilecekken tekrar uzaklaşmıştır. Küfürle geçen uzun ömrü Hz. Peygamber'in hicretinin üçüncü ayında 95 yaşında son bulmuştur.²²¹

Velid b. Muğire'nin on iki oğlundan biri, İslam komutanı Halid b. Velid'dir.²²²

2.7.5. Nadr b. Haris

Hz. Peygamber'i çok inciten kâfirlerden biri de Nadr b. Haris'tir. Hz. Peygamber, bir meclise oturup da insanları Allah'a davet edip Kuran okuduğu ve önceki ümmetlerin başlarına gelenleri anlattığı zaman; Nadr onun meclisine oturur, onlara Rüstem es-Seyyid'i, İsfendiyari ve İran hükümdarlarını anlatır, sonra: “ Vallahi Muhammed benden daha güzel anlatmadı, onun sözleri önceki ümmetlerin masallarıdır. Onları, Muhammed'in yazdırdığı gibi başkalarına yazdırmışlardır “ derdi. Bunun üzerine şu ayetlerin indirildiği rivayet edilir:²²³

“ (Bu Kur'an, başkalarından) yazıp aldığı öncekilere ait efsanelerdir. Bunlar ona sabah akşam okunmaktadır dediler.

²²⁰ Ahmet Cevdet Paşa, *Kıyas-ı Enbiya ve Tevarih-i Hulefa*, Bedir Yay, İstanbul 1966, c.1, s.78; Derveze, *et-tefsirü'l-hadis*, c.1, s.94

²²¹ İbnü'l-Esir, c.2, s.58

²²² Mevdudi, c.6, s.517

²²³ İbn-i Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam (Özet)*, s.116

(Ey Muhammed!) De ki: O kitabı göklerin ve yerin sırrını bilen indirmiştir. Şüphesiz O, bağışlayandır, çok merhamet edendir. ” 25/5–6

Yine şu ayetlerinde onun hakkında indiği rivayet edilir:²²⁴

“ Ona ayetlerimiz okununca, ‘Eskilerin masalları’ der. “ 83/13

“ Kendisine Allah’ın ayetlerinin okunduğunu işitir de, sonra büyüklük taslayarak sanki onları hiç duymamış gibi direnir. İşte onu elem dolu bir azap ile müjdele!

Ayetlerimizden bir şey öğrenince onu alaya alır. Onlar için alçaltıcı bir azap vardır! “ 45/8–9

Hakkında ayetler nazil olan bu kişi Bedir günü el-Mikdad adındaki sahabe tarafından esir edilmiş ve Hz. Peygamber’in emriyle öldürülmüştür.²²⁵

Mekke’nin ileri gelen müşriklerinden hakkında sure inmiş olan Ebu Leheb ve eşini daha önce “ Safa Tepesi İlanı ve Hz. Peygamber’in Açık Davetle Emrolunması “ konusunda işlediğimiz için buraya alma gereği duymadık. Şunu belirtelim ki burada Müşriklerin ileri gelenleri diye aldıklarımız, sadece Kuran-ı Kerim’in işaret ettiği bazı müşriklerdir.

2.8. HABEŞİSTAN’A HİCRET

Müslümanların Mekke’de, müşrikler tarafından baskı altında tutulmaları üzerine Hz. Peygamber: “ Allah size bir çıkar yol gösterene kadar... Sizi tekrar bir araya toplayıncaya kadar... “ şeklindeki sözleriyle²²⁶ bazı Müslümanların Habeşistan’a sığınmalarına izin verdi. O dönemin Habeşistan kralı adil, merhametli ve dindar bir Hıristiyan’dı. Mekke devrinin 5. yılında (Recep 615) on altı Müslüman bu ülkeye hicret etti ve üç ay orada kaldı. 616 yılında Habeşistan’a ikinci göç daha yaşandı. Bu ikinci Habeşistan hicretine Cafer’in başkanlığında yaklaşık 90 Müslüman katıldı. Bunlardan bir kısmı 622’de, geri kalan kısmı da 628 yılında geri döndü.²²⁷

²²⁴ İbn-i Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam (Özet)*, s.116

²²⁵ İbnü’l-Esir, c.2, s.60

²²⁶ Şulul, s.139

²²⁷ Ömer Özsoy, İlhami Güler, *Konularına Göre Kuran*, Fecr Yay, Ankara 2009, s.578

“ (Ey Muhammed!) Bizim adımıza de ki: Ey iman eden kullarım! Rabbinize karşı gelmekten sakının. Bu dünyada iyilik yapanlar için (ahirette) bir iyilik vardır. Allah’ın yeryüzü genişdir. Sabredenlere mükâfatları elbette hesapsız olarak verilir. ” 39/10²²⁸

“ Zulme uğradıktan sonra Allah yolunda hicret edenlere gelince, elbette onları dünyada güzel bir şekilde yerleştiririz. Ahiret mükâfatı ise daha büyüktür. Keşke bilselerdi. ” 16/41

“ Sonra şüphesiz ki Rabbin, eziyete uğratıldıktan sonra hicret eden, sonra Allah yolunda cihad edip sabreden kimselerin yanındadır. Şüphesiz Rabbin bundan sonra da çok bağışlayandır, çok merhamet edendir. ” 16/110

Ayetler Habeşistan hicretiyle ilgilidir.²²⁹ Kureyşliler, artık İslam’ın yayılmasından fazlaca korkmaya başlamışlardı. Bir önsezi onlara Kureyş’in akıbetini bildiriyordu. Beş-on Müslüman’ın Habeşistan’a hicret etmesinden son derece telaş ettiler ve muhacirlerin kendilerine teslimini talep etmek için Necaşi’nin²³⁰ yanına meşhur Amr b. As ile başka birini gönderdiler. Ama Necaşi bu anlamsız teklifi kabul etmedi.²³¹ Habeşistan hicreti Kureyş’in İslam’ın yayılmasına karşı yürüttüğü mücadelede önemli bir dönüm noktasıdır. Müşriklerin Hz. Peygamber’e karşı saldırılarını yoğunlaştırmaları, Müslümanların Habeşistan’a hicretlerinin akabinde başlamıştır. Çünkü Müşrikler değişik bölgelere dağılan Müslümanların dinlerini yayararak bizzat Hz. Peygamber’in hicretine zemin hazırlamalarından ve böylece İslam’ın putperestliğe galip gelmesinden endişe ediyorlardı.²³²

²²⁸ Tefsircilere göre bu ayet, Habeşistan’a hicret etmek istedikleri zaman Cafer b. Ebi Talib ve arkadaşları hakkında inmiştir. Ayetten maksat, tedirginliklerini gidermek ve onları hicrete teşvik etmektir. Muhammed Ali es-Sabuni, c.5, s.323

²²⁹ Özsoy, Güler, s.579

²³⁰ İbn-i İshak eserinde Necaşi’nin Hz. Peygamber’e sorular sormak üzere on iki adam gönderdiğini ve Hz. Peygamber’in onlara Kuran okuması üzerine ağladıklarını söyledikten sonra şu ayetin bu kişiler için indiğini kaydeder: “ Peygamber’e indirileni (Kuran’ı) dinledikleri zaman hakkı tanımalarından dolayı gözlerinin yaşla dolup taşıtığını görürsün. Ey Rabbimiz! İnanlık. Artık bizi (hakikate) şahitlik edenler (Muhammed’in ümmeti) ile beraber yaz derler.” (5/83) Yine İbn-i İshak aşağıdaki ayetlerin de Necaşi ve arkadaşları hakkında nazil olduğunu söyler: “ (Ey Muhammed!) İman edenlere düşmanlık etmede insanların en şiddetlisinin kesinlikle Yahudiler ile Allah’a ortak koşanlar olduğunu görürsün. Yine onların iman edenlere sevgi bakımından en yakınının da “Biz Hıristiyanlarız” diyenler olduğunu mutlaka görürsün. Çünkü onların içinde keşişler ve rahipler vardır. Onlar büyüklük de taslamazlar. “ (5/82) “ Rahman’ın kulları, yeryüzünde vakar ve tevazu ile yürüyen kimselerdir. Cahiller onlara laf attıkları zaman, “selâm!” der (geçer)ler.” (25/63) İbn İshak, s.280

²³¹ Şehbenderzade Filibeli Ahmet Hilmi, *İslam Tarihi*, Ağaç Yay, İstanbul 2009, s.164

²³² Komisyon, *Doğuştan Günümüze İslam Tarihi*, Çağ Yay, İstanbul 1992, c.1, s.216

2.9. GARANİK HADİSESİ

Habeşistan'a hicret eden Müslümanların bir bölümünün kısa bir süre sonra Mekke'ye dönüşü, bazı tarihçilerce “ Garanik Kıssası “ ile alakalandırılmıştır. Bu bağı kuran tarihçiler, eserlerinde, Habeşistan hicretinden söz ederken çeşitli vesileler ve amaçlarla Necm suresinin nüzulüne ve bu surenin Kâbe önünde okunuşu sırasında meydana gelen olaya temas etmişlerdir.²³³

Bazı İslam Tarihi kaynaklarında yer alan ve “ Garanik Kıssası “ diye bilinen bu habere göre: Hz. Peygamber Kâbe'nin yanında Necm Suresi'ni okurken, “ Gördünüz mü o Lat ve Uzza'yı? Ve üçüncüleri olan ötekini, Menat'ı “ 53/ 19–20 ayetlerini okuduktan sonra, güya “ Bunlar yüksek kuğulardır, onların şefaati umulur” sözlerini şeytanın telkini ile söylemiş! Secde ayetine gelince secdeye varmış, bütün kâfirler de secde etmişler! Müşrikler, putlarının Hz. Peygamber tarafından övülmesine sevinmişler. Akşam olunca Cebrail gelerek Hz. Peygamber'e “ Allah tarafından vahyedilmeyen sözleri söylediğini “ bildirmiş. Hz. Peygamber buna çok üzülmüş, şeytanının söylediği sözleri iptal etmiş!²³⁴ Beyhaki, Kadı İyaz, Allame Ayni, Hafız Münziri, Allame Nevevi gibi birçok büyük muhaddis bunun tamamen uydurma olduğunu ispat ettikleri halde bazı âlimler de bu rivayetin doğruluğunu kabul ederek ²³⁵ “ Biz senden evvel hiçbir resul göndermedik ki, Şeytan onun tilavetine bir şey karıştırmassın “ (22/52) ayetiyle²³⁶ olayı açıklamaya çalışmışlardır.²³⁷

İbn Kesir bu ayeti tefsirinde açıklarken şöyle demiştir : “ Birçok müfessir burada “ garanik kıssası “ nı ve Habeşistan'a hicret edenlerin birçoğunun, Kureyş müşriklerini Müslüman oludular zannederek dönmelerini zikretmişlerdir. Ancak bunlar hep mürsel²³⁸ senetlerden rivayet edilmiştir. Ben bunlardan sahih olan hiçbir müsnedi görmedim.

²³³ İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.3, s.138; Hizmetli, *İslam Tarihi*, s.231

²³⁴ Sarıçam, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı*, s.103

²³⁵ Şibli, *Peygamberimizin Hayatı*, s.147

²³⁶ İmam Kastalani, *El-Mevahibü'l-Ledüniyye*, Hacegan Yay, İstanbul 2007, s.65

²³⁷ Hac Suresinde ki ayetin tamamı şu şekildedir: ” Senden önce hiçbir resul ve nebi göndermedik ki, bir şey temenni ettiği zaman, şeytan onun bu temennisine dair vesvese vermiş olmasın. Ama Allah, şeytanın vesvesesini giderir. Sonra Allah, ayetlerini sağlamlaştırır. Allah, hakkıyla bilendir, hüküm ve hikmet sahibidir.” (Hac 22/ 52)

²³⁸ Mürsel: Hz. Peygamber'e yakın bir devirde yaşamış olmaları dolayısıyla, sahabenin çoğunu gören ve onlarla sohbette bulunan tâbi'ilerin, hadis rivayet ederken, kendilerinden hadis işittikleri sahabeleri atlayarak yahut onların isimlerini zikretmeksizin Hz. Peygamber dedi ki, diyerek rivayet ettikleri hadislere mürsel denilmiştir. Mürsel hadislerin kullanılıp kullanılmayacağı konusunda çeşitli görüşler ileri sürülmüştür. Bkz. Talat Koçyiğit, *Hadis Usulü*, TDVY, Ankara 2008, s.68–69

Allah daha iyi bilir. ²³⁹ İbn-i İshak ise eserinde (el-Meğazi) ²⁴⁰ “garanik kıssası” ²⁴¹ ile ilgili olarak bu, Zenadika’nın mevzuatındandır diye buyurmuştur. ²⁴²

Sonuç olarak İslam’a saldırmak ²⁴³ ve vahiy müessesesi üzerinde şüphe uyandırmak için önemli bir malzeme olan bu hadise, ²⁴⁴ Lafız ve mana, maddi ve manevi ittisal bakımından bizce kabul edilmemesi gereken özelliklerdedir. Muhtevası itibariyle “tevhid dini” ne aykırı olduğu gibi, meydana gelişi ve “ilkâ” ²⁴⁵ kavramına yer vermesi yönlerinden de Hz. Peygamber’e iftira niteliği taşımaktadır. ²⁴⁶

2.10. RUM SURESİ’NİN NAZİL OLMASI

Siyer kaynaklarında yer alan rivayetlerden, İslamiyet’in ilk yıllarına rastlayan dönemde devam etmekte olan Bizans-Sasani savaşlarının, Müslümanlar ve Mekkeli müşrikler tarafından çok yakından takip edildiği anlaşılmaktadır. ²⁴⁷

Müslümanlar kitap ehli olmaları sebebiyle bu savaşlarda Rumların, putperest İranlıları yenmelerini istiyorlardı. Mekkeli müşriklerde sırf putperest olmalarından dolayı İranlıların savaşı kazanmalarını arzu ediyorlardı. ²⁴⁸ Rumların 616 yılında yenilmeleri ²⁴⁹ üzerine müşriklerin Müslümanlara karşı şımarıklıkları daha da artmıştı. Bu savaşlar Müslümanlar ve müşrikler arasında bir iddialaşma şeklinde devam ederken şu ayetler nazil oldu (Bi’setin 8. yılı): ²⁵⁰

“ Elif Lâm Mîm.

²³⁹ İbn Kesir, *Tefsir’ül-Kuran’ül-Azim*, c.6, s.440

²⁴⁰ Biz elimizde bulunan (Muhammed Hamidullah tarafından hazırlanan ve 1988 yılında Akabe yayımlarından çıkan) İbn İshak’ın Siyer’in de, İzmirli İsmail Hakkı’nın eserinde kaydettiği bu ifadeye rastlamadık.

²⁴¹ Bu konuyla ilgili farklı yorumlar için bkz. Azimli, s.111; Heykel, s.163; Reinhart Pieter Anne Dozy, *İslam Tarihi*, Gri Yay, İstanbul 2006, s.47; Karen Armstrong, *İslam Peygamberinin Biyografisi Hazreti Muhammed*, Koridor Yay. İstanbul 2005, s.153; Orjinal bir yorum için ise bkz. Seyyid Kutub, *Fizilâl’ül Kuran*, Akit Gazetesi Yay, İstanbul, c.14, s.147,

²⁴² İzmirli İsmail Hakkı, *Siyer-i Celile-i Nebeviye*, Esra Yay, İstanbul 1996, s.118

²⁴³ 1988 Yılında Hint asıllı İngiltere vatandaşı Selman Rüştü’nün yazdığı “ Şeytan Ayetleri “ isimli kitap, bozuk zihniyetlerce istismar edilen bu konuyu yeniden gündeme getirmiştir.

²⁴⁴ Sarıçam, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı*, s.104

²⁴⁵ “ İlkâ “ kelimesi kandırma, aldatma anlamına gelmektedir. Doğan, s.537

²⁴⁶ Hizmetli, *İslam Tarihi*, s.232

²⁴⁷ Şulul, s.141

²⁴⁸ Zehebi, c.1, s.330

²⁴⁹ Zebidi, c.11, s.148

²⁵⁰ Şulul, s.141

Rumlar, yakın bir yerde yenilgiye uğratıldılar. Onlar yenilgilerinden sonra birkaç yıl²⁵¹ içinde galip geleceklerdir. Önce de, sonra da emir Allah'ındır. O gün Allah'ın (Rumlara) zafer vermesiyle müminler sevinecektir. Allah, dilediğine yardım eder. O, mutlak güç sahibidir, çok merhametlidir. “ 30/1-5

Bu ayetlerin nazil olması üzerine Hz. Ebu Bekir insanlara Rumların mağlup olacağını söyledi. Bunu duyan müşrikler Hz. Ebu Bekir ile kazanılacak zafer hakkında süre tayin edip, bahse girdiler. Yıl olarak farklı rivayetler olsa da Zehebi'nin kaydına göre Hz. Ebu Bekir süreyi 5 yıl olarak tespit etti. Hz. Ebu Bekir durumu Hz. Peygamber'e anlatınca Hz. Peygamber “ O süreyi on yılın biraz altında yapsaydın olmaz mıydı? “ diye buyurdu.²⁵² Hz. Peygamberle görüşen Hz. Ebu Bekir bahse konu olan deve sayısını yüze, süreyi de dokuz yıla çıkardı. Tespit edilen sürenin sonuna doğru vaat edilen zafer haberi geldi. Hudeybiye²⁵³ barışı sırasında Rumlar İranlılara galip geldiler. Bu hadisenin duyulması Müslümanlar üzerinde büyük bir sevinç meydana getirdi. Hz. Ebu Bekir kazandığı develeri bahse girdiği ve Uhud savaşında ölmüş olan Ubey b. Halef'in varislerinden alarak Hz. Peygamber'in isteği doğrultusunda fakirlere dağıttı.²⁵⁴

2.11. ŞAKKI KAMER HADİSESİ

Hicretten yaklaşık beş yıl önce gerçekleştiği²⁵⁵ rivayet edilen bu hadise kısaca şöyledir: Bir gün Kureyş'in ileri gelenlerinden Ebu Cehil, Velid b. Muğire gibilerinin de içinde bulunduğu bir grup müşrik, Hz. Peygamber'e gelerek, “ Eğer sen, gerçekten söylediğin gibi Allah tarafından vazifelendirilmiş isen, bize Ay'ı ikiye ayır. Öyle ki, yarısı Ebu Kubeys Dağı, diğer yarısı Kuaykian Dağı üzerinde görülsün! ” dediler. Ayın bedir haliydi. Hz. Peygamber, Allah'ın emir ve iradesi de hareket eden Ay'a şahadet parmağıyla işaret etti. Bu işaret ile ay ikiye ayrıldı; öyle ki, yarısı müşriklerin istedikleri

²⁵¹ Ayetin Arapça orijinalinde geçen “ bîd'sînîn “ tabiri üçten dokuza kadar olan sayıları kapsar. Mukatil, c.3, s.322; Zebidi, c.11, s.148

²⁵² Zehebi, c.1, s.330

²⁵³ Rumların zaferinin Bedir savaşının olduğu günlerde gerçekleştiğine dair rivayetlerde vardır. İbn Kesir, *Tefsir 'ül-Kuran 'il-Azim*, c.7, s.347

²⁵⁴ Zebidi, c.11, s.148

²⁵⁵ Şulul, s.147; Zehebi'nin, eserindeki bir rivayette hadise şöyle belirtilir: “ Hz. Peygamber Mekke'den çıkışından (hicret) önce ayı iki parçaya ayrılmış olarak gördüm. “ Zehebi, c.1, s.306

gibi Ebu Kubeys Dağı üzerinde, diğer yarısı ise Kuaykian Dağı üstünde iki parça halinde görüldü.²⁵⁶

Bunu gören müşriklerden bir kaç İslamiyet'i kabul ederken²⁵⁷ diğer müşrikler: “ Buda Muhammed'in bir sihridir “ diyerek dağılmışlardır. Bunun üzerine aşağıdaki ayetler nazil olmuştur.²⁵⁸

“ Kıyamet yaklaştı ve ay yarıldı.²⁵⁹ Onlar bir mucize görseler yüz çevirirler ve “Süregelen bir sihirdir” derler. “ 54/1–2

Kadi İyaz, Şifa-i Şerif adlı meşhur eserinde bu konuyla ilgili olarak şöyle der: “ Allah (ayette) ayın ikiye ayrılışını mazi sığısıyla haber vermiştir. Kâfirlerin yüz çevirdiklerini de Kamer suresinin ikinci ayetinde belirtmiştir. Müfessirler ve ehl-i sünnet âlimleri bu mucizenin vukuunda söz ve fikir birliği etmişlerdir “²⁶⁰

2.12. MÜŞRİKLER YAHUDİLER'DEN YARDIM İSTİYOR

Hız. Peygamber'e zulümde sınır tanımayan müşrikler Hız. Peygamber'i zor durumda bırakmak için Yahudilerinden yardım almaya karar verdiler.

Kureyş müşrikleri, Nadr b. Haris ile Ukbe b. Ebi Muayt'ı, Medine Yahudilerine yolladılar. Müşrikler görevlendirdikleri bu kişilere “ Yahudilere Muhammed hakkında sorular sorun. Muhammed'in sıfatını belirtip görüşlerinden onlara haber verin. Çünkü ilk kitap ehli olan insanlar onlardır. Onlarda bizde olmayan bilgiler vardır.” diye tembihle bulundular. Bu ikisi Medine'ye varınca Yahudi âlimlere Hız. Peygamber hakkında sorular sordular. Hız. Peygamber'in dinini ve görüşlerini bildirdiler. Yahudi âlimleri de onlara “ Muhammed'e size öğreteceğimiz şu üç şeyi sorun. Eğer onları size

²⁵⁶ Taberi, *Tarih-i Taberi Tercemesi*, Can Kitabevi Yay, İstanbul 1982, c.2, s.366; Suruç, c.1, s.324

²⁵⁷ Hamidullah, *İslam Peygamberi*, c.1, s.103

²⁵⁸ Mukatil, c.4, s.121; Taberi, *Taberi Tefsiri*, c.5, s.2365; Zehebi, c.1, s.307; Tahirü'l Mevlevi, *Peygamberimizin Hayatı*, Ailem Yay, İstanbul 2008, s.81

²⁵⁹ Bu mucize İslami literatürde “ inşikaku'l-kamer “ ve ya “ şakku'l-kamer “ diye meşhurdur. Bu ayetin yorumları üzerinde geniş tartışmalar olmuştur. Ayın yarılma hadisesinin kıyamete yakın bir dönemde ortaya çıkacak kozmik bir değişikliği haber verdiğini de savunanlar vardır. Geniş bilgi için bkz. Karaman, *Kuran Yolu*, c.5, s.180; Hamidullah, *İslam Peygamberi*, c.1, s.102,127; Ahmet Erkol, “ Hız. Peygamber'in Mucizesi Meselesi ve Nübüvvetinin İspatında İnşikak-a Kamer Hadisesi “, *DÜİFD*, sayı 1, s.284

²⁶⁰ Kadi İyaz, *Şifa-i Şerif*, Bedir Yay, İstanbul, s.278

alalatabilirse O Allah tarafından gönderilmiş bir peygamberdir. Yok, cevap veremezse o adam kuru iddiacıdan başka bir şey değildir. “ dediler:²⁶¹

1- Ona, yeryüzünün doğusuna da batısına da varan seyyah kişi (Zülkarneyn) ile ona dair haberleri sorun.

2- Eski çağlarda yaşamış olan gençleri (Ashab-ı Kehf) onların hikâyelerini sorun. Zira bu hadise Araplar için çok acayip bir olaydır.

3- Ruhun ne olduğunu sorun.²⁶²

Bu bilgileri alan müşrikler doğruca Mekke’ye geldiler ve “ Ey Kureyş topluluğu! İşte Muhammed ile sizin aranızda ayırım yapabilecek bir bilgiyi size getirdik. Yahudi âlimleri bu bilgileri Muhammed’e sormamızı tavsiye ettiler ” dedikten sonra topluca Hz. Peygamber’in yanına geldiler.

Müşrikler Yahudilerden öğrendikleri soruları Hz. Peygamber’e yönelttiler. Hz. Peygamber’de inşallah demeden “ size yarın bildireyim “ dedi. Hz. Peygamber böylece on beş gün kadar beklediyse de Allah’tan bu konuda herhangi bir vahiy gelmedi. Nihayet Mekke halkı dedikoduya başlayıp “ bize yarın diye söz verdi, bugün ise on beşinci gün oldu “ dediler. Vahyin duraklaması Hz. Peygamber’i mahzun etmişti.

Daha sonra beklenen cevap geldi. Cebrail, içerisinde gençlerin ve seyyahın haberlerinin de bulunduğu Kehf suresini indirdi. Zülkarneyn ile ilgili ayetler şöyledir:

“ (Ey Muhammed!) Bir de sana Zülkarneyn hakkında soru soruyorlar. De ki: Size ondan bir anı okuyacağım.

Biz onu yeryüzünde kudret sahibi kıldık ve kendisine her konuda (amacına ulaşabileceği) bir yol verdik.

O da (Bati’ya gitmek istedi ve) bir yol tuttu.

²⁶¹ İbn İshak, s.263; İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.3, s.79; Zehebi, c.1, s.310

²⁶² Zehebi, c.1, s.310

Güneşin battığı yere varınca, onu siyah balçıklı bir su gözesinde batar (gibi) buldu. Orada (kâfir) bir kavim gördü. Ey Zülkarneyn! Ya (onları) cezalandırırsın ya da haklarında iyilik yolunu tutarsın dedik.

Zülkarneyn, Her kim zulmederse, biz onu cezalandıracağız. Sonra o Rabbine döndürülür. O da kendisini görülmedik bir azaba uğrattır dedi.

Her kim de iman eder ve salih amel işlerse, ona mükâfat olarak daha güzeli var. (Üstelik) ona emrimizden kolay olanı söyleyeceğiz.

Sonra yine (doğuya doğru) bir yol tuttu.

Güneşin doğduğu yere ulaşınca, onu kendileriyle güneş arasına örtü koymadığımız bir halk üzerine doğar buldu.

İşte böyle. Şüphesiz biz onun yanındakileri ilmimizle kuşatmışızdır.

Sonra yine bir yol tuttu.

İki dağ arasına ulaşınca, bunların önünde, neredeyse hiçbir sözü anlamayan bir halk buldu.

Dediler ki: Ey Zülkarneyn! Ye'cüc ve Me'cüc (adlı kavimler) yeryüzünde bozgunculuk yapmaktadırlar. Onlarla bizim aramıza bir engel yapman karşılığında sana bir vergi verelim mi?

Zülkarneyn, Rabbimin bana verdiği (imkân ve kudret, sizin vereceğiniz vergiden) daha hayırlıdır. Şimdi siz bana gücünüzle yardım edin de, sizinle onların arasına sağlam bir engel yapayım dedi.

Bana (yeterince) demir madeni getirin dedi. İki yamacın arasındaki boşluğu (dağlarla) bir hizaya getirince, “körükleysin!” dedi. Demiri eritip kor (gibi) yapınca da, “Bana erimiş bakır getirin, bunun üzerine boşaltayım” dedi.

Artık onu ne aşabildiler, ne de delebildiler.

Zülkarneyn, “Bu, Rabbimin bir rahmetidir. Rabbimin vaadi (kıyametin kopma vakti) gelince onu yerle bir eder. Rabbimin vaadi gerçektir” dedi. “ 18/83–98

Ashab-ı Kehf ile ilgili ayetler ise şöyledir:

“ Yoksa sen, (sadece) Ashab-ı Kehf ve Ashab-ı Rakîm’i mi bizim ibret verici delillerimizden sandın?

Hani o gençler mağaraya sığınmışlardı da, Ey Rabbimiz! Bize katından bir rahmet ver ve içinde bulunduğumuz şu durumda bize kurtuluş ve doğruluğa ulaşmayı kolaylaştır demişlerdi.

Bunun üzerine biz de nice yıllar onların kulaklarını (dış dünyaya) kapattık (Onları uyuttuk).

Sonra onları uyandırdık ki, iki zümreden hangisinin bekledikleri süreyi daha iyi hesap ettiğini bilelim.

Biz sana onların haberlerini gerçek olarak anlatıyoruz: Şüphesiz onlar Rablerine inanmış birkaç genç yiğitti. Biz de onların hidayetlerini artırmıştık.

Kalkıp da, Rabbimiz, göklerin ve yerin Rabbidir. O'ndan başkasına asla ilâh demeyiz. Yoksa andolsun ki saçma bir söz söylemiş oluruz. Şunlar, şu kavmimiz, O'ndan başka tanrılar edindiler. Onlar hakkında açık bir delil getirselerdiler ya! Artık kim Allah'a karşı yalan uydurandan daha zalimdir? dediklerinde onların kalplerine kuvvet vermiştik.

(İçlerinden biri şöyle dedi:) Mademki onlardan ve Allah'tan başkasına tapmakta olduklarından yüz çevirip ayrıldınız, o hâlde mağaraya çekilin ki, Rabbiniz size rahmetini yaysın ve içinde bulunduğunuz durumda yararlanacağınız şeyler hazırlasın.

(Orada olsaydın) güneş doğduğunda onun; mağaralarının sağ tarafına kaydığını, batarken de onlara dokunmadan sol tarafa gittiğini görürdün. Kendileri ise mağaranın geniş bir yerinde idiler. Bu, Allah'ın mucizelerindendir. Allah, kime hidayet ederse işte o, doğru yolu bulandır. Kimi de şaşırtırsa, artık ona doğru yolu gösterecek bir dost bulamazsın.

Uykuda oldukları hâlde, sen onları uyanık sanırsın. Biz onları sağa sola çeviriyorduk. Köpekleri de mağaranın girişinde iki kolunu uzatmış (yatmakta idi.) Onları görseydin, mutlaka onlardan yüz çevirip kaçardın ve gördüklerin yüzünden için korku ile dolardı.

Böylece biz, birbirlerine sorsunlar diye onları uyandırdık. İçlerinden biri: Ne kadar kaldınız? dedi. (Bir kısmı) Bir gün, ya da bir günden az, dediler. (Diğerleri de) şöyle dediler: Ne kadar kaldığımızı Rabbiniz daha iyi bilir. Şimdi siz birinizi şu gümüş para ile kente gönderin de baksın; (şehir halkından) hangisinin yiyeceği daha temiz ve lezzetli ise ondan size bir rızık getirsin. Ayrıca, çok nazik davransın (da dikkat çekmesin) ve sizi hiçbir kimseye sakın sezdirmesin.

Çünkü onlar sizi ele geçirirlerse ya taşıyarak öldürürler yahut kendi dinlerine döndürürler. O zaman da bir daha asla kurtuluşa eremezsiniz.

Böylece biz, (insanları) onların hâlerinden haberdar ettik ki, Allah'ın va'dinin hak olduğunu ve kıyametin gerçekleşmesinde de hiçbir şüphe olmadığını bilsinler. Hani onlar (olayın mucizevî tarafını ve asıl hikmetini bırakmışlar da) aralarında onların durumunu tartışıyorlardı. (Bazıları), Onların üstüne bir bina yapın, Rableri onların hâlini daha iyi bilir dediler. Duruma hâkim olanlar ise, Üzerlerine mutlaka bir mescit yapacağız dediler.

(Ey Muhammed!) Bazıları bilmedikleri şey hakkında atıp tutarak: Onlar üç kişidirler, dördüncüleri köpekleridir diyecekler. Yine, Beş kişidirler, altıncıları köpekleridir diyecekler. Şöyle de diyecekler: Yedi kişidirler, sekizincileri köpekleridir. De ki: Onların sayısını Rabbim daha iyi bilir. Zaten onları pek az kimse bilir. O hâlde, onlar hakkında (Kur'an'daki) apaçık tartışma(yı aktarmak)dan başka tartışmaya girme ve bunlar hakkında onlardan hiçbirine bir şey sorma. ” 18/9–22

Onlar mağaralarında üç yüz yıl kaldılar. Buna dokuz daha eklediler.

De ki: “Kaldıkları süreyi Allah daha iyi bilir. Göklerin ve yerin gaybını bilmek O'na aittir. O, ne güzel görür; O, ne güzel işitir! Onların, O'ndan başka hiçbir dostu da yoktur. O, hükmüne hiçbir kimseyi ortak etmez. ” 18/25,26

Ve devamında Allah:

“ Sana ruh hakkında soru soruyorlar. De ki: Ruh, Rabbimin bileceği bir şeydir. Size pek az ilim verilmiştir. ” 17/85²⁶³ ayetini indirerek müşriklerin Yahudilerden akıl alarak sordukları soruların cevaplarını açıklanmış oldu.²⁶⁴

Bu cevapların bulunduğu ayetlerin içinde bir de uyarı vardı. Mekkelilerin kendisi hakkında çıkardıkları söylentilere üzülen Hz. Peygamber'e Allah ayetinde şöyle buyurdu:²⁶⁵

²⁶³ Bu ayetle ilgili olarak İbn Kesir şöyle yorum yapar: “ Buhari ve Müslim'in sahihlerinde sabit olan rivayete göre Yahudiler, ruhu, Hz. Peygamber'e Medine'de iken sormuşlar, o da onlara bu ayeti cevap olarak okumuştur. Bu ayet, ya ikinci kez nazil olmuş, ya da cevap olarak Hz. Peygamber tarafından -nüzulü daha evvel olmakla birlikte- zikredilmiştir. Bu ayetin, İsrâ suresinden ayrı olarak Medine'de nazil olduğunu söyleyenlerin görüşü ise tartışma götürür, doğrusunu Allah bilir. “ İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.3, s.79

²⁶⁴ İbn İshak, s.263; İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.3, s.79; Zehebi, c.1, s.310

²⁶⁵ Zehebi, c.1, s.310

“ Demek sen, bu söze (Kuran’a) inanmazlarsa, arkalarından üzülerək âdeta kendini tüketeceksin! “ 18/6

Yine Allah ayetleriyle soruların cevaplarını verirken, Hz. Peygamber’e “inşallah” demenin gerekliliğini de vurgulamıştı. İlgili ayet şöyledir:²⁶⁶

“ Hiçbir şey hakkında sakın “yarın şunu yapacağım” deme!

Ancak, “Allah dilerse yapacağım” de. Unuttuğun zaman Rabbini an ve “Umarım Rabbim beni, bundan daha doğru olana ulaştırır” de. “ 18/23–24

Sonuç itibariyle müşriklerin Yahudilerden akıl alarak yaptıkları Hz. Peygamber’i zor durumda bırakma çabası Allah’ın yardımıyla boşa çıkmıştır.

2.13. BOYKOT VE HÜZÜN YILI

Kureyş, bütün zülüm ve haksızlıklarına rağmen Müslümanlığın hızla ilerleyip, yeni fetihler ile saflarını kuvvetlendirdiğini görüyordu. Hz. Hamza ve Hz. Ömer gibi nüfuzlu şahsiyetler artık Müslümanlarla ortak kaderi paylaşıyorlardı. Necaşi, Müslümanları himaye etmiş, Kureyş’ten gelen temsilcileri hayal kırıklığına uğratmış ve geri çevirmişti. Bunun üzerine Kureyşliler, Hz. Peygamber’e karşı boykotlar yapmaya onu mahrum bırakarak öldürmeye karar vererek bir anlaşma yapmışlardı; “ Hiç kimse Haşimoğulları’ndan kız alıp vermeyecek, hiç kimse onlarla ticaret yapmayacak, onlar Muhammed’i teslim etmedikçe hiç kimse onlara gıda maddeleri vermeyecekti. “ Bu anlaşma Mansur b. İkrime tarafından yazılarak Kâbe’nin kapısına asılmıştı. Bunun üzerine Haşimoğulları, Şi’b-i Ebî Talib²⁶⁷ denen vadiye sığınmaya mecbur kaldı. Haşimoğulları burada üç yıl mahsur bırakılarak çok acı ve zor şartlar altında bir dönem (616–619)²⁶⁸ geçirmeye mecbur edilmişlerdi.²⁶⁹ Bununla birlikte bazı Mekkeli müşrikler, Müslümanlara yapılan bu zalimce uygulamaya karşı çıktılar. Hişam b. Amr el-Amiri, Hâkim b. Hizam, Ebü’l-Behteri ve Zühayr b. Ebi Umeyye’nin başını çektiği bu insanlar, çabaları sonucunda Kureyş’in Hz. Peygamber’e ve Müslümanlara

²⁶⁶ Taberi, *Taberi Tefsiri*, c.3, s.1261; İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.3, s.79

²⁶⁷ Burası Şi’b-i Ebi Talib denilen Haşimoğullarının mirası bir vadidir.

²⁶⁸ DİA, c.30, s.479

²⁶⁹ Şibli, *Peygamberimizin Hayatı*, 150

uygulanan yasağın kaldırılmasına muvaffak oldular.²⁷⁰ Böylece Müslümanlar az da olsa nefes almaya başladılar.

Müslümanların kuşatıldıkları vadiden kurtulmalarından birkaç gün sonra Hz. Hatice ve Ebu Talip vefat etmiştir.²⁷¹ Bazı rivayetlere göre Hz. Hatice, bazı rivayetlere göre ise Ebu Talip²⁷² önce vefat etmiştir. Bu dönemde Hz. Peygamber, kendisine daima destek olan ve çok sevdiği iki insandan mahrum kalmıştı.

Öyle bir dönemdi ki ashaptan her kesin birçok derdi vardı. Sonu gelmez sıkıntılar, işkenceler Müslümanların her birini bir felakete uğratmıştı. Yeni dinin geçirdiği en ıstıraplı yıl, bu yıldır. Bu yüzden bu seneye “ Âmü'l-hüzün “, yani “ Hüzün yılı “ (620) denilmiştir.²⁷³

2.14. EBU TALİB'İN VEFATI VE İMANI MESELESİ

Ebu Talib son dakikalarını yaşarken Hz. Peygamber de başında bulundular ve şöyle dediler: “ Ey benim amcam bir kere şahadet getir de kıyamet gününde sana şefaati olayım! “ Hz. Peygamber'in, kendisini Müslüman etmeye büyük arzusu olduğunu gören Ebu Talib şu cevabı verdi: “ Ey kardeşimin oğlu; seni sevindirmek için şahadet getiririm, eğer Kureyşliler, bak ölümden korktu da Müslüman oldu diyecek olmasalardı...” Ölüm halinin başlangıcında Abbas, Ebu Talib'in dudaklarını kıpırdattığını gördü, dinledi ve Hz. Peygamber'e haber verdi: “ Ey kardeşimin oğlu; vallahi kardeşim istediğin şahadeti getirdi. “ Hz. Peygamber ise: “ Ben işitmedim “²⁷⁴ buyurdular.

Ebu Talib'in vefatından sonra bu konu üzerinde birçok yorumlar yapılmıştır. Kanaatimiz şudur ki, Abbas'ın şahitliğiyle, Ebu Talib İslam'a geldi demek doğru değildir. Zira o demlerde Abbas Müslüman değildi. Eğer Müslüman olsaydı, Hz. Peygamber onun şahitliğini dinler ve hiçbir şey işitmediklerini söylemezlerdi. Kaldı ki. İmam-ı Buhari'nin, Said b. Müseyyeb'den rivayet ettiği bir hadise göre Ebu Talib'in

²⁷⁰ Şulul, s.145

²⁷¹ Şibli, *Peygamberimizin Hayatı*, s.152

²⁷² İbn İshak, s.305

²⁷³ Şibli, *Peygamberimizin Hayatı*, s.154

²⁷⁴ İbn İshak, s.302; İbn Hişam, *Sirtet-i İbn-i Hişam*, c.2, s.74; İmam Kastalani, s.68; Canan, *Hadis Ansiklopedisi (Kütüb-i Sitte)*, c.3, s.41

imana gelmeksizin öldüğü bir gerçektir. Hatta son sözü: “Abdülmuttalib milleti üzerineyim!”²⁷⁵ demekten ibaret kalmış ve şahadet getirmekten çekinmiştir.

Her halükarda amcasının vefatına çok üzülen Hz. Peygamber, Ebu Talib’e hüzünle nazar edip şöyle buyurdular: “ Ey benim amcam Allah tarafından yasaklanmadıkça senin için hep af dileyeceğim.”²⁷⁶ Bunun üzerine şu ayetin nazil olduğu rivayet edilir:

“ Peygamberler ve müminler için, ölen kâfirler hakkında, yakın akrabaları da olsa af dilemek yoktur! “ 9/113

Böylece, Hz. Peygamber ve geriye kalan müminler, müşrikler hakkında istiğfardan yasaklandılar.

Yine Allah buyurdu:

“ Şüphesiz sen sevdiğin kimseyi doğru yola iletemezsin. Fakat Allah, dilediği kimseyi doğru yola eriştirir. O, doğru yola gelecekleri daha iyi bilir. “ 28/56 ²⁷⁷

Bütün bunlar da gösteriyor ki, Ebu Talib,²⁷⁸ ölürken tevhit kelimesini söylememiştir.²⁷⁹

2.15. TAİF YOLCULUĞU VE TAİF DÖNÜŞÜ CİNLERİN KURAN DİNLEMESİ²⁸⁰

Hz. Peygamber’in iki önemli dayanağı olan Ebu Talib ve Hz. Hatice’nin vefatı, Hz. Peygamber’i ziyadesiyle üzmüştü. Müşrikler özellikle Ebu Talib’in vefatına kadar Hz.

²⁷⁵ İbn İshak, s.301; Zehebi, c.1, s.335; Zebidi, c.10, s.54

²⁷⁶ Zebidi, c.10, s.54–55; Zehebi, c.1, s.336

²⁷⁷ Bu ayetin Abdimenaf oğlu Nu’man’ın oğlu Hars hakkında indiği ve Medine’de nazil olduğu da rivayet edilmiştir. Bkz. Abdülbaki Gölpınarlı, *Sosyal Açıdan İslam Tarihi*, Der Yay, İstanbul 1991, s.64

²⁷⁸ Şemşeddin Yeşil, bu konuda şöyle yorum yapar: “ Esasen Amm-i Nebi Ebu Talib Hazretleri lisan-ı resmi ile İslamiyet’ini izhar etmiş olsaydı; Hz. Peygamber’in artık Mekke’de oturmak imkânı kalmayacak idi. Nitekim Hz. Ebu Talib Âlem-i Cemal’e teşrif ettikten sonra Sanâdid-i Kureyş, Resûlullah’a karşı ezalarını daha da şiddetlendirmiştir. “ Ebu Talib’in Müslüman öldüğü hakkında yorumlar için bkz. Şemşeddin Yeşil, *Hz. Muhammed*, Yeşil Kitabevi Yay, İstanbul 2010, s.114; Gölpınarlı, s.63; Bu konuda yorum yapan Bediüzzaman Said-i Nursi ise, Ebu Talib için: “ Ehl-i teşeyyu, imanına kail; Ehl-i Sünnetin ekserisi imanına kail değildir. Fakat benim kalbime gelen Ebu Talib, Hz. Peygamber’in risaletine değil, şahsını, zatını gayet ciddi severdi. Onun o gayet ciddi, o şahsi muhabbeti, elbette zayi olmayacaktır... Makbul iman üzerine gitmemesi üzerine, Cehenneme gitse de, yine cehennem içinde bir nevi hususi cenneti, onun hasenatına binaen halk edebilir...” demiştir. Bediüzzaman, *Risale-i Nur’da Hazret-i Muhammed*, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul 2009, s.468; Bediüzzaman, *Mektubat*, s.362

²⁷⁹ İmam Kastalani, s.68; Zebidi, c.10, s.55

²⁸⁰ Yüksel, s.67

Peygamber'e karşı mesafeli şiddet uyguluyorlardı. Ebu Talib'in vefatından sonra Hz. Peygamber'in durumu daha da kötüleşti. Hz. Peygamber, davası için Mekke dışında uygun bir yer bulmak amacıyla bi'setin 10. yılında, Şevval ayında Zeyd b. Harise ile Taif'e gitti. İbn İshak, Hz. Peygamber'in daveti konusunda Taifliler'den yardım istediğini ve aralarında yaklaşık bir ay kadar²⁸¹ kaldığını söyler.²⁸² Hz. Peygamber, burada aradığı desteği bulamadığı gibi, şehir ileri gelenleri Hz. Peygamberi çocuklara ve kölelere taşıtarak Taif dışına çıkardılar.²⁸³ Hz. Peygamber Taif'den Mekke'ye dönüşte Nahle'ye gelince, gecenin son üçte birinde kalkıp namaz kıldı. Allah'ın zikrettiği cinlerden bir grup, ona rastladı. İbn Hişam, Onların Nusaybin halkı cinlerinden yedi kişi²⁸⁴ olduğunu söyler.

Hz. Peygamber, namazını bitirince, dönüp kavimlerine uyarıcı olarak gittiler. Bunlar Hz. Peygamber'e ve Kuran'a inanmışlar ve icabet etmişlerdi. Allah onları Hz. Peygamber'e bildirip şöyle buyurmuştur:²⁸⁵

“ Hani Kuran'ı dinlemek üzere cinlerden bir grubu sana yöneltmiştik. Onlar, onun huzuruna gelince birbirlerine, “Susun!” dediler. Kuran'ın okunması bitince de uyarıcı olarak kavimlerine döndüler.

Dediler ki: Ey kavmimiz! Şüphesiz biz, Musa'dan sonra indirilen, kendinden önceki kitapları doğrulayan, gerçeğe ve doğru yola ileten bir kitap dinledik.

Ey kavmimiz! Allah'ın davetçisine uyun, ona iman edin ki, (Allah) günahlarınızı bağışlasın ve sizi elem dolu bir azaptan kurtarsın. ” 46/29–31

“ (Ey Muhammed!) De ki: Bana cinlerden bir topluluğun (Kuran'ı) dinleyip şöyle dedikleri vahyedildi: Şüphesiz biz doğruya ileten hayranlık verici bir Kuran dinledik de ona inandık. Artık, Rabbimize hiç kimseyi asla ortak koşmayacağız. ” 72/1–2

²⁸¹ Mekke'den çıkış Bi'setin 10. yılı Şevval ayının bitimine 3 gün kala, geri dönüş ise 23 Zilkade Salı günüdür. Taif Seferi'nin, Taif'e gidiş, orada kalış ve dönüş, ayrıca Nahle denilen yerde hem dinlenmek hem de himaye edecek birini bulup Mekke'ye tekrar girebilmek için beklenen süre göz önüne alındığında yaklaşık olarak bir ay sürdüğü söylenebilir. Şulul, s.151

²⁸² Şulul, s.152

²⁸³ İbn Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam*, c.2, s.77; İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.3, s.209; Şulul, s.152

²⁸⁴ İmam Kastalani Nahle'ye gelen yedi cinden beşinin ismini, Münşi, Naşi, Şasır, Masir ve Ahkab olarak belirtir ve ikisinin de adının bilinmediğini söyler. İmam Kastalani, s.72

²⁸⁵ İbn Hişam, *Siret-ü İbn-i Hişam (Özet)*, s.142

“ Gerçekten biz hidayet rehberini (Kuran’ı) işitince ona inandık. Kim Rabbine inanırsa, artık ne hakkının eksik verilmesinden, ne de haksızlığa uğramaktan korkar. ” 72/13

“ Allah’ın kulu (Muhammed), O’na ibadet etmek için kalktığında cinler nerede ise (Kuran’ı dinlemek için kalabalıktan) onun etrafında birbirlerine geçiyorlardı. “ 72/19

Bu hadiseden sonra Hz. Peygamber, Sakif’ten Mekke’ye geri dönünce Mut’im b. Adiyy’e haber göndererek kendisini himaye etmesini istedi. Hz. Peygamber böylelikle Allah’ın mesajını, risaletini tebliğ etmenin yolunu aramıştı. Mu’tim onu himayesi altına aldı. Sabah olunca Mut’im ve çocukları silahlarını kuşanarak mescide gittiler. Ebu Cehil: “ Sen himaye mi altına aldın, yoksa uydun mu? “ diye sorunca Mut’im: “ Himayeme aldım “ der. Bunun üzerine Ebu Cehil: “ Sen kimi himayene aldınsa biz de onu himayemize aldık “ der. Böylece Hz. Peygamber yeniden Mekke’ye girmiş olur.²⁸⁶

Taif’den dönüşünden sonra başarı imkânı eskisinden daha uzak bir şekle giren Hz. Peygamber’in, kalbindeki acılar Hz. Nuh’a varid olan aşağıdaki ayetler ile tezahür eder:²⁸⁷

“ Nuh, şöyle dedi: Ey Rabbim! Gerçekten ben kavmimi gece gündüz (imana) davet ettim. Fakat benim davetim ancak onların kaçışını artırdı. Kuşkusuz sen onları bağışlayasın diye kendilerini her davet edişimde parmaklarını kulaklarına tıkadılar, elbiselerine büründüler, inanmamakta direndiler ve büyük bir kibir gösterdiler. ” 71/5–7

2.16. İSRA VE MİRAC HADİSELERİ

Allah son peygamberine, yakınlarının vefatı ve Taiflilerin eziyetlerinin ardından manevi âlemlere seyahat etme mazhariyetini lütfetmiştir.²⁸⁸ Hicretten 8 ay önce, 27 Recep’te²⁸⁹ gerçekleşen bu hadise, kelam ve akaid kitaplarında İsra (gece yolculuğu) ve Miraç (göğe yükselmesi) olarak bir arada ele alınır. Bilindiği gibi Kuran’da yalnızca İsra’dan söz edilmektedir. Miraç ise, bazı hadislerde geçmektedir ki bu hadislerle ilgili yorumlar ve tartışmalar hep süre gelmiştir. Kuran’da anlatılan İsra olayı kısaca şöyle

²⁸⁶ İbnü’l-Esir, c.2, s.78

²⁸⁷ T.W. Arnold, *İntişar-ı İslam Tarihi*, Akçağ Yay, Ankara 1982, s.35

²⁸⁸ DİA, c.30, s.414

²⁸⁹ Bu konunun tarihi ile ilgili rivayetler incelendiğinde bunların çoğunun hicretten 1 sene veya 18 ay önceye Rebiyülevvel ve Recep aylarına işaret ettiği görülecektir. Geniş bilgi için bkz. Şulul, s.156

gerçekleşmiştir: Hz. Peygamber bir gece (kendi evinde veya amca kızının evinde) uyurlarken Cebrail onu mahiyetini bilmediğimiz bir bineğe (Burak) bindirerek Mescid-i Aksa'ya (Kudüs) götürmüş ve bundan sonra da Mirac hadisesi gerçekleşmiştir. Bu olayın kaç defa olduğu, yine bedenen mi yoksa rüyada mı olduğu konusunda çok yoğun tartışmalar olmuştur.²⁹⁰ Bizi ilgilendiren yanı ise İsrâ ve Miraç hadisesinin Hz. Peygamber'in hayatında en az bir kere dahi olsa, gerçekleşmiş olmasıdır. İlgili ayetler şöyledir:

“ Kendisine ayetlerimizden bir kısmını gösterelim diye kulunu (Muhammed'i) bir gece Mescid-i Haram'dan çevresini bereketlendirdiğimiz Mescid-i Aksa'ya götüren Allah'ın şanı yücedir. Hiç şüphesiz O, hakkıyla işitendir, hakkıyla görendir. ” 17/1

Miraç meselesinden dolayı İslam'dan irtidat edenler hakkında Allah şu ayeti inzal buyurmuştur:²⁹¹

“ Hani sana, “Muhakkak Rabbin, insanları çepeçevre kuşatmıştır” demiştik. Sana gösterdiğimiz o rüyayı²⁹² da, Kuran'da lânetlenmiş bulunan o ağacı da sırf insanları sınamak için vesile yaptık. Biz onları korkutuyoruz. Fakat bu, sadece onların büyük azınlıklarını (daha da) artırdı. “ 17/60

Bu ayetlerden başka, konuyla ilgili olduğu rivayet edilen şu ayetleri de verebiliriz:²⁹³

²⁹⁰Özsoy, Güler, s.547. Bu konuda orijinal bir yorumu olan Şah Veliyullah Dihlevi : “ Bütün bunlar uyanık halde ve cesediyle olmuştur; ancak bu âlem-i misal ile âlem-i şühud arasında berzah olan yani her iki âleminde hükümlerinin cereyan ettiği bir mekânda olmuştur. Bunun sonucu olarak da ceset üzerinde ruh hükümleri zahir olmuş, ruh ve ruhi manalar da cesetlere bürünmüş temessül etmişti “ diye buyurur. Şah Veliyullah Dihlevi, *Hüccetullahi'l-Baliğa*, Yeni Şafak Gazetesi Yay, Ankara 2003, c.2, s.514; Ali Şeriati ise eserinde, şia'nın hepsinin ve güvenilir tarihçilerin çoğunluğunun, İsrâ ve Miraç hadiselerinin bir gecede vuku bulduğuna ve Miracın ruhen değil de cismani olduğuna inandıklarını kaydeder. Ali Şeriati, *Muhammed Kimdir*, Fecr Yay, Ankara 1998, s.25; Hüseyin Heykel de: “ Miracın ruh ile vukuu, onun herhangi şekilde vukuu gibi ancak yüksekliğini, güzelliğini ve heybetini ifade eder. Çünkü Miraç, varlık âleminin ezelden ebedine kadar ruhani birliğin en kuvvetli tasviridir.” diyerek Miracın ruhani bir hadise olduğu yönünde bilgiler kaydeder. Heykel, s.201

²⁹¹ İbn Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam*, c.2, s.52

²⁹² Rüya kelimesi genelde, uykuda görülen düş için kullanılır. Gözle görmek manasında, sonu ta'lı olan, “rü'yet “ kelimesi kullanılır. Fakat “Sana gösterdiğimiz o temaşayı, sadece insanları sınamak için yaptık” ayetinde rüya kelimesi, bu genel kuralın dışında gelmiştir. Çünkü burada görmekten maksat, gözle görmektir. Hz. Peygamber İsrâ ve Miraçta böyle görmüştür. Bu hususta İbn Abbas şöyle buyurmuştur: ‘O, gözle görmedir. Onlar, İsrâ gecesi Hz. Peygamber'e gösterilmiştir.’ Eğer uykuda görülen rüya olsaydı, insanlar için elbette bir fitne olmaz ve bazı kimseler İslam'dan dönmezlerdi. Muhammed Ali es-Sabuni, c.3, s.394

²⁹³ Taberi, *Taberi Tefsiri*, c.5, s.2352; İbn Kesir, *Tefsir'ül-Kuran'il-Azim*, c.9, s.152; Muhammed Ali es-Sabuni, c.6, s.223

“ (Kuran’ı) ona, üstün güçlere sahip, muhteşem görünümlü (Cebrail) öğretti. O, en yüksek ufukta bulunuyorken (aslî suretine girip) doğruldu.

Sonra (ona) yaklaştı derken sarkıp daha da yakın oldu.²⁹⁴

(Peygambere olan mesafesi) iki yay aralığı kadar yahut daha az oldu.²⁹⁵

Böylece Allah kuluna vahyedeceğini vahyetti.

Kalp, (gözün) gördüğünü yalanlamadı.

(Şimdi siz) gördüğü şey hakkında onunla tartışıyor musunuz?

Andolsun ki, o, Cebrail’i bir başka inişte daha (aslî suretiyle) görmüştü. Sidretü’l-Münthâ’nın yanında. Me’vâ cenneti onun (Sidre’nin) yanındadır. O zaman Sidre’yi kaplayan kaplamıştı.

Göz (gördüğünden) şaşmadı ve (onu) aşmadı. Andolsun, o, Rabbinin en büyük alametlerinden bir kısmını gördü. “ 53/5–18

Bu ayetlerde, Hz. Peygamber’in müşahede ettiği ruhani sahneler yer almıştır ki, burada O, Allah’ın göstermeyi dilediği büyük ilahi ayetleri (beyyineleri) müşahade etmiştir.²⁹⁶ Hz. Peygamber, Mirac’da manevi izlenimler edinip orada gördüğü melekûtu anlattığı zaman Kureyşliler bunları saçmalık olarak nitelendirmişlerdi. Çünkü o günkü Kureyş bu ilahi esrarı kavrayabilecek inceliğe sahip değildi.²⁹⁷ Kanaatimiz odur ki Miraç ne kadar yorum yapılırsa yapılsın mahiyetini tam anlayamayacağımız, sevenle sevilen arasında bir sırdır.

2.17. HZ. PEYGAMBER’İN HİCRETİ

Hz. Peygamber’in 13 sene uğraşmasına ve akıl almaz zorluklara katlanmasına rağmen, muhataplarının içinde bulunduğu ahlaki, ekonomik, siyasal vb. nedenlerden dolayı, mesajını onların büyük bir bölümüne kabul ettiremedi. Öte yandan, müşriklerin Hz. Peygamber’e ve Müslümanlara yönelik baskıları da gün geçtikçe artan bir dozda

²⁹⁴ Kimi rivayetlere göre burada yaklaşan ve sarkan Cenab-ı Hak’dır. Döndüren, c.3, s.847

²⁹⁵ Celaleddin es-Suyuti, Bu konuda: “ Hz. Peygamberimizin Miraç’ta ve Sidre-i Münthâ’nın bir yerinde, Rabbi ile buluşup görüştüğü, ondan vasıtasız emirler ve hediyeler aldığı, onun müstesna ve münezzeh huzuruna kabul edildiği ve iki yay arası kadar ona yakın olduğu bu makama “ Kâbe-Kavseyn “ yani iki yay arası yakınlık makamı denilmiştir “ der. Suyuti, s.130; İzzet Derveze “ Hz. Peygamber ile melek arasında iki kaş arası kadar bir mesafenin kastedildiğini belirtir. Derveze, *et-tefsirü’l-hadis*, c.1, s.231; Başka bir yorum da ise Alûsi şöyle der: ” Bundan maksat, ona yakınlığın çokluğunu ifade etmektedir. ‘ O, onun yakını oldu ‘ denilmiş gibidir. “ Muhammed Ali es-Sabuni, c.6, s.222

²⁹⁶ Derveze, *et-tefsirü’l-hadis*, c.1, s.236

²⁹⁷ Şibli, *Peygamberimizin Ruhani Hayatı ve Mucizeleri*, Timaş Yay, İstanbul 2003, s.184

sürüyordu.²⁹⁸ Özellikle kendi kabilesi olan Kureyş bu zulüm de başrolü oynuyordu.²⁹⁹ Bunun üzerine, Hz. Peygamber bazı Medinelilerle kurulan iyi ilişkilere binaen hem baskı ve zulümden kurtulmak, hem de yeni bir strateji izlemek amacıyla, kendisine inanan müminlerle birlikte 622 yılında Medine'ye hicret etmeye karar verdi.³⁰⁰

Hz. Peygamber'in Medinelilerle yaptığı biatler sonucunda Medine'ye hicret için Ashabı Kiram'a izin verildi. Onlar da hemen 622 senesinde Nisan ayının ortalarında, Muharrem ayının başında hicret etmeye başladılar. Muharrem ve Safer aylarında gurup gurup Mekke'den çıktılar. Mekke'de Hz. Peygamber ile yalnız Hz. Ebu Bekir ve Hz. Ali kalmıştı.

Bu göçün vereceği neticeleri çok iyi bilen müşrikler ve özellikle Ebu Cehil şöyle dedi: “ Onu öldürmekten başka çare yoktur. Fakat her kabileden bir kişi gidip herkes beraber öldürmelidir ki katili belli olmasın. Bu surette iş biter bizde kurtuluruz. Kureyş'in bu kararına şu ayet nazil olmuştur.³⁰¹

“ Hani kâfirler seni tutuklamak veya öldürmek, ya da (Mekke'den) çıkarmak için tuzak kuruyorlardı. Onlar tuzak kuruyorlar. Allah da tuzak kuruyordu. Allah, tuzak kuranların en hayırlısıdır. ” 8/30³⁰²

İbn-i Abbas'dan rivayet edilir ki bunun üzerine Hz. Peygamber'e Hicret için izin verilmiş ve Hz. Ebu Bekir'de ona arkadaş olmuştur.³⁰³ Yakın bir genişlik için Allah'ın Hz. Peygamber'e okumasını ilham ettiği dua şöyledir:³⁰⁴

“ De ki: Rabbim! (Gireceğim yere) doğruluk ve esenlik içinde girmemi sağla. (Çıkacağım yerden de) beni doğruluk ve esenlik içinde çıkar. Katından bana yardımcı bir kuvvet ver. ” 17/80

Hz. Peygamber'e karşı yapılan evinde öldürülme planı başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Hz. Peygamber gafil düşmanların sardığı evinden dışarı çıktı. Allah, evin etrafını saran

²⁹⁸ Özsoy, Güler, s.580

²⁹⁹ Agust Bebel, *Hz. Muhammed ve Arap İslam Kültürü*, Arya Yay, İstanbul 2011, s.34

³⁰⁰ Özsoy, Güler, s.580

³⁰¹ Zehebi, c.1, s.444; Mahmud Esad, *Tarih-i Din-i İslam*, Marifet Yay, İstanbul 1995, s.474

³⁰² Abdülvehhab Öztürk, *Kuran-ı Kerim Fihristi*, Timaş Yay, İstanbul 1998, s.147

³⁰³ Mahmud Esad, s.474

³⁰⁴ İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.3, s.267

müşriklerin gözlerine perde çekmişti bu yüzden hiçbiri Hz. Peygamber'i göremediler. Hz. Peygamber eline aldığı toprağı üzerlerine savurarak şu ayetleri okudu:³⁰⁵

“ Yâ Sîn.

(Ey Muhammed!) Hikmet dolu Kuran'a andolsun ki, sen elbette dosdoğru bir yol üzere (peygamber) gönderilenlerdensin.

Kuran, ataları uyarılmamış, bu yüzden de gaflet içinde olan bir kavmi uyarman için mutlak güç sahibi, çok merhametli Allah tarafından indirilmiştir.

Andolsun, onların çoğu üzerine o söz (azap) hak olmuştur. Artık onlar iman etmezler.

Onların boyunlarına demir halkalar geçirdik, o halkalar çenelerine dayanmıştır. Bu sebeple kafaları yukarıya kalkık durumdadır.

Biz, onların önlerine bir set, arkalarına da bir set çekip gözlerini perdeledik. Artık görmezler. ” 36/1–9

Savrulan toprak, orada bulunanların tamamına isabet etmiş bu sayede Hz. Peygamber gitmek istediğı yere doğru rahatça ilerlemişti.³⁰⁶

Hz. Peygamber, Hz. Ali'yi kendi yatağında³⁰⁷ en büyük emanetçiye emanet ederek her türlü zarardan emin olarak Hz. Ebu Bekir'in evine gitti.³⁰⁸ Böylece hicret resmen başlamış oluyordu 26 Safer Perşembe gününün akşamı başlayan kutlu yolculuk, Rebiyülevvelin 12'si yani Cuma günü ikinci vakti Medine'de sona erecektir.³⁰⁹

Miladi takvime göre 9 Eylül günü Mekke'den çıkıldı. 10–11–12 Eylül'de³¹⁰ Sevr Dağında ki Athal³¹¹ isimli mağara da kalındı. Hz. Peygamber'i öldürmek için evi etrafında bekleyen müşrikler sabah olunca evde Hz. Peygamber'in değil de Hz. Ali'nin

³⁰⁵ İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.3, s.270; İbn Hisam, *Siret-ü İbn-i Hişam (özet)*, s.166; İbn Kayyim, *Zad'ul-Mead*, Cantaş Yay, İstanbul 1989, c.3, s.1054

³⁰⁶ İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.3, s.270; İbn Kayyim, *Zad'ul-Mead*, c.3, s.1054

³⁰⁷ Suikastçıların sardığı evde Hz. Ali'nin hayatı pahasına Hz. Peygamber'in hırkasına sarılarak yatağına yatması üzerine şu ayetin nazil olduğu belirtilir: “ İnsanlardan öylesi de vardır ki, Allah'ın rızasını kazanmak için kendini feda eder. Allah, kullarına çok şefkatlidir. ” (2/ 207) Bkz. Mahmud Esad, s.475

³⁰⁸ İbn Hisam, *Siret-i İbn-i Hişam*, c.1, s.153; Ali Himmet Berki, Osman Keskiöğlü, *Hatemü'l-Enbiya*, DİBY, Ankara 2006, s.189

³⁰⁹ İnançer, *Muhabbet Peygamber'i Hz. Muhammed*, s.47

³¹⁰ Ömer Tuğrul İnançer, *Sohbetler*, Keşkül Yay, İstanbul 2006, s.34

³¹¹ Ömer Nasuhi Bilmen, *Önderimiz Hz. Muhammed*, Mavi Lale Yay, İstanbul 2007, s.51

olduğunu görünce tedirginlik içinde Hz. Peygamber'in peşine düştüler. Nihayet mağaraya kadar vardılar. Ancak Allah onları ökçeleri üstü geri döndürecekti.³¹²

Müşriklerin sesleri mağaraya duyulmaya başlayınca Hz. Ebu Bekir, Hz. Peygamber'in kulağına eğilerek “ Düşmanlar pek yaklaştı, o kadar ki ayaklarının dibine bir baksalar bizi keşfedecekler! “ demiş. Bunun üzerine Hz. Peygamber Hz. Ebu Bekir'e “ Mahzun olma! Allah bizimledir “ sözüyle karşılık vermiştir.³¹³ Aşağıdaki ayet buna işaret eder:

“ Eğer siz ona (Peygamber'e) yardım etmezseniz, (biliyorsunuz ki) inkâr edenler onu iki kişiden biri olarak (Mekke'den) çıkardıkları zaman, ona bizzat Allah yardım etmişti. Hani onlar mağarada bulunuyorlardı. Hani o arkadaşına, “ Üzülme, çünkü Allah bizimle beraber ” diyordu.³¹⁴ Allah da onun üzerine güven duygusu ve huzur indirmiş, sizin kendilerini görmediğiniz birtakım ordularla onu desteklemiş, böylece inkâr edenlerin sözünü alçaltmıştı. Allah'ın sözü ise en yücedir. Allah, mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir. ” 9/40

Dördüncü gün sabah erkenden kılavuzun getirdiği develere binerek Medine yoluna düştüler, Hz. Peygamber hislenmişti. Vatandan ayrılış onu hislendirmişti. Hazvere mevkiine gelince Mekke'ye yönelerek “ Sen, beldelerin Allah katında en sevgili olanısın. Çıkarılmamış olsaydım senden hiç ayrılmazdım. Senden başka bir yeri tutmaz, yuva kurmazdım.“ Bunun üzerine Allah Hz. Peygamberi şu ayetiyle teselli etti:³¹⁵

“ Kuran'ı sana farz kılan Allah, şüphesiz seni dönülecek bir yere döndürecektir. De ki: Rabbim hidayetle geleni ve apaçık bir sapıklık içinde olanı daha iyi bilir. ” 28/85³¹⁶

³¹² Muhammed Ahmed Cadelmevla, Muhammed Ebu'l-Fadl İbrahim, *Kasasu'l-Kuran (Peygamberler Tarihi)*, Kahraman Yay, İstanbul 2009, s.346

³¹³ İbn-i Kayyim, *Zâdu'l-Mead*, c.3, s.1055; Ömer Rıza Doğrul, *İslam Tarihi, Sadri İslam İlk İhtilaf ve İhtilaller*, Asarı İlmiye Kütüphanesi Neşriyatı, 1935, c.10, s.22

³¹⁴ Ne acıdır ki bazı Şiiiler, Hz. Ebu Bekir'in Mağara arkadaşlığı fazileti konusunda şöyle derler: “ Bunda hiç bir fazilet yoktur. Çünkü Ayet'in beyanına göre Hz. Ebu Bekir, düşmanların yaklaştığını görünce korkmuş, sarsılmıştır. Hz. Peygamber'le birlikte bulunmaktan ve kazayı ilahi ne ise onu beklemekten endişe etmiş, bu halini gören Hz. Peygamber onu bu hale düşmekten menetmiştir. O halde Gar ayeti, Hz. Ebu Bekir'e bir kıymet verecek bir mana ifade etmiyor...” Buna mukabil Ehli Sünnet, Hz. Ebu Bekir'in, Hz. Peygamberle birlikte mağarada geçen macerasında en büyük bir fazilet görür ve ona “ Yâri Gar “ unvanını verir. Geniş bilgi için bkz. Doğrul, c.10, s.22

³¹⁵ İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.3, s.276; İsmail L. Çakan, N. Mehmet Solmaz, *Kuran-Kerim'e Göre Peygamberler Ve Tevhid Mücadelesi*, Altınoluk Yay, İstanbul 1994, s.340

³¹⁶ Bu ayetin, hicret esnasında Mekke ile Medine arasında Cuhfe denilen yerde indiği rivayet edilmiştir. Ayetin ifadesinden de anlaşıldığı gibi müşrikler tarafından zulme maruz kaldığı için Mekke'den hicret eden Hz. Peygamber'in bir gün zaferle tekrar oraya döneceğine işaret vardır. Karaman, *Kuran Yolu*, c.4. s.249

On günü aşan bir yolculuk sonunda Hz. Peygamber Kuba köyündeydi. Bu köyde birkaç gün kalarak,³¹⁷ İslam iktidarının ilk nişanesi, temel müessesesi Kuba’da dikildi. Bu bir mescitti, Hz. Peygamber bu mescidin hem mimarı, hem ustası, hem de işçisiydi. Bu ilk mescide Kuran’da şahitti:³¹⁸

“ Onun içinde asla namaz kılma.³¹⁹ İlk günden temeli takva (Allah’a karşı gelmekten sakınmak) üzerine kurulan mescit (Kuba mescidi), içinde namaz kılmana elbette daha lâyıktır. Orada temizlenmeyi seven adamlar vardır. Allah’da tertemiz olanları sever. “
9/108

Genel anlamda Hicret ile ilgisi kurulabilecek diğer ayetleri de şu başlıklar altında verebiliriz:

2.17.1. Allah Yolunda Hicret Etmek³²⁰

“ İman edenler, hicret edenler, Allah yolunda cihad edenler; şüphesiz bunlar Allah’ın rahmetini umarlar. Allah, çok bağışlayandır, çok merhamet edendir. “ 2/218

“ Ey iman eden kullarım! Şüphesiz ki benim arzım (yeryüzü) geniştir. O hâlde, ancak bana kulluk edin. “ 29/56³²¹

2.17.2. Hicret Edenlerin Üstünlüğü Ve Görecekları Mükâfat³²²

“ Rableri, onlara şu karşılığı verdi: “Ben, erkek olsun, kadın olsun, sizden hiçbir çalışanın amelini zayi etmeyeceğim. Sizler birbirinizdensiniz. Hicret edenler,

³¹⁷ İbn Hişam Hz. Peygamber’in Kuba’da Pazartesi, Salı, Çarşamba ve Perşembe günleri kaldığını kaydeder. İbn Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam*, c.2, s.162

³¹⁸ İbn Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam*, c.2, s.162; Çakan, Solmaz, s.341

³¹⁹ Bu yerilen mescit münafıkların fitne için kurdukları “ Dırar “ mescididir. Medine döneminde hakkında bilgi verilecektir. Geniş bilgi için bkz. Şibli, *Peygamberimizin Hayatı*, s.440; M. Asım Köksal, *İslam Tarihi*, Şamil Yay, İstanbul 1987, c.16, s.251

³²⁰ Yüksel, s.191

³²¹ Bu ayet, küfür yurdundan İslam yurduna hicreti teşvik için söylenmiş, şeref verici bir hitaptır. Mekke’deki zayıf Müslümanlar hakkında indiği rivayet edilir. Muhammed Ali es-Sabuni, c.4, s.494

³²² Yüksel, s.192

yurtlarından çıkarılanlar, yolumda eziyet görenler, savaşanlar ve öldürülenlerin de andolsun, günahlarını elbette örteceğim. Allah katından bir mükâfat olmak üzere, onları içinden ırmaklar akan cennetlere koyacağım. Mükâfatın en güzeli Allah katındadır. “ 3/195

“ İman edip hicret eden ve Allah yolunda mallarıyla, canlarıyla cihad edenler ve (muhacirleri) barındırıp (onlara) yardım edenler var ya, işte onlar birbirlerinin velileridir. İman edip hicret etmeyenlere gelince, hicret edinceye kadar, onların velayetleri size ait değildir. Eğer din konusunda sizden yardım isterlerse, sizinle aralarında sözleşme bulunan bir kavme karşı olmadıkça, yardım etmek üzerinize borçtur. Allah, yaptıklarınızı hakkıyla görendir.

İnkâr edenler de birbirlerinin velileridir. Eğer siz bunların gereğini yapmazsanız, yeryüzünde bir karışıklık ve büyük bir bozulma olur.

İman edip hicret eden ve Allah yolunda cihad edenler ve (muhacirleri) barındırıp (onlara) yardım edenler var ya; işte onlar gerçek müminlerdir. Onlar için bir bağışlanma ve bol bir rızık vardır.

Daha sonra iman edip hicret eden ve sizinle birlikte cihad edenlere gelince, işte onlar da sizdendir. Allah’ın kitabınca, kan akrabaları birbirlerine (varis olmaya) daha lâyıktırlar. Şüphesiz Allah hakkıyla işitendir, hakkıyla bilendir. “ 8/72–75

“ İman edip hicret eden ve Allah yolunda mallarıyla, canlarıyla cihad eden kimselerin mertebeleri, Allah katında daha üstündür. İşte onlar, başarıya erenlerin ta kendileridir.

Rableri onlara, kendi katından bir rahmet, bir hoşnutluk ve kendilerine içinde tükenmez nimetler bulunan cennetler müjdelemektedir.

Onlar orada ebedî kalacaklardır. Şüphesiz, Allah katında büyük bir mükâfat vardır. “ 9/20–22

“ Zulme uğradıktan sonra Allah yolunda hicret edenlere gelince, elbette onları dünyada güzel bir şekilde yerleştiririz. Ahiret mükâfatı ise daha büyüktür. Keşke bilselerdi. ”

16/41

“ Sonra şüphesiz ki Rabbin, eziyete uğratıldıktan sonra hicret eden, sonra Allah yolunda cihad edip sabreden kimselerin yanındadır. Şüphesiz Rabbin bundan sonra da çok bağışlayandır, çok merhamet edendir. “ 16/110

“ Allah yolunda hicret edip de sonra öldürülmüş veya ölmüş olanlara gelince, Allah onlara muhakkak güzel bir rızık verecektir. Şüphe yok ki Allah, rızık verenlerin en hayırlısıdır. Elbette onları hoşnut olacakları bir yere sokacaktır. Şüphesiz Allah hakkıyla bilendir, halîmdir (hemen cezalandırmaz, mühlet verir). “ 22/58–59

Yine tefsircilerin Habeşistan’a hicret etmek istedikleri zaman Cafer b. Ebi Talib ve arkadaşlarının tedirginliklerini gidermek ve onlara teşvik etmek için indiğini rivayet ettikleri şu ayetide burada değerlendirebiliriz:³²³

“ (Ey Muhammed!) Bizim adımıza de ki: “Ey iman eden kullarım! Rabbinize karşı gelmekten sakının. Bu dünyada iyilik yapanlar için (ahirette) bir iyilik vardır. Allah’ın yeryüzü geniştir. Sabredenlere mükâfatları elbette hesapsız olarak verilir.” 39/10

2.17.3. Hicret Edenlere Allah’ın Yardımı³²⁴

“ O vakti hatırlayın ki siz yeryüzünde güçsüz ve zayıf idiniz. İnsanların sizi kapıp götürmesinden korkuyordunuz. Derken Allah sizi barındırdı, yardımıyla destekledi ve sizi temiz şeylerden rızıklandırdı ki şükredesiniz. “ 8/26

2.17.4. Hicret Sırasında Ölenler³²⁵

“ Allah yolunda hicret edip de sonra öldürülmüş veya ölmüş olanlara gelince, Allah onlara muhakkak güzel bir rızık verecektir. Şüphe yok ki Allah, rızık verenlerin en hayırlısıdır.” 22/58³²⁶

³²³ Muhammed Ali es-Sabuni, c.5, s.323

³²⁴ Yüksel, s.192

³²⁵ Yüksel, s.192

³²⁶ Ayetin belirttiğine göre Müslümanlardan bir grup Mekke’den hicret etmiş, bunun sonucu ya ölmüş ya da öldürülmüştü. Ayet bu insanlardan bahsederek, Allah’ın onlara vereceği güzel rızık müjdeler. Derveze, *Kuran’a Göre Hz. Muhammed’in Hayatı*, c.2, s.300

“ Kim Allah yolunda hicret ederse, yeryüzünde gidecek çok yer de bulur, genişlik de. Kim Allah’a ve Peygamberine hicret etmek amacıyla evinden çıkar da sonra kendisine ölüm yetişirse, şüphesiz onun mükâfatı Allah’a düşer. Allah, çok bağışlayıcıdır, çok merhamet edicidir. “ 4/100

2.17.5. Hicret Edemeyip Düşman İçinde Kalanlar³²⁷

“ Size ne oluyor da, Allah yolunda ve, “Ey Rabbimiz! Bizleri halkı zalim olan şu memleketten çıkar, katından bize bir dost ver, bize katından bir yardımcı ver” diye yalvarıp duran zayıf ve zavallı erkekler, kadınlar ve çocukların uğrunda savaşa çıkmıyorsunuz? “ 4/75

“ Kendilerine yazık eden kimselere melekler, canlarını alırken: “ Ne işde idiniz! ” dediler. Bunlar: ”Biz yeryüzünde çaresizdik” diye cevap verdiler. Melekler de: “ Allah’ın yeri geniş değil miydi? Hicret etseydiniz ya! “ dediler. İşte onların barınağı cehennemdir; orası ne kötü bir gidiş yeridir. Erkekler, kadınlar ve çocuklardan (gerçekten) aciz olup hiçbir çareye gücü yetmeyenler, hiçbir yol bulamıyanlar müstesnadır. İşte bunları, umular ki, Allah affeder; Allah çok affedicidir, bağışlayıcıdır.“ 4/97–99³²⁸

³²⁷ Yüksel, s.192

³²⁸ Karaman, *Kuran-ı Kerim Ve Açıklamalı Meali*, s.93

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. RİSALETİN MEDİNE DÖNEMİ

Hz. Peygamber Miladi takvime göre 20 Eylül (12 Rebiulvvel)³²⁹ Pazartesi günü³³⁰ geldikleri Kuba'dan ayrılarak 24 Eylül Cuma günü ikinci vaktinde Medine'ye vardılar.³³¹ Hz. Peygamber Ranuna vadisinde bulunan mescitte Cuma namazını kıldı. Bu Medine'de kılınan ilk Cuma namazı idi.³³²

Mekke İslam'ı reddetmiş, Taifliler, anlayışsızlığını daha ilk adımda en sert şekilde göstermişti. Habeşistan ise, bütün müsamahasına rağmen yurt olma niteliklerine sahip değildi. Hz. Peygamber'in hicreti ile yeni İslam başkenti belirlendi. Burası eski adıyla Yesrib, yenisiyle Medine idi.³³³

Hz. Peygamber'in Medine'de ilk giriştiği iş, burada yaşayan farklı grupları eşit hukuk şartları içinde ve bir tek hukuki nizam etrafında toplamak olmuştur. Yuhudi, Hıristiyan, müşrik ve Müslümanlardan bir tek şehir ahali mefhumu meydana getirmiş ve bir şehir-devlet geleneği içinde kaynaştırmıştır. Aynı zamanda bu vesileyle ilk yazılı devlet anayasasını oluşturmayı da başarmıştır.³³⁴ Bu anayasa³³⁵ genelde dünya tarihi, özelde de İslam tarihi için çok önemlidir. Ancak biz siyerin Kuran-ı Kerim'de ki seyrini takip ettiğimizden sadece burada kısa bir hatırlatma ile yetiniyoruz.

---

³²⁹ İbn Hazm, s.109; Zehebi, c.1, s.470

³³⁰ İbn-i Abbas şöyle buyurur: “ Peygamber pazartesi günü dünyaya geldi. Pazartesi günü peygamberlik verildi. Pazartesi günü Hacıülesved'i kaldırıp yerine koydu. Pazartesi günü hicret etti ve pazartesi günü ruhunu teslim etti. “ İbnü'l-Esir, c.2, s.91

³³¹ İbn-i Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam*, c.2, s.162; İbn Hazm, s.108; Zehebi, c.1, s.469; İnançer, *Sohbetler*, s.34

³³² İbn-i Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam*, c.2, s.163

³³³ Çakan, Solmaz, s.345

³³⁴ Muhammed Hamidullah, *İslam Anayasa Hukuku*, Beyan Yay, İstanbul 1995, s.95

³³⁵ Medine Anayasasının tam metni için bkz. Muhammed Hamidullah, *el-Vesaike's-Siyasiyye*, (Çev. Vecdi Akyüz), Kitabevi Yay, s.63

Bir büyük başlangıç olan Hicret'i gerçekleştiren İslam muhacirleri bütün mal ve mülklerini Mekke'de bırakarak hicret etmişlerdi. Hz. Peygamber, Ensar'a hitap ederek " Ey Ensar, bu muhacirler sizin kardeşlerinizdir " diyerek onları birbirine daha da yakınlaştırarak kardeş ilan etmişti.³³⁶ Bu kardeşlik, öz kardeşlik bağlarından daha kuvvetli idi. O kadar ki Ensar'dan biri ölürse Muhacir kardeşi onun malına mirasçı oluyordu. Fakat öz kardeşi malından bir hisse alamıyordu.³³⁷ Bu davranış şu ayete dayanıyordu.³³⁸

" İman edip hicret eden ve Allah yolunda mallarıyla, canlarıyla cihad edenler ve (muhacirleri) barındırıp (onlara) yardım edenler var ya, işte onlar birbirlerinin velileridir. İman edip hicret etmeyenlere gelince, hicret edinceye kadar, onların velayetleri size ait değildir. Eğer din konusunda sizden yardım isterlerse, sizinle aralarında sözleşme bulunan bir kavme karşı olmadıkça, yardım etmek üzerinize borçtur. Allah, yaptıklarınızı hakkıyla görendir. " 8/72

Muhacir ve Ensar kardeşliğini vurgulayan diğer bir ayette şudur:³³⁹

" Onlardan (muhacirlerden) önce o yurda (Medine'ye) yerleşmiş ve imanı da gönüllerine yerleştirmiş olanlar, hicret edenleri severler. Onlara verilenlerden dolayı içlerinde bir rahatsızlık duymazlar. Kendileri son derece ihtiyaç içinde bulunsalar bile onları kendilerine tercih ederler. Kim nefsinin cimriliğinden, hırsından korunursa, işte onlar kurtuluşa erenlerin ta kendileridir. " 59/9

³³⁶ İbn Hisam, *Siret-i İbn-i Hişam*, c.2, s.176; İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.3, s.337

³³⁷ Bedir savaşından sonra Muhacirlerin madden Ensar'a ihtiyaçları kalmadığında şu ayet nazil olmuştur: " Daha sonra iman edip hicret eden ve sizinle birlikte cihad edenlere gelince, işte onlar da sizdendir. Allah'ın kitabınca, kan akrabaları birbirlerine (varis olmaya) daha lâyıktırlar. Şüphesiz Allah hakkıyla işitendir, hakkıyla bilendir. " (Enfal, 8/75) Şibli, *Peygamberimizin Hayatı*, s.190; Zehebi'nin kaydına göre miras konusunda " Peygamber, müminlere kendi canlarından daha önce gelir. Onun eşleri de müminlerin analarıdır. Aralarında akrabalık bağı olanlar, Allah'ın Kitabına göre, (miras konusunda) birbirleri için (diğer) müminlerden ve muhacirlerden daha önceliklidirler. Ancak dostlarınıza bir iyilik yapmanız başka. Bu (hüküm) Kitap'ta yazılıdır. " (33/6) ayeti nazil olunca bu tür kardeşlik mirası bırakılıp sadece soy yönüyle mirasçı olma hakkı baki kalmıştır. Zehebi, c.3, s.8

³³⁸ Şibli, *Peygamberimizin Hayatı*, s.189

³³⁹ Yüksel, s.295

3.1. ENSAR VE MUHACİRLERİN FAZİLETLERİ³⁴⁰

Kuran-ı Kerim, hicret eden Müslümanlara hiçbir yardımı esirgemeyen Ensar ve birçok şeyden vazgeçtikleri halde, çok şey kazanan Muhacirlerin faziletlerinden şu ayetlerde bahseder:

“ İman edip hicret eden ve Allah yolunda mallarıyla, canlarıyla cihad edenler ve (muhacirleri) barındırıp (onlara) yardım edenler var ya, işte onlar birbirlerinin velileridir. İman edip hicret etmeyenlere gelince, hicret edinceye kadar, onların velayetleri size ait değildir. Eğer din konusunda sizden yardım isterlerse, sizinle aralarında sözleşme bulunan bir kavme karşı olmadıkça, yardım etmek üzerinize borçtur. Allah, yaptıklarınızı hakkıyla görendir.

İnkâr edenler de birbirlerinin velileridir. Eğer siz bunların gereğini yapmazsanız, yeryüzünde bir karışıklık ve büyük bir bozulma olur.

İman edip hicret eden ve Allah yolunda cihad edenler ve (muhacirleri) barındırıp (onlara) yardım edenler var ya; işte onlar gerçek müminlerdir. Onlar için bir bağışlanma ve bol bir rızık vardır. “ 8/72–74

“ Bu mallar özellikle, Allah’tan bir lütuf ve hoşnutluk ararken ve Allah’ın dinine ve peygamberine yardım ederken yurtlarından ve mallarından uzaklaştırılan fakir muhacirlerindir. İşte onlar doğru kimselerin ta kendileridir.

Onlardan (muhacirlerden) önce o yurda (Medine’ye) yerleşmiş ve imanı da gönüllerine yerleştirmiş olanlar, hicret edenleri severler. Onlara verilenlerden dolayı içlerinde bir rahatsızlık duymazlar. Kendileri son derece ihtiyaç içinde bulunsalar bile onları kendilerine tercih ederler. Kim nefsinin cimriliğinden, hırsından korunursa, işte onlar kurtuluşa erenlerin ta kendileridir. ” 59/ 8,9

“ İslâm’ı ilk önce kabul eden muhacirler ve ensar ile iyilikle onlara uyanlar var ya, Allah onlardan razı olmuş; onlar da O’ndan razı olmuşlardır. Allah, onlara içinden ırmaklar akan, içinde ebedî kalacakları cennetler hazırlamıştır. İşte bu büyük başarıdır. “ 9/100

---

³⁴⁰ Yüksel, s.295

3.2. SAVAŞA İZİN VERİLMESİ VE SERİYYELERİN BAŞLAMASI

Hız. Peygamber'in Medine'ye yerleşmesiyle Ensar'ın arasındaki kin ve düşmanlık kalkıp, Allah'ın lütfüyle kalpleri birbirine ısındırıldı. Bunu gören müşrik Araplar ve Yahudiler, Müslümanlara karşı birlik oluşturdular ve her fırsatta onlara karşı seslerini yükseltmeye başladılar. Allah ise Müslümanlara; sabrı, affi ve bağışlamayı tavsiye ediyordu. Nihayet Allah güçlenmeye başlayan Müslümanlara savaş için izin verdi.³⁴¹

Cihad konusunda İbn-i Abbas, Urve b. Zübeyr ve Belazüri'ye göre savaşla ilgili ilk inen ayetler³⁴² Hac suresinin 39 ve 40. ayetleridir ki ayetlerin meali şöyledir:³⁴³

“ Kendilerine savaş açılan Müslümanlara, zulme uğramaları sebebiyle cihad için izin verildi. Şüphesiz ki Allah'ın onlara yardım etmeğe gücü yeter. Onlar, haksız yere, sırf, “Rabbimiz Allah'tır” demelerinden dolayı yurtlarından çıkarılmış kimselerdir. Eğer Allah'ın, insanların bir kısmını bir kısmıyla defetmesi olmasaydı, içlerinde Allah'ın adı çok anılan manastırlar, kiliseler, havralar ve mescitler muhakkak yerle bir edilirdi. Şüphesiz ki Allah, kendi dinine yardım edene mutlaka yardım eder. Şüphesiz ki Allah, çok kuvvetlidir, mutlak güç sahibidir. “ 22/ 39–40

Yukarıdaki ayetlerin iniş tarihi ile ilgili birbirine yakın görüşler ileri sürülmüştür ki bunlar hicretin hemen öncesine ve sonrasına işaret eder. Savaşa izin veren bu ayetin iniş tarihin en açık ve tahdidi bir şekilde Zürkani belirtir ki o da 12 Safer H.2 şeklindedir.³⁴⁴

Cihada ait emirler hep bir tertip ve intizam içinde gelmiştir. Bu süreci ayetlerden şöyle takip edebiliriz:

Hız. Peygamber'in ilk vazifesi tebliğden ve Allah'a eş koşanlardan yüz çevirmekten ibarettir ayet buna işaret eder:

³⁴¹ İbn Kayyim el-Cevziyye, *Fıkhu's Siyre, Peygamberimizin Hayatı*, Polen Yay, İstanbul 2008, s.503

³⁴² Cihad ayetleri ve nüzul sıraları için bkz. Bazergan, *Kuran'ın Nüzul Süreci*, s.239

³⁴³ Osman Kesikoğlu, *Nüzulünden Günümüze Kuran-ı Kerim Bilgileri*, TDVY, Ankara 2008, s.56; Şulul, s.201

³⁴⁴ Şulul, s.201

“ Ey Muhammed! Şimdi sen, sana emrolunanı açıkça ortaya koy ve Allah’a ortak koşanlara aldırış etme.” 15/94

Sonra güzel mücadele ile tatlı münakaşa ile memur edildi:

“ (Ey Muhammed!) Rabbinin yoluna, hikmetle, güzel öğütle çağır ve onlarla en güzel şekilde mücadele et. Şüphesiz senin Rabbin, kendi yolundan sapanları en iyi bilendir. O, doğru yolda olanları da en iyi bilendir. ” 16/125

Bilahare muharebeye izin verildi. Bundan sonra düşmanların hücum ve taarruzuna karşı koymakla emrolundu:

“ Onları nerede yakalarsanız öldürün. Sizi çıkardıkları yerden (Mekke’den) siz de onları çıkarın. Zulüm ve baskı, adam öldürmekten daha ağırdır. Yalnız, Mescid-i Haram yanında, onlar sizinle savaşmadıkça, siz de onlarla savaşmayın. Sizinle savaşarlarsa (siz de onlarla savaşın) onları öldürün. Kâfirlerin cezası böyledir. “ 2/191

Daha sonra haram aylar geçmek şartıyla cihad kabul edildi:³⁴⁵

“ Haram aylar çıkınca bu Allah’a ortak koşanları artık bulduğunuz yerde öldürün, onları yakalayıp hapsedin ve her gözetleme yerine oturup onları gözetleyin. Eğer tövbe ederler, namazı kılıp zekâtı da verilerse, kendilerini serbest bırakın. Şüphesiz Allah çok bağışlayıcıdır, çok merhamet edicidir. “ 9/5

En nihayet cihad farz³⁴⁶ kılındı:³⁴⁷

“ Sizinle savaşanlara karşı Allah yolunda siz de savaşın. Ancak aşırı gitmeyin. Çünkü Allah aşırı gidenleri sevmez. ” 2/190

Yeri gelmişken belirtelim ki Kuran-ı Kerim’in önemli özelliklerinden biri de farklı konularla ilgili ayetlerin farklı zamanlarda yoğun ve sık bir şekilde nazil olmasıdır. Zira

³⁴⁵ Hasan Basri Çantay, *Kuran-ı Hâkim ve Meal-i Kerim*, İstanbul 1980, c.2, s.606

³⁴⁶ İmam Şafii cihad ayetlerini açıklarken şöyle der: “ Cihad ve savaşa çıkmanın farz oluşu, namazların farz oluşu gibi değildir. Buradaki farz, farz-ı kifaye anlamına gelebilir. Bazı kimseler, müşriklere karşı bu cihadi yerine getirince, diğerlerinden bu farz kalkar, cihada katılanlar sevap kazandıkları gibi, katılmayanlarında günahkâr olmalarını önlemiş olur. “ Muhammed b. İdris eş-Şafii, *Er-Risale*, TDVY, Ankara 2010, s.201

³⁴⁷ İbn-i Kayyim, *Zad’ul-Mead*, c.3, s.1072

Cihad konusunda da böyle bir durum söz konusudur. Örneğin Bedir, Uhud ve Mekke'nin fethiyle nihai zafere ulaşılan müşriklerle savaş bağlamında teşri ve teşvikle ilgili cihad ayetleri, olaylarla eş zamanlı bir biçimde yoğunlaşarak artmıştır.³⁴⁸ İleride ismi geçen savaşlarda bu ayetlerin yoğunlaşması daha da iyi anlaşılacaktır.

3.3. KIBLENİN DEĞİŞTİRİLMESİ

Hız. Peygamber Medine'ye geldikten sonra namazını on sekiz ay kadar Kudüs'e doğru kılmıştı.³⁴⁹ Medine'ye gelmişti, ama Kâbe'nin hayali hiçbir zaman gönlünden gitmemişti. Her zaman ona karşı namaz kıldığını düşünür ve Allah'ın bir gün Kâbe'yi kible kılacağını umardı. Allah, Hız. Peygamber'in gönlünün içindeki dileğini şu ayetle yerine getirdi.³⁵⁰

“ (Ey Muhammed!) Biz senin çok defa yüzünü göğe doğru çevirip durduğunu (vahiy beklediğini) görüyoruz. (Merak etme) elbette seni, hoşnut olacağın kibleye çevireceğiz. (Bundan böyle), yüzünü Mescid-i Haram yönüne çevir. (Ey Müslümanlar!) Siz de nerede olursanız olun, (namazda) yüzünüzü hep onun yönüne çevirin. Şüphesiz kendilerine kitap verilenler, bunun Rablerinden (gelen) bir gerçek olduğunu elbette bilirler. Allah, onların yaptıklarından habersiz değildir. ” 2/144

Hız. Peygamber, Selimoğulları Mahallesiinde meşhur sahabe Bera b. Malik'in annesini ziyaretine gitmişti.³⁵¹ Bu arada namaz vakti gelmiş ve Hız. Peygamber'de orada hazır bulunan Müslümanlarla birlikte Beni Seleme mescidinde (ya öğle ya da ikinci) namaza durmuştu. Hız. Peygamber her zaman ki gibi Mescid-i Aksa'ya yönelerek kıldırılmaya başladığı namazının üçüncü rekâtında rükû halinde iken, Cebrail'in getirdiği yukarıdaki ayetin muhatabı oldu. Gelen bu vahiy üzerine Hız. Peygamber hemen üçüncü rekâttan³⁵² doğrulunca yavaş yavaş tam aksi istikamette olan Kâbe'ye doğru yönelmeye başladı. O günden itibaren Kâbe Müslümanların değişmez kiblesi olmuştur.³⁵³ Böylece 624

³⁴⁸ Bazergan, *Kuran'ın Nüzul Süreci*, s.201

³⁴⁹ İbn Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam*, c.2, s.337; İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.3, s.375

³⁵⁰ İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.3, s.376; Mustafa Darir, *Kitab-ı Siyer-i Nebi*, (Sadeleştiren M. Faruk Görtunca), Sağlam Kitabevi Yay, İstanbul, c.2, s.738

³⁵¹ Mahmud Esad, s.518; Sami b. Abdullah el-Mağlus, *Siyer Atlası*, Siyer Yay, İstanbul 2010, s.189

³⁵² Mukatil b. Süleyman, tefsirinde birinci rekâttan sonra diye kaydeder. Mukatil, c.2, s.134

³⁵³ Sami b. Abdullah el-Mağlus, s.189

yılıının³⁵⁴ 15 Recep Pazartesi günü, namaz kılınırken ayetin indiği Beni Seleme Mescidi de³⁵⁵ “ Mescidü’l-Kıbleteyn “ (İki Kibleli Mescit) ismini almıştır.

Kıble değiştirilince Yahudiler: “ Muhammed’in tebliğ ettiğine sabahleyin görünüşte inanıp akşamleyin inkâr edin “ diyerek nifak çıkarmak istediler.³⁵⁶ Yahudiler kendi aralarında, bir kısım kimselerin günün evvelinde iman edip günün sonunda inkâr etmelerini kararlaştırdılar ki, müminlerin inançlarını sarssınlar ve müminler şöyle desinler: “ Şu adamlar herhalde İslam’daki bir eksiklik ve kusurdan dolayı dinden döndüler! ” Bu, zayıf inançlı kimselerin dini akidelerini alt üst ekmek amacıyla Yahudilerin oynamak istediği bir oyundu.³⁵⁷ Bunun üzerine aşağıdaki ayetler inmiştir.³⁵⁸

“ Kitap ehlinden bir grup, Müminlere indirilene günün başlangıcında inanın, sonunda da inkâr edin, belki onlar (size bakarak) dönerler dedi. Sizin dininize uyandan başkasına inanmayın (dediler). De ki: Şüphesiz hidayet, Allah’ın hidayetidir. Birine, size verilenin benzerinin verilmesinden veya Rabbinizin huzurunda aleyhinize deliller getireceklerinden ötürü mü (böyle söylüyorsunuz)? De ki: Lütuf Allah’ın elindedir. Onu dilediğine verir. Allah, lütfü geniş olandır, hakkıyla bilendir. ” 3/72–73

Müslümanların Kâbe’ye yönelmesi üzerine münafıklar “ Muhammed dininde şaşkın hale geldi. Bir doğuya, bir batıya dönmeğe başladı “ diyerek dedikoduya başladılar. Yahudiler de aynı şekilde “ Muhammed vatanını özlüyor. Atalarını ve dedelerini arzu ediyor. Kavmini memnun etmek istiyor onun için o tarafa dönüyor “ diyerek Müslümanları tahrik ediyorlardı.³⁵⁹

Kuran-ı Kerim, bu kendini bilmez dedikoduculara karşı, Hz. Peygamber’in şöyle cevap vermesini emir buyurdu: ³⁶⁰

³⁵⁴ DİA, c.30, s.479

³⁵⁵ Mukatil, c.2, s.134; Şulul, s. 214

³⁵⁶ İbn Kesir, *Tefsir’ül-Kuran’il-Azim*, c.2, s.246; Şulul, s. 214

³⁵⁷ Taberi, *Taberi Tefsiri*, c.1, s.260, dipnot; İbn Kesir, *Tefsir’ül-Kuran’il-Azim*, c.2, s.246; Muhammed Ali es-Sabuni, c.1, s.392

³⁵⁸ İbn Kesir, *Tefsir’ül-Kuran’il-Azim*, c.2, s.246; Abdulfettah el-Kadi, s.89; Muhammed Ali es-Sabuni, c.1, s.392; Şulul, s. 214

³⁵⁹ Mahmud Esad, s.519

³⁶⁰ İbn Kayyim, *Zadu’l-Mead*, c.3, s.1068; Derveze, *et-tefsirü’l-hadis*, c.5, s.140

“ Birtakım kendini bilmez insanlar, Onları (Müslümanları) yönelmekte oldukları kibleden çeviren nedir? diyecekler. De ki: Doğu da, Batı da Allah’ındır. Allah, dilediği kimseyi doğru yola iletir. ” 2/142

Yine bu değişiklikten memnun olmayan Yahudiler fitne çıksın diye, kible değiştirilmeden önce ölen veya öldürülen müminlerin durumunun ne olacağını merak ettiklerini söylediler. Bunun üzerine şu ayet nazil olmuştur:³⁶¹

“ Böylece, sizler insanlara birer şahit (ve örnek) olasınız ve Peygamber de size bir şahit (ve örnek) olsun diye sizi orta bir ümmet yaptık. Her ne kadar Allah’ın doğru yolu gösterdiği kimselerden başkasına ağır gelse de biz, yönelmekte olduğun ciheti ancak; Resul’e tabi olanlarla, gerisingeriye dönecekleri ayırt edelim diye kible yaptık. Allah, imanınızı boşa çıkaracak değildir. Şüphesiz Allah, insanlara çok şefkatli ve çok merhametlidir. “ 2/143

Yine aşağıdaki ayetler bu önemli değişiklik konusunda Hz. Peygamber ve müminlere hitap ederek, her zaman ve her yerde yüzlerini Mescid-i Haram tarafına çevirmeleri gerektiğini vurgular. Ayrıca bu ayetler bazı ılımlı insanların bile yönetebilecekleri eleştiri ve ileri sürebilecekleri kanıtları önleyici niteliktedir.³⁶²

“ Nereden yola çıkarsan çık (namazda) yüzünü Mescid-i Haram tarafına çevir. Bu emir Rabbinden sana gelen gerçektir. (Biliniz ki) Allah yaptıklarınızdan habersiz değildir. (Evet Resulüm!) Nereden yola çıkarsan çık (Namazda) yüzünü Mescid-i Haram’a doğru çevir. Nerede olursanız olunuz, yüzünüzü o yana çevirin ki, aralarından haksızlık edenler (kuru inatçılar) müstesna, insanların aleyhinizde (kullanabilecekleri) bir delili bulunmasın. Sakın onlardan korkmayın! Yalnız benden korkun. Böylece size olan nimetimi tamamlayayım da doğru yolu bulasınız. “ 2/149–150³⁶³

Sonuç olarak kiblenin değişmesi bütün Müslümanların hoşuna gitmişti. Müslümanlar artık, her fırsatta inançlarına gülen, alay eden Yahudilerin ve Hıristiyanların arkalarında yer almayacaklar³⁶⁴ doğrudan gönüllerindeki Kâbe’ye yöneleceklerdi.

³⁶¹Taberi, *Taberi Tefsiri*, c.1, s.112; Mahmud Esad, s.520; Aziz Mahmud Hüdayi, s.78

³⁶²Derveze, *et-tefsirü'l-hadis*, c.5, s.141

³⁶³Karaman, *Kuran-ı Kerim ve Açıklamalı Meali*, s.22

³⁶⁴Taberi, *Taberi Tefsiri*, c.1, s.114; İbn Kayyim, c.3, s.1069; Karen Armstrong, *İslam*, Koridor Yay, İstanbul 2008, s.32

3.4. ABDULLAH B. ÇAHŞ SERİYYESİ

Hız. Peygamber, hicretin ikinci yılının Receb ayında Abdullah b. Cahş'ı 15 kişilik bir kuvvetle Mekke ile Taif arasındaki Nahle bölgesine gönderdi. Burada Suriye'ye giden gelen kureyş kervanlarını gözetlemesini istedi. Nahle vadisine varan seriyye, Kureyş'in kervanını gördü.³⁶⁵ Bu karşılaşmada seriyyeden atılan bir ok Kureyş kervanının başındaki Amr b. el-Hadrami'ye isabet ederek onu öldürdü. Seriyye kervandan iki kişiyi de esir alarak Medine'ye döndü. Abdullah b. Cahş, Medine'ye döndüğü zaman olayı Hz. Peygamber'e anlatmış ve ganimeti takdim etmişti.³⁶⁶ Hz. Peygamber, Abdullah'ı dinledikten sonra ona: “ Sana böyle bir şey yapman için izin vermedim “ demiş ve onun getirdiği ganimeti reddetmişti. Sahabe'de aynı şekilde, Abdullah'a “ Haram ayda dövüşmek için emir almadığınız halde dövüştünüz “ diye eleştiri ve sitemde bulunmuştu.³⁶⁷

Bu seriyyede ölen ve esir edilenler, Kureyş'in saygın ailelerine mensuptular. Bu hadise Kureyş'in düşmanlığının artmasında ve Bedir savaşı hazırlıklarının hızlandırılmasında önemli rol oynadığı gibi, Hicaz'da da büyük yankı yaptı. Mekkeli müşrikler ve Medineli Yahudiler, Müslümanları haram aylara bile hürmet etmeyen insanlar topluluğu olarak göstermeye çalıştılar.³⁶⁸ Bütün bu iddialara karşı Müslümanlar olayın Şaban ayında gerçekleştiğini söylediler. Bir süre sonra durumu aydınlatan şu ayet nazil oldu.³⁶⁹

“ Sana haram ayda savaşmayı soruyorlar. De ki: O ayda savaş büyük bir günahdır. Allah'ın yolundan alıkoymak, onu inkâr etmek, Mescid-i Haram'ın ziyaretine engel olmak ve halkını oradan çıkarmak, Allah katında daha büyük günahdır. Zulüm ve baskı ise adam öldürmekten daha büyüktür. Onlar, güç yetirebilseler, sizi dininizden döndürünceye kadar sizinle savaşmaya devam ederler. Sizden kim dininden döner de kâfir olarak ölürse, öylelerin bütün yapıp ettikleri dünyada da, ahirette de boşa gitmiştir. Bunlar cehennemliklerdir, orada sürekli kalacaklardır. ” 2/217

³⁶⁵ İbn Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam*, c.2, s.332; Hizmetli, *İslam Tarihi*, s.307

³⁶⁶ İbn Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam*, c.2, s.332; Zehebi, c.3, s.18

³⁶⁷ İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.3, s.370; Şibli, *Peygamberimizin Hayatı*, s.219

³⁶⁸ İbn Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam*, c.2, s.334; Mahmud Esad, s.526; Hizmetli, *İslam Tarihi*, s.307

³⁶⁹ İbn Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam*, c.2, s.334; Taberi, *Tarih-i Taberi Tercemesi*, c.2, s.386; Zehebi, c.3, s.20; Mahmud Esad, s.526

Bu ayetle birlikte seriyye mensupları rahatladılar.³⁷⁰ Hz. Peygamber'e mahcup olan, Abdullah b. Cahş ve arkadaşlarının da korku ve ıstırapları, bu ilahi vahiy ile son buldu. Ve Hz. Peygamber daha önce reddettiği elde edilen ganimetleri³⁷¹ Kuran-ı Kerim ölçüsünde Müslümanlar arasında taksim etti.³⁷²

Bu sonuç üzerine memnun olan ve sevap bekleyen Abdullah b. Cahş ve arkadaşları Hz. Peygamber'in yanına gelerek: " Ya Resulallah acaba kendisinde bizim için mücahidelerin ecrinin bize verileceği bir gazve olmasını isteyebilirmiyiz? " demişler. Bu hadise üzerine şu ayetin nazil olduğu rivayet edilir:³⁷³

" İman edenler, hicret edenler, Allah yolunda cihad edenler; şüphesiz bunlar Allah'ın rahmetini umarlar. Allah, çok bağışlayandır, çok merhamet edendir " 2/218

Bu ayetle birlikte Allah, Abdullah b. Cahş ve arkadaşlarına en büyük umudu vermiş oldu.³⁷⁴

3.5. BEDİR SAVAŞI

Medine'ye hicretten sonra Kureyş'in artan düşmanca faaliyetlerini göz önünde bulunduran Hz. Peygamber, arkadaşlarıyla istişare ederek İslam devletinin hudutları içinde ve etrafında düzenli devriyeler organize etmeye karar verdi. Bu devriyelerden bizzat katıldıklarına gazve bir başkasını komutan tayin ettiklerine ise seriyye ismi verilmiştir.

Bedir savaşından önce, Sahil Seriyyesi, Rabiğ Seriyyesi, el-Herrar Seriyyesi, Nahle Seriyyesi bunun yanında el-Ebva ya da Veddan Gazvesi, Buvat Gazvesi, Zul el-Uşeyre

³⁷⁰ Mahmud Esad, s.527; Sarıçam, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı*, s.153

³⁷¹ İbn-i Hişam, bu çarpışmadaki ganimeti Müslümanların ilk ganimeti, bu çatışmada öldürülen Amr b. Hadrami'yi Müslümanların ilk öldürdüğü kimse, çatışmada esir edilen Osman b. Abdullah ve Hakem b. Keysan'ı Müslümanların ilk esir ettikleri kimseler olarak kaydeder. İbn-i Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam*, c.2, s.336

³⁷² Taberi, *Tarih-i Taberi Tercemesi*, c.2, s.386; Ali Sami Enneşar, *Asr-ı Saadetteki İslam Şehitleri*, Bahar Yay, İstanbul 1969, s.46

³⁷³ İbn-i Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam*, c.2, s.334; Mahmud Esad, s.527; Abdulfettah el-Kadi, s.65

³⁷⁴ İbn-i Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam*, c.2, s.334

Gazvesi ile Safavan veya Bedru'l-Ula (Birinci Bedir) Gazvesi meydana gelmiştir ki, bütün bu seferler hicretin ikinci yılında olmuştur.³⁷⁵

Hicri 2. yılın Ramazan ayında Hz. Peygamber aldığı haber üzerine, 313 kişiyle³⁷⁶ Ebu Süfyan'ın gözetimi ve komutasındaki Kureyş kafilesini takip etmek için yola çıktı. Müslümanların takip ettiğini öğrenen Ebu Süfyan Mekke'ye yardım için haberci gönderdi.³⁷⁷ Haberi alan Kureyşliler Ebu Cehil'in komutasında 950 kişiyle Bedir'e hareket etti.³⁷⁸ Bedir Medine'nin 58 mil güney batısında küçük bir kasaba olup, Mekke ile Şam arasındaki kervanların birleştiği yerdirdi.³⁷⁹ Oraya gelen müşrikler savaş için hazırlığa başladılar.

Kuran'ı Kerim'de Bedir karşılaşmasının iki tarafın planlarının ötesinde Allah'ın kudret ve iradesiyle gerçekleştiğine işaret edilerek Müslüman ordusuyla müşrik ordusunun birbirinden habersiz olduğu, ticaret karvanının ise, ikisinden de uzak bir yerde bulunduğu haber verilir. Aşağıdaki ayet buna işaret etmektedir:³⁸⁰

“ Hani siz vadinin (Medine'ye) yakın tarafında; onlar uzak tarafında, kervansa sizin aşağıңызdaydı. (Onlar sayıca sizden öylesine fazla idi ki), şâyet buluşmak üzere sözleşmiş olsaydınız (durumu fark edince) sözleşmenizde ayrılığa düşerdiniz (savaşa yanaşmazdınız). Fakat Allah, olacak bir işi (mü'minlerin zaferini) gerçekleştirmek için böyle yaptı ki, ölen açık bir delille ölsün, yaşayan da açık bir delille yaşasın. Şüphesiz Allah, elbette hakkıyla işitendir, hakkıyla bilendir.”8/42

Büyük Bedir Savaşı 17 Ramazan 2. hicri yılda gerçekleşti. Sayıları az olmasına rağmen Allah Müslümanlara başarıyı nasip etti.³⁸¹ Yapılan savaşta müşriklerden 70 kişi öldürüldü; 70 kişi de esir edildi. Bu savaşta muhacirlerden 7 kişi, ensardan 8 kişi olmak üzere 15 müslüman da şehit olmuştur.³⁸²

³⁷⁵ Afzalur Rahman, *Siret Ansiklopedisi*, İnkılab Yay, İstanbul 1996, c.1, s.547

³⁷⁶ Şevki Ebu Halil, *Siyer Atlası*, - Hz. Muhammed'in Hayatı - , Fecr Yay, Ankara 2007, s.108

³⁷⁷ İbn Hazm, s.120

³⁷⁸ İbn Hazm, s.125; İbnü'l-Esir, c.2, s.99; Şevki Ebu Halil, *Siyer Atlası*, s.108

³⁷⁹ H.U. Rahman, *İslam Tarihi Kronolojisi*, Birleşik Yay, İstanbul 1995, s.45

³⁸⁰ DİA, c.30, s.416

³⁸¹ Mekke döneminde inmiş olan Duhan suresinin ” Onları o en şiddetli yakalayışla yakalayacağımız günü hatırla. Şüphesiz biz öcümüzü alırız.” (44/16) Ayetinde geçen “ Batşe-i Kubra “ (şiddetli yakalayış) tabiriyle de Bedir savaşının kastedildiği kabul edilir. Sarıçam, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı*, s.166,

³⁸² Şevki Ebu Halil, *Siyer Atlası*, s.108

Bedir günü bütün acı sahnelerine rağmen muhteşem bir gündü. Hz. Peygamber, bu büyük zaferin haberini vermek için, Medine'ye, hemen hızlı develerle iki haberci göndermişti; biri “ âliye “ ye, şehrin zengin kesimine; diğeri “ safile ” ye, yoksul kesimine. Çünkü bu, pek çok kimse için gerçekten de inanılmayacak kadar güzel bir başarının haberi idi.³⁸³ Bedir savaşının İslam tarihinde taşıdığı önem, onun gerçekleştiği güne “ Furkan Günü “ denilmesi ve o savaşa katılanların Allah'ın affına ermelerinden bellidir. Bedir savaşına katılan sahabeler o kadar yüksek bir mertebeye sahiptiler ki, Hz. Ömer, Beytülmal'den ödenek alacak kişileri belirlerken onlara en yüksek payı ayırmıştı. Yine ashabdan birine Bedir yareninden denilmesi en büyük şeref addedilirdi.³⁸⁴

Kuran-ı Kerim'de ise müthiş Bedir günü ile ilgili sahneleri şu başlıklar halinde zikredebiliriz.

3.5.1. Bedir Savaşının Başında Allah, Müminleri Kâfirlere, Kâfirleri de Müminlere Az Gösteriyordu³⁸⁵

“ Hatırla ki, Allah, uykunda sana onları az gösterdi. Eğer onları sana çok gösterseydi, elbette çekinecek ve bu iş hakkında münakaşaya girişecektiniz. Fakat Allah (sizi bundan) kurtardı. Şüphesiz O, kalplerin özünü bilir. Allah, olacak bir işi yerine getirmek için (savaş alanında) karşılaştığınız zaman onları sizin gözlerinizde az gösteriyor, sizi de onların gözlerinde azaltıyordu. Bütün işler Allah'a döner. “ 8/43–44³⁸⁶

3.5.2. Bedir Savaşının Hikmeti³⁸⁷

“Şüphesiz, karşı karşıya gelen iki toplulukta sizin için bir ibret vardır: Bir topluluk Allah yolunda çarpıştıyordu. Öteki ise kâfirdi. (Onları) göz bakışıyla kendilerinin iki katı

³⁸³ İbn İshak, s.371; Muhammed Hamidullah, *Hz. Peygamber'in Savaşları*, Çev. Nazire Erinç Yurter, Yeni Şafak Yay, s.45

³⁸⁴ Şibli, *Peygamberimizin Hayatı*, s.249

³⁸⁵ Yüksel, s.292

³⁸⁶ Karaman, *Kuran-ı Kerim ve Açıklamalı Meali*, s.181

³⁸⁷ Yüksel, s.292

görüyorlardı.³⁸⁸ Allah da dilediğini yardımıyla destekliyordu. Basireti olanlar için bunda elbette ibret vardır. “ 3/13

“ Nasıl ki, Rabbin seni hak uğruna (savaşmak üzere) evinden çıkarmıştı. Müminlerden bir grup ise bu konuda kesinlikle isteksizlerdi.³⁸⁹

Gerçek apaçık ortaya çıktıktan sonra, sanki göz göre göre ölüme sürülüyorlarmış gibi seninle o konuda tartışıyorlardı.³⁹⁰

Hani Allah size iki taifeden birini, o sizindir diye vaat ediyordu. Siz de güçsüz olanın sizin olmasını istiyordunuz. Oysa Allah, sözleriyle hakkı meydana çıkarmak ve kâfirlerin ardını kesmek istiyordu.

Bu, suçlular hoşlanmasa da Allah’ın hakkı ortaya çıkarması ve batılı ortadan kaldırması içindi. ” 8/5–8³⁹¹

“ Hatırlayın ki, (Bedir Savaşında) siz vadinin yakın kenarında (Medine tarafında) idiniz, onlar da uzak kenarında (Mekke tarafında) idiler. Kervan da sizden daha aşağıda (deniz sahilinde) idi. Eğer (savaş için) sözleşmiş olsaydınız, sözleştiğiniz vakit hususunda ihtilafa düşerdiniz. Fakat Allah, gerekli olan emri yerine getirmesi, helak olanın açık bir delille (gözüyle gördükten sonra) helak olması, yaşayanın da açık bir delille yaşaması için (böyle yaptı). Çünkü Allah hakkıyla işitendir, bilendir. Hatırla ki, Allah, uykunda sana onları az gösterdi. Eğer onları sana çok gösterseydi, elbette

³⁸⁸ Şunu belirtmekte yarar görüyoruz ki, müfessirler bu ayette ‘gören’ tarafın müşrikler ‘görülen’ tarafında müminler olduğu yani, müşriklerin müminleri olduklarının iki katı veya kendi sayılarının iki misli gördükleri yorumunun daha kuvvetli bulmaktadırlar. İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.3, s.403; Karaman, c.1, s.511

³⁸⁹ Müminlerden bir grup öldürülmekten korktukları veya hazırlıksız oldukları için düşmanla savaşa çıkmak istemiyorlardı. Beyzavi şöyle der: ” Onlar, göz göre göre ölüme giden kimselerin hoşnutsuzluğu gibi, savaşa gitmekten hoşlanmıyorlardı. ” Muhammed Ali es-Sabuni, c.2, s.402

³⁹⁰ Hz.Peygamber sahabelere sordu: ” Kureyş Mekke’den çıkmış geliyor, ne dersiniz? Kervanın peşine mi düşmek istersiniz, yoksa Kureyş ordusuna karşı mı gitmek istersiniz? ” Ayette işaret olunduğu gibi sahabelerden çoğu: “ Biz kervan niyetiyle çıktık, eğer böyle bir ordu ile muharebe olunacağını bilseydik daha tedariklice çıkardık,” diye cevap verdiler. Ve kervan tarafına meyil gösterdiler. Sahabenin bu muhalefeti şüphesiz şartların oluşturduğu bir korku ve telaş durumuydu. Mahmud Sami Ramazanoğlu, *Bedir-Uhud-Tebük Gazveleri*, Erkam Yay, İstanbul 1983, s.35 Ayrıca sahabenin kervana meyletmesinde az bir savaşla çok ganimet elde edecekleri fikrinin olduğu da rivayet edilir. Muhammed Ali es-Sabuni, c.2, s.403

³⁹¹ Bu ayetler gösteriyor ki, sefere çıkarken Hz. Peygamber’in ulaşmak istediği amaç kureyş kervanı değildi. Asıl amaç kureyşi Bedir’de kesin bir zaferle yenip, düşmanın kendine güvenini sarsmak ve İslam’ı bütün bir Arabistan’da hâkim kılacak yolu açmaktı. Muhammed Esed, *Kuran Mesajı*, İşaret Yay, İstanbul 1999, c.1, s.321

çekinecek ve bu iş hakkında münakaşaya girişecektiniz. Fakat Allah (sizi bundan) kurtardı. Şüphesiz O, kalplerin özünü bilir. Allah, olacak bir işi yerine getirmek için (savaş alanında) karşılaştığınız zaman onları sizin gözlerinizde az gösteriyor, sizi de onların gözlerinde azaltıyordu. Bütün işler Allah'a döner. “ 8/42–44³⁹²

3.5.3. Bedir Savaşında Allah'ın Müslümanlara Yardımı³⁹³

“ Şüphesiz, karşı karşıya gelen iki toplulukta sizin için bir ibret vardır: Bir topluluk Allah yolunda çarpışıyordu. Öteki ise kâfirdi. (Onları) göz bakışıyla kendilerinin iki katı görüyorlardı. Allah da dilediğini yardımıyla destekliyordu. Basireti olanlar için bunda elbette ibret vardır. “ 3/13

“ Andolsun, siz son derece güçsüz iken Allah size Bedir'de yardım etmişti. O hâlde Allah'a karşı gelmekten sakının ki şükretmiş olasınız.

Hani sen müminlere, Rabbinizin, indirilmiş üç bin melek ile yardım etmesi size yetmez mi? diyordun.

Evet, sabrettiğiniz ve Allah'a karşı gelmekten sakındığınız takdirde; onlar ansızın üzerinize gelseler bile Rabbiniz nişanlı beş bin melek size yardım eder.³⁹⁴

Allah, bunu size sırf bir müjde olsun ve kalpleriniz bununla yatışsın diye yaptı. Yardım ve zafer ancak mutlak güç sahibi, hüküm ve hikmet sahibi Allah katındadır.

Bir de Allah bunu, inkâr edenlerden bir kısmını helâk etsin veya perişan etsin de umutsuz olarak dönüp gitsinler diye yaptı. ” 3/123–127

“ Allah size yardım ederse, sizi yenecek yoktur. Eğer sizi yardımsız bırakırsa, ondan sonra size kim yardım edebilir? Müminler, ancak Allah'a tevekkül etsinler. ” 3/160

“ Hani Rabbinizden yardım istiyor, yalvarıyordunuz. O da, “Ben size ard arda bin melek ile yardım ediyorum” diye cevap vermişti.

³⁹² Karaman, *Kuran-ı Kerim ve Açıklamalı Meali*, s.181

³⁹³ İbn-i Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam*, c.2, s.414; Yüksel, s.292

³⁹⁴ İbn Abbas şöyle dedi: “ Melekler sadece Bedir Savaşında Müşriklere karşı müminlerin safında savaşmıştır. “ Bundan başka birçok rivayette sabittir ki melekler Bedir Savaşında başlarına sarı sarıklar sarmış vaziyette müşriklerle çarpışmışlardır. Bu savaşa katılan Ebu Davud el-Mazini şöyle der: “ Bedir gününde, boynunu vurmak için müşriklerden bir adamı takip ediyordum. Kılıcımı ona doğru salladım, ama kılıcım ona ulaşmadan kafası yere düştü...” Yine Bedir günü meleklerin alaca atlar üstünde cenk ettikleri rivayet edilir. Taberi, *Taberi Tefsiri*, c.1, s.288

Allah bunu, sadece bir müjde olsun ve onunla kalpleriniz yatışsın diye yapmıştı. Yoksa yardım ancak Allah katındandır. Şüphesiz Allah, mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir.

Hani (Allah) kendi tarafından bir güvenlik olarak sizi hafif bir uykuya daldırıyor,³⁹⁵ sizi temizlemek, sizden şeytanın vesvesesini gidermek, kalplerinizi pekiştirmek ve ayaklarınızı sağlam bastırmak için üzerinize gökten yağmur yağıyordu.³⁹⁶

Hani Rabbin meleklere, Ben sizinle beraberim. İman edenlere sebat verin. Ben kâfirlerin kalplerine korku salacağım. Şimdi vurun boyunlarının üstüne. Vurun, onların bütün parmaklarına diye vahyediordu.

Bu, onların Allah'a ve Resulüne karşı gelmelerindedir. Her kim de Allah'a ve Resulüne karşı gelirse bilsin ki Allah'ın cezası şiddetlidir. “ 8/9–13

“ (Savaşta) onları siz öldürmediniz, fakat Allah onları öldürdü. Attığın zaman da sen atmadın, fakat Allah attı.³⁹⁷ Müminleri, tarafından güzel bir imtihanla denemek için Allah öyle yaptı. Şüphesiz Allah hakkıyla işitendir, hakkıyla bilendir.

İşte durum bu: (Allah, müminleri güzel bir şekilde dener). Bir de Allah, kâfirlerin tuzağını zayıf düşürendir. “ 8/17,18

“ Hatırlayın ki, (Bedir Savaşında) siz vadinin yakın kenarında (Medine tarafında) idiniz, onlar da uzak kenarında (Mekke tarafında) idiler. Kervan da sizden daha aşağıda (deniz sahilinde) idi. Eğer (savaş için) sözleşmiş olsaydınız, sözleştiğiniz vakit hususunda ihtilafa düşerdiniz. Fakat Allah, gerekli olan emri yerine getirmesi, helak olanın açık bir delille (gözüyle gördükten sonra) helak olması, yaşayanın da açık bir delille yaşaması için (böyle yaptı). Çünkü Allah hakkıyla işitendir, bilendir. Hatırla ki,

³⁹⁵ Henüz savaş başlamadan müminler üzerlerine sükûn ve dinginlik inmişti. Biraz uykuya dalmışlardı ki, bu sebat, iman ve sükûnetin bir delili idi. Nitekim bundan sonra Uhud gününde de Müslümanlar böyle hafif bir uykuyla rahatlatılacaktı. İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.3, s.423

³⁹⁶ Müslümanlar yerleştikleri yer itibariyle susuz ve kumluk olduğundan serbestçe hareket edemiyorlardı. Yağan yağmur hem serinletti, hem de kumluk pekiştirerek harekete müsait hale getirdi. Bizce en önemli etki ise bu rahmetle, Müslümanların gönüllerinin rahatlaması ve sükûn bulmasıdır. İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.3, s.400; İbn Hişam, *Siret-ü İbn-i Hişam (özet)*, s.207; Çantay, c.1, s.255

³⁹⁷ Bedir savaşında teke tek vuruşmalardan sonra Hz. Peygamber yerden bir avuç dolusu kum alıp onu “ yüzleri çirkin olsun “ diyerek düşmanların yüzlerine attı. Müşrikler gözlerinde ki kumla uğraşırken Müslümanlarda onlara başarılı bir hücum yaptılar. İbn Kayyim, *Fıkhu's-Siyre*, s.296; Taberi, *Taberi Tefsiri*, c.2, s.738; Kutub, c.6, s.507; M.Yusuf, Kandehevi, *Asr-ı Saadette Görülen İlahi Yardımlar*, Semerkand Yay, İstanbul 2009, s.43; Huneyn savaşı günü de Hz. Peygamber'in düşman üzerine bir avuç toprak (veya çakıl) attığı rivayet edilir. İmam Müslim, *Sahih-i Müslim Muhtasarı*, Polen Yay. İstanbul, s.735; Kandehevi, s.42; Suat Yıldırım, *Peygamberimizin Kuran'ı Tefsiri*, Işık Akademi Yay, İzmir 2009, c.2, s.9

Allah, uykunda sana onları az gösterdi. Eğer onları sana çok gösterseydi, elbette çekinecek ve bu iş hakkında münakaşaya girişecektiniz. Fakat Allah (sizi bundan) kurtardı. Şüphesiz O, kalplerin özünü bilir. Allah, olacak bir işi yerine getirmek için (savaş alanında) karşılaştığınız zaman onları sizin gözlerinizde az gösteriyor, sizi de onların gözlerinde azaltıyordu. Bütün işler Allah’a döner. “ 8/42–44³⁹⁸

“ Hani şeytan onlara yaptıklarını süslemiş ve “Bu gün artık insanlardan size galip gelecek (kimse) yok, mutlaka ben de size yardımcıyım.” demişti.³⁹⁹ Fakat iki taraf (savaş alanında) yüz yüze gelince (şeytan), gerisingeriye dönüp, “Ben sizden uzağım. Çünkü ben sizin görmediğiniz şeyler (melekler) görüyorum. Ben Allah’tan korkarım. Allah, cezası çetin olandır” demişti. “ 8/48

“ Melekler, kâfirlerin yüzlerine ve artlarına vura vura ve “haydi tadın yangın azabını” diyerek canlarını alırken bir görseydin. ” 8/50

3.5.4. Bedir Savaşında Hz. Peygamber’in Duası⁴⁰⁰

“ Hani Rabbinizden yardım istiyor, yalvarıyordunuz. O da, “Ben size ard arda bin meleklerle yardım ediyorum” diye cevap vermişti. “ 8/9

Savaşın şiddetlendiği sırada Hz. Peygamber ellerini yukarı kaldırarak pek ziyade bir heyecan içinde dua buyurdular: “ Ey Allah’ım, eğer bugün şu topluluk helak olursa, sana ibadet eden kalmaz “⁴⁰¹ o kadar heyecanlıydı ki, mübarek omzundaki ridâsı yere düştüğü halde farkına varmamıştı. Secdeye vardığında Hz. Ebu Bekir ridâsını alıp omuzlarına koydu. İşte bu dua ve niyaz sırasında Hz. Peygamber’e hafifçe bir uyku geldi ve hemen tebessüm ederek uyandı ve Hz. Ebu Bekir’e Müjde Cebrail meleklerle

³⁹⁸ Karaman, *Kuran-ı Kerim ve Açıklamalı Meal*, s.181

³⁹⁹ Ayette Bedir günü şeytanın, münafıkların ve kalplerinde hastalık bulunanların tutumları hatırlatılıyor. Şeytan kâfirleri savaşa çıkmaya teşvik etmiş, savaşı onlara süslü göstermişti. Ayette ki şeytanın bahsi manevi bir canlandırmada olabilir. Bu şekilde düşününce Kuran’ın, kâfirlerin savaş girişimlerini, şeytanın vesvese ve yaldızlı sözlerine kanarak düştükleri bir helak çukuru olarak değerlendirdiğini söyleyebiliriz ki, Enam suresinin 112. ayeti buna işaret olabilir: “ İşte böylece biz her peygambere insan ve cin şeytanlarını düşman kıldık. Bunlar aldatmak için birbirlerine yaldızlı laflar fısıldarlar. Rabbin dileseydi, bunu yapamazlardı. O hâlde, onları iftiralarıyla baş başa bırak.” Derveze, *et-tefsirü’l-hadis*, c.5, s.362; İbn İshak ise, bu ayette, şeytan’ın Mekkeli müşriklere, Süreka b. Ca’sam şekline bürünerek gösterdiği istitracın hatırlatıldığını kaydeder. İbn İshak, s.359

⁴⁰⁰ Yüksel, s.292

⁴⁰¹ İbn Hişam, *Siret-ü İbn-i Hişam (özet)*, s.207

imdadada geldi buyurdu. Bunun üzerine Hz. Peygamber şu ayetleri okuyarak çadırdan çıktı:⁴⁰²

“ O topluluk yakında (Bedir’de) bozguna uğrayacak ve arkalarını dönüp kaçacaklardır. Hayır, kıyamet, onların (görecekları asıl azabın) vaktidir. Kıyamet (azabı) ise daha müthiş ve daha acıdır. ” 54/45–46

3.5.6. Bedir Savaşında Kâfirlerin Cezası⁴⁰³

“ Bu, onların Allah’a ve Resulüne karşı gelmelerindendir. Her kim de Allah’a ve Resulüne karşı gelirse bilsin ki Allah’ın cezası şiddetlidir.

İşte şimdi siz tadın onu! Kâfirlere bir de cehennem azabı vardır. ” 8/13–14

“ (Ey inkârcılar!) Eğer fetih istiyorsanız işte size fetih geldi. Eğer (peygambere karşı gelmekten) vazgeçerseniz, bu sizin için daha hayırlı olur. Eğer dönerseniz biz de döneriz. Çok olsa bile topluluğunuz size hiç fayda vermez. Çünkü Allah müminlerle beraberdir. ”⁴⁰⁴ 8/19

“ Melekler, kâfirlerin yüzlerine ve artlarına vura vura ve “haydi tadın yangın azabını” diyerek canlarını alırken bir görseydin.⁴⁰⁵

(Ey kâfirler!) Bu, sizin ellerinizin önceden yaptığının karşılığıdır. Yoksa Allah kullarına zulmedici değildir.

Bunların durumu tıpkı Firavun ailesi ve onlardan öncekilerin durumu gibidir. Allah’ın ayetlerini inkâr etmişler, Allah da kendilerini günahları sebebiyle hemen yakalamıştı. Şüphesiz Allah kuvvetlidir, azabı çetin olandır. ” 8/50–52

⁴⁰² İbnü’l Esir, c.2, s.108; İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.3, s.414; Mahmud Sami Ramazanoğlu, *Bedir Gazvesi ve Sure-i Enfal Tefsiri*, Fatih Gençlik Vakfı Yay, İstanbul, s.48

⁴⁰³ Yüksel, s.292

⁴⁰⁴ Ebu Cehil “ Allahım! Akrabalık bağını koparıp bize bilmediklerimizi getiren kimseyi sabaha çıkarma! Allahım! En çok hangimizi seviyorsan ve en çok hangimizden hoşnut oluyorsan onu bugün zafere ulaştır. ” diye dua etmesi üzerine bu ayetin indiği rivayet edilir. İbn Kayyim, *Fıkhü’s Sıyre*, s.298

⁴⁰⁵ Bu konuda farklı bir yorum yapan Reşit Rıza’nın söylediği: “ Bedir günü melekler savaşa iştirak etmediler, ancak müminlere sebat verdiler ve onların ruhlarını sağlam tuttular “ manasını vermektense kanaatimizce ayetin zahiri manasına tabi olmak daha evladır. Her ne kadar meleklerin, onların ellerine ve boyunlarının üstüne nasıl vurduklarını bilmiyorsak da, bu keyfiyeti bilmeyişimiz, bizim bu ayetin zahiri manasını tevîl etmemiz için kâfi sebep değildir. Bu, Allah tarafından meleklere verilen vurma emridir. Ve melekler : “ Allah’ın kendilerine emrettiği şeylerde asla asi olmazlar ve emrolundukları şeyleri yaparlar. ” Kutub, c.7, s.48

“ Allah, şöyle bir kenti misal verdi: Orası güven ve huzur içinde idi. Oraya her taraftan bolca rızık gelirdi. Fakat Allah’ın nimetlerine nankörlük ettiler; bu yüzden yaptıklarına karşılık, Allah onlara şiddetli açlık ve korku ızdırabını tattırdı.

Andolsun, onlara içlerinden bir peygamber geldi de onu yalanladılar. Böylece zulmederlerken azap onları yakalayiverdi. ⁴⁰⁶ 16/112–113

3.5.7. Bedir Savaşında Şeytan Kâfirleri Aldattı ⁴⁰⁷

“ Şımarıp böbürlenmek, insanlara gösteriş yapmak ve (halkı) Allah yolundan alıkoymak için yurtlarından çıkanlar (Mekke müşrikleri) gibi olmayın. Allah, onların yaptıklarını kuşatıcıdır.

Hani şeytan onlara yaptıklarını süslemiş ve “Bu gün artık insanlardan size galip gelecek (kimse) yok, mutlaka ben de size yardımcıyım.” demişti. Fakat iki taraf (savaş alanında) yüz yüze gelince (şeytan), gerisingeriye dönüp, “Ben sizden uzağım. Çünkü ben sizin görmediğiniz şeyler (melekler) görüyorum. Ben Allah’tan korkarım. Allah, cezası çetin olandır” demişti. “ 8/47,48

3.5.8. Bedir Savaşında Münafıkların Tutumu ⁴⁰⁸

“ Hani münafıklar ve kalplerinde hastalık bulunan kimseler, “Bunları dinleri aldatmış” diyorlardı. ⁴⁰⁹ Hâlbuki kim Allah’a tevekkül ederse, hiç şüphesiz Allah mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir. “ 8/49

3.5.9. Bedir Savaşında Esirlerin Durumu

Bedir savaşı sonucunda 70 kadar müşrik esir edilmişti. Ancak bu esirlere nasıl davranılacağı hakkında henüz bir açıklama gelmemişti. Hz. Peygamber’in Medine’ye

⁴⁰⁶ Bu azaptan muradın Bedir günü müşriklerin başlarına gelecek müthiş hezimet olduğu rivayet edilir. Çantay, c.2, s.504

⁴⁰⁷ Yüksel, s.292

⁴⁰⁸ Yüksel, s.293

⁴⁰⁹ Kâfirlerin sayısı Müslümanlardan çok fazla olduğundan dolayı: ” Bunları dinleri mağrur etti. Zira yaklaşık bin kişiye üç yüz kusun kişinin cüret etmesi hamakattır “ diyen münafıklardan murad (Fahr-i Razi, Hazin ve Nisâbüri’ye göre) Medine’de Hazrec ve Evs kabilelerinin münafıklarıdır. Kalplerinde hastalık olanlar ise iman etmiş ama şüpheden kurtulamamış ve Kureyş müsaade edemediği için hicret edememiş zayıf imanlı Müslümanlardır. Çünkü niyetleri kureyş yenersen Mekke’ye dönmek, şayet Müslümanlar galip gelirse Ehl-i İslam tarafına geçerek Medine’ye gitmekti. Ramazanoğlu, *Bedir Gazvesi Ve Sure-i Enfal Tefsiri*, s.147

döndüğünde esirlere yapılacak muamele konusunda ashab ile istişare ettiğine dair yaygın bir rivayet vardır. Bu istişareye göre, Hz. Ebu Bekir bunların fidye karşılığında serbest bırakılmalarını tavsiye etti. Çünkü bunların hepsi Müslümanların akrabası idi. Hz. Ömer ise, İslamiyet'e yakın-uzak, dost-düşman farkı tanımayacağını hepsinin kılıçtan geçirilmesi ve her Müslüman'ın akrabasını kendi eliyle öldürmesini tavsiye etti.⁴¹⁰ İstişareyi tamamlayan Hz. Peygamber Hz. Ebu Bekir'in görüşünü kabul ederek esirleri fidye karşılığı serbest bıraktı. Bunun üzerine azap ayeti vahyoldu: ⁴¹¹

“ Yeryüzünde düşmanı tamamıyla sindirip hâkim duruma gelmedikçe, hiçbir peygambere esir almak yakışmaz. Siz geçici dünya menfaatini istiyorsunuz, hâlbuki Allah ahireti (kazanmanızı) istiyor. Allah, mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir.

Eğer Allah'ın daha önce verilmiş bir hükmü olmasaydı, aldığınız şey (fidye)den dolayı size büyük bir azap dokunurdu.

Artık elde ettiğiniz ganimetten helâl ve temiz olarak yiyin. Allah'a karşı gelmekten sakının. Şüphesiz “ 8/67–69

Bu ayetlerin inmesi üzerine Hz. Peygamber ve Hz. Ebu Bekir'in gözlerinden yaşlar boşanmıştı. Hz. Peygamber şöyle dedi: “ Eğer azap gelseydi, Ömer ile Sad b. Muaz'dan başka kurtulan olmazdı.”

Bir diğer mesele de ganimetlerin nasıl taksim edileceği konusu idi ki, ayet nazil oldu:

“ (Ey Muhammed!) Sana ganimetler hakkında soruyorlar. De ki: Ganimetler, Allah'a ve Resulüne aittir. O hâlde, eğer müminler iseniz Allah'a karşı gelmekten sakının, aranızı düzeltin, Allah ve Resulüne itaat edin. ” 8/1

“ Bilin ki, ganimet olarak aldığımız herhangi bir şeyin beşte biri mutlaka Allah'a, Peygamber'e, onun yakınlarına, yetimlere, yoksullara ve yolculara aittir. Eğer Allah'a; hak ile batılın birbirinden ayrıldığı gün, (yani) iki ordunun (Bedir'de) karşılaştığı gün kulumuza indirdiklerimize inandıysanız (bunu böyle bilin). Allah, her şeye hakkıyla gücü yetendir. “ 8/41

⁴¹⁰ İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.3, s.446

⁴¹¹ Taberi, *Tarih-i Taberi Tercemesi*, c.2, s.398; Şibli, *Peygamberimizin Hayatı*, s.236

Böylece ganimetlerin beşte biri, belirtilen yerlere; beşte dördü ise İslam askeri arasında eşit olarak taksim edilmeliydi. İlahi kanun bunu emrediyordu.⁴¹² Hz. Peygamber'e ait olan kısım ise, Hz. Peygamber tarafından alınır ve pek azı ailesine, çoğu ise muhtaç Müslümanların ihtiyaçlarına sarf edilirdi. Hz. Peygamber'in akrabasına ayrılan hisse (beşte birin beşte biri) ise mahrum edildikleri zekâtın bedeli idi. Bilindiği üzere Hz. Peygamber'in yakınlarının muhtaç olsalar bile, zekât almaları caiz değildi.⁴¹³

Ganimetlerin dağıtımı esnasında başka bir hadise daha gerçekleşmiş, ganimetlerden bir kırmızı cübbe kaybolmuştu. Hiçbir fırsatı kaçırmayan münafıklar bunu da değerlendirerek “ Hz. Peygamber almıştır “ diyerek, söylenti çıkarmak istemişlerdi. Bunun üzerine inen vahiy gerçeği şöyle bildirdi:⁴¹⁴

“ Hiçbir peygamberin emanete hıyanet etmesi düşünülemez. Kim hıyanet ederse, kıyamet günü, hıyanet ettiği şeyle birlikte gelir. Sonra da hiçbir haksızlığa uğratılmaksızın herkese kazandığının karşılığı tastamam ödenir. ” 3/161

3.5.10. Allah Yolunda Öldürülenler Ölü Değildir

Allah savaşta her türlü fedakârlığı gösteren ve şehit olan Müslümanları şu ayetle müjdeliyordu:

“ Allah yolunda öldürülenlere “ölüler” demeyin. Hayır, onlar diridirler. Ancak siz bunu bilemezsiniz. ” 2/154⁴¹⁵

Bu ayet, Bedir savaşından sonra bir takım kimselerin, şehitler için “ Falan öldü, böylece dünya nimetlerinden, zevklerinden mahrum oldu ” diye söylenmeleri üzerine nazil olmuştur.⁴¹⁶

⁴¹² İbn-i Hişam, *Siret'i İbn-i Hişam*, c.2, s.381; İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.3, s.455; Çakan, Solmaz, s.382

⁴¹³ Hayrettin Karaman, “ Asr-ı Saadet'te İslam Hukuku'nun Oluşumu “, *Bütün Yönleriyle Asr-ı Saadet'te İslam*, Ensar Neşriyat, İstanbul 2007, c.2, s.268

⁴¹⁴ Taberi, *Taberi Tefsiri*, c.1, s.306; Çakan, Solmaz, s.383

⁴¹⁵ Şehitlerin durumunu anlatan benzer bir ayette Uhut savaşıyla ilgili olarak inmiştir: “ Allah yolunda öldürülenleri sakın ölü sanmayın. Bilakis onlar diridirler; Allah'ın, lütuf ve kereminden kendilerine verdikleri ile sevinçli bir halde Rableri yanında rızıklara mazhar olmaktadırlar. Arkalarından gelecek ve henüz kendilerine katılmamış olan şehit kardeşlerine de hiçbir keder ve korku bulunmadığı müjdesinin sevincini duymaktadırlar. “ (3/169–170) Karaman, *Kuran-ı Kerim ve Açıklamalı Meali*, s.71

⁴¹⁶ Abdulfettah el-Kadi, s.44; Çetiner, c.1, s.55

3.6. BENİ KAYNUKA GAZVESİ

Hız. Peygamber'in Medine'den uzaklaştırdığı ilk Yahudi topluluğu Beni Kaynuka'dır. Bunun sebebi onların Müslümanları küçümsemeleri ve onlara karşı düşmanca tavır sergilemeleridir.⁴¹⁷

Yahudiler, Ashabın müşriklere karşı kazandıkları Bedir savaşının sonucunu hafife almışlar, “ Siz elde ettiğimize aldanmayın, zira bizim nasıl adamlar olduğumuzu görürsünüz “ sözleriyle kendilerinin Araplara benzemediklerini ve isterlerse Müslümanları rahatça yenebileceklerini⁴¹⁸ dile getirmişlerdi. Bu açıkça Müslümanları tehdit anlamına geliyordu.⁴¹⁹ Oysaki Hız. Peygamber Bedir'den sonra Yahudilerle bir antlaşma yapmıştı. Anlaşma sonunda taraflar arasında bir vesika kaleme alındı. Böylece Hız. Peygamber Yahudi kabilelerini daha önceden antlaşmalı oldukları müttelikleri arasına kattı. Bu antlaşmaya göre Yahudiler Hız. Peygamber aleyhine kimseye yardım etmeyecekler, herhangi bir düşman Medine'ye saldırdığında Hız. Peygamber'e yardım edeceklerdi. Ama Beni Kaynuka söz ve fiilleriyle bu antlaşmayı bozan ilk Yahudi kabilesi oldu. Bu hareketlerin devamında:

“ (Antlaşma yaptığın) bir kavmin hainlik etmesinden korkarsan, sen de antlaşmayı bozduğunu aynı şekilde onlara bildir. Çünkü Allah, hainleri sevmez. ” 8/58⁴²⁰

Ayeti inince Hız. Peygamber bu ayetin irşadıyla Beni Kaynuka Yahudileri üzerine yürüdü.⁴²¹ Beni Kaynuka Yahudilerinin kaleleri kuşatıldı. Onbeş gün⁴²² kadar süren şiddetli muhasara, haram aylardan Zilkade ayının hilalinin görünmesine kadar devam

⁴¹⁷Hız. Peygamber'in resmen ilan ettiği ilk savaş olan Beni Kaynuka Savaşını başlatan kıvılcım ise Medine'de Yahudi çarşısındaki kuyumculardan bazılarının Müslüman bir kadına saldırımlarıdır. İbn-i Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam*, c.3, s.65; İbnü'l Esir, c.2, s.116; İhsan Süreyya Sırma, *Medine Dönemi ve Cihad*, Beyan Yay, İstanbul 1993, s.47

⁴¹⁸Al-i İmran suresinin 12–13. ayetlerinin Kaynuka Yahudilerinin meydan okumaları hakkında indiğini daha uygun kabul edenler olmuştur. Ancak biz bu ayetleri Bedir savaşında işlediğimiz için sadece mealini vermekle yetiniyoruz: “ İnkâr edenlere de ki: Siz mutlaka yenilgiye uğrayacak ve toplanıp cehenneme doldurulacaksınız. Orası ne fena yataktır! Şüphesiz, karşı karşıya gelen iki toplulukta sizin için bir ibret vardır: Bir topluluk Allah yolunda çarpışıyordu. Öteki ise kâfirdi. (Onları) göz bakışıyla kendilerinin iki katı görüyorlardı. Allah da dilediğini yardımıyla destekliyordu. Basireti olanlar için bunda elbette ibret vardır. ” (3/12–13) İbn İshak, s.368; Geniş bilgi için bkz. Derveze, *Kuran'a Göre Hız. Peygamber'in Hayatı*, c.3, s.177

⁴¹⁹İbn İshak, s.368; İbn-i Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam*, c.3, s.65; Zehebi, c.3, s.184; Apak, c.1, s.329

⁴²⁰Bu ayetin Kurayza Yahudileri hakkında indiğine dair rivayetler de vardır. Bkz. Çetiner, c.1, s.427

⁴²¹Derveze, *Kuran'a Göre Hız. Peygamber'in Hayatı*, c.3, s.177; Şulul, s.229

⁴²²İbn-i Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam*, c.3, s.67; Zehebi, c.3, s.188

etti (Nisan, Mayıs 624).⁴²³ Daha fazla dayanamayan Yahudiler teslim olmak zorunda kaldılar ve Medine'den sürüldüler.⁴²⁴

3.7. UHUD SAVAŞI

Hicri 2. yılda gerçekleşen Büyük Bedir savaş'ın da ölen müşriklerin intikamını almak isteyen Kureyş, Medine'ye saldırmak için harekete geçti. Hz. Peygamber Medine'de başarıyı sağlayacağı bir plan hazırladı. Kureyş süvarilerini engellemek için “ Ayneyn Dağı “ na Abdullah b. Cübeyr komutasında 50 okçu yerleştirdi.⁴²⁵ 625 yılının Şevval ayında (7 veya 11 Şevval)⁴²⁶ yapılan savaşta tam Kureyş hezimete uğramıştı ki, bu okçuların yerlerinden ayrılması üzerine durum Kureyş lehine değişti ve Müslüman ordusu geri dönüp dağa sığınmak zorunda kaldı. Böylece Kureyşli müşrikler Bedir'deki ölümlerinin intikamını almış oldular. Ancak Müslümanları ve gelişen davetlerini bitiremedikleri gibi Şam'a giden ticaret kervanlarının yolunu da açamadılar. Uhud günü o kadar önemlidir ki bu gün yaşananları anlatan birçok ayet inmiştir.⁴²⁷ Kuran'ın bu kadar önemseyerek uzunca yer verdiği Uhud savaşıyla ilgili ayetleri şu başlıklar halinde toparlayabiliriz.

3.7.1. Savaşa Hazırlık

Bedir savaşından sonra kureyş tam bir sene gerek silah, gerekse adam toplayarak saldırı için hazırlandılar. Bedir'de babaları ve kardeşleri öldürülenlerden Abdullah b. Rebia, İkrime b. Ebu Cehil ve Safvan b. Ümeyye harekete geçerek insanları savaşa ve intikam almaya teşvik ettiler: “ Ey Kureyşliler, Muhammed yakınlarınızı ve seçkin adamlarımızı öldürdü, Bize mali yardımda bulunun, belki ondan intikamımızı alırız, dediler. “ Bu çağrı üzerine toplumun o günkü güçlü insanları büyük gün için mallarını, kölelerini ve mühimmatlarını sundular. Aşağıdaki ayet buna işaret etmektedir:⁴²⁸

⁴²³ Sami b. Abdullah el-Mağlus, s.227

⁴²⁴ Zehebi, c.3, s.190; Apak, c.1, s.330

⁴²⁵ İbn-i Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam*, c.3, s.90; Şevki Ebu Halil, *Kuran Atlası*, Feer Yay, Ankara 2007, s.215

⁴²⁶ DİA, c.30, s.479

⁴²⁷ Şevki Ebu Halil, *Kuran Atlası*, s.215

⁴²⁸ İbn-i Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam*, c.3, s.83; Muhammed Ahmed Cadelmevla, s.369; Mahmud Esad, s.564

“ Şüphesiz ki inkâr edenler mallarını (insanları) Allah yolundan alıkoymak için harcıyorlar. Daha da harcayacaklar. Ama sonunda bu, onlara yürek acısı olacak ve en sonunda mağlup olacaklardır. Kâfirlikte ısrar edenler ise cehenneme toplanacaktır. ”
8/36⁴²⁹

Bu ayet'in Bedir savaşıyla ilgili⁴³⁰ olduğu rivayeti olsa da, tarihi sürece baktığımız zaman Uhud gazvesine daha yakındır. Çünkü Uhud savaşında müşriklerin Bedir'in öcünü alma ve son darbeyi vurma niyetiyle ciddi bir hazırlık yaptıkları düşünülecek olursa bu ayetin anlattığı harcamalar kanaatimizce Uhud öncesine işaret etmektedir.

3.7.2. Uhud Savaşında Müminlerin Zaafı⁴³¹

“ Hani sen müminleri (Uhud'da) savaş mevzilerine yerleştirmek için, sabah erken aileden (evinden) ayrılmıştın. Allah, hakkıyla işitendir, hakkıyla bilendir.

Hani sizden iki takım (paniğe kapılarak) çözülmeye yüz tutmuştu. Hâlbuki Allah onların yardımcısı idi.⁴³² Müminler, yalnız Allah'a tevekkül etsinler. “ 3/121–122

“ Yoksa siz; Allah, içinizden cihad edenleri (sınayıp) ayırt etmeden ve yine sabredenleri (sınayıp) ayırt etmeden cennete gireceğinizi mi sandınız?

Andolsun, siz ölümle karşılaşmadan önce onu temenni ediyordunuz. İşte onu gördünüz, ama bakıp duruyorsunuz. ” 3/142–143⁴³³

“ Andolsun, Allah, izniyle, onları (müşrikleri) kırıp geçirdiğiniz sırada size olan va'dini gerçekleştirdi. Nihayet sevdiğiniz şeyi (zaferi) size gösterdikten sonra, zaaf gösterdiniz.

⁴²⁹ Muhammed Ahmed Cadelmevla, s.369

⁴³⁰ Bu ayet Mukatil ve Kelbi'ye göre Bedir savaşında her biri 10'ar deve keserek müşrik ordusunun iâşesini sağlayan on iki kişi hakkında nazil olmuştur. Bu ayetin Uhud gazvesi ile ilgili olduğuna dair rivayetler de az değildir. Said ibn Cübeyr ve İbn Ebza'dan gelen rivayete göre, bu ayet Uhud gazvesinde Hz. Peygamber ile savaşmak için Kinane oğullarından iki bin paralı asker tutan Ebu Süfyan hakkında nazil olmuştur. Yine Ebu Süfyan'ın bu savaş için kırk okka gümüş harcadığı da rivayet edilir. Çetiner, c.1, s.422; Ramazanoğlu, *Bedir Gazvesi ve Sure-i Enfal Tefsiri*, s.135

⁴³¹ Yüksel, s.293

⁴³² Askerin iki kanadını teşkil eden Beni Seleme ve Beni Harise kabileleri, Abdullah b. Übey ile arkadaşlarının ordudan ayrılıp dönmeleri üzerine bozulmaya yüz tutmuşlardı ki, Allah onlara sebat verdi. Tam onlarda ayrılmayı düşünürken kendilerine gelerek Allah'ın dostluğunu seçtiler. İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.4, s.31

⁴³³ Ayetler savaş sırasında birden paniğe kapılıp dağa doğru kaçanlardan ve özellikle şehit olmak istedikleri için Hz. Peygamber'i savaşa teşvik edenlerden bahsediyor. Daha sonra gelecek ayetler (Al-i İmran, 152–155), savaş sırasında emirlere uymayanların savaşta çektikleri karşılığında affedildiklerini belirtecektir. Martin Lings, *Hz. Muhammed'in Hayatı*, İnsan Yay, İstanbul 2006, s.222

(Peygamber'in verdiği) emir konusunda tartıştınız ve emre karşı geldiniz. İçinizden dünyayı isteyenler de vardı, ahireti isteyenler de. Sonra sizi denemek için onlardan yüzünüzü çevirdi. (Kaçıp hezimete uğradınız. Buna rağmen) sizi bağışladı. Allah, müminlere karşı çok lütufkârdır.

Peygamber, arkanızdan sizi çağırırken siz durmadan dağa yukarı kaçıyor, hiç kimseye dönüp bakmıyordunuz. Bundan dolayı Allah, size keder üstüne keder verdi ki, (bu durumlara alışasınız ve daha sonra) elinizden gidene ve başınıza gelene üzülmesiniz. Allah, yaptıklarınızdan hakkıyla haberdardır. “ 3/152–153⁴³⁴

3.7.3. Uhud Savaşında Geçici Mağlubiyetin Hikmetleri⁴³⁵

“ Eğer siz (Uhud'da) bir yara aldıysanız, şüphesiz o topluluk da (Müşrikler de Bedir'de) benzeri bir yara almıştı. İşte (iyi veya kötü) günleri insanlar arasında (böyle) döndürür dururuz. (Bazen bir topluma iyi ya da kötü günler gösteririz, bazen öbürüne.) Allah, sizden iman edenleri ayırt etmek, sizden şahitler edinmek için böyle yapar. Allah, zalimleri sevmez. Bir de Allah, iman edenleri arındırmak ve küfre sapanları mahvetmek için böyle yapar. ” 3/140–141

“ Peygamber, arkanızdan sizi çağırırken siz durmadan dağa yukarı kaçıyor, hiç kimseye dönüp bakmıyordunuz. Bundan dolayı Allah, size keder üstüne keder verdi ki, (bu durumlara alışasınız ve daha sonra) elinizden gidene ve başınıza gelene üzülmesiniz. Allah, yaptıklarınızdan hakkıyla haberdardır.

Sonra o kederin ardından (Allah) üzerinize içinizden bir kısmını örtüp bürüyen bir güven, bir uyku indirdi. Bir kısmınız da kendi canlarının kaygısına düşmüştü. Allah'a karşı cahiliye zannı gibi gerçek dışı zanda bulunuyorlar; Bu işte bizim hiçbir dahlimiz yok diyorlardı. De ki: Bütün iş, Allah'ındır. Onlar sana açıklayamadıklarını içlerinde saklıyorlar ve diyorlar ki: Bu konuda bizim elimizde bir şey olsaydı, burada

⁴³⁴ Hz. Peygamber, savaşın başında askerlerini Uhud dağının arkasında hazırlamıştı. Düşmanın cephe gerisinden saldırıda bulunmasını engellemek için Uhud dağının karşısında ki Ayneyn tepesine Abdullah b. Cübeyr komutasında elli kişilik okçu grubunu yerleştirmiş ve onlara: “ Okla atları bizden uzaklaştırın, bizim arkamızdan gelmesinler. Harp bizim lehimize olsa da, aleyhimize olsa da yerinizde durun. Sizin tarafınızdan bize saldırmasınlar “ diye emretmişti. İbn Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam*, c.3, s.90; İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.4, s.31; Zehebi, c.3, s.227 Ne acıdır ki, savaşın kaderini belirleyen bu emir savaşı kazandıktan sonra, bir kaç hariç tüm okçuların yerlerini terk etmeleriyle çığnemiştir. Hz. Peygamberin çağrısıyla daha acı olabilecek bir yenilgiden kurtulsalar da kesin bir başarı elde edilemedi. Yukarıdaki ayetler bu hadiseye işaret eder.

⁴³⁵ Yüksel, s.293

öldürülmezdik.⁴³⁶ De ki: Evlerinizde dahi olsaydınız, üzerlerine öldürülmesi yazılmış bulunanlar mutlaka yatacakları (öldürülecekleri) yerlere çıkıp gideceklerdi. Allah, bunu göğüslerinizdekini denemek, kalplerinizdekini arındırmak için yaptı. Allah, göğüslerin özünü (kalplerde olanı) bilir. ” 3/153–154

“ İki topluluğun (ordunun) karşılaştığı günde başınıza gelen musibet Allah’ın izniyledir. Bu da müminleri ortaya çıkarması ve münafıklık yapanları belli etmesi içindi. Onlara (münafıklara), Gelin, Allah yolunda savaşın veya savunmaya geçin denildi de onlar, Eğer savaşmayı bilseydik, arkanızdan gelirdik dediler. Onlar o gün, imandan çok küfre yakın idiler. Ağızlarıyla kalplerinde olmayanı söylüyorlardı. Oysa Allah, içlerinde gizledikleri şeyi çok iyi bilmektedir. ” 3/166–167⁴³⁷

3.7.4. Uhud Savaşında Münafıkların Tutumu

“ Sonra o kederin ardından (Allah) üzerinize içinizden bir kısmını örtüp bürüyen bir güven, bir uyku indirdi. Bir kısmınız da kendi canlarının kaygısına düşmüştü. Allah’a karşı cahiliye zannı gibi gerçek dışı zanda bulunuyorlar; Bu işte bizim hiçbir dahlimiz yok diyorlardı. De ki: Bütün iş, Allah’ındır. Onlar sana açıklayamadıklarını içlerinde saklıyorlar ve diyorlar ki: Bu konuda bizim elimizde bir şey olsaydı, burada öldürülmezdik.⁴³⁸ De ki: Evlerinizde dahi olsaydınız, üzerlerine öldürülmesi yazılmış bulunanlar mutlaka yatacakları (öldürülecekleri) yerlere çıkıp gideceklerdi. Allah, bunu göğüslerinizdekini denemek, kalplerinizdekini arındırmak için yaptı. Allah, göğüslerin özünü (kalplerde olanı) bilir. ” 3/154

⁴³⁶ Bu ayet ile ilgili Zübeyir b. Avvam’dan gelen rivayet şöyledir: “ Uhud günü gözlerimin önüne geliyor, çok korkulu anlar yaşadığımız bir sırada Allah üzerimize bir uyku göndermişti. Öyle ki, hepimizin çenesi göğsü üzerine düşmüştü. Allah’a yemin ederim ki, münafıklardan Muattib b. Kuşeyr’in “ Bu işten bize bir fayda olsaydı burada öldürülmezdik “ dediğini sanki rüyada duydum ve aklımda tuttum. Allah, ayeti bu hususta inzal buyurdu. “ Abdulfettah el-Kadi, s.101

⁴³⁷ Münafıkların başı Abdullah b. Ubey b. Selul: “ Biz kendi çocuklarımızı göz göre göre ölüme atacak divanemiyiz “ diyerek 300 taraftarıyla beraber orduyu terk ederek Medine’ye yöneldi. Mücahitler ise arkalarından seslendi: “ Eğer imanınız varsa gelin Allah yolunda savaşalım Hz. Peygamberi yalnız bırakmayalım, “ ama münafıklara hiçbir söz tesir etmedi. Çakan, Solmaz, s.391

⁴³⁸ Uhud savaşından kaçan Münafıklar, Uhud günü ölenler için, “ Sözümüzü tutsalardı öldürülmezlerdi “ diyorlardı. Münafıkların bu sözleri hem bir saldırı, hem de savaştan kaçışlarını savunma düşüncesi idi. Böylece ihanetlerini bir keramet, bir başarı gibi sunuyorlardı. İnen ayetler (3/166–168) Münafıkların kalplerinde olanı ortaya çıkardı. Ve onlara açıkça meydan okudu: “ Eğer doğru söyleyenler iseniz kendinizden ölümü savın.” (3/168) Taberi, *Taberi Tefsiri*, c.1, s.309; Çakan, Solmaz, s.403

“ İki topluluğun (ordunun) karşılaştığı günde başınıza gelen musibet Allah’ın izniyledir. Bu da müminleri ortaya çıkarması ve münafıklık yapanları belli etmesi içindi. Onlara (münafıklara), Gelin, Allah yolunda savaşın veya savunmaya geçin denildi de onlar, Eğer savaşmayı bilseydik, arkanızdan gelirdik dediler. Onlar o gün, imandan çok küfre yakın idiler. Ağzlarıyla kalplerinde olmayanı söylüyorlardı. Oysa Allah, içlerinde gizledikleri şeyi çok iyi bilmektedir.

(Onlar), kendileri oturup kaldıkları hâlde kardeşleri için, Eğer bize uysalardı, öldürülmezlerdi diyen kimselerdir. De ki: Eğer doğru söyleyenler iseniz kendinizden ölümü savın. ” 3/166–168

3.7.5. Uhud Savaşından Kaçanlar

“ İki topluluğun karşılaştığı gün, içinizden yüz çevirip kaçanları, şeytan ancak yaptıkları bazı hatalardan dolayı yoldan kaydırmak istemişti. Ama yine de Allah onları affetti ⁴³⁹. Kuşkusuz Allah çok bağışlayandır, halimdir (hemen cezalandırmaz, mühlet verir). ” 3/155

“ Allah’ın rahmeti sayesinde sen onlara karşı yumuşak davrandın. Eğer kaba, katı yürekli olsaydın, onlar senin etrafından dağılıp giderlerdi. Artık sen onları affet. Onlar için Allah’tan bağışlama dile. İş konusunda onlarla müşavere et. Bir kere de karar verip azmettin mi, artık Allah’a tevekkül et, (ona dayanıp güven). Şüphesiz Allah, tevekkül edenleri sever. “ 3/159

3.7.6. Uhud Savaşında Hz. Peygamber’in Ölüm Haberi Üzerine Orduda Panik Çıkması ⁴⁴⁰

Savaşın şiddetli zamanında Kureyş’ten ibn-Kamiyye, yüzü Hz. Peygamber’e benzeyen Musab b. Umeyr’i şehit etmiş ve bu hadise, Hz. Peygamber’in şehit düştüğü söylentisine sebep olmuştu. Bu acı söylenti Müslümanları tamamen ümitsizliğe düşürmüştü. Bu buhranlı dakikalar birçoklarını sarsmıştı. Hz. Enes’in amcası İbn-i Nadir, Hz. Ömer’in silahını yere bırakmış, ümitsizlik içinde durduğunu görünce, Ona: “ Ne yapıyorsun ya

⁴³⁹ Uhud günü Hz. Peygamber’in çağrısına tam olarak uymayan ve bu büyük imtihan gününde bozularak Hz. Peygamber’in yanından açılan bütün ashab hakkında indiği meşhurdur. Ayette görüldüğü gibi bu itaatsizlik Allah tarafından affedilmiştir. Çetiner, c.1, s.176

⁴⁴⁰ Öztürk, s.359

Ömer? ” demiş. Hz. Ömer: “ Hz. Peygamber şehit olmuş “ deyince Ebu Nadir: ” Hz. Peygamber öldüyse, biz niye yaşayalım “cevabını vererek savaşmaya devam etmiş ve şehit düşmüştür.

Müslümanların gözleri bu kargaşa da Hz. Peygamber’in yaşadığı müjdesini arıyorlardı ki o müjde, Kab b. Malik’ten gelmişti: “ Ey müminler! Hz. Peygamber burada “ bu müjdeyi duyan Müslümanlar ile birlikte müşriklerde kuvvetleriyle Hz. Peygamber’in olduğu tarafa koşular. Bütün kahramanca savunmalara rağmen,⁴⁴¹ Kureyşli meşhur savaşçı Abdullah b. Kamiyye Hz. Peygamber’e bir hamle yaparak Hz. Peygamber’in mübarek yüzünü yaralamıştı. Miğferi parçalanmış ve mübarek yüzüne batmıştı.⁴⁴² Bu kargaşa halinde iman sahibi küçük bir muhafız birliği, Hz. Peygamber’i sonuna kadar korudu. Hz. Peygamber, savaşın son evresinde Uhud dağında bir mağaraya doğru tırmanmış Müslümanlar da, yeniden Hz. Peygamber’in çevresinde burada toplanmışlardı. Bir grup müşrik buraya ulaşmak istediye de Müslümanların attığı taşlar sayesinde yaklaşamamışlardır.⁴⁴³

Büyük imtihan günü olan Uhud’da, Hz. Peygamber’in öldüğü haberi ve bunun yüzünden Müslümanların yaşadıkları büyük şok üzerine Allah’ın bu ayeti indirdiği rivayet edilir:⁴⁴⁴

“ Muhammed, ancak bir peygamberdir. Ondan önce de peygamberler gelip geçmiştir. Şimdi o ölür veya öldürülürse gerisingeriye (eski dininize) mi döneceksiniz? Kim gerisingeriye dönerse, Allah’a hiçbir zarar veremez. Allah, şükredenleri mükâfatlandıracaktır. “ 3/144

3.7.7. Uhud Savaşında Başa Gelen Musibet Müminlerin Kendi Hatalarıdır

“ Onların (müşriklerin) başına (Bedir’de) iki mislini getirdiğiniz bir musibet (Uhud’da) sizin başınıza geldiğinde, Bu, nereden başımıza geldi? dediniz, öyle mi? De ki: O (musibet), kendinizdendir. Şüphesiz Allah’ın gücü her şeye hakkıyla yeter. “ 3/165

⁴⁴¹ İbn Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam*, c.3, s.111; Şibli, *Peygamberimizin Hayatı*, s.270

⁴⁴² İbn Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam*, c.3, s.108; Şibli, *Peygamberimizin Hayatı*, s.270

⁴⁴³ İbn Hazm, s.161; Zehebi, c.3, s.235; Hamidullah, *Hz. Peygamber’in Savaşları*, s.59

⁴⁴⁴ Taberi, *Taberi Tefsiri*, c.1, s.296; Çetiner, c.1, s.172

Taberi ayeti: “ Başınıza bir bela gelince siz, onun iki katını onların başlarına getirmiş olduğumuz halde yine: “Bu nereden başımıza geldi?“ dediniz: Uhud savaşında başınıza bir musibet gelince siz, Bedir savaşında onun iki katını müşriklerin başlarına getirmiş olduğumuz halde bu musibet başımıza nereden geldi? dediniz ” diye açıklar.

Çünkü Bedir savaşında Müslümanlar, müşriklerden 70 kişiyi öldürmüş, 70 kişiyi de esir almışlardı. Uhud savaşındaysa Müslümanlar 70 şehit vermişti.⁴⁴⁵

Ayeti açıklamaya devam eden Taberi şöyle devam eder: ” Ey Muhammed onlara de ki: “O bela kendinizdendir“ yani uğradığınız bu musibet, bana uymayıp emrime muhalefet etmenizden dolayı başınıza gelmiştir. ”⁴⁴⁶

Anlaşıldığı üzere Uhud savaşı kalplerin kayabileceği hassas bir gündü. Ayet başa gelen musibetin, bu zor günde müminlerin kendi hatalarından kaynaklanıldığını açıkça işaret etmektedir.

3.7.8. Uhud Savaşında Allah’ın Müminlere Yardımı⁴⁴⁷

“ Hani sizden iki takım (paniğe kapılarak) çözülmeye yüz tutmuştu.⁴⁴⁸ Hâlbuki Allah onların yardımcısı idi. Müminler, yalnız Allah’a tevekkül etsinler. “ 3/122

3.7.9. Allah Yolunda Öldürülenleri Sakın Ölülür Sanmayın

“Allah yolunda öldürülenleri sakın ölü sanmayın. Bilakis onlar diridirler; Allah’ın, lütuf ve kereminden kendilerine verdikleri ile sevinçli bir halde Rableri yanında rızıklara mazhar olmaktadırlar. Arkalarından gelecek ve henüz kendilerine katılmamış olan şehit kardeşlerine de hiçbir keder ve korku bulunmadığı müjdesinin sevincini duymaktadırlar.

⁴⁴⁵ Mukatil, c.1, s.314; Taberi, *Taberi Tefsiri*, c.1, s.309

⁴⁴⁶ Taberi, *Taberi Tefsiri*, c.1, s.309

⁴⁴⁷ Yüksel, s.293

⁴⁴⁸ Askerin iki kanadını teşkil eden Beni Seleme ve Beni Harise kabileleri, Abdullah b. Übey ile arkadaşlarının ordudan ayrılıp dönmeleri üzerine bozulmaya yüz tutmuşlardı ki Allah onlara sebat verdi. Tam onlarda ayrılmayı düşünürken kendilerine gelerek Allah’ın dostluğunu seçtiler. Taberi, *Taberi Tefsiri*, c.1, s.287; İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.4, s.31

Onlar, Allah'tan gelen nimet ve keremin; Allah'ın, müminlerin ecrini zayi etmeyeceği müjdesinin sevinci içindedirler “ (3/169–171)⁴⁴⁹

İbn Abbas'tan, Hz. Peygamber'in şöyle dediği rivayet edilir: “ Kardeşlerimiz Uhud'da şehit olunca, Allah onların ruhlarını yeşil kuşların içine koydu. Şimdi onlar Cennet'in ırmaklarına gider, meyvelerinden yer, Arşın gölgesinde asılı bulunan altın kandillere gelir konarlar. Yediklerinin, içtiklerinin, yattıkları yerin güzelliğini görünce: ‘ Ne olurdu keşke, Allah'ın bize neler yaptığını kardeşlerimiz bilselerdi de cihattan çekinmeseler, harpten geri kalmasalardı ’ derler. Başka bir rivayette ise onlar: “ Bizim cennette sağ olduğumuzu, rızıklandırıldığımızı, kardeşlerimize kim haber verir “ derler. Bunun üzerine Allah sizin durumunuzu onlara ben haber veririm diyerek yukarıdaki ayetleri inzal buyurur.⁴⁵⁰

Bu ayetlerle ilgili gelen rivayetlerde ayetlerin Bedir, Uhud hatta Bi'ru Maune vakasında şehit olanlar hakkında nazil olduğu kaydedilir. Said b. Cübeyr'in İbn Abbas'tan rivayetine göre bu iki ayet Bedir Gazvesinde şehit olanlar hakkında nazil olmuştur. İlk tefsircilerden olan Mukatil de aynı görüşü paylaşmıştır.⁴⁵¹ İbn Kuteybe'de eserinde yine bu ayetleri Bedir savaşı ile ilişkilendirir.⁴⁵² Biz ise bu ayetleri genel kabul doğrultusunda Uhut⁴⁵³ savaşında vermeyi uygun gördük. Burada önemli olan ayetin hangi hadise üzerine indiğinden çok, ayetin manasınca Allah yolunda ölenlerin ölmediği ve özel olarak rızıklandırıldığı müjdesinin ve mesajının alınmasıdır.

Ek olarak İbn Kuteybe konuyla ilgili yaptığı rivayette, Bedir şehitlerinin cesetlerinin olduğu yerde bir kanal kazılması esnasında şehitlerin taptaze olarak çıkartıldığını söyler. Öyle ki, birisi bunu gördükten sonra “ Artık hiç bir şeyi inkâr edemeyiz ” yani inkârcılardan olamayız demiştir.⁴⁵⁴ Tabi ki burada anlatılan rivayette bedeni bir korumadan söz edilmektedir. Ancak ayetin “Rableri katında” demesi kanaatimizce, rızıklandırılmayı kendi katımızda aramaya gerek bırakmamaktadır.

⁴⁴⁹ Karaman, *Kuran-ı Kerim ve Açıklamalı Meali*, s.71

⁴⁵⁰ Taberi, *Taberi Tefsiri*, c.1, s.311, dipnot; İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.4, s.82; Abdulfettah el-Kadi, s.103; Çetiner, c.1, s179

⁴⁵¹ Çetiner, c.1, s179

⁴⁵² İbn Kuteybe, *Hadis Müdafaası*, Kayıhan Yay, İstanbul 1998, s.249

⁴⁵³ İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.4, s.82; Abdulfettah el-Kadi, s.103; Çetiner, c.1, s.179

⁴⁵⁴ İbn Kuteybe, s.249

3.7.10. Hz. Hamza'nın Şehadeti

Savaşın yoğunlaştığı bir sırada Habeşli Vahşi, sadece bir kişiyle ilgileniyordu. Hedef Hz. Hamza'ydı. Hz. Hamza, Abdu'd-Dar'ın son sancaktarlarından biriyle yüz yüze ve bir kılıç darbesiyle düşmanın zırhında bir delik açmıştı. Hz. Hamza düşmanını öldürmüş birkaç adım atmıştı ki Vahşi attığı mızrağıyla Hz. Hamza'yı şehit etti.⁴⁵⁵

Hz. Peygamber, Hz. Hamza'nın şehit olduğunu gördüğünde o kadar üzülmüştü ki acı içinde: “ Allah'a yemin ederim ki sana karşılık onlardan yetmiş kişi öldüreceğim demişti.⁴⁵⁶ Bu söz⁴⁵⁷ üzerine Allah ayetinde şöyle buyurdu:

“ Eğer ceza verecekseniz, size yapılanın misliyle cezalandırın. Eğer sabrederseniz, elbette bu, sabredenler için daha hayırlıdır. ” 16/126

Ayetle birlikte Hz. Peygamber de: “ Sabrederiz, ya Rabbi ,” diye buyurmuş⁴⁵⁸ ve onları affederek ölümlerini uzatmalarını kesmeyi⁴⁵⁹ yasaklamıştır.⁴⁶⁰ Devamında ilgili iki ayette şöyledir:⁴⁶¹

“ Sabret! Senin sabrın ancak Allah'ın yardımı iledir. Onlardan yana üzülme. Tuzak kurmalarından dolayı da sıkıntıya düşme. Şüphesiz Allah, kendisine karşı gelmekten sakınanlar ve iyilik yapanlarla beraberdir. ” 16/127–128

Zaman içinde Hz. Hamza'yı şehit eden Vahşi'de Müslüman olmuştur. Vahşi, daha sonra peygamberlik iddiasında bulunan yalancı Müseyleme el-Kezzab'ı öldürmüş ve şöyle demiştir: “ Bu mızrağımla insanların en iyisini ve insanların en kötüsünü öldürdüm.”⁴⁶²

⁴⁵⁵İbn-i Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam*, c.3, s.97; İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.4, s.35; Zehebi, c.3, s.246; İbn Hazm, s.164; Lings, s.205

⁴⁵⁶ Muhammed Ahmed Cadelmevla, s.380; Abdulfettah el-Kadi, s.239

⁴⁵⁷ Zehebi bu sözü şöyle rivayet eder: “ Eğer Kureşlileri bir elimе geçirecek olursam onlardan –Hamza'ya karşılık- otuz tanesinin burnunu ve kulağını da ben keseceğim .” Zehebi, c.3, s.285

⁴⁵⁸ Muhammed Ahmed Cadelmevla, s.380; Abdulfettah el-Kadi, s.239

⁴⁵⁹ İbn Hişam, *Siret-ü İbn-i Hişam (Özet)*, s.223; Zehebi, c.3, s.285

⁴⁶⁰ O dönem de savaşlarda yaygın olan, bir insanın sağ veya ölü iken bir organının kesilmesine “ müsle “ denilmiştir. Hz. Peygamber bazı azılı düşmanlarına müsle yapılmasını isteyenlere “ Ben ona müsle yapmam. Peygamber bile olsam Allah da beni aynı şekilde cezalandırır ” diye buyurarak insanlara böyle işkenceler yapılmasını yasaklamıştır. Sariçam, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı*, s.304

⁴⁶¹ Zehebi, c.3, s.285; Mahmud Esad, s.579; Abdulfettah el-Kadi, s.239

⁴⁶² İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.4, s.38; Muhammed Ahmed Cadelmevla, s.380

3.7.11. İlahi Uyarı ⁴⁶³

Uhud savaşı'nda yaşanan acı sahnelerlerden dolayı, Hz. Peygamber'in duyduğu ıstırapla, düşmanlarına beddua etmesi⁴⁶⁴ üzerine şu ayetin nazil olduğu rivayet olunur:

“ Bu işte senin yapacağın bir şey yoktur. Allah, ya tövbelerini kabul edip onları affeder, ya da zalim olduklarından dolayı onlara azap eder. “ 3/128

Bu ayet'in iniş sebebi ile ilgili iki rivayet şöyledir:

Enes b. Malik'in şöyle dediği rivayet olunur:” Hz. Peygamber'in Uhud günü mübarek dişi kırılmış, yanağı yaralanmış kan akıyordu. O zaman Hz. Peygamber: ‘Peygamberlerine bunları yapan bir kavim nasıl felah bulur’, diyerek onları Rablerine davet ediyordu. Bunun üzerine Allah bu ayeti inzal buyurdu.“

İbn Ömer rivayet etmiştir ki: “Hz. Peygamber'i şöyle derken işittim: Ey Allah'ım! Haris b. Hişam, Süheyl b. Amr, Safvan b. Umeyye 'ye lanet et! Bunun üzerine yukarıdaki ayet indi ve Allah onların hepsine tövbe nasip etti.

İki rivayeti de esas aldığımızda ayet, Hz. Peygamber'in Uhud savaşında başına gelenler ve yukarıda adı geçen şahıslara beddua etmesinden sonra nazil olmuştur diyebiliriz.⁴⁶⁵ Zira Hz. Peygamber'in her sabah namazının son rekâtının rükûundan doğrulduğunda, secdeye varmadan önce “ Haris b. Hişam, Süheyl b. Amr, Safvan b. Umeyye'ye lanet et“ diye dua ettiği ve yukarıda ki ayetin inmesiyle Hz. Peygamber'in bu hareketi terk ettiği rivayet edilmektedir.⁴⁶⁶

⁴⁶³ Hz. Peygamber'e yönelik uyarı içeren ayetler için bkz: Özsoy, Güler, s.553

⁴⁶⁴ Bazı rivayetlere dayanarak Al-i İmran Suresi'nin 128. ayetiyle Hz. Peygamber'in bedduadan alıkonduğu ileri sürülürse de bu ayetin men ettiği Uhut ile ilgili olan bedduadır. Kanaatimizce genel bir men edilme olmamalıdır. Çünkü daha sonra Bi'rmaune olayında şehit edilen Buhari ve Müslim'e göre 70, İbn İshak ve Musa b. Ukbe'ye göre 40 kişilik irşat heyetinin ardından çok üzülen Hz. Peygamber (15 gün, bir ay veya 40 gün) sabah namazlarından sonra bu faciaya yol açan kabilelere çok müteessir bir şekilde beddua etmiştir. Şulul, s.251

⁴⁶⁵ Abdulfettah el-Kadi, s.98

⁴⁶⁶ Mahmud Esad, s.579

3.7.12. Uhud Savaşı ile Bedir Savaşının Kıyaslanması⁴⁶⁷

“ Eğer siz (Uhud’da) bir yara aldıysanız, şüphesiz o topluluk da (Müşrikler de Bedir’de) benzeri bir yara almıştı. İşte (iyi veya kötü) günleri insanlar arasında (böyle) döndürür dururuz. (Bazen bir topluma iyi ya da kötü günler gösteririz, bazen öbürüne.) Allah, sizden iman edenleri ayırt etmek, sizden şahitler edinmek için böyle yapar. Allah, zalimleri sevmez. ” 3/140

Allah, Bedir savaşındaki zaferi hatırlatarak Müslümanlara cesaret veriyor ve: “ Bedir’deki bozgun nedeniyle kâfirler cesaretlerini yitirmediklerine göre, siz iman edenler, Uhud’daki bozgun için neden cesaretinizi kaybediyorsunuz? “ demektedir. Yine ayet devamında iki şekilde manalandırabilir: ” Allah bazılarınıza şehitlik şerefini vermek istedi ” veya “ Allah müminleri münafıklardan ayırt etmek istedi. Böylece Müslüman topluluğuna verilen görevi yerine getirmeye yaraşır kişileri, yani Hakk’ın gerçek şahitleri, diğerlerinden ayırt edilmiş oluyordu.”⁴⁶⁸ Bunlar da gösteriyok ki, Uhud günü iyiyi kötüden ayıran en hassas bir ” hak eleğiydi .”⁴⁶⁹

3.8. HAMRÂU’L ESED GAZVESİ

Müşrikler, Uhud’da kazandıkları kesin olmayan zaferden dolayı ülkelerine dönerlerken yolda pişman oldular. Neden Müslümanların kökünü kesip Medine’yi ele geçirmedi, diye düşünerek geri dönmeye karar verdiler.⁴⁷⁰ Müşrikler böyle düşünürken Hz. Peygamber’de Müslümanları, zayıf düşmediklerini göstermek hem de gözdağı vermek için müşrikleri takip etmeğe çağırırdı. Yalnız Uhud savaşında bulunmuş olanların⁴⁷¹ kendisiyle beraber gelmesine müsaade etti.⁴⁷² Hz. Peygamber böylece Uhud’da ağır yaralar almasına rağmen Mekke müşriklerine gözdağı vermek adına bu gazveyi tertipleledi.⁴⁷³ Kendisine ensardan olan Sabit b. Dahhak’ı yol kılavuzu olarak aldı. Bir

⁴⁶⁷ Öztürk, s.359

⁴⁶⁸ Mevdudi, c.1, s.297

⁴⁶⁹ İslamoğlu, *Hayat Kitabı Kuran*, s.831

⁴⁷⁰ İbn Hazm, s.173; Zehebi, c.3, s.311; Mahmud Esad, s.582; Mevdudi, c.1, s.297; Abdulfettah el-Kadi, s.105

⁴⁷¹ Uhud’da bulunmayan yalnız bir kişi bu taktikte Hz. Peygamber’in yanında yer aldı ki bu Cabir İbn Abdullah idi. Babası Abdullah’ın Uhud savaşına giderken onu yedi kızının üzerine koruyucu olarak bırakmasından dolayı Uhud savaşına katılamamıştı. Ateş, *Kuran Göre Hz. Muhammed’in Hayatı*, s.577

⁴⁷² Taberi, *Taberi Tefsiri*, c.1, s.313; İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.3, s.89; Zehebi, c.3, s.309; Mevdudi, c.1, s.309; Ateş, *Kuran’a Göre Hz. Muhammed’in Hayatı*, s.577

⁴⁷³ Zehebi, c.3, s.309; Apak, c.1, s.276

müddet sonra iki sahabeyi de keşif için gönderdi. Bu iki kardeş sahabe müşrik ordularına yetiştiler. Fakat müşrikler onları yolda yakalayıp, ikisini de şehit ettiler. Daha sonra Hz. Peygamber ve Müslümanlar o bölgeye gelince, iki şehidi bularak ikisini de oraya defnettiler. Buraya karargâhlarını kurarak, düşmanı beklemeye başladılar. Ancak, Mekkelilerin pek de savaşmaya niyetleri yoktu. Hz. Peygamber birkaç gün Mekkelileri beklemesine rağmen, Mekkelilerin gelmemesi üzerine herhangi bir savaş yapılmadan 17 şevval (2 Nisan 626)⁴⁷⁴ günü Medine'ye geri döndü.⁴⁷⁵ Aşağıdaki ayetler bu olaya işaret eder.⁴⁷⁶

“ Onlar yaralandıktan sonra Allah’ın ve Peygamberinin davetine uyan kimselerdir. Onlardan güzel davranıp iyilik edenlere ve Allah’a karşı gelmekten sakınanlara büyük bir mükâfat vardır.

Onlar öyle kimselerdir ki, halk kendilerine, “İnsanlar size karşı ordu toplamışlar, onlardan korkun” dediklerinde, bu söz onların imanını artırdı ve “Allah bize yeter, O ne güzel vekildir!” dediler. ” 3/172,173⁴⁷⁷

Yukarıda ki ayetler, Uhud savaşında yaralanmış olmalarına, uğradıkları sıkıntılara ve acılara rağmen yine de Allah ve Elçisinin çağrısına uyarak yeni bir savaşa çıkan, “ insanlar sizinle savaşmak için toplandı “ gibi moral bozucu sözlerden korkmayıp, bilakis Allah’a güvenleri artan yiğit Müslümanları tasvir eder.⁴⁷⁸

Ayrıca “ Bundan dolayı Allah’tan bir nimet ve lütufla kendilerine hiçbir fenalık dokunmadan geri döndüler ve Allah’ın rızasına uydular. Allah, büyük lütuf sahibidir. ” 3/174⁴⁷⁹ ayetinde, Müslümanların bu seferden dönüşte Allah’ın ikramına nail oldukları belirtilmektedir ki, Müslümanların burada yaptıkları ticareti bu lütuflardan biri olarak

⁴⁷⁴ Apak, c.1, s.276

⁴⁷⁵ Sami b. Abdullah el-Mağlus, s.248

⁴⁷⁶ İbn Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam*, c.3, s.172; Taberi, *Tarih-i Taberi Tercemesi*, c.2, s.417; Taberi, *Taberi Tefsiri*, c.1, s.313; Zehebi, c.3, s.313; İbn Kesir, *Tefsir’ül-Kuran’il-Azim*, c.2, s.379; Mahmud Esad, s.581

⁴⁷⁷ Bu ayetlerin iniş sebebi ile ilgili Zemahşeri, Kurtubi gibi bazı müfessirler, Sevik olayı ile ilgili olarak indiğini söylemişlerdir. Fakat ayetlerin ifadesinden, işaret edilen olayın, Uhud’un hemen ardından vuku bulan Hamrau’l-esed olayı olduğu anlaşılır. Çünkü ayette Müslümanların yaralandıktan sonra tekrar savaşa çıktıkları ifade ediliyor ki, kanaatimizce bu olay Uhud acısının ardından yapılan Hamrau’l-esed seferidir. Ateş, *Kuran’a Göre Hz. Muhammed’in Hayatı*, s.578

⁴⁷⁸ Ateş, *Kuran’a Göre Hz. Muhammed’in Hayatı*, s.576

⁴⁷⁹ Bir kısım müfessirler bu ayetin Küçük Bedir gazvesi hakkında indiğini söylemişlerdir; fakat çoğunluk bunun Hamrau’l-Esed takibi hakkında indiği kanaatindedir. İbn Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam*, c.3, s.173; Taberi, *Taberi Tefsiri*, c.1, s.313; Zehebi, c.3, s.311; Abdulfettah el-Kadi, s.102; Karaman, *Kuran Yolu*, c.1, s.718

değerlendirebiliriz.⁴⁸⁰ Yine müşriklerin savaştan çekinmelerini, Müslümanların büyük bir zarar görmeden,⁴⁸¹ sevap kazanarak geri dönmelerininide Allah'ın Müslümanlara verdiği nimetlerden sayabiliriz.⁴⁸²

3.9. BENİ NADİR GAZVESİ

Hz. Peygamber, Medine şehir devletini Yahudiler ve müşrikler ile antlaşma sağlayarak kurmuştu. Bedir savaşında Müslümanlar galip gelince, Yahudiler, “ Bu Tevrat'ta kendisine zafer vaat edilen peygamberdir, ” demişlerdi. Ancak Uhud savaşından sonra Hz. Peygamber'e karşı durumları tamamen değişti.⁴⁸³

Uhud'dan sonra meydana gelen bu savaşın sebebi Beni Nadir'in Medine sözleşmesi'nin kendileriyle ilgili olan maddesini ihlal⁴⁸⁴ ve Hz. Peygamber'e suikast girişiminde bulunmalarıdır.⁴⁸⁵ Bu suikast girişimi, Hz. Peygamber'in Müslümanların hata ile öldürdükleri iki kişinin diyetini ödemek için, anlaşma gereğince Nadiroğullarından yardım istemeye gittiğinde, bir damdan üzerine taş atılarak öldürülmesi planıdır ki, Allah'ın lütfuyla başarısız olunmuştur.⁴⁸⁶ Bu suikast girişimi üzerine Hz. Peygamber Beni Nadir üzerine yürüdü. Yahudiler kalelerine kapanarak savunma yaptılar. Muhasara altı gün sürdü. Hz. Peygamber hurma ağaçlarının kesilmesi ve yakılması emrini verdi. Muharebenin devamı üzerine Yahudiler öldürülmemek ve develerinin taşıyabildikleri malları alarak Medine'yi terk etmeyi talep ettiler. Hz. Peygamber'de bu şartları kabul ederek onların Medine'yi terk etmelerini sağladı.⁴⁸⁷ (Rebiyülevvel /Ağustos/625)⁴⁸⁸

Bu olay Kuran-ı Kerim'de açıkça geçmeyen bir hadise olmasına rağmen konuyla ilgili oldukça geniş açıklamalar vardır. Müfessirlerin ve ravilerin çoğu, yapılan açıklamaların

⁴⁸⁰ Abdulfettah el-Kadi, s.104; Karaman, *Kuran Yolu*, c.1, s.718

⁴⁸¹ İbn Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam*, c.3, s.173; Taberi, *Taberi Tefsiri*, c.1, s.313; Zehebi, c.3, s.311

⁴⁸² Taberi, *Taberi Tefsiri*, c.1, s.313

⁴⁸³ Şulul, s.255

⁴⁸⁴ Apak, c.1, s.332

⁴⁸⁵ İbn Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam*, c.3, s.268; İbn Hazm, s.178; İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.4, s.130

⁴⁸⁶ İbn Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam*, c.3, s.267; İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.4, s.130; İbn Hazm, s.178; Hasan, c.1, s.155

⁴⁸⁷ İbn Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam*, c.3, s.267; İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.4, s.133; Hasan, c.1, s.155

⁴⁸⁸ DİA, c.30, s.480

Beni Nadir ile ilgili olduğu görüşündedirler. Bu açıklamalar İbn Abbas'ın “ Beni Nadir Suresi “ adını verdiği Haşr suresindedir.⁴⁸⁹

“ O, kitap ehlinde inkâr edenleri ilk toplu sürgünde⁴⁹⁰ yurtlarından çıkarandır. Siz onların çıkacaklarını sanmamıştınız. Onlar da kalelerinin, kendilerini Allah'tan koruyacağını sanmışlardı. Ama Allah'ın emri onlara ummadıkları yerden geldi. O, yüreklerine korku düşürdü. Öyle ki, evlerini hem kendi elleriyle, hem de müminlerin elleriyle yıkıyorlardı. Ey basiret sahipleri, ibret alın.

Eğer Allah, onlar hakkında sürülmeye hükmetmemiş olsaydı, muhakkak kendilerine dünyada azap edecekti. Ahirette ise, onlar için cehennem azabı vardır.

Bu, onların Allah'a ve Resulüne karşı gelmeleri sebebiyledir. Kim Allah'a karşı gelirse bilsin ki, Allah'ın azabı şiddetlidir.

(Savaş gereği,) hurma ağaçlarından her neyi kestiniz yahut (kesmeyip) kökleri üzerinde dikili bıraktınızsa hep Allah'ın izniyledir.⁴⁹¹ Bu da fasıkları rezil etmesi içindir.

Onların mallarından Allah'ın, savaşmaksızın peygamberine kazandırdığı mallar için siz, at ya da deve koşturmuş değilsiniz. Fakat Allah, peygamberlerini, dilediği kimselerin üzerine salıp onlara üstün kılar. Allah'ın her şeye hakkıyla gücü yeter.

Allah'ın, (fethedilen) memleketlerin ahalisinden savaşmaksızın peygamberine kazandırdığı mallar,⁴⁹² Allah'a, peygambere, onun yakınlarına, yetimlere, yoksullara ve yolda kalmışlara aittir. O mallar, içinizden yalnız zenginler arasında dolaşan bir servet (ve güç) hâline gelmesin diye (Allah böyle hükmetmiştir). Peygamber size ne veriyse onu alın, neyi de size yasak ettiyse ondan vazgeçin. Allah'a karşı gelmekten sakının. Şüphesiz, Allah'ın azabı çetindir. “ 59/2–7

Yukarıdaki ayetlerde Allah Müslümanlara verdiği nimeti ve Hz. Peygamber'e bahşettiği zaferi hatırlatmaktadır. Bunun yanında ayetler Beni Nadir olayının farklı yönlerine de değinmektedir. Buna göre:

⁴⁸⁹ İbn-i Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam*, c.3, s.271; İbn Hazm, s.178; İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.4, s.129; Derveze, *Kuran'a Göre Hz. Muhammed'in Hayatı*, c.3, s.181

⁴⁹⁰ Sureye ad olan ve ayette geçen “Haşr” kelimesinin manası sürgündür. Belazuri, *Fütuhu'l-Büldan*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay, Ankara 1987, s.27

⁴⁹¹ Ayet, Hz. Peygamber'in savaşın gereği olarak ağaçları kestirmesi üzerine, Yahudilerin: “ Ey Muhammed! Sen Allah'ın sana indirmiş olduğu kitapta, yeryüzünde fesat çıkarılmasını mı, yoksa ıslah edilmesini mi görüyorsun “ şeklindeki dedikodularına cevap niteliğindedir. Mukatil, c.4, s.187

⁴⁹² Haşr Suresinin 6–9. ayetleri, İslam devletinin gelir kaynaklarından “ Fey “ i hükme bağlamaktadır. Fey, düşmana karşı silah kullanmadan elde edilen gelirlerdir. Bu gelirler kamu yararı gözetilmek şartıyla ve herhangi sınırlamaya tabi olmaksızın devletin yapması gereken bütün hizmetlere sarf edilir. Şulul, s.256

- a) Beni Nadir'in sağlam ve güçlü kaleleri olduğu, Müslümanların onlara üstün gelmeyi ummadıkları gibi, Yahudiler de bu kalelerin kendilerini koruyacağını zannetmeleri.
- b) Yahudilerin kalplerine öyle korku ve umutsuzluk düşmüştü ki bir taraftan teslim olurken diğer taraftan kendi evlerini elleriyle tahrip etmişlerdi.
- c) Yahudiler buldukları yerden sürülerek topraklarına el konulmuştu.
- d) Müslümanlarla Yahudiler arasında savaş sayılabilecek bir çatışma olmadan sadece kuşatmayla zafer kazanılmıştı.
- e) Yahudiler bir takım kurnazlıklara ve rahatsız edici tutumlara başvurmuşlardı.
- f) Hz. Peygamber, onların bir kısım hurma ağaçlarının kesilmesini emretmişti. Ayetler bu hareketi desteklemiş. Bunun zalim düşmanı dize getirmek için yapıldığını belirtmişti.⁴⁹³

İlgili diğer ayetler şöyledir:⁴⁹⁴

“ Kitap ehlinden o inkâr eden kardeşlerine, “Yemin ederiz ki, siz (Medine'den) çıkarılırsanız, muhakkak biz de sizinle beraber çıkarız. Sizin hakkınızda asla kimseye boyun eğmeyiz. Eğer size karşı savaşılsa, size mutlaka yardım ederiz” diyerek münafıklık yapanlara bakmaz mısınız? Hâlbuki Allah onların kesinlikle yalancı olduklarına şahitlik eder.

Andolsun, eğer (kardeşleri Medine'den) çıkarılırsa, onlarla beraber çıkmazlar. Kendilerine karşı savaşılsa, onlara yardım etmezler. Yardım edecek olsalar bile andolsun mutlaka arkalarını dönüp kaçarlar, sonra kendilerine de yardım edilmez.⁴⁹⁵

Onların kalplerinde size karşı duydukları korku, Allah'a karşı duydukları korkudan daha baskındır. Bu, onların anlamaz bir toplum olmaları sebebiyledir.

Onlar müstahkem kaleler içinde veya duvarlar arkasında olmadan sizinle toplu hâlde savaşmazlar. Kendi aralarındaki çekişmeleri şiddetlidir. Sen onları toplu sanırsın.

⁴⁹³ Derveze, *Kuran'a Göre Hz. Muhammed'in Hayatı*, c.3, s.183

⁴⁹⁴ Taberi, *Taberi Tefsiri*, c.5, s.2471–2473; İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.4, s.138; Derveze, *Kuran'a Göre Hz. Muhammed'in Hayatı*, c.3, s.182

⁴⁹⁵ Ayetler Nadir oğullarına kalben meyleden, onlara yardım vaadinde bulunan ama yardım etmeyip yalnız bırakan, onları aldatan münafıklara hitap etmektedir. İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.4, s.138

Hâlbuki kalpleri darmadağınaktır. Bu, onların akılları ermez bir topluluk olmalarındandır.

Onların durumu, kendilerinden az öncekilerin (Mekkeli müşriklerin) durumu gibidir. Onlar (Bedir’de) yaptıklarının cezasını tatmışlardır. Onlara (Ahirette de) elem dolu bir azap vardır.⁴⁹⁶

Münafıkların durumu ise tıpkı şeytanın durumu gibidir. Çünkü şeytan insana, “İnkâr et” der; insan inkâr edince de, “Şüphesiz ben senden uzağım. Çünkü ben âlemlerin Rabbi olan Allah’tan korkarım” der.

Nihayet ikisinin de (azdıranın da azanın da) akıbeti, ebediyen ateşte kalmaları olmuştur. İşte zalimlerin cezası budur. “ 59/11–17

Yine Beni Nadir olayıyla ilgili yukarıdaki ayetler de bu olayda münafıkların takındıkları tutuma ışık tutmaktadır. Münafıklar Yahudilere kendileriyle sağlam bir dayanışma içine gireceklerine, savaşa girdiklerinde kendileriyle savaşa gireceklerini, mağlup olup sürüldüklerinde kendileriyle beraber çıkacaklarını söz vermişlerdi. Fakat olaylar aksi yönde gelişince sözlerinden dönerek onları orada bırakmışlardı.⁴⁹⁷

Savaşın sonucunda Yahudilerin bir kısmı Hayber’e, bir kısmı da Suriye’ye gittiler. Böylece Müslümanlar hile ve fitne yuvalarının birinden daha kurtulmuş oldular.⁴⁹⁸

3.10. BEDRÜ’L MEV’İD GAZVESİ

Bedrü’l Mev’id gazvesiyle ilgili “ O şeytan⁴⁹⁹ sizi ancak kendi dostlarından korkutuyor. Onlardan korkmayın, eğer mümin iseniz, benden korkun. “ 3/175⁵⁰⁰ ayeti Uhud savaşı sonrasında Medine de yayılan korkunç söylentilere değinir.⁵⁰¹

⁴⁹⁶ Ayette Beni Kaynuka’nın cezalandırılmasına işaret edilmektedir. Beni Kaynuka gibi, yaptıklarının cezasıyla yüz yüze gelinceye kadar onların sonlarından ibret almayan Beni Nadir Yahudileri tenkit edilmektedir. Derveze, *Kuran’a Göre Hz. Muhammed’in Hayatı*, c.3, s.184

⁴⁹⁷ İbn Hazm, s.178; İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.4, s.138; Zehebi, c.3, s.197

⁴⁹⁸ İbn Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam*, c.3, s.269; İbn Hazm, s.178; Ebu’l-Hasan Ali En-Nedvi, s.209

⁴⁹⁹ Ayette “şeytan” olarak işaret edilen kişinin, Mekkeli müşriklerin, Medineli Müslümanlar arasında yıkıcı propaganda yapmak üzere gönderdiği ve henüz İslamiyet’i kabul etmemiş olan “Nuaym b. Mes’ud’ül Eşcai” olduğu rivayet edilir. Nuaym b. Mes’ud daha sonra Müslüman olmuştur. Bu kişiyle ilgili bkz. İbn Hacer el-Askalâni, *el-İsabe*, İz Yay, İstanbul 2009, c.4, s.562; Köksal, c.11, s.154; *Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi*, c.1, s.478,479

⁵⁰⁰ Al-i İmran suresinin, 173 ve 174. ayetlerinin bu gazveyle ilgili olduğu rivayetleri de vardır. Ancak biz bu ayetlerin daha çok Hamrau’l-esed takibiyle ilgili olduğu kabulüne katılarak o konuda işledik.

⁵⁰¹ Mevdudi, c.1, s.311

Ebu Süfyan, Uhud'dan dönüşte Müslümanları Bedir'in yıl dönümünde tekrar savaşa davet etmişti. Fakat o zaman gelince, Mekke'de süren bir kıtlık nedeniyle savaşa cesaret bulamadı.⁵⁰² Bu nedenle durumu kurtarmak için Medine'ye, Kureyş'in savaş için büyük bir ordu topladığı haberini yayacak bir casus gönderdi.⁵⁰³ Ebu Süfyan'ın casusu, müşrik ordusunun geri dönüp Medine'ye baskın yapacağı ve Müslümanların kökünü kazıyacağı haberini yayarak korkutmaya çalışıyorlardı.⁵⁰⁴ Ebu Süfyan, istediği telaşı oluşturmayı başardı.

Hız. Peygamber kararlaştırılan zamanda Bedir'de, Kureyşlilerle savaşmayı teklif ettiğinde Müslümanlardan cesaret verici bir cevap alamadı. Hız. Peygamber bunun üzerine “ Benimle hiç kimse gelmesede, söz verilen savaşa tek başıma ben gideceğim “ diye buyurdu. İşte o zaman 1500 gönüllü Hız. Peygamber ile birlikte Bedir'e gittiler.⁵⁰⁵

Diğer taraftan Ebu Süfyan ikibin kişilik⁵⁰⁶ ordusuyla yola çıkmasına rağmen bu yıl savaşmanın uygun olmadığını düşünerek Mekke'ye geri döndü. Hız. Peygamber yine de Bedir'de sekiz gün kadar onları bekledi.⁵⁰⁷ Burada ashabı bir ticari gurupla anlaşmalar ve kârlı işler⁵⁰⁸ yaptılar.⁵⁰⁹ Daha sonra kâfirlerin Mekke'ye geri döndükleri haberi gelince Medine'ye döndüler.⁵¹⁰ (1 Zilkade / 4 Nisan 626)⁵¹¹

3.11. ZÂTU'R-RİKA' ⁵¹² GAZVESİ VE KORKU NAMAZI

Hız. Peygamber Nadir oğulları seferinden sonra, Gatafan'ın kolları olan Muharib ve Sa'lebe Oğulları'yla karşılaşmak üzere Necid bölgesine geldi (10 Muharrem/11 Haziran

⁵⁰² İbn-i Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam*, c.3, s.294; İbn Hazm, s.181; İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.4, s.152

⁵⁰³ Mevdudi, c.1, s.311

⁵⁰⁴ Mahmud Esad, s.595; Karaman, *Kuran Yolu*, c.1, s.718

⁵⁰⁵ Mahmud Esad, s.595; Mevdudi, c.1, s.311

⁵⁰⁶ İbn Kayyim, *Zad'ul-Mead*, c.3, s.1219

⁵⁰⁷ İbn Hazm, s.181; Mevdudi, c.1, s.311

⁵⁰⁸ Bizim Hamrâu'l Esed gazvesinde verdiğimiz “ Bundan dolayı Allah'tan bir nimet ve lütufla kendilerine hiçbir fenalık dokunmadan geri döndüler ve Allah'ın rızasına uydular. Allah, büyük lütf sahibidir. “ (3/174) ayetini, sefer sonucunda yapılan ticaretten dolayı Bedrû'l Mev'id gazvesiyle ilişkilendiren rivayetler de vardır. İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.4, s.156

⁵⁰⁹ Zehebi, c.3, s.352

⁵¹⁰ Mevdudi, c.1, s.311

⁵¹¹ Sami b. Abdullah el-Mağlus, s.260

⁵¹² Savaşa bu ismin verilmesi konusunda ki rivayetlerden biri şöyledir: Bu sefer sırasında sıcakta yürümekten Müslümanların ayakları delinmiş ve tırnakları düşmüştü. Yürüyebilmek için, ayaklarına bez parçaları sarmış olduklarından dolayı bu savaşa “ Zatu'r-Rika “ ismi verilmiştir. İbn Hazm, s.179; Ebu'l-Hasen Ali En-Nedvi, s.209

626).⁵¹³ Nahle denilen yerde bir Gatafan kuvvetiyle karşılaştılsa da savaş olmadı.⁵¹⁴ Bu olayda iki tarafta birbirinden çekinmişlerdi. Hatta Hz. Peygamber aşağıdaki ayetin gereği olarak korku namazı kıldırılmış ve ashabı ile oradan ayrılmıştı.⁵¹⁵

“ Yeryüzünde sefere çıktığınız vakit kâfirlerin size saldırmasından korkarsanız, namazı kısaltmanızdan ötürü size bir günah yoktur. Şüphesiz kâfirler sizin apaçık düşmanınızdır. “ 4/101

Korku namazını anlatan bu ayeti takip eden ayette yine savaş zamanında namazın nasıl kılınacağı anlatılmaktadır:

“ (Ey Muhammed!) Cephede sen de onların (müminlerin) arasında bulunup da onlara namaz kıldırıldığı vakit içlerinden bir kısmı seninle beraber namaza dursun. Silâhlarını da yanlarına alsınlar. Bunlar secdeye vardıklarında (bir rekât kıldıklarında) arkanıza (düşman karşısına) geçsinler. Sonra o namaz kılmamış olan diğer kısım gelsin, seninle beraber kılsınlar ve ihtiyatlı bulunsunlar, silâhlarını yanlarına alsınlar. İnkâr edenler arzu ederler ki, silâhlarınızdan ve eşyanızdan bir gafil olsanız da size ani bir baskın yapsalar. Yağmurdan zahmet çekerseniz, ya da hasta olursanız, silâhlarınızı bırakmanızda size bir beis yoktur. Bununla birlikte ihtiyatlı olun (tedbirinizi alın). Şüphesiz Allah, inkârcılara alçaltıcı bir azap hazırlamıştır. “ 4/ 102

Cabir b. Abdullah'tan nakledilen rivayette, ilk korku namazının Zâtu'r-Rika gazvesinde kılındığı belirtilmektedir.⁵¹⁶ Ancak şu da göz önünde bulundurulmalıdır ki, korku namazının kılındığı yer ve zamanlar hakkında başka rivayetlerde vardır.⁵¹⁷

Yine bu gazve sırasında, Ğavras b.el-Haris adındaki kişi bir bahaneyle Hz. Peygamber'in kılıcını istedikten sonra, Hz. Peygamber'in başında durup, kılıcı tutup sallayarak: “ Kim seni benim elimden kurtarabilir ey Muhammed? “ dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber: “ Allah korur “ diye buyurunca⁵¹⁸ kılıç adamın elinden düştü.

⁵¹³ DİA, c.30, s.480

⁵¹⁴ İbn Hazm, s.179; Ateş, *Kuran'a Göre Hz. Peygamberin Hayatı*, s.592

⁵¹⁵ İbn Hişam, *Siret-ü İbn-i Hişam (özet)*, s.230; İbn Hazm, s.179

⁵¹⁶ Şulul, s.265

⁵¹⁷ Geniş bilgi için bkz. Ateş, *Kuran'a Göre Hz. Peygamber'in Hayatı*, s.592; Abdulfettah el-Kadi, s.141

⁵¹⁸ İbn-i Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam*, c.3, s.289; İbn Hazm, s.180

Kılıcı alan Hz. Peygamber “ Ya seni benden kim kurtaracak? “ diye söyleyince, Ğavras yalvararak “ Sen kılıcı alanların hayırlısı ol! ” diye yalvardıktan sonra bir daha Hz. Peygamber’e karşı savaşmayacağına söz vermiştir.⁵¹⁹ Bu hadise üzerine Şu ayetin indiği rivayet olunur:⁵²⁰

“ Ey iman edenler! Allah’ın size olan nimetini hatırlayın. Hani bir topluluk size el uzatmaya (tecavüze) kalkışmıştı da, Allah (buna engel olmuş) onların ellerini sizden çekmişti. Allah’a karşı gelmekten sakının. Müminler yalnız Allah’a tevekkül etsinler. ”
5/11

Her ne kadar ayetin iniŐiyle ilgili olarak kaynaklarda böyle bir rivayet bulunsa da, bu ayet, başka birçok hadise ile ilgili olarak da değerlendirilebilir.

3.12. MÜREYSİ (MUSTALİKOĞULLARI) GAZVESİ ⁵²¹

Hz. Peygamber, Mustalik oğullarının Müslümanlara karşı savaşmak için hazırlandıklarını haber aldı. Bunun üzerine Hz. Peygamber ashabıyla yola çıkıp onlarla “ Müreysi ” denen bir suyun yakınında karşılaŐtılar. Savaşın neticesinde, Mustalik oğulları yenildi.⁵²² Böylece, Medine üzerindeki tehlike daha tomurcuk halindeyken, Hendek savaşçıları gelmeden iki ay önce, sürpriz bir saldırıyla etkisiz hale getirildi⁵²³ (Şaban-Ramazân/ Ocak –Şubat/ 627).⁵²⁴ Bu seferdeki en acı hadise Hz. Peygamber’in mübarek eşi Hz. Aîşe’ye yapılan iftira olayıdır.

⁵¹⁹ İbn Hazm, s.180; Zehebi, c.3, s.349

⁵²⁰ İbn-i Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam*, c.3, s.289; İbn Hazm, s.180; Abdulfettah el-Kadi, s.157

⁵²¹ Beni Mustalik gazvesi Hendek savaşından sadece iki ay öncedir. Bilindiği gibi tarihçilerin kimileri bu olayın Hicri 4. diğerleri 5. ve hatta kimileri de 6. yılda olduğunu belirtirler. Fakat Beyhaki’nin de açıkladığı gibi, bu tamamen hesaplama yöntemine bağlıdır. Hz. Ömer’in düzenlemesinden önce Müslümanlar, takvim başlangıcını üç ayrı şekilde belirlerlerdi: Bir bölümü Hicret’ten bir yıl önce, bir bölümü Hicret’ten bir yıl sonra, kimileri de Hicret yılında başlatırlardı. Bununla birlikte hepsi de Şaban ayında hemfikirlerdi ki, bu Şaban ayı da Hendek savaşının yaşandığı aydır. Hamidullah, *Hz. Peygamber’in Savaşları*, s.65

⁵²² İbn Hişam, *Siret-ü İbn-i Hişam (özet)*, s.248

⁵²³ Hamidullah, *Hz. Peygamber’in Savaşları*, s.65

⁵²⁴ DİA, c.30, s.480

3.13. İFK HADİSESİ VE HZ. AİŞE'NİN FAZİLETİ ⁵²⁵

Beni Mustalik savaşı sırasında münafıklar müminlerin annesi Hz. Aîşe'ye iftira etmişlerdi ki, Siret ve Hadis kitapları, bu hadiseyle ilgili uzun uzadıya bilgiler verirler. Oysaki Kuran-ı Kerim'de verilen bilgilerden sonra, bu iftirayla uğraşmanın⁵²⁶ veya uzun uzadıya yorumlar yapmanın çok gerekli olmadığını düşünerek sadece hadisenin Kuran bağlantıları üzerinden gideceğiz.

Hz. Peygamber, atılan bu iftira üzerine Hz. Aîşe'ye: “ Aîşe bir günah işledinse tövbe et, Allah tövbeleri kabul eder, günah işlemedinse Allah senin temiz ve iffetli olduğuna şahadet edecektir. ” demiş. Bunun üzerine Hz. Aîşe'de “ Yusuf'un babasının söylediği sözü söylerim “ diyerek şu ayetle cevap vermişti.⁵²⁷

“ Artık bana düşen, güzel bir sabırdır. Anlattıklarınıza karşı yardımı istenilecek de ancak Allah'tır. ” 12/18⁵²⁸

Biz de konuyu uzatmadan, sadece gereken ibreti almak ve ilgili ayetleri vermekle yetiniyoruz:

“ O ağır iftirayı uyduranlar, sizin içinizden bir gürühtür. Bu iftirayı kendiniz için kötü bir şey sanmayın. Aksine o sizin için bir hayırdır. Onlardan her biri için, işledikleri günahın cezası vardır. İçlerinden (elebaşılık ederek) o günahın büyüğünü üstlenen için ise ağır bir azap vardır.

Bu iftirayı işittiğiniz zaman, iman eden erkek ve kadınlar, kendi (din kardeş)leri hakkında iyi zan besleyip de, “Bu, apaçık bir iftiradır” deselerdi ya!

⁵²⁵ Yüksel, s.204

⁵²⁶ Şibli, *Peygamberimizin Hayatı*, s.307

⁵²⁷ İbn-i Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam*, c.3, s.414; Taberi, *Tarih-i Taberi Tercemesi*, c.2, s.435; Zebidi, c.8, s.88; İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.3, s.277; Zehebi, c.3, s.383; Seyyid Süleyman Nedvi, *Hazreti Aîşe*, Timaş Yay, İstanbul, 2005, s.102; Şeriati, s.127

⁵²⁸ Bu ayet Hz. Yusuf'u kuyuya atan kardeşlerinin Hz. Yakup'a gelip kardeşimizi kurt yedi demeleri üzerine Hz. Yakup'un onlara verdiği anlamlı cevaptır ki Kuran bu hadiseyi Yunus suresinde işler: “

(Yusuf'u kuyuya bırakıp) akşamleyin ağlayarak babalarına geldiler. “Ey babamız! Biz yarışa girmiştik. Yusuf'u da eşyamızın yanında bırakmıştık. (Bir de ne görelim) onu kurt yemiş. Her ne kadar doğru söylesek de sen bize inanmazsın” dediler.

Bir de üzerine, sahte bir kan bulaştırılmış gömleğini getirdiler. Yakup dedi ki: Hayır! Nefisleriniz sizi aldatıp böyle bir işe sürükledi. Artık bana düşen, güzel bir sabırdır. Anlattıklarınıza karşı yardımı istenilecek de ancak Allah'tır. ” (12/16–18)

Onlar (iftiracılar) bu iddialarına dair dört şahit getirselerdi ya! Mademki şahit getirmediler; işte onlar Allah yanında yalancıların ta kendileridir.

Eğer size dünya ve ahirette Allah'ın lütfu ve rahmeti olmasaydı, içine daldığınız bu iftiradan dolayı size mutlaka büyük bir azap dokunurdu!

Hani o iftirayı dilden dile dolaştırıyor; hakkında hiçbir bilginiz olmayan şeyleri ağzınıza alıp söylüyor ve bunu önemsiz bir iş sanıyordunuz. Hâlbuki bu, Allah katında büyük bir günahdır.

Bu iftirayı işittiğiniz vakit, “Böyle sözleri ağzımıza almamız bize yaraşmaz. Seni eksikliklerden uzak tutarız Allah'ım! Bu, çok büyük bir iftiradır” deseyseniz ya!

Eğer inanıyorsanız, bu gibi şeylere bir daha ebediyen dönmemeniz için Allah size öğüt veriyor.

Allah, size ayetleri açıklıyor. Allah, her şeyi hakkıyla bilendir, hüküm ve hikmet sahibidir.

İnananlar arasında hayâsızlığın yayılmasını arzu eden kimseler var ya; onlar için dünya ve ahirette elem dolu bir azap vardır. Allah bilir, siz bilmezsiniz.

Allah'ın lütfu ve rahmeti sizin üzerinize olmasaydı ve Allah çok esirgeyici ve çok merhametli olmasaydı, hâliniz nice olurdu? “ 24/11–20

Bu ayetlerin inmesinden sonra Hz. Peygamber Hz. Aîşe'yi müjdeledi ve iftiracıların isnadından kurtardığı için Allah'a şükretmesini hatırlattı. İftiracılara hadd-i kazf uygulandı ki, bu İslam hukukunda Müslüman hanımlara iftira edenlere verilen ceza idi. Aslında münafıklar bu iftira ile Hz. Peygamber ve Hz. Ebu Bekir'in arasındaki samimi bağı koparmayı, Hz. Aîşe'nin İslami tebliğdeki başarılı hizmetlerini önlemeyi ummuşlardı. Ama tam tersi oldu. Böylece, Hz. Aîşe'nin, toplumdaki itibarı bir kat daha artarken, iftiraya elebaşlık eden münafıklar rezil ve bunu dillerine dolamak gafletine düşen bazı Müslümanlarda mahcup oldular.⁵²⁹

⁵²⁹ Algül, *Âlemlere Rahmet Hz. Muhammed*, s.94

3.14. HENDEK SAVAŞI

Medine'nin çevresine şehri savunmak amacıyla kazılan hendekten dolayı bu savaşa “ Hendek Gazvesi “ denildiği gibi, çeşitli grupların bir araya gelerek Müslümanlara saldırmasından dolayı “ Ahzap Gazvesi “ diye de anılmaktadır.⁵³⁰

Büyük bir Yahudi grubu olan Beni Nadir, Medine'den uzaklaştırıldıktan sonra Hayber'e yerleşerek İslam'a karşı geniş çaplı bir saldırı planı yapmaya başlamıştı. Bunlardan Sellam b. Ebi'l-Hukayk, Huyey b. Ahtab, Kinane b. Rebi gibi reisler Mekke'ye giderek Kureyş'e, “ Bizimle birleşerseniz, Müslümanlığı beraberce yok edebiliriz. “ demişlerdi.⁵³¹ Kureyş bu teklifi memnuniyetle kabule hazırды. Yapılan diğer ittifaklarla beraber birçok Arap kabilesi Müslümanlar karşısında birleştiler. Böylece müşrikler büyük bir kuvvet ile Medine'yi ele geçirmek için harekete geçtiler.⁵³² Yaklaşık 10 000 kişilik Mekkeli ve müttefik Arap müşrikleri ordusu, 3 000 kişilik İslam Medine ordusunun koruduğu savunma hendeklerini birçok saldırıya rağmen aşamadılar. Bunun üzerine Medine'de yaşayan Beni Kurayza Yahudilerini kışkırtarak, Müslümanları arkadan vurmaya denerler. Fakat Hz. Peygamber'in aldığı önlemler neticesinde başarıya ulaşamadılar.⁵³³

Hendek gazvesiyle ilgili bilgi veren kaynaklar Müslümanlar açısından savaşın çok zor ve sıkıntılı geçtiğini kaydederler. Müttefik kuvvetlerinin sayısının çokluğu, Müslümanların yiyecek kıtlığı çekmeleri, Beni Kurayza kabilesinin ihaneti ve Müslümanları arkadan vurma tehlikesi, münafıkların ileri geri konuşmaları Müslümanlar üzerinde büyük bir tedirginlik yaratmıştı. Fakat bütün sıkıntılara rağmen Müslümanlar savunma hattını iyi koruyabilmiş ve istediklerine nail olmuşlardı.

⁵³⁰ İbn-i Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam*, c.3, s.414; Zehebi, c.3, s.391; Sarıçam, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı*, s.183

⁵³¹ Burada yapılan görüşmelerde Kureyşliler, Yahudilere: “ Ey Yahudi topluluğu, siz kitap ehlisiniz, bizim ile Muhammed'in ihtilaf ettiği meseleyi biliyorsunuz. Bizim dinimiz mi daha hayırlıdır, yoksa onun dini mi? Diye sormaları üzerine Yahudi reisleri: “ Bilakis sizin dininiz, onun dininden daha hayırlıdır. Siz, ondan daha haklısınız” dediler. Bunun üzerine Allah şu ayetleri indirdi: ” Kendilerine Kitap'tan bir nasip verilmiş olanları görmüyor musun? Onlar “cibt”e ve “tâğût”a inanıyorlar. İnkâr edenler için de, “Bunlar, iman edenlerden daha doğru yoldadır” diyorlar. Onlar, Allah'ın lânet ettiği kimselerdir. Allah, kime lânet ederse, artık ona asla bir yardımcı bulamazsın. Yoksa onların hükümlerinde bir payı mı var? Öyle olsa, insanlara bir zerre bile vermezler. Yoksa insanları; Allah'ın lütfünden kendilerine verdiği şey dolayısıyla kışkırtıyorlar mı? Şüphesiz biz, İbrahim ailesine de kitap ve hikmet vermişizdir. Onlara büyük bir hükümlerlik da vermiştik. Böylece onlardan kimi ona iman etti, kimi de sırt çevirdi. (O iman etmeyenlere) çilgin ateş olarak cehennem yeter.” (4/51-55) İbn Hişam, *Siret-ü İbn-i Hişam (özet)*, s.233

⁵³² İbn-i Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam*, c.3, s.299; Zehebi, c.3, s.391; Şibli, *Peygamberimizin Hayatı*, s.311

⁵³³ Şulul, s.281

Savaş sırasında, kaynaklarda “Saba” adı verilen soğuk ve şiddetli bir rüzgâr, müttelik güçlerin bulunduğu yerin altını üstüne getirmiş ve orduda ciddi panik oluşturmuştu.⁵³⁴ Bununla beraber şevval ayının sonuna gelmesi ve haram aylardan zilkadenin girmesiyle başlayacak hac mevsimi⁵³⁵ Mekkelileri geri dönmeye mecbur bıraktı. Böylece Kureyş ordusu komutanı Ebu Süfyan b. Harb bu şekilde bir sonuç alınamayacağını anlayarak ordusuyla beraber Mekke’ye geri dönmüştür.⁵³⁶

Kuran-ı Kerim’de Yahudiler, Kureyş ve diğer müşrik Arap kabilelerinden oluşan zümreyi ifade etmek üzere kullanılan ve “ Hizipler, gruplar “ manasına gelen “ Ahzap ” suresinde Hendek savaşıyla ilgili birçok ayet bulunmaktadır.⁵³⁷ Bu ayetleri şöyle sıralayabiliriz:⁵³⁸

“ Ey iman edenler! Allah’ın size olan nimetini hatırlayın. Hani (düşman) ordular üzerinize gelmişti de biz onların üzerine bir rüzgâr ve göremediğiniz ordular göndermiştik.⁵³⁹ Allah, yaptıklarınızı hakkıyla görmektedir.

Hani onlar size hem üst tarafınızdan hem alt tarafınızdan gelmişlerdi. Hani gözler kaymış ve yürekler ağızlara gelmişti.⁵⁴⁰ Siz de Allah’a karşı çeşitli zanlarda bulunuyordunuz.⁵⁴¹ İşte orada müminler denendiler ve şiddetli bir şekilde sarsıldılar.

⁵³⁴ İbn-i Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam*, c.3, s.319; İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.4, s.198; Zehebi, c.3, s.407

⁵³⁵ Elşad Mahmudov, *Sebepler ve Sonuçlarıyla Hz. Peygamber’in Savaşları*, İSAM Yay, İstanbul 2010, s.132,135

⁵³⁶ İbn-i Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam*, c.3, s.320; İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.4, s.196; Zehebi, c.3, s.409

⁵³⁷ Mahmudov, s.128

⁵³⁸ İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.4, s.162; Özsoy, Güler, s.628

⁵³⁹ Mukatil, bu ayette kastedilen ilahi yardımı şöyle kaydeder: “ Ebu Süfyan b. Harb ve beraberindeki müşrikler üç koldan Müslümanlar üzerine harekete geçmişlerdi. Allah geceleyin üzerlerine soğuk bir rüzgâr ve melekler gönderdi. Rüzgâr düşman çadırlarını yerlerinden söktü, ateşlerini söndürdü ve atları birbirine girdi... Bunun üzerine müşrikler savaşmaksızın geri dönüp kaçtılar.” Mukatil, c.3, s.374

⁵⁴⁰ Hendek günüyle ilgili oluğu rivayet edilen bir başka ayette Bakara suresi 214. ayettir. Buna göre: “ Yoksa siz, sizden öncekilerin başına gelenler, sizin de başınıza gelmeden cennete gireceğinizi mi sandınız? Peygamber ve onunla beraber müminler, “Allah’ın yardımı ne zaman?” diyecek kadar darlığa ve zorluğa uğramışlar ve sarsılmışlardı. İyi bilin ki, Allah’ın yardımı pek yakındır.” (2/214) Taberi bu ayeti Hendek günü ile ilişkilendirirken Mukatil ise Uhud günüyle ilgili olduğunu kaydeder. Çetiner, c.1, s.85; Taberi, *Taberi Tefsiri*, c.1, s.157; Mukatil, c.1, s.178

⁵⁴¹ Taberi ayetle ilgili şunu kaydeder: Müslümanlar kalabalık müşrikleri görünce korkup gönülleri melûl oldu. Çünkü şimdiye kadar Araplar arasında böyle büyük bir ordu görmemişlerdi. Savaşı kazanma konusunda çeşitli zanlara düşmüşlerdi. Ve Hz. Peygamber buyurdu: “ Müjde olsun size ki Allah bize nusret verecek ve kâfirleri kahredecektir. “ Taberi, *Tarih-i Taberi Tercemesi*, c.2, s.425; Anlaşılan o ki Müslümanlar böyle zor bir günde başarı ve Allah’ın yardımı konusunda şüphe ediyorlardı. Özsoy, Güler, s.628

Hani münafıklar ve kalplerinde hastalık olanlar, “Allah ve Resulü bize, ancak aldatmak için vaadde bulunmuşlar” diyorlardı.⁵⁴² Hani onlardan bir grup, “Ey Yesrib (Medine) halkı! Sizin burada durmak imkânınız yok. Haydi, geri dönün” demişti. Onlardan bir başka grup da, “Evlerimiz açık (korumasız)” diyerek Peygamberden izin istiyorlardı. Oysa evleri açık (korumasız) değildi. Onlar sadece kaçmak istiyorlardı.⁵⁴³

Eğer Medine'nin her tarafından üzerlerine gelinse ve orada karışıklık çıkarmaları istenseydi, onu mutlaka yaparlardı; o konuda fazla gecikmezlerdi.

Andolsun ki, onlar, daha önce geri dönüp kaçmayacaklarına dair Allah'a söz vermişlerdi. Allah'a verilen söz ise sorumluluğu gerektirir.

De ki: “Eğer siz ölümden ya da öldürülmekten kaçırıyorsanız, kaçmak size asla fayda vermeyecektir. O takdirde bile (hayatın zevklerinden) pek az yararlandırılırsınız.”

De ki: “Eğer Allah size bir kötülük dilese, sizi Allah'tan koruyacak kimdir? Yahut size bir rahmet dilese, buna engel olacak kimdir?” Onlar kendilerine Allah'tan başka hiçbir dost ve hiçbir yardımcı bulamazlar.

Şüphesiz Allah içinizden, savaştan alıkoyanları ve kardeşlerine, “Bize gelin” diyenleri biliyor. Size katkıda cimri davranarak savaşa pek az gelirler. Korku geldiğinde ise, üzerine ölüm baygınlığı çökmüş kimse gibi gözleri dönerek sana baktıklarını görürsün. Korku gidince de ganimete karşı aşırı düşkünlük göstererek sizi keskin dillerle incitirler. İşte onlar iman etmediler. Allah da onların amellerini boşa çıkardı. Bu, Allah'a kolaydır. Düşman birliklerinin gitmediğini sanıyorlar. Düşman birlikleri (bir daha) gelecek olsa, isterler ki, (çölde) bedevilerin arasında bulunsunlar da size dair haberleri (gidip gelenlerden) sorsunlar. İçinizde bulunsalardı da pek az savaşırlardı.

⁵⁴² Savaş için hendekler kazılırken bir kaya kırılmamıştı. Bunun üzerine Hz. Peygamber kazmayı alıp üç kez kayaya vurmuş çıkan kıvılcımların aydınlığı sorulduğunda Hz. Peygamber: ” Allah ilki ile bana, Yemen kapılarını açtı. İkinciyle, Şam ve Mağrib'i, üçüncüsüyle, Maşrik'i bana açtı.” Buyurmuştur. Bunun üzerine münafıklar onları alaya alarak şöyle dediler: “ O, sizi batılla müjdelemektedir. Yesrib'de iken Hire saraylarını, Kisra kentlerini görüp, onları fethettiği iddiasına şaşmıyor musunuz? Hâlbuki siz şimdi hendek kazıp kaza-ı hacetten bile acizsiniz. “ demişler ve bunun üzerine bu ayet nazil olmuştur. Mukatil, c.3, s.377; İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.4, s.174; Şeriati, s.97; Abdulfettah el-Kadi, s.314,

⁵⁴³ Münafıklardan bir grup “ Ey Yesrib ehli, burası sizin için durulacak yer değildir, Medine'deki evlerinize dönünüz “ diye fesat çıkarmağa çalıştılar. Harise ve Seleme oğulları da “ Ya Resulullah mahallelerimize düşman yakındır. Evlerimiz boştur, “ diye Hz. Peygamber'den izin aldılar. Ayet bu hadiseye işaret etmektedir. Mahmud Esad, s.620

Andolsun, Allah'ın Resulünde sizin için; Allah'a ve ahiret gününe kavuşmayı uman, Allah'ı çok zikreden kimseler için güzel bir örnek vardır.

Müminler, düşman birliklerini görünce, "İşte bu, Allah'ın ve Resulünün bize vaad ettiği şeydir. Allah ve Resülü doğru söylemişlerdir" dediler. Bu, onların ancak imanlarını ve teslimiyetlerini artırmıştır.

Müminlerden öyle adamlar vardır ki, Allah'a verdikleri söze sadık kaldılar. İçlerinden bir kısmı verdikleri sözü yerine getirmiştir (şehit olmuştur). Bir kısmı da (şehit olmayı) beklemektedir. Verdikleri sözü asla değiştirmemişlerdir.

Bunun böyle olması Allah'ın, doğruları, doğrulukları sebebiyle mükâfatlandırması, dilerse münafıklara azap etmesi yahut onların tövbesini kabul etmesi içindir. Şüphesiz Allah çok bağışlayandır, çok merhamet edendir. " 33/9-24

Konunun girişinde bahsettiğimiz sebepler sonucunda Kureyş'in ve mütteliklerinin bütün maneviyatları kırılmıştı. Kureyşliler, Gatafanlılar ve diğer müttelikler gerilemeğe başlamışlar ve Beni Kurayza'da kalelerine çekilmişti. Böylece Medine'nin ufku yaklaşık 3 haftalık bir kuşatmadan, sonra tekrar temizlenmişti. Kuran-ı Kerim aşağıdaki ayet ile Hendek savaşı hakkındaki son noktayı koyar:⁵⁴⁴

" Allah, inkâr edenleri, hiçbir hayra ulaşmaksızın kin ve öfkeleriyle geri çevirdi. Allah, savaşta müminlere kâfi geldi. Allah, kuvvetlidir, mutlak güç sahibidir. " 33/25

3.15. BENİ KURAYZA GAZVESİ

Beni Kurayza Yahudileri de, Kaynuka ve Nadir Yahudileri gibi, İslam Devleti ile müttelikler. Önceki dönemleri anlatırken geçtiği gibi, Kaynuka ve Nadir Yahudileri, ihanetleri sonucunda Hz. Peygamber tarafından Medine'den sürülmüşlerdi. Geriye sadece Kurayza Yahudileri kalmıştı.

Hendek savaşı ağır ağır devam ederken, bu savaşın hazırlayıcısı olan Yahudi Huyey b. Ahtab, Beni Kurayza Yahudilerine giderek, onların, İslam Devleti ile olan anlaşmaların bozmak istedi. Çünkü hendekten geçemeyen Ebu Süfyan, Kurayza mahallesinden Medine'ye varmak istiyordu ki, bunun için de Kurayza Yahudilerinin muvafakati

⁵⁴⁴ İbn-i Hişam, *Siret-ü İbn-i Hişam (özet)*, s.240

gerekiyordu. Huyey b. Ahtab çabaları sonucu Kurayza Hz. Peygamber ile olan antlaşmasını bozduklarını ilan etti.⁵⁴⁵

Allah Kuran-ı Kerim’de, Hendek günü Hz. Peygamber’e karşı müşriklere yardım eden Kurayza Yahudilerini; Huyey b. Ahtab ve beraberindekileri de söz konusu ederek şöyle buyurmaktadır:⁵⁴⁶

“ Allah, kitap ehlinden olup müşriklere yardım edenleri kalelerinden indirdi ve kalplerine büyük bir korku saldı. Siz onların bir kısmını öldürüyor, bir kısmını da esir ediyordunuz.

Allah, sizi onların topraklarına, yurtlarına, mallarına ve henüz ayak basmadığınız topraklara varis kıldı. Allah, her şeye hakkıyla gücü yetendir. “ 33/26,27

Hendek savaşının sona ermesinden sonra Hz. Peygamber’in silahını bıraktığı bir sırada, Hz. Cebrail Hz. Peygamber’e gelerek, kendisiyle beraber meleklerinde silahlarını bırakmadıklarını belirterek Beni Kurayza üzerine sefere çıkmasını söyledi.⁵⁴⁷ Hz. Peygamber bu ilahi emri alınca H.5. yıl Zilkade ayında (M.627 Mart-Nisan)⁵⁴⁸ Hz. Ali’ye sancağı verip, Kurayza Yahudileri üzerine yürüdü. Yahudiler meşhur kalelerine çekildiler. 25 gün kadar muhasara altında kaldıktan sonra nihayet teslim olmak zorunda kaldılar. Yapılan görüşmeler sonucunda hakem olarak Sa’d İbn-i Muaz seçildi. O da: “ Harbe katılanların idam edilmesi, kadınların esir alınması, malların ganimet sayılması” hükmünü⁵⁴⁹ verdi.⁵⁵⁰

Ahzap savaşı ve Kurayza’nın ortadan kaldırılması, Müslümanların Medine’deki konumlarını tamamen sağlamlaştırdı ve böylece her ortamda fitne üreten münafıklarında sesi kısılmış oldu. Ayrıca bu önemli zafer ile birlikte birçok yerdeki Araplar,

⁵⁴⁵ İbn-i Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam*, c.3, s.308; Zehebi, c.3, s.396; Sırma, *İslami Tebliğin Medine Dönemi ve Cihad*, Beyan Yay, İstanbul 1993, s.84

⁵⁴⁶ Mukatil, c.3, s.384

⁵⁴⁷ İbn-i Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam*, c.3, s.322; Taberi, *Tarih-i Taberi Tercemesi*, c.2, s.422; İbn Hazm, s.187; Zehebi, c.3, s.427

⁵⁴⁸ Nadir Özkuyumcu, “ Asr-ı Saadet’te Yahudilerle İlişkiler “, *Bütün Yönleriyle Asr-ı Saadette İslam*, Ensar Neşriyat, İstanbul 2007, c.2, s.211

⁵⁴⁹ İslam düşmanları Beni Kurayza hadisesi hakkında uygulanan hükmü zalimce bulurlar. Oysaki Hz. Peygamber, ilahi vahiy ile henüz düzenlenmeyen konularda (kible, recm ve kısas gibi) Tevrat’a göre hüküm verirdi. Sa’d İbn-i Muaz’ın verdiği hüküm ise Tevrat’ın ifadesine tamamen uygundu. Geniş bilgi için bkz. Şibli, *Hz. Peygamberimizin Hayatı*, s.325–329

⁵⁵⁰ İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.4, s.220; Zehebi, c.3, s.439; İbn Hazm, s.190; Osman Kesikoğlu, *Siyer-i Nebi*, DİBY, Ankara 2010, s.107

Müslümanların kuvvetinden ve Hz. Peygamberin büyük başarısından bahsetmeye başladılar.⁵⁵¹

3.16. HZ. PEYGAMBER'İN HZ. ZEYNEP İLE EVLENMESİ

Hz. Peygamber, Hatice ile evlendiği zaman, Hz. Hatice, kölesi Zeyd'i O'na hibe etti. Hz. Peygamber'de Zeyd'i azad edip, evlatlık edindiğini ilan ederek Araplarda mevcut olan bir geleneği uyguladı. Hz. Zeyneb'e gelince onun⁵⁵² annesi Umeyme, aynı zamanda Hz. Peygamber'in öz halasıydı. Hicretten sonra Hz. Peygamber, evlatlığı Zeyd ile Zeyneb'in evlenmelerini arzu etti. Hz. Peygamber bu isteğini Zeyneb binti Cahş'a iletğinde Zeyneb'in bu teklife ilk cevabı hayır oldu. Ancak aşağıdaki ayet inince evlenmeye razı oldu.⁵⁵³

“ Allah ve Resulü bir iş hakkında hüküm verdikleri zaman, hiçbir mümin erkek ve hiçbir mümin kadın için kendi işleri konusunda tercih kullanma hakları yoktur. Kim Allah'a ve Resulüne karşı gelirse, şüphesiz ki o apaçık bir şekilde sapmıştır. “ 33/36

Hz. Zeyneb Hz. Zeyd ile bir yıla yakın evli kalmıştı. Fakat eşler arasında imtizaç (ruh uyumu) sağlanamamıştı. Hz. Zeyd Hz. Peygamber'e başvurarak boşanmak istediğini söyledi. Hz. Zeyd'de gelerek Hz. Peygamber'e “ Ya Resulullah Zeyneb'in bana karşı dili pek sertleşti, ben de onu boşamak istiyorum “ dedi. Hz. Peygamber Hz. Zeyd'i bundan vazgeçirmek istedi.⁵⁵⁴ Ayet buna işaret eder:

“ Hani sen Allah'ın kendisine nimet verdiği, senin de (azat etmek suretiyle) iyilikte bulunduğun kimseye, “Eşini nikâhında tut (onu boşama) ve Allah'tan sakın” diyordun. İçinde, Allah'ın ortaya çıkaracağı bir şeyi gizliyor ve insanlardan çekiniyordun,⁵⁵⁵ Oysa

⁵⁵¹ Heykel, s.335

⁵⁵² Hz. Zeyneb'in bir lakabı “ Evvâhe “ idi. “Yumuşak huyla ve yürekte dua eden “ anlamına gelen bu lakabı ona Hz. Peygamber vermişti. Muhammed Emin Yıldırım, *Hz. Peygamber'in Albümü*, Siyer Yay, İstanbul 2010, s.113

⁵⁵³ Taberi, *Taberi Tefsiri*, c.4, s.1826, dipnot; Mahmud Esad, s.603; Abdulfettah el-Kadi, s.318; Muhammed Ali es-Sabuni, c.5, s.89; Afzalur Rahman, c.2,182

⁵⁵⁴ İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.4, s.249; Şibli, *Hz. Peygamberin Hayatı*, s.331

⁵⁵⁵ “Allah'ın açığa vuracağı şeyi gizliyorsun, halktan korkuyorsun “ cümlesinden maksadın ne olduğuna dair çok farklı rivayetler vardır. Ancak “Hz. Peygamber'in Zeynep ile evleneceği vahiy yoluyla kendisine bildirilmişti. O, bu durumu bildiği halde halkın dedikodusundan çekinerek Zeyd'e eşini boşamamasını tavsiye etti. ” Şeklindeki rivayet, kanaatimizce gerçeğe daha uygundur. Çünkü o günkü geleneğe göre bir kimsenin kendi oğulluğunun boşadığı kadınla evlenmesi caiz değildi. Afzalur Rahman, c.2, s.182

kendisinden çekinmene Allah daha lâyıktı. Zeyd,⁵⁵⁶ eşinden yana isteğini yerine getirince (eşini boşayınca), onu seninle evlendirdik ki, eşlerinden yana isteklerini yerine getirdiklerinde (onları boşadıklarında), evlatlıklarının eşleriyle evlenmeleri konusunda müminlere bir zorluk olmasın. Allah'ın emri mutlaka yerine getirilmiştir. “ 33/37

Ayetin işaretiyle, Hz. Zeyd'in Zeyneb'den ayrılmasından sonra Allah'ın, biz onu sana eş yaptık ki, oğulluklarının ilişkilerini kestikleri hanımlarını nikâhlamada bir darlık olmasın emri yerine getirilmiş oldu.⁵⁵⁷ Böylece Hz. Peygamber, Hz. Zeyneb ile evlenmiş⁵⁵⁸ ve cahiliye döneminin bir âdeti de bu şekilde yıkılmıştı. Öyle ki bu nikâh bir akd-i semavi idi. Hz. Peygamber'in söyleyeceği bir şey yoktu. Böylelikle Hz. Peygamber bu uyması gereken emre hakkıyla boyun eğerek verilen emri yerine getirmiştir.⁵⁵⁹

Allah, kendisinin takdir ettiği şeyde, Hz. Peygamber için herhangi bir güçlüğün bulunmadığını vurgulayarak şöyle buyurmuştur:

“ Allah'ın, kendisine farz kıldığı şeyleri yerine getirmesi konusunda peygambere bir darlık yoktur. Daha önce gelip geçen peygamberler hakkında da Allah'ın kanunu böyledir. Allah'ın emri, kesinleşmiş bir hükümdür.

Daha önce gelip geçen o peygamberler, Allah'ın vahiylerini tebliğ eden, Allah'tan korkan, başka hiç kimseden korkmayan kimselerdir. Allah, hesap görücü olarak yeter.

⁵⁵⁶ Hz. Zeyd, Kuran-ı Kerim'de ismi açıkça geçen tek sahabedir. Ebu Rıdvan M. Sadık Vicdani, *Hz. Muhammed Niçin Çok Evlendi*, DİBY, Ankara 1997, s.136

⁵⁵⁷ Hz. Peygamber'in Zeyneb'i korumak da dâhil birçok sebebi olan bu evlilikten en büyük tereddütü halkın bu evliliği hoş görmeyip türlü dedikodular üretecek olması idi. Çünkü Arap geleneklerine göre evlatlık, gerçek evlada eşit sayılıyordu. Fakat bu adet karanlık çağlarda kalmalıydı. Bu konuda şu ayet inmiştir: ” Onları babalarına nispet ederek çağırın. Bu, Allah katında daha (doğru ve) adaletlidir. Eğer babalarını bilmiyorsanız, onlar sizin din kardeşleriniz ve dostlarınızdır. Hata ile yaptığımız bir işte size hiçbir günah yoktur. Fakat kasten yaptığımız şeylerde size günah vardır. Allah, çok bağışlayandır, çok merhamet edendir. ” (33/5) S.M. Madni Abbasi, *Hz. Peygamber'in Aile Hayatı*, Kayıhan Yay, İstanbul 2000, s.221

⁵⁵⁸ Kanaatimizce bu hadise Hz. Peygamber'in hayatında en az acılarla dolu Taif yolculuğu ve belkide Uhud, Hendek günleri kadar zordu. Bu evlilik hadisesinin arka planında bazı oryantalistler gibi art niyetler arayanlar sadece kendi kalplerindeki kötü niyeti bulacaklardır. En insafılarından kabul edilen bazı batılilar bile Hz. Zeyneb hadisesiyle ilgili yorum yaparken olayı kafalarında ki gibi şekillendirmekten ve kelime arası mesaj vermekten çekinmemişlerdir. Bunlardan bazılarının yorumları için Bkz. R.V.C. Bodley, *Allah'ın Resulü Hazreti Muhammed*, Arya Yay, İstanbul 2006, s.222–225; Rodinson, s.241–245; Emile Dermenghem, *Hazreti Muhammed'in Hayatı*, Alkım Yay, İstanbul 2006, s.260–265

⁵⁵⁹ İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.4, s.249; Şibli, *Hz. Peygamberin Hayatı*, s.333; Bu evliliğin sebepleri ve gerçekleşmesi konusunda geniş bilgi için bkz. Vicdani, s.109–145

Muhammed, sizin erkeklerinizden hiçbirinin babası değildir. Fakat o, Allah'ın Resulü ve nebilerin sonuncusudur. Allah, her şeyi hakkıyla bilendir. “ 33/38–40

Ayetlerden de anlaşıldığı gibi bu evlilik, ilahi vahyin yönlendirmesiyle, hukuk dışı bir geleneğin ortadan kaldırılması amacına yönelik bir harekettir.⁵⁶⁰

Ahzap suresinde ki, yukarıda zikredilen ayetler ile birlikte Hz. Peygamber ile Hz. Zeyneb'in evliliği gerçekleşmiş ve yapılan düğüne ve büyük ziyafete yaklaşık 300 kadar kişi katılmıştı. Ancak bazı kimseler Hz. Peygamber'in evinde uzun süre kaldılar. Bu sadece bir odaları olan Hz. Peygamber'in ve ehli beytinin büyük rahatsızlık duymasına sebep oldu. Kuran bu hadiseyi şöyle zikreder:⁵⁶¹

“ Ey iman edenler! Yemek için çağrılmaksızın ve yemeğin pişmesini beklemeksizin (vakitli vakitsiz) Peygamber'in evlerine girmeyin, çağrıldığınız zaman girin. Yemeği yiyince de hemen dağılın. Sohbet için beklemeyin. Çünkü bu davranışınız Peygamber'i rahatsız etmekte, fakat o sizden de çekinmektedir. Allah ise gerçeği söylemekten çekinmez. Peygamberin hanımlarından bir şey istediğiniz zaman perde arkasından isteyin. Böyle davranmanız hem sizin kalpleriniz, hem de onların kalpleri için daha temizdir. Allah'ın Resulüne rahatsızlık vermeniz ve kendisinden sonra hanımlarını nikâhlamanız ebediyen söz konusu olamaz. Çünkü bu, Allah katında büyük bir günahtır.” 33/53

Yukarıda belirtilen değerlendirmelerden başka, Hz. Zeyneb'in evliliğini diğer peygamber hanımlardan ayıran bazı özel hususiyetleri de vardı. Onun nikâhı Allah tarafından kıyılmış ve bunun için vahiy gönderilmişti. Diğer hanımların nikâhı onların vasileri veya babaları tarafından akd olunurken O'nun nikâhı Allah tarafından kıyıldığı

⁵⁶⁰Batı'da İslam eleştirmenleri tarafından Hz. Peygamber'i karalamak için, bu hadise fazlaca kullanılmıştır. Voltaire ve Prideaux gibi insanlar bu evlilik ile ilgili hikâyeler üreterek Hz. Peygamber'e karşı insafsızca saldırmışlardır. Armstrong, İslam Peygamberinin Biyografisi, s.286, Ne acıdır ki bu saldırıların bir sebebi de bizce, bazı Müslüman tarihçilerin (Taberi gibi) çok büyük hizmet etmiş olmalarına rağmen duydukları her rivayeti eserlerine süzmeden almaları ve hadiseleri aşırı detaylandırmaları olmuştur. Tarihçilerin tenkidi ve özellikle Taberi ile ilgili olarak bkz. İmaduddin Halil, “ Tarih Kaynaklarımıza Kayıtsız Şartsız Teslim Olmamaya Çağrı “, *Soruşturma/4*, Sor Yay, Ankara 1991, s.131; İmaduddin Halil, *İslam Tarihi Bir Yöntem Araştırması*, İnsan Yay, İstanbul 1985, s.117; Hizmetli, *İslam Tarihçiliği Üzerine*, s.132

⁵⁶¹ İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.4, s.250–253; Afzalur Rahman, c.2, s.183

için mehir yoktu. Ayrıca bu evlilik, Hz. Peygamber'in ehli beytinin mahremiyetlerinin emniyetini teminat alan hicap ayetiyle (Ahzap 33/53) taçlandırılmıştı.⁵⁶²

3.17. HUDEYBİYE SEFERİ VE ANTLAŞMASI

Müslümanların Mekke'den ayrılalı 6 yıl kadar olmuştu. Mekke'yi ve Kâbe'yi çok özlemişlerdi. Bunun üzerine Hz. Peygamber, hicretin 6. senesi Beytullah'ı ziyaret edip umre⁵⁶³ için Zilkade ayının başlarında bin beş yüz kadar sahabeyle Medine'den yola çıktı. Maksudları savaş olmadığı için yanlarına sadece yalnız kılıçlarını almışlardı. Mekkeli müşrikler bu geliş haberini alınca⁵⁶⁴ Müslümanları Mekke'ye sokmama kararı alarak Mekke kenarında önlemler aldılar. Bunu öğrenen Hz. Peygamber “ Bu Kureyş'e ne oluyor ki, harpten hala bıkip usanmadılar mı? “ diye buyurdu.

Müslümanlar Hudeybiye'de bekliyorlardı, elçiler gelip giderek Kâbe'yi ziyaret için barışçıl çabalara giriştilersede, müşrikler buna bir türlü yanaşmadılar. Nihayet Hz. Osman sadece ziyaret için geldiklerini anlatmak için Mekke'ye gönderildi. Ama Kureyş'in cevabı olumsuzdu. Bu görüşmelerin uzaması ve Hz. Osman dönmemesi üzerine onun hapis veya katledildiği şayiası yayıldı.⁵⁶⁵ Bu haberi duyan Hz. Peygamber, “ Şu müşrik kavmin için bitirmedikçe ayrılmayacağız “ diye buyurdu. Ve Hz. Peygamber insanları sonuna kadar mücadele için biat etmeye çağırdı. Bu sözleşme bir “semure”⁵⁶⁶ ağacının altında yapıldı ki⁵⁶⁷ bu biata Rıdvan biatı denir.

Rıdvan biatı ve bu biata katılanların mükâfatıyla ilgili olarak Kuran-ı Kerim'de şu ayetler yer alır.⁵⁶⁸

“ Allah'ın üzerinizdeki nimetini ve “işittik, itaat ettik” dediğinizde ona verdiğiniz ve sizi kendisiyle bağladığı sağlam sözü hatırlayın. Allah'a karşı gelmekten sakının. Şüphesiz Allah, göğüslerin özünü (kalplerde olanı) hakkıyla bilendir. ” 5/7

⁵⁶² Zehebi, c.3, s.359; Afzalur Rahman, c.2, s.183

⁵⁶³ İbn Hişam, *Siret-ü İbn-i Hişam (özet)*, s.254

⁵⁶⁴ İbn Hazm, s.200; Bilmen, s.79

⁵⁶⁵ İbn Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam*, c.3, s.432-433; Kesikoğlu, *Siyer'i Nebi*, s.109

⁵⁶⁶ İbnü'l Esir, c.2, s.171

⁵⁶⁷ İbn Hişam, *Siret-ü İbn-i Hişam (özet)*, s.257; İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.4, s.288; İbn Hazm, s.201

⁵⁶⁸ Yüksel, s.293

“ Sana biat edenler ancak Allah’a biat etmiş olurlar. Allah’ın eli onların ellerinin üzerindedir. Verdiği sözden dönen kendi aleyhine dönmüş olur. Allah’a verdiği sözü yerine getirene, Allah büyük bir mükâfat verecektir. ” 48/10

“ Şüphesiz Allah, ağaç altında sana biat ederlerken inananlardan hoşnut olmuştur. Gönüllerinde olanı bilmiş, onlara huzur, güven duygusu vermiş ve onlara yakın bir fetih ve elde edecekleri birçok ganimetler nasip etmiştir. Allah mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir.

Allah, size, elde edeceğiniz birçok ganimetler vaat etmiştir. Şimdilik bunu size hemen vermiş ve insanların ellerini sizden çekmiştir. (Allah, böyle yaptı) ki, bunlar müminler için bir delil olsun, sizi de doğru bir yola iletsin.

Henüz elde edemediğiniz, fakat Allah’ın, ilmiyle kuşattığı başka (kazançlar) da vardır. Allah, her şeye hakkıyla gücü yetendir. “ 48/18–21

Hz. Peygamber’in biat almasından hemen sonra, Hz. Osman’ın öldürüldüğü haberinin yanlış olduğu anlaşıldı. Bir müddet sonra, Mekke devleti, Suheyl b. Amr’ı göndererek Hz. Peygamber’e “ Bu sene Mekke’ye girmemeleri “ şartıyla bir barış antlaşmasının yapılmasını teklif etti. Yapılan görüşmeler neticesinde Hz. Peygamber anlaşmayı kabul edince antlaşma maddelerinin⁵⁶⁹ yazılmasına geçildi. (Zilhicce/Nisan 628)⁵⁷⁰

Antlaşmayı Hz. Ali yazıyor, Hz. Peygamber’de dikte ettiriyordu. Metin yazılırken Kureyş temsilcisi Suheyl b. Amr, besmeledeki “ er-Rahman “ kelimesine itiraz edince, antlaşmanın başına “ bismike Allahümme “ yazıldı. Yine Kureyş temsilcisi, Hz. Muhammed’in “ Resulullah “ adının yazılmasına da karşı çıkınca, barış antlaşmasına şöyle başlandı: Bu antlaşma, Muhammed b. Abdullah ve Süheyl b.Amr arasında yapıldı.⁵⁷¹ Süheyl’in bu tavrı üzerine şu ayetin indiği rivayet olunur:⁵⁷²

“ De ki: (Rabbinizi) ister Allah diye çağırın, ister Rahman diye çağırın. Hangisiyle çağırırsanız çağırın, nihayet en güzel isimler O’nundur. Namazında sesini pek yükseltme, çok da kısma. İkisi ortası bir yol tut. “ 17/110

⁵⁶⁹ Hudeybiye Antlaşmasının karşılaştırmalı metni için bkz. Hamidullah, *el-Vesaiku’s Siyasiye*, s.88

⁵⁷⁰ DİA, c.30, s.480

⁵⁷¹ İbn Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam*, c.3, s.437; İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.4, s.290; İbn Hazm, s.201; Sırma, *İslami Tebliğin Medine Dönemi ve Cihad*, s.100

⁵⁷² Şulul, s.306

Bu tartışma çözüldükten sonra barış maddeleri tek tek yazılmaya başlandı. Ancak yazılan maddelerin hemen hemen tamamı görünüşte İslam devletinin aleyhindeydi.⁵⁷³ Hatta Hz. Ömer'in antlaşmaya itirazı olmuş ve Hz. Peygamber'e müşriklerle antlaşmayı kastederek " Niçin dinimiz namına alçaklığı kabul ediyoruz " diye buyurmuştur. Hz. Peygamber'de Hz. Ömer'e " Ben Allah'ın kulu ve Resulüyüm, O'na karşı gelemem. O, beni asla zayıf etmeyecektir " diye buyurmuştur.⁵⁷⁴ Ve zaman gösterecektir ki, Allah her zaman olduğu gibi kulu ve elçisi Hz. Peygamberi zayıf etmeyecektir. Zahirine bakıldığında bir mağlubiyet gibi olan antlaşmanın aslında ne büyük bir fetih olduğu daha sonra Kuran-ı Kerim'de belirtilecektir.

3.17.1. Hudeybiye'de Düşmanın Barış İstemesi⁵⁷⁵

" İnkâr edenler sizinle savaşsalar, arkalarını dönüp kaçarlar, sonra da ne bir dost, ne de bir yardımcı bulabilirlerdi.

Allah'ın öteden beri işleyip duran kanunu (budur). Allah'ın kanununda asla bir değişiklik bulamazsın. " 48/22-23

Zikredilen ayetlerde müminlere başka bir nimet hatırlatılmaktadır. Yani sizinle Mekkeliler arasında bir antlaşma yapılmayıp, Mekkeliler size karşı savaşsalar, mutlaka önünüzde mağlup olup hezimete uğrarlar ve karşınızda duramazlardı. Sonra da Allah'ın azabına karşı kendilerini koruyacak bir kimse bulamazlardı. Yine Allah'ın, geçmiş milletler hakkında, kâfirlerin mağlup edileceğine, müminlere bir zafer kazandırılacağına dair koyduğu kanununu, âdeti ve uyguladığı usulü vurgulamaktadır.⁵⁷⁶

Yine konuyla ilgili başka bir ayette şöyle buyrulur:

" O, Mekke'nin göbeğinde, sizi onlara karşı üstün kıldıktan sonra, onların ellerini sizden, sizin ellerinizi onlardan çekendir. Allah, yaptıklarınızı hakkıyla görmektedir. " 48/24

Ayetin iniş sebebiyle ilgili, benzer rivayetlerden tercih ettiğimiz görüş ise şöyledir: Hudeybiye sürecinde sabah namazı vakti müşriklerden otuz-kırk kişilik bir grup Hz.

⁵⁷³ Sırma, *İslami Tebliğin Medine Dönemi ve Cihad*, s.99

⁵⁷⁴ İbn Hişam, *Siret-ü İbn-i Hişam (özet)*, s.258; İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.4, s.289

⁵⁷⁵ Yüksel, s.293

⁵⁷⁶ Muhammed Ali es-Sabuni, c.6, s.126

Peygamber'in Ashabına baskın düzenledir. Hedefleri Hz. Peygamber'i öldürmekti. Ancak hepsi de yakalanıp esir edildiler. Kendisini öldürmek istemelerine rağmen Hz. Peygamber onları affedip serbest bıraktı ki,⁵⁷⁷ ayet bunun üzerine nazil olmuştur.⁵⁷⁸ Hz. Peygamber'in bu saldırganları affetmesinin en büyük neticesi kalplerin yumuşaması ve barışa katkı sağlaması olmuştur⁵⁷⁹

3.17.2. Müslümanlar Umre Yapmaktan Alıkonuluyor

“ Onlar, inkâr edenler ve sizi Mescid-i Haram'ı ziyaretten ve (ibadet amacıyla) bekletilen kurbanlıkları yerlerine ulaştırmaktan alıkonanlardır. Eğer, oradaki henüz tanımadığımız inanmış erkeklerle, inanmış kadınları bilmeyerek ezmeniz ve böylece size bir eziyet gelecek olmasaydı, (Allah, Mekke'ye girmenize izin verirdi). Allah, dilediğini rahmetine koymak için böyle yapmıştır. Eğer, inananlarla inkârcılar birbirinden ayrılmış olsalardı, onlardan inkâr edenleri elem dolu bir azaba uğrattırdık. ” 48/25

Yukarıdaki ayette geçen “Onlar” hitabından, Allah ve Hz. Peygamberi inkâr eden, müminleri Hudeybiye yılında, umre ibadetlerini yerine getirmek için Mescid-i Haram'a girmekten alıkonan zalim Kureyşli müşrikler kastedilmektedir. Hz. Peygamber ve yanındaki Müslümanlar birlikte umre için ihrama girdikleri zaman, müşrikler Müslümanların Mescid-i Haram'a girmesini engellemiş ve kurbanın kesileceği yere varılmasına engel olmuşlardı. Ancak onlar, bu yaptıklarının doğru olduğuna inanmıyorlardı. Fakat cahiliye gururları, onları dinen doğru olduğuna inanmadıkları bu işi yapmaya sevk etmişti. Bu yüzden Allah onları kınadı ve bu sebeple tehdit etti. Hz. Peygamber'e de yaptığı açıklama ve vaadiyle huzur verdi.⁵⁸⁰

Devam eden diğer ayette yine bu süreci yansıtır:

“ Hani inkâr edenler kalplerine taassubu, cahiliye taassubunu yerleştirmişlerdi. Allah ise, Peygamberine ve inananlara huzur ve güvenini indirmiş ve onların takva (Allah'a karşı gelmekten sakınma) sözünü tutmalarını sağlamıştı. Zaten onlar buna lâıyk ve ehil idiler. Allah, her şeyi hakkıyla bilmektedir. “ 48/26

⁵⁷⁷ İbn Hazm, s.201; Abdulfettah el-Kadi, s.363

⁵⁷⁸ Abdulfettah el-Kadi, s.363

⁵⁷⁹ Muhammed Ali es-Sabuni, c.6, s.126

⁵⁸⁰ İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.4, s.304; İbn Kayyim, *Fıkhü's-Siyre*, s.410; Muhammed Ali es-Sabuni, c.6, s.127

3.17.3. Hz. Peygamber'in Rüyası

Hz. Peygamber, Hudeybiye'ye çıkmadan önce Medine'de bir rüya görmüştü. Buna göre Hz. Peygamber ve ashabı başlarını tıraş etmişti. Hz. Peygamber bunu ashabına söyleyince sevindiler, bir müjde kabul ettiler ve o yıl Mescid-i Haram'a gireceklerini zannettiler. Ve “ Hz. Peygamber'in rüyası hakır “ dediler. Fakat Allah Mescid-i Haram'a girmelerine değil, Hayber ganimetlerini almalarını nasip etti. Münafıklardan Abdullah b. Ubey, Abdullah b. Vesel ve Rifaa b. et-Tabut, “ Allah'a yemin ederiz, ne saçlarımızı traş eden oldu, ne kısaltan, ne de Mescid-i Haram'ı gördük “ dediler. Bunun üzerine Allah, aşağıdaki ayetle gösterdiği rüyayı tasdik etti:⁵⁸¹

“ Andolsun, Allah, Peygamberinin rüyasını doğru çıkardı. Allah dilerse, siz güven içinde başlarınızı kazıtmış veya saçlarınızı kısaltmış olarak, korkmadan Mescid-i Haram'a gireceksiniz. Allah, sizin bilmediğinizi bildi ve size bundan başka yakın bir fetih daha verdi. ” 48/27

Rüyanın doğrulanması ile birlikte Mescid-i Haram'a korku ve ısraptan uzak, emin bir şekilde girileceği müjdesi de gelmişti. Öyle ki Hudeybiye seferinde Kâbe'nin ziyaret edilememesi bazı Müslümanları şaşkınlık ve gaflete sürüklemişti. Netice de, bu ayet rüyanın gerçekleşeceği vaadini Rabbanî bir üslup ile sergileyerek sarsılan kalpleri huzura kavuşturmuştur⁵⁸².

3.17.4. Hudeybiye Antlaşması'nın Sonradan Müslüman Olacaklarla İlgili Maddesine Göre Kadınların Durumu⁵⁸³

Hudeybiye antlaşmasından sonra Hz. Peygamber'in yanına, aralarında Ukbe b. Ebi Muayt'ın kızı Ümmü Gülsüm'ün de bulunduğu pek çok mümin kadın hicret etti. Ümmü Gülsüm'ün iki kardeşi Umare ve Velid onu istemek üzere Hz. Peygamber'in yanına geldiler.⁵⁸⁴ Çünkü Hudeybiye antlaşmasına göre: ” Mekkelilerden kim Hz. Peygamber'e gelirse Mekkelilere geri verilecek; O'nun ashabından Mekkelilere gidenler ise orada bırakılacaktı. “ Bu hadise üzerine Hz. Peygamber antlaşmanın mümin kadınlarla ilgili

⁵⁸¹ Mukatil, c.4, s.60; İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.4, s.394

⁵⁸² Derveze, *et-tefsirü'l-hadis*, c.6, s.507

⁵⁸³ Yüksel, s.292

⁵⁸⁴ İbnü'l Esir, c.2, s.173

olan kısmını bozdu. Ve iman ederek gelen mümin kadınların müşriklere geri verilmemesini buyurdu. Bunun üzerine aşağıdaki ayet nazil olmuştur:⁵⁸⁵

“ Ey iman edenler! Mümin kadınlar muhacir olarak size geldiklerinde, onları imtihan edin. Allah, onların imanlarını daha iyi bilir. Eğer siz onların inanmış kadınlar olduklarını anlarsanız, onları kâfirlere geri göndermeyin. Çünkü Müslüman hanımlar kâfirlere helâl değillerdir. Kâfirler de Müslüman hanımlara helâl olmazlar. Mehir olarak harcadıklarını onlara (kocalarına geri) verin. Mehirlerini verdiğiniz takdirde, bu kadınlarla evlenmenizde size bir günah yoktur. Müşrik karılarınızın nikâhlarına tutunmayın. (Zira bu nikâhlar ortadan kalkmıştır.) Onlara harcadığınız mehri, (evlendikleri kâfir kocalarından) isteyin. Kâfirler de (İslâm’ı kabul eden ve sizinle evlenen eski hanımlarına) harcamış oldukları mehri (sizden) istesinler. Bu, Allah’ın hükmüdür. O, aranızda hüküm veriyor. Allah, hakkıyla bilendir, hüküm ve hikmet sahibidir. “ 60/10⁵⁸⁶

3.17.5. Hudeybiye Apaçık Bir Fetihdir

Müslümanlar antlaşmadan dönerken dönüş yolunda Allah, görünürde mağlubiyet gibi olan Hudeybiye antlaşmasının, aslında ne büyük bir fetih olduğunu işaret eden ayetleri inzal buyurdu:⁵⁸⁷

“ Şüphesiz biz sana apaçık bir fetih verdik. Ta ki Allah, senin geçmiş ve gelecek günahlarını bağışlasın, sana olan nimetini tamamlasın, seni doğru yola letsin ve Allah sana, şanlı bir zaferle yardım etsin. “ 48/1–3

Bu konuda ibn Hişam, ibn İshak’tan o da Zûhri’den şunları nakleder: İslam döneminde, Hudeybiye’den büyük bir fetih yoktur. Zira savaş insanları karşılıklı çarpıştırıyor. Antlaşma olup, harp kalkınca, insanlar birbirinden emin oldu. Bu seferki karşılaşmalarında aralarında konuşma ve tartışmalar başladı. Hangi şahıs İslam üzerinde

⁵⁸⁵ İbn-i Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam*, c.3, s.419; İbnü’l Esir, c.2, s.173; Çetiner, c.2, s.874; Abdulfettah el-Kadi, s.399

⁵⁸⁶ Bu ayetin iniş sebebiyle ilgili sayılabilecek farklı birkaç rivayet daha vardır. Ancak rivayetlerde kişiler değişse de genel itibarıyla Hudeybiye ile ilgili olduğu için biz sadece üstteki rivayeti vermeyi tercih ettik. Diğer rivayetler için bkz. Çetiner, c.2, s.874; Abdulfettah el-Kadi, s.399; Muhammed Ali es-Sabuni, c.6, s.408

⁵⁸⁷ İbn Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam*, c.3, s.440; İbn Kayyim, *Fıkhu’s-Siyre*, s.392

tartışsa bir şeyler düşünmek ve anlamak imkânı buluyor, ardından da İslam'a giriyordu. Öyle ki iki yıllık bu barış zamanında İslam'a girenlerin sayısı, o güne kadarkilere eşit belki de çok daha fazla idi. Bu yüzdendir ki Kuran-ı Kerim bu barışı "Fetih" diye adlandırmıştır. Aşağıdaki ayette yine bu fethin işaretleri vardır:⁵⁸⁸

"Andolsun, Allah, Peygamberinin rüyasını doğru çıkardı. Allah dilerse, siz güven içinde başlarınızı kazıtılmış veya saçlarınızı kısaltmış olarak, korkmadan Mescid-i Haram'a gireceksiniz. Allah, sizin bilmediğinizi bildi ve size bundan başka yakın bir fetih daha verdi." 48/27

Kanaatimizce Kureyş ileri gelenleriyle yapılan bu antlaşma aynı hicret gibi İslamiyet için tanınma, yayılma ve güçlenme gibi birçok alanda bir dönüm noktası olmuştur. Bu antlaşma, gelişen süreç içerisinde müşrikler tarafından bozulacak ve Allah ayetiyle müşrikleri uyaracaktır. Hudeybiye antlaşmasının bozulması konusunu ileride müstakil olarak işleyeceğimiz için şimdilik sadece ilgili ayeti vermekle yetiniyoruz:

"Allah ve Resulünden, kendileriyle antlaşma yapmış olduğunuz müşriklere kesin bir uyarıdır: Yeryüzünde dört ay daha dolaşın. Şunu bilin ki, siz Allah'ı aciz bırakacak değilsiniz; Allah ise, inkârcıları perişan edecektir." 9/1,2

Sonuç olarak, başı ve sonu, görüneni ve görünmeyeni çok farklı olan Hudeybiye antlaşmasını yine bir ayetle bitirebiliriz:

"...Olur ki, bir şey sizin için hayırlı iken, siz onu hoş görmezsiniz. Yine olur ki, bir şey sizin için kötü iken, siz onu seversiniz. Allah bilir, siz bilmezsiniz." 2/216

3.18. HAYBER SAVAŞI

Hz. Peygamber'in, Medine'ye göçünden bir müddet sonra, bütün iyi niyetine rağmen Yahudilerle başlayan mücadelesi Hayber'in düşmesine kadar devam etmiştir. Gerçekte Hayber, Arabistan'da Yahudiliğin başlıca merkezi idi. Beni Nadir gibi Yahudi kabilelerinin ileri gelenleri Medine'den ayrıldıktan sonra buraya yerleşmişler, bütün gayretleri ile müşrik Arapları, Hz. Peygamber'e karşı tahrik etmeye başlamışlar ve bunda da başarılı olmuşlardı. Bu yüzden Hudeybiye dönüşünden kısa bir süre sonra, Hz.

⁵⁸⁸ İbn Kayyim, *Fıkhu's-Siyre*, s.405; M. Ramazan el-Buti, s.350

Peygamber ordusunu Hayber'e sevk etti. Hayber, yapılan çok çetin ve sabırlı bir kuşatmadan sonra Müslümanların eline geçmiştir.⁵⁸⁹ (Muharrem-Safer/ Mayıs-Haziran 628)⁵⁹⁰ Daha önce Hudeybiye antlaşması konusu içinde yer verdiğimiz şu ayetlerde Hayber zaferine de işaretler vardır:⁵⁹¹

“ Andolsun, Allah, Peygamberinin rüyasını doğru çıkardı. Allah dilerse, siz güven içinde başlarınızı kazıtmış veya saçlarınızı kısaltmış olarak, korkmadan Mescid-i Haram'a gireceksiniz. Allah, sizin bilmediğinizi bildi ve size bundan başka yakın bir fetih daha verdi. ” 48/27

Ayette geçen yakın fetih ifadesi, Hudeybiye'den kısa süre sonra gerçekleşen Hayber zaferidir.⁵⁹² Yine Hudeybiye antlaşmasında değindiğimiz ve Hayber'e atıfta bulunan diğer ayetler şöyledir:

“ Şüphesiz Allah, ağaç altında sana biat ederlerken inananlardan hoşnut olmuştur. Gönüllerinde olanı bilmiş, onlara huzur, güven duygusu vermiş ve onlara yakın bir fetih ve elde edecekleri birçok ganimetler nasip etmiştir. Allah mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir.

Allah, size, elde edeceğiniz birçok ganimetler vaat etmiştir. Şimdilik bunu size hemen vermiş ve insanların ellerini sizden çekmiştir. (Allah, böyle yaptı) ki, bunlar müminler için bir delil olsun, sizi de doğru bir yola iletsin.

Henüz elde edemediğiniz, fakat Allah'ın, ilmiyle kuşattığı başka (kazançlar) da vardır. Allah, her şeye hakkıyla gücü yetendir. “ 48/18–21

Ayetlerin akışından anlaşıldığı üzere Allah'ın Müslümanlara verdiği yakın fetih Hudeybiye barışıdır. Allah müşriklerin yüreklerine kuşku düşürerek onların Müslümanlara saldırmalarını önlemiştir. Ayetlerde kâfirler saldırmış olsalardı dahi yenilmiş olacakları ve artık Müslümanlara zafer yollarının açıldığı, bundan böyle birçok zafere ulaşip ganimetler alacakları müjdelenmektedir. Ayetlerin işaret ettiği Hudeybiye Barışından sonra Müslümanların elde ettikleri ilk zafer, Hayber zaferidir. Öyle ki,

⁵⁸⁹ İbn-i Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam*, c.3, s.452; İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.4, s.310; İbn Hazm, s.203; Zekeriya Kitapçı, *Yeni İslam Tarihi ve Türkler*, Damla Matbaacılık, Konya 1995, c.1, s.187

⁵⁹⁰ DİA, c.30, s.481

⁵⁹¹ Şevki Ebu Halil, *Kuran Atlası*, s.249

⁵⁹² İbn Kayyim, *Fıkhü's-Siyre*, s.412; Ateş, *Kuran'a Göre Hz. Muhammed'in Hayatı*, s.661

Müslümanlar bu zafer sayesinde gerçekten birçok ganimet ve verimli topraklar elde etmişlerdir.⁵⁹³

3.19. UMRETÜ'L-KAZA (KAZA UMRESİ)

Hudeybiye seferinde gördüğümüz gibi, Hz. Peygamber hicri 6. senenin Zilkade ayında, umre yapmak için Mekke'ye hareket etmişti; ancak Mekkeliler müşriklerin buna mücadele etmemesi üzerine Hudeybiye barış antlaşması yapılmıştı. Bu antlaşmanın ilk maddesine göre, Müslümanlar ancak bir yıl sonra gelip Kâbe'yi ziyaret edebileceklerdi. Bir yıl geçtikten sonra Zilkade ayı girince, Hz. Peygamber kaza umresi yapmak üzere Mekke'ye hareket etti. Hz. Peygamber ve diğer Müslümanların geldiklerini gören Mekkeliler antlaşma gereğince şehri terk ettiler. Hz. Peygamber ve ashâbı yıllar sonra Kâbe'ye koşarak umre görevlerini yerine getirdiler. Böylece Hudeybiye günü ulaşamadıkları Mescid-i Haram'a güven içinde girmiş oldular. Ayet buna işaret eder:⁵⁹⁴

“ Andolsun, Allah, Peygamberinin rüyasını doğru çıkardı. Allah dilerse, siz güven içinde başlarınızı kazıtmış veya saçlarınızı kısaltmış olarak, korkmadan Mescid-i Haram'a gireceksiniz. Allah, sizin bilmediğinizi bildi ve size bundan başka yakın bir fetih daha verdi. “ 48/27

Müslümanlar Mekke'ye son derece onurlu bir şekilde girdiler. Öyle ki, onları uzaktan izleyen müşriklere karşı güçlü görünmek için Kâbe'yi üç defa koşa koşa tavaf etmişlerdi.⁵⁹⁵ Ama ne acıdır ki, süre sınırlı idi. Hz. Peygamber Hudeybiye antlaşmasının maddeleri gereğince Mekke'de sadece üç gün kalmakla yetindi.

Bu umre sırasındaki, Müslümanların muhteşem görüntüsü Mekke hanımlarının efendisi bir bayanı da etkilemişti. Bu soylu kadın daha sonra Hz. Peygamber'in eşi olacak Meymune idi. Orta yaşlarda bir dul olan Meymune, Abbas'ın hanımı olan kız kardeşine durumu anlattı. Abbas'da konuyu Hz. Peygamber'e arz ederek şöyle dedi: ” O, kendisini

⁵⁹³ İbn-i Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam*, c.4, s.17; İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.4, s.326; İbn Kayyim, *Fıkhü's-Siyre*, s.412; İbn Hazm, s.204; Ateş, *Kuran'a Göre Hz. Muhammed'in Hayatı*, s.661

⁵⁹⁴ İbn-i Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam*, c.4, s.21; İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.4, s.380,381; Sırma, *İslami Tebliğin Medine Dönemi ve Cihad*, s.117

⁵⁹⁵ İbn-i Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam*, c.4, s.18; İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.4, s.388; İbn Kayyim, *Fıkhü's-Siyre*, s.456; Şibli, *Peygamberimizin Hayatı*, s.385

Hız. Peygamber'e ait görmektedir. “ Bunun üzerine şu ayetin nazil olduğu rivayet edilir:⁵⁹⁶

“ Ey Peygamber! Biz sana mehirlerini verdiğin eşlerini, Allah'ın sana ganimet olarak verdiklerinden elinin altında bulunan kadınları; seninle beraber hicret eden, amcanın kızlarını, halalarının kızlarını, dayının kızlarını ve teyzelerinin kızlarını sana helâl kıldık. Ayrıca, diğer müminlere değil de, sana has olmak üzere, mehirsiz olarak kendini Peygamber'e bağışlayan, Peygamber'in de kendisini nikâhlamak istediği herhangi bir mümin kadını da (sana helâl kıldık.) Müminlere eşleri ve sahip oldukları cariyeleri hakkında farz kıldığımız şeyleri elbette bilmekteyiz. Bütün bunlar, sana herhangi bir zorluk olmaması içindir. Allah çok bağışlayıcıdır, çok merhamet edicidir. “ 33/50

Hız. Peygamber ayetin gereğince Meymune binti Haris el-Hilaliye ile evlendi. Bu evlilikle beraber Hız. Peygamber yanında ashabıyla umre görevini tamamlamış olarak Medine'ye geri döndü⁵⁹⁷ (Zilkade/Mart 629).⁵⁹⁸

3.20. HIZ. PEYGAMBER'İN SON EVLİLİĞİ

Kaza umresi sırasındaki Meymune ile olan evlilik Hız. Peygamber'in son evliliğiydi.⁵⁹⁹ Hicretin 8. yılının sonunda 60 yaşına girdiği zaman Allah, evliliklerini dörde kadar sınırlamasını emrini buyurdu:⁶⁰⁰

“ Eğer, (velisi olduğunuz) yetim kızlar (ile evlenip onlar) hakkında adaletsizlik etmekten korkarsanız, (onları değil), size helâl olan (başka) kadınlardan ikişer, üçer, dörder olmak üzere nikâhlayın. Eğer (o kadınlar arasında da) adaletli davranmayacağınızdan korkarsanız, o takdirde bir tane alın veya sahip olduğunuz (cariyeler) ile yetinin. Bu, adaletten ayrılmamanız için daha uygundur.

⁵⁹⁶ İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.4, s.390; Mevdudi, c.4, s.440; şevki Ebu Halil, *Kuran Atlası*, s.253, Bu ayetin iniş sebebiyle ilgili farklı rivayetler için bkz. Abdulfettah el-Kadi, s.321; çetiner, c.2, s.729

⁵⁹⁷ İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.4, s.390; şevki Ebu Halil, *Kuran Atlası*, s.253

⁵⁹⁸ DİA, c.30, s.481

⁵⁹⁹ Bazı âlimlere göre ise Hız. Peygamber üç veya dört kadımla daha evlendi. Fakat bu evlilikler çeşitli sebeplerden dolayı tamamlanmadan, yani zifaf gerçekleşmeden boşlanılmıştı. Ayrıca ganimet ve hediye olarak farklı zamanlarda almış olduğu dört cariyesi olduğu rivayet edilir. Bunlar: Mariye, Reyhane, Cemile ve Hız. Peygamber'in hanımı Zeyneb b. Cahş'ın verdiği bir cariye. Afzalur Rahman, c.2, s.195–197

⁶⁰⁰ Abbasi, s.225

Kadınlara mehirlerini (bir görev olarak) gönül hoşluğuyla verin. Eğer kendi istekleriyle o mehrin bir kısmını size bağışarlarsa, onu da afiyetle yiyin. ” 4/3,4

Zevce sayısını dört ile sınırlayan ayet nazil olduğunda Hz. Peygamber’in 9 zevcesi vardı (Hicretin 8 veya 9 yılları). Ayetin emrinde Hz. Peygamber, zevcelerinden beşinin ayrılması konusunda anlaşmalarını istedi. Ancak hiçbir zevcesi bunu kabul etmedi. İnen ayete göre sadece dördü ile fiilen evlilik ilişkilerini sürdürme durumundaydı. Hepsinin de ayrılmayı reddetmeleri üzerine diğer beş hanımı, Hz. Peygamber ile sadece hukuken nikâhlı durumlarını devam ettirdiler ki, bunlar arasında en genç hanımları olan Safiyye ve Cüveyriyye’de vardı.⁶⁰¹

Yine konuyla ilgili aşağıdaki ayetlerde, Hz. Peygamber’in hanımlarının müminlerin anneleri olduğu ve bu yüzden Hz. Peygamber’den sonra onlarla evliliğin men edilmiş olduğu belirtilmektedir.⁶⁰²

“ Peygamber, müminlere kendi canlarından daha önce gelir. Onun eşleri de müminlerin analarıdır. Aralarında akrabalık bağı olanlar, Allah’ın Kitabı’na göre, (miras konusunda) birbirleri için (diğer) müminlerden ve muhacirlerden daha önceliklidirler. Ancak dostlarınıza bir iyilik yapmanız başka. Bu (hüküm) Kitap’ta yazılıdır. “ 33/6

Aşağıdaki ayete yine Hz. Peygamber’in eşleriyle evliliğin söz konusu bile edilemeyeceği bildirilmekle birlikte bazı adab-ı muaşeretle öğretilmiştir.⁶⁰³

“ Ey iman edenler! Yemek için çağrılmaksızın ve yemeğin pişmesini beklemeksizin (vakitli vakitsiz) Peygamber’in evlerine girmeyin, çağrıldığınız zaman girin. Yemeği yiyince de hemen dağılın. Sohbet için beklemeyin. Çünkü bu davranışınız Peygamber’i rahatsız etmekte, fakat o sizden de çekinmektedir. Allah ise gerçeği söylemekten çekinmez. Peygamberin hanımlarından bir şey istediğiniz zaman perde arkasından isteyin. Böyle davranmanız hem sizin kalpleriniz, hem de onların kalpleri için daha temizdir. Allah’ın Resulüne rahatsızlık vermeniz ve kendisinden sonra hanımlarını

⁶⁰¹ Afzalur Rahman, c.2, s.195

⁶⁰² Taberi, *Taberi Tefsiri*, c,4,s.1810; Abbasi, s.225

⁶⁰³ Taberi, *Taberi Tefsiri*, c,4, s.1836

nikâhlamanız ebediyen söz konusu olamaz. Çünkü bu, Allah katında büyük bir günahtır.” 33/53⁶⁰⁴

3.21. İSLAM'A DAVET MEKTUPLARI

Hudeybiye antlaşmasından sonra Hz. Peygamber, Bizans ve Sasâni imparatorları başta olmak üzere civar ülke yöneticilerine ve kabile reislerine elçiler ve İslam'a davet mektupları göndermiştir⁶⁰⁵ (Muharrem/ Mayıs 628).⁶⁰⁶ Bu mektuplar ile ilgili birçok bilgi ve belge⁶⁰⁷ bulunmaktadır. İslam'ın dış dünyaca tanınması için büyük bir adım olan bu mektupları ayetler ile ilişkilendirmek bizim açımızdan oldukça zordur. Buna rağmen tebliğe dair birkaç ayeti bu davet çerçevesinde değerlendirebiliriz:

“ (Ey Muhammed!) Rabbinin yoluna, hikmetle, güzel öğütle çağır ve onlarla en güzel şekilde mücadele et. Şüphesiz senin Rabbin, kendi yolundan sapanları en iyi bilendir. O, doğru yolda olanları da en iyi bilendir. ” 16/125

“ Ey Muhammed! Eğer yüz çevirirlerse, artık sana düşen açık bir tebliğden ibarettir. ” 16/82

“ Ey Peygamber! Rabbinden sana indirileni tebliğ et. Eğer bunu yapmazsan, O'nun verdiği peygamberlik görevini yerine getirmemiş olursun. Allah, seni insanlardan korur. Şüphesiz Allah, kâfirler topluluğunu hidayete erdirmeyecektir. ” 5/67

“ Peygamberin üzerine düşen ancak tebliğdir. Allah, sizin açıkladığınızı da, gizlediğinizi de bilir. ” 5/99⁶⁰⁸

Bu ve bunlara benzer birçok ayette Hz. Peygamber'in dünya çapındaki davetine dair izler bulunmaktadır. Bununla beraber mektupların giriş cümleleri üzerinden, bu davet mektuplarını yine, bazı ayetler ile ilişkilendirmek mümkündür.

⁶⁰⁴ Bu ayet Hz. Peygamber'in Hz. Zeyneb ile evlenmesi ve insanları düğün yemeğine davet etmesi sürecinde nazil olmuştur. Hz. Peygamber düğün münasebetiyle halkı yemeğe davet etmişti. Yemeği yedikten sonra bazıları peygamber evinde sohbete dalmışlar, Hz. Peygamber'i rahatsız etmişlerdi. Bu hadise üzerine inen ayette nerede nasıl davranılacağına dair ipuçları vardır. Taberi, *Taberi Tefsiri*, c.4, s.1836, dipnot

⁶⁰⁵ İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.4, s.437; Zehebi, c.4, s.179; İbnü'l Esir, c.2, s.177

⁶⁰⁶ DİA, c.30, s.481

⁶⁰⁷ Mektuplar hakkında geniş bilgi için bkz. Muhammed Hamidullah, *Hz. Peygamber'in Altı Orijinal Diplomatik Mektubu*, Beyan Yay, İstanbul 1998; Hamidullah, *İslam Peygamberi*, c.1, s.308–372

⁶⁰⁸ Hz. Peygamber'in tebliğ görevi ile ilgili ayetler için bkz. Özsoy, Güler, s.537

Siyer kaynaklarında belirtildiği üzere Hz. Peygamber akit, antlaşma ve benzeri bütün yazışmalarına besmele ile başlamıştır. Gâfikî, Ebu Ubeyd'den naklen Şa'bî'nin şöyle dediğini zikreder: " Hz. Peygamber ilk mektubunda " Senin adıyla Allah'ım" diye yazdı ve bu bir süre böyle devam etti. Sonra "...Onun (geminin) yüzüp gitmesi de durması da Allah'ın adıyladır. " (11/41) ayeti nazil oldu. Bunun üzerine Hz. Peygamber "Bismillah" diye yazdı. Bu da bir süre devam etti ve " De ki: (Rabbinizi) ister Allah diye çağırın, ister Rahman diye çağırın. Hangisiyle çağırırsanız çağırın, nihayet en güzel isimler O'nundur." (17/110) ayeti nazil oldu. Hz. Peygamber bu defa "Rahman olan Allah'ın adıyla" diye yazmaya başladı ve bu da bir süre devam etti. Sonra " Mektup, Süleyman'dan gelmiştir. O, 'Bismillâhırrahmânırrahîm' diye başlamakta ve içinde 'Bana karşı büyüklük taslamayın ve teslimiyet göstererek bana gelin' denilmektedir " (27/30-31) ayeti nazil oldu. Bundan sonra Hz. Peygamber de mektuplara giriş cümlesi olarak "Bismillâhırrahmânırrahîm" yani "Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla" diye yazmaya başlamıştır.⁶⁰⁹

Besmele ile başlanan bu mektupların sonuna " Allah'ın Resulü Muhammed " yazıldıktan sonra, gönderilen muhatabın vasfına uygun bir hitapta bulunularak mektuplar mühürlenmiştir.⁶¹⁰

Burada sadece ayetlerin iniş sürecine uygun olarak mektupların giriş cümlesinde yapılan değişikliklere değinmekle yetinmek durumundayız. Oysa bu mektuplar zaman, zemin, muhatap, içerik gibi birçok açıdan incelendiğinde İslam'ın dünya çapında ki büyük iddiasının önemli bir göstergesi olarak düşünülebilir.

3.22. MEKKE FETHİ ÖNCESİ HUDEYBİYE ANTLAŞMASI'NIN MÜŞRİKLER TARAFINDAN BOZULMASI⁶¹¹

Hudeybiye antlaşması, Mekke çevresinde yaşayan Beni Bekir ile Huzâalılar arasında cahiliye döneminden beri devam eden kan davasını bitirmişti. Beni Bekir Kureyş ile Huzâalılar'da Hz. Peygamber ile ittifak kurmuşlardı. Ancak Beni Bekir, Kureyşliler'den

⁶⁰⁹ Kettani, *Hz. Peygamber'in Yönetimi*, İz Yay, İstanbul 2003, c.1, s.292

⁶¹⁰ Kapar, s.139

⁶¹¹ Yüksel, s.294

destek olarak bir gece baskınıyla Huzâalılar'ın kabile reisleriyle bazı mensuplarını öldürdüler. Bunun haber alınması üzerine Hz. Peygamber Kureyşliler'e haber göndererek Beni Bekir ile ittifaktan vazgeçmelerini veya öldürülen Huzâalılar'ın diyetini ödemelerini istedi. Aksi takdirde antlaşmanın ihlal edilmesi sebebiyle kendilerine savaş açılacağı bildirildi. Kureyş bu isteği reddedip antlaşmayı yenilemek üzere Ebu Süfyan'ı Medine'ye gönderdiler.⁶¹² Ama iş işten geçmiş, antlaşma bozulmuş ve artık Mekke'nin fethi için sefer yolu gözükmüştü. Aşağıdaki ayette antlaşmayı bozan müşriklere verilen uyarı ile onlara verilen mühlet vardır:

“ Allah ve Resulünden, kendileriyle antlaşma yapmış olduğunuz müşriklere kesin bir uyarıdır:

Yeryüzünde dört ay daha dolaşın. Şunu bilin ki, siz Allah'ı âciz bırakacak değilsiniz; Allah ise, inkârcıları perişan edecektir. ” 9/1,2

3.23. BATNI İDAM SEFERİ

Kureyş müşriklerinin Hudeybiye antlaşmasını ihlal etmesi üzerine Hz. Peygamber Mekkelilerle savaşmaya karar verdi. Ancak Kâbe'nin yüceltilmesi ve kan dökülmemesini sağlamak için Mekke'yi savaşız teslim almak istiyordu. Bundan dolayı böyle bir sefer haberinin Mekkelilere ulaşmasını engellemek için bütün tedbirleri aldı. Bu tedbirlerden biri de, Ebu Katade b. Rebi'yi sekiz kişilik bir birlikle yaptığı Batn-ı İdam seferidir (Aralık 630).⁶¹³ Seriyenin buraya gönderilmesinin amacı insanların Hz. Peygamber'in bu tarafa yöneldiğini düşünmelerini sağlamak ve böylece Mekke'nin dikkatini çekmemektir.⁶¹⁴ Bu sefer sırasında Müslümanlar Amir ibn Azbat el-Eşca'ya rastladılar. Amir b. Azbat Müslümanlara İslam selamıyla selam verdi. Ancak Müslüman askerlerden Muhalleme ibn Cessame, kılıcıyla onu öldürdü. Amir, görünürde onun gönülden Müslüman olmadığını, sadece aldatmak için böyle selam verdiğini söyleyerek, saldırısının sebebinin sadece bu olduğunu söyledi.⁶¹⁵ Oysaki eski bir kavganın öcünü almak istemişti. Bu hadiseyi Hz. Peygamber öğrenince şu ayet nazil oldu.⁶¹⁶

⁶¹² İbn-i Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam*, c.4, s.50; İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.4, s.466; İbn Hazm, s.213; Zehebi, c.4, s.207; İbnü'l Esir, c.2, s.177; DİA, c.30, s.419

⁶¹³ Mahmudov, s.254

⁶¹⁴ Sami b. Abdullah el-Mağlus, s.353

⁶¹⁵ Hadiseyle ilgili, sadece isimlerin değiştiği başka bir rivayet için bkz. Mukatil, c.1, s.364

⁶¹⁶ Ateş, *Kuran'a Göre Hz. Muhammed'in Hayatı*, s.678

“ Ey iman edenler! Allah yolunda sefere çıktığınız zaman, gerekli araştırmayı yapın. Size selâm veren kimseye, dünya hayatının geçici menfaatine (ganimete) göz dikerek, “Sen mümin değilsin” demeyin. Allah katında pek çok ganimetler vardır. Daha önce siz de öyle idiniz de Allah size lütufta bulundu (Müslüman oldunuz). Onun için iyice araştırın. Çünkü Allah, yaptıklarınızdan hakkıyla haberdardır. ” 4/94

Bu yersiz hadise yüzünden çok üzülen Hz. peygamber “ Adamin karnını açıp baktınız mı? “ diyerek bu olayı yapanları sert bir şekilde uyarmıştır. Ayrıca Öldürülen kimsenin diyetini ve alınan malının ailesine geri verilmesini emir buyurmuştur.⁶¹⁷

3.24. MEKKE’NİN FETHİ

Daha önce belirttiğimiz gibi müşriklerin yürürlükteki Hudeybiye antlaşmasının maddelerini ihlal etmeleri üzerine, Hz. Peygamber Mekke üzerine yürümek için hazırlıklara başladı.

Mekke’ye, Kureyş müşriklerinin üzerine yürüme kararı veren Hz. Peygamber’in daveti üzerine Arap yarımadasında bulunan Müslüman kabileler Medine’de toplandılar. Hz. Peygamber H. 8. yılın Ramazan ayında (Aralık 629-Ocak 630) ensar ve muhacirlerin yanında Süleym, Gıfâr, Elsem, Mezeyne, Cüheyne, Temim, Kays, Esed, Leys ve Gatafân kabilelerinden oluşan ve o güne kadar misli görülmemiş yaklaşık 12.000 kişilik büyük bir ordunun başında, Mekke yakınlarındaki Merrüzzahran mevkiine geldi.⁶¹⁸

Hz. Peygamber burada, ordusundan her bölüğün kendi ateşini yakmasını emretti.⁶¹⁹ Hz. Peygamber, Kureyş liderlerinden Ebu Süfyan, Hâkim b. Hizam ve Büdeyl b. Verka’nın Müslümanların karargâhına gelerek islamiyet’i kabul etmeleri üzerine, Mekke halkından şehrin yukarı semtinde evi bulunan Ebu Süfyan’ın ve aşağı semtinde evi bulunan Hâkim b. Hizam’ın hanesine girene, Kâbe’ye sığınana ve kapısını üzerine kapatarak elindeki silahını bırakana, kısaca Müslümanlara karşı koymayanlara eman verdiğini söyledi ve bu şekilde davrananlarla savaşmayı ahabına yasakladı. Bunun üzerine Ebu Süfyan Hz. Peygamber’in bu emanını Mekke’ye giderek dile getirmiş, hemşerilerini İslamiyet’e

⁶¹⁷ Ateş, *Kuran’a Göre Hz. Muhammed’in Hayatı*, s.679

⁶¹⁸ Mahmudov, s.200

⁶¹⁹ Şibli, *Peygamberimizin Hayatı*, s.398

davet etmiş ve karşı koymanın hiçbir anlamı olmadığını belirtmiştir.⁶²⁰ Eman verilmesi, askere ateşler yakıtılmasının psikolojik etkisi, görüşmeler yapılması gibi kan dökülmesini önleyici birçok etken sayesinde Hz. Peygamber Mekke şehrine ciddi bir direniş⁶²¹ olmadan girmeyi başardı (20 Ramazan/11 Ocak 630).⁶²²

Hz. İbrahim'in inşa ettiği Kâbe'de Arapların 360 putu vardı. Hz. Peygamber her bir putu teker teker yere düşürdü ve şu ayeti okudu:⁶²³

“ De ki: Hak geldi, batıl yok oldu. Şüphesiz batıl, yok olmaya mahkûmdur. ” 17/81

Okuduğu rivayet edilen diğer bir ayet ise şuydu:⁶²⁴

“ De ki: Hak geldi. Artık batıl yeni bir şey ortaya çıkaramaz, eskiyi de geri getiremez. ” 34/49

Hz. Peygamber putlardan sonra Kâbe'nin duvarlarına çizilmiş olan resimleri de kazıtarak temizletti. Bütün bu gelişmeleri izleyen Mekkeliler, evlerinde bulunan put ve diğer tasvirleri pencerelerden sokaklara fırlatıp atmakta hiç tereddüt etmediler.⁶²⁵ Böylece sadece Kâbe değil Mekke'de putlardan temizlenmiş oldu.

Hz. Peygamber Kâbe'de iki rekât namaz kıldı. Bu sırada Mescid-i Haram'ı doldurmuş olan bütün Kureyş, kendilerine nasıl bir muamele edileceğini bekliyorlardı. Hz. Peygamber onlara hitap etti: “ Allah'tan başka ilah yoktur, yalnız O vardır. O'nun eşi ve benzeri yoktur. O vadine bağlı kalıp vadini yerine getirdi. Ve kuluna yardım etti. Aleyhimizde toplanan düşmanları hezimete uğrattı. İyi biliniz ki, bütün Cahiliye gelenekleri, bütün mal ve kan davaları bu gün şu iki ayağımın altındadır. Yalnız Kâbe hizmeti ve hacıları su dağıtma işi bunlardan başkadır. Ey Kureyş cemaati, Allah sizden

⁶²⁰ İbn-i Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam*, c.4, s.63; İbn Hazm, s.216; Zehebi, c.4, s.230; Mahmudov, s.201

⁶²¹ Mekke'nin fethi sırasında ciddi bir savaş olmamasına rağmen çok az bir grup Halid b. Velid'in askerlerine ok atarak saldırmışlar ve iki Müslüman'ın şehit olmasına sebep olmuşlardır. Bunun üzerine Halid'de ordusuyla onlara hücum etmek zorun da kalarak müşriklerden yaklaşık 13 kişi öldürülmüştür. İbn-i Hişam, *Siret-ü İbn-i Hişam (Özet)*, s.278

⁶²² DİA, c.30, s.480

⁶²³ İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.4, s.507; Şibli, *Peygamberimizin Hayatı*, s.400

⁶²⁴ İbn-i Kayyim, *Zadü'l-Mead*, c.3, s.1347; Sami b. Abdullah el-Mağlus, s.355

⁶²⁵ İbn-i Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam*, c.4, s.74; İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.4, s.507; İbn Hazm, s.221; Bodley, s.326

Cahiliye gururunu; babalarla, soylarla, büyüklenmeyi yasaklamıştır. Bütün insanlar Âdem'den, Âdem'de topraktandır! “ Ardından da şu ayeti okudu:⁶²⁶

“ Ey insanlar! Şüphe yok ki, biz sizi bir erkek ve bir dişiden yarattık ve birbirinizi tanımanız için sizi boylara ve kabilelere ayırdık. Allah katında en değerli olanınız, O'na karşı gelmekten en çok sakınanınızdır. Şüphesiz Allah hakkıyla bilendir, hakkıyla haberdar olandır. ” 49/13

Ardından şöyle seslendi: “ Ey Kureyş halkı! Size şimdi ne yapacağımı düşünüyorsunuz? Onlar da: “Hayır umuyoruz. Sen kerim bir kardeş, âlicenap bir kardeş oğlusun” diye cevap verdiler. Bunun üzerine Hz. Peygamber: Ben de size Yusuf'un kardeşlerine söylediği gibi: “Bu gün size geçmişten dolayı azarlama yok”⁶²⁷ diyorum.⁶²⁸ Haydi, hepiniz serbestsiniz “ buyurdu.

Hz. Peygamber yaklaşık 15⁶²⁹ gün kadar Mekke'de kalarak, şehrin idari işlerini düzene koydu. Ardından, Arabistan'ın çeşitli bölgelerine İslam davetini ulaştırmak ve o bölgelerin de putlardan temizlenmesi için seriyyeler gönderdi.⁶³⁰ Mekke'nin fethiyle ilgili diğer ayetleri ise şu başlıklar halinde zikredebiliriz.

3.24.1. Mekke'nin Fethi Müjdesi ⁶³¹

Kuran-ı Kerim, bu büyük fethin Hz. Peygamber tarafından gerçekleştirileceği müjdesini şu ayetlerinde işaret etmektedir:

“ Kuran'ı sana farz kılan Allah, şüphesiz seni dönülecek bir yere döndürecektir.⁶³² De ki: Rabbim hidayetle geleni ve apaçık bir sapıklık içinde olanı daha iyi bilir. ” 28/85

⁶²⁶ İbn-i Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam*, c.4, s.73; Şulul, s.353

⁶²⁷ Ayetin tamamı şöyledir: “ Yusuf dedi ki: Bugün size kınama yok. Allah sizi bağışlasın. O, merhametlilerin en merhametlisidir. “ (12/92)

⁶²⁸ Belazuri, s.60

⁶²⁹ Fetih sonrasında Hz. Peygamber'in Mekke'de kalış süresi hakkında farklı rivayetler vardır. Bu rivayetlerin en azı 15 gün en çoğu ise 19 gündür. Şulul, s.354

⁶³⁰ Sami b. Abdullah el-Mağlus, s.356

⁶³¹ Yüksel, s.294

⁶³² Bu ayetin, hicret esnasında Mekke ile Medine arasında Cuhfe denilen yerde indiği rivayet edilmiştir. Ayetin ifadesinden de anlaşıldığı gibi müşrikler tarafından zulme maruz kaldığı için Mekke'den hicret eden Hz. Peygamber'in bir gün zaferle tekrar oraya döneceğine işaret vardır. Karaman, *Kuran Yolu*, c.4. s.249

“ Allah’ın yardımı ve fetih (Mekke fethi) geldiğinde ve insanların bölük bölük Allah’ın dinine girdiğini gördüğünde, Rabbine hamd ederek tespihte bulun ve O’ndan bağışlama dile. Çünkü O, tövbeleri çok kabul edendir. ” 110/1–3

“ Seveceğiniz başka bir kazanç daha var: Allah’tan bir yardım ve yakın bir fetih (Mekke’nin fethi). (Ey Muhammed!) Müminleri müjdele! “ 61/13

3.24.2. Düşmana Haber Sızdırma Olayı Ve Mekkelilere Gizli Dostluk Besleyenler

Hız. Peygamber Mekke’nin fethine hazırlanırken aynı zamanda düşmanın bu seferin nereye olduğunu sezdirmemeye çalışıyordu. Bu seferi yalnız bazı sahabeler biliyordu. Bunlar arasında olan Hâtıb b. Belte’a da vardı. Hâtıb; Mekkelilere, Hız. Peygamber’in, Mekke’ye saldırmak için hazırlanmakta olduğunu bildiren bir mektup yazdı ve bunu Mekke’ye giden bir kadınla gönderdi.⁶³³ Bu olaylar gerçekleşirken Hız. Peygamber de Hız. Ali, Zübeyr ve Mikdat’ı göndererek bu kadının yakalanmasını ve bu sayede mektubun ele geçirilmesini sağladı. Mektubun ele geçmesinden sonra Hâtıb’a bunu niye yaptın diye sorulduğunda Hâtıb yaptıklarına gerekçe olarak şunları söylemiştir: “ Ey Allah’ın Elçisi, benim hakkımda acele karar verme, ben Kureyşe yamanmış bir adamım, Kureyşten değilim. Senin yanında bulunan Muhacirlerin, Mekke’de akrabası var. Onlar yakınları vasıtasıyla Mekke’deki ailelerini ve mallarını koruyorlar. Benim Kureyş ile bir soy bağı bulunmadığı için bende bu yüzden yakınlarımı koruyacak bir el (dost) edinmek istedim. Bunu küfürden veya dinimden dönmekten dolayı yapmadım “ demiştir.⁶³⁴ Bunun üzerine, Hâtıb Bedir muharebesine iştirak etmesi ve daha önce yaptığı hizmetler göz önüne alınarak af edilmiştir.⁶³⁵ Aşağıdaki ayetler bu başarısız girişim üzerine nazil olmuştur:⁶³⁶

“ Ey İman edenler! Benim de düşmanım, sizin de düşmanınız olanları dost edinmeyin. Siz onlara sevgi gösteriyorsunuz. Hâlbuki onlar size gelen hakkı inkâr ettiler. Rabbiniz

⁶³³ Hâtıb’ın bu mektubu, Bedir’den iki yıl sonra Mekke’ye asker gönderilmesini haber vermek veya Hudeybiye antlaşmasına yol açan umre seferini haber vermek için yazdığına dair rivayetler de vardır. Ancak rivayetlerin geneli ve devam eden ayetlerin uyumu açısından düşünüldüğünde Mekke’nin fethi öncesi daha uygun düşmektedir. Ateş, *Kuran’a Göre Hız. Muhammed’in Hayatı*, s.689

⁶³⁴ İbn-i Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam*, c.4, s.54; İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.4, s.478; İbn Hazm, s.214; Ateş, *Kuran’a Göre Hız. Muhammed’in Hayatı*, s.687; Şevki Ebu Halil, *Kuran Atlası*, s.257

⁶³⁵ İbn-i Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam*, c.4, s.55; İbn Hazm, s.214; Muhammed Hamidullah, *İslam’da Devlet İdaresi*, Ahmed Said Matbaası, İstanbul 1963, s.189

⁶³⁶ İbn-i Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam*, c.4, s.56; İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.4, s.478; Zehebi, c.4, s.211; Şulul, s.352

olan Allah'a inandınız diye Resulü ve sizi yurdunuzdan çıkarıyorlar. Eğer rızamı kazanmak üzere benim yolumda cihad etmek için çıktıysanız (böyle yapmayın). Onlara gizlice sevgi besliyorsunuz. Oysa ben sizin gizlediğinizi de, açığa vurduğunuzu da bilirim. Sizden kim bunu yaparsa, mutlaka doğru yoldan sapmıştır.

Şayet onlar sizi ele geçirirlerse, size düşman olurlar, size ellerini ve dillerini kötülükle uzatırlar ve inkâr etmenizi arzu ederler.

Yakınlarınız ve çocuklarınız size asla fayda vermeyecektir. Kıyamet günü Allah aranızı ayıracaktır. Allah, yaptıklarınızı hakkıyla görendir.

İbrahim'de ve onunla birlikte bulunanlarda sizin için güzel bir örnek vardır. Hani onlar kavimlerine, "Biz sizden ve Allah'ı bırakıp yaptıklarınızdan uzağız. Sizi tanımıyoruz. Siz bir tek Allah'a inanıncaya kadar, sizinle bizim aramızda sürekli bir düşmanlık ve nefret belirmiştir" demişlerdi. Yalnız İbrahim'in, babasına, "Senin için mutlaka bağışlama dileyeceğim. Fakat Allah'tan sana gelecek herhangi bir şeyi önlemeye gücüm yetmez" sözü başka. Onlar şöyle dediler: "Ey Rabbimiz! Ancak sana dayandık, içtenlikle yalnız sana yöneldik. Dönüş de ancak sanadır."

"Ey Rabbimiz! Bizi, inkâr edenlerin zulmüne uğratma. Bizi bağışla. Ey Rabbimiz! Şüphesiz sen mutlak güç sahibisin, hüküm ve hikmet sahibisin."

Andolsun, onlarda (İbrahim ve beraberindekilerde) sizin için, Allah'ı ve ahiret gününü arzu edenler için güzel bir örnek vardır. Kim yüz çevirirse bilsin ki, Allah her bakımdan sınırsız zengindir, övülmeye lâyıktır.

Ola ki Allah sizinle, içlerinden düşman olduğunuz kimseler arasına bir sevgi (ve yakınlık) koyar. Allah, hakkıyla gücü yetendir. Allah çok bağışlayandır, çok merhametlidir.

Allah, sizi, din konusunda sizinle savaşmamış, sizi yurtlarınızdan da çıkarmamış kimselere iyilik etmekten, onlara âdil davranmaktan men etmez. Şüphesiz Allah, âdil davrananları sever.

Allah, sizi ancak, sizinle din konusunda savaşan, sizi yurtlarınızdan çıkaran ve çıkarılmanız için destek verenleri dost edinmekten men eder. Kim onları dost edinirse, işte onlar zalimlerin ta kendileridir. " 60/1-9

Ayetler özelde Hatıb b. Belte'a'yı işaret etse de, ayetlerdeki atıf bir kişiye değil, çokluğa hitap etmektedir. Bundan dolayı, Mekkelilerle gizli dostluklarını sürdürmek isteyen, Hâtıb'dan başka kimselerinde bulunduğu ihtimal dâhilindedir. Allah düşmanlarının dost

tutulmaması hakkındaki sert üslup çeşitli surelerde baba, oğul, kardeş ve akraba dahi olsalar kâfirlere sevgi beslemenin yasaklanması; müminler arasında hala Mekke'deki müşrik akrabasını düşünen ve onlara sevgi besleyen insanlar bulunduğunu gösterir.⁶³⁷

Örneğin: “ Ey iman edenler! Eğer küfrü imana tercih ederlerse, babalarınızı ve kardeşlerinizi bile dost edinmeyin. İcinizden kim onları dost edinirse, işte onlar, zalimlerin ta kendileridir.

De ki: Eğer babalarınız, oğullarınız, kardeşleriniz, eşleriniz, aşiretiniz, kazandığınız mallar, kesada uğramasından korktuğunuz bir ticaret ve beğendiğiniz meskenler size Allah'tan, peygamberinden ve O'nun yolunda cihattan daha sevgili ise, artık Allah'ın emri gelinceye kadar bekleyin! Allah, fasık topluluğu doğru yola erdirmez. ” 9/23–24

Kanaatimizce bu ayetlere bakarak, hâla o dönemde müminler arasında bazılarının, Mekke'deki akrabalarından ayrılmalarına ve kabileleri olan Kureyş ile aralarına düşmanlık girmesinden dolayı üzüldüklerini söyleyebiliriz.⁶³⁸

3.24.3. Mekke'nin Fethi Günü, Peygamberimize Kadınların Biati⁶³⁹

“ Ey Peygamber! Mümin kadınlar, Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmamak, hırsızlık yapmamak, zina etmemek, çocuklarını öldürmemek, elleriyle ayakları arasında bir iftira uydurup getirmemek, hiçbir iyi işte sana karşı gelmemek konusunda sana biat etmek üzere geldikleri zaman, biatlerini kabul et ve onlar için Allah'tan bağışlama dile. Şüphesiz Allah, çok bağışlayandır, çok merhamet edendir. ” 60/12

Yukarıdaki ayetin, Mekke'nin fethi günü Hz. Peygamber'in Safa tepesinde insanlardan, bu ayette belirtildiği şekilde biat aldığı sıralarda inmiş olduğu rivayet edilmiştir.⁶⁴⁰ İmam Şibli biatleşmenin şöyle olduğunu kaydeder: Hz. Peygamber Safa tepesinde yüksekçe bir yere oturdu ve Müslümanlığı kabul edenler biat etti, erkeklerden sonra kadınlar geldi ve Hz. Peygamber'e biat ettiler. Kadınlar, Hz. Peygamber'in parmaklarını batıracağı su çanağına parmaklarını batırmışlar ve ahlak ve dinin emirleri dairesinde

⁶³⁷ Ateş, *Kuran'a Göre Hz. Muhammed'in Hayatı*, s.688

⁶³⁸ Ateş, *Kuran'a Göre Hz. Muhammed'in Hayatı*, s.688

⁶³⁹ Yüksel, s.207

⁶⁴⁰ Mukatil, c.4, s.209; Karaman, *Kuran Yolu*, c.5, s.324; Çetiner c.2, s.875

hareket edeceklerine biat etmişlerdi.⁶⁴¹ Sonuç olarak fetih günü Hz. Peygamber ayette işaret edildiği şekilde kadınlara seslenerek: “ Siz kadınlarla Allah’a hiçbir şeyi ortak koşmamak üzere biatleşiyorum “ buyurmuştur.⁶⁴²

3.24.4. Fetih İçin Allah’ın Yardımı Gelince İnsanlar Grup Grup Allah’ın Dinine Gelir⁶⁴³

Aşağıdaki ayet açıkça, Mekke’nin fethinden sonra insanların din bildikleri geleneklerini bırakıp kitleler halinde İslam’a gireceklerine (girdiklerine) işaret eder:

“ Allah’ın yardımı ve fetih (Mekke fethi) geldiğinde ve insanların bölük bölük Allah’ın dinine girdiğini gördüğünde, Rabbine hamd ederek tespihte bulun ve O’ndan bağışlama dile. Çünkü O, tövbeleri çok kabul edendir. ” 110/1–3⁶⁴⁴

3.25. HUNEYN SAVAŞI

3.25.1. Huneyn Savaşında Müminlerin Yersiz Gururları Yüzünden Zarar Görmeleri⁶⁴⁵

Hz. Peygamber’in Mekke’yi fethetmesi üzerine, Taif çevresinde oturan Hevazin kabilesi Sakif kabilesiyle birleşerek Müslümanlara karşı savaşa hazırlandı.⁶⁴⁶ Zaten Hevazin kabilesi Mekke fethinden önce de, kabileleri Müslümanlar üzerine bir sefer için tahrik ediyordu. Bir kısım kabileleri de ittifaklarına alıp büyük bir kuvvet meydana getirdiler. Muharipleri cesaretlendirmek için kadınlarını, çocuklarını ve hatta sürülerini de beraberlerinde savaş meydanına getirmişlerdi. Hz. Peygamber bu hareketi haber alınca yaklaşık 12.000 kişilik bir orduyla yola çıktı. Huneyn havalisinde düşmanla karşılaştı.⁶⁴⁷ Huneyn’e gelindiğinde düşman askerlerinin, müminlere göre sayıca az oldukları görüldü. Bazı sahabeler kendi aralarında çok olmalarına güvenerek “ Biz bu gün azlık

⁶⁴¹ İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.4, s.535; Şibli, *Peygamberimizin Hayatı*, s.404

⁶⁴² Mukatil, c.4, s.209

⁶⁴³ Yüksel, s.294

⁶⁴⁴ Bu sure aynı zamanda Hz. Peygamber’in ölümünün yaklaştığının alameti olarak görülmüştür. Mukatil, c.4, s.468

⁶⁴⁵ Yüksel, s.294

⁶⁴⁶ İbn-i Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam*, c.4, s.108; İbn-i Kayyim, *Zadul’l-Mead*, c.3, s.1396; İbn Hazm, s.223; Sarıçam, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesaj*, s.214

⁶⁴⁷ İbn-i Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam*, c.4, s.112; Nuri Ünlü, *İslam Tarihi*, Marmara Üniversitesi İlahiyat Vakfı Yay, İstanbul 1992, c.1, s.62

sebebiyle yenilmeyiz “ dediler.⁶⁴⁸ Ancak bu sözler Allah’ın muradına uygun değildi ki, ayetlerde buna işaret vardır.⁶⁴⁹

“ Andolsun, Allah birçok yerde ve Huneyn savaşı gününde size yardım etmiştir. Hani, çokluğunuz size kendinizi beğendirmiş, fakat (bu çokluk) size hiçbir yarar sağlamamış, yeryüzü bütün genişliğine rağmen size dar gelmişti. Nihayet (bozularak) gerisingeriye dönüp kaçmıştınız.

Sonra Allah, Resulü ile müminler üzerine kendi katından güven duygusu ve huzur indirdi. Bir de sizin göremediğiniz ordular indirdi ve inkâr edenlere azap verdi. İşte bu, inkârcıların cezasıdır.

Sonra Allah, bunun ardından yine dilediği kimsenin tövbesini kabul eder. Allah, çok bağışlayandır, çok merhamet edendir. ” 9/25–27

Ayetlerinde işaret ettiği gibi, Müslümanlar, zaferden pek emin oldukları halde savaşın başında bozguna uğradılar. Bu bozgun sırasında Hz. Peygamber ahabına dönerek: “ Ey Ensar! “ diye seslendi. Onlar hemen buradayız cevabını verdiler. Sonra Hz. Peygamber üzerine bindiği hayvandan inerek peygamberliğin bütün büyüklüğünü gösteren şu sözleri söyledi: “ Ben Allah’ın kulu ve Peygamberiyim “⁶⁵⁰ ya da diğer rivayete göre “ Peygamber benim, bunda yalan yok! Abdülmuttalip neslindenim ” dedikten sonra yanına gür sesli Abbas’ı çağırdı. Ensar ve Muhacirleri yeniden toparlanmaları için Abbas’ın onlara seslenmesini istedi. Bu sayede dağılan Müslümanlar yeniden toplandılar.⁶⁵¹ Toplanan Müslümanların yeniden hamleleri karşısında düşman bozguna uğrayarak kaçtı. Kaçan müşriklerden bir kısmı Taif’e, bir kısmı da Evtâs’a geldiler. Bazısı da Nahle’ye doğru kaçtı. Evtas’a kaçan müşrikler kısa sürede yenilgiye uğratıldı.⁶⁵² (11 Şevval/1 Şubat 630)⁶⁵³

⁶⁴⁸ Zehebi, c.4, s.265; Ataullah b. Fazlullah, *Ravzatu’l-Ahbâb (Sevgilinin Bahçesi)*, Gelenek Yay, İstanbul 2005, s.264

⁶⁴⁹ İbn-i Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam*, c.4, s.137; Ataullah b. Fazlullah, s.264

⁶⁵⁰ İbn-i Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam*, c.4, s.116

⁶⁵¹ İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.4, s.551; İbn-i Kayyim, *Zadul’l-Mead*, c.3, s.1401; Şibli, *Peygamberimizin Hayatı*, s.416

⁶⁵² İbn-i Hişam, *Siret-ü İbn-i Hişam (Özet)*, s.286

⁶⁵³ DİA, c.30, s.481

3.25.2. Huneyn Savaşında Allah'ın Müminlere Yardımı⁶⁵⁴

Huneyn savaşının ilk anlarında bozguna uğrayan Müslümanlar Hz. Peygamber'in Allah'a olan tam tevekkül ve itimadı sayesinde yeniden toplanmışlardı. Bu toplanmanın sonucu hücum ve zaferdi. Kuran-ı Kerim, Müslümanların bu bozgunu atlatmalarını sağlayan Allah'ın yardımını şöyle belirtir:⁶⁵⁵

“ Sonra Allah, Resulü ile müminler üzerine kendi katından güven duygusu ve huzur indirdi. Bir de sizin göremediğiniz ordular indirdi⁶⁵⁶ ve inkâr edenlere azap verdi. İşte bu, inkârcıların cezasıdır.

Sonra Allah, bunun ardından yine dilediği kimsenin tövbesini kabul eder. Allah, çok bağışlayandır, çok merhamet edendir. ” 9/26–27

Zaferle sonuçlanan bu savaşta, şimdiye kadar hiçbir harpte elde edilmemiş ganimetler (22.000 deve, 40.000 koyun, 4.000 okka gümüş, 6.000 esir) ele geçirilmiştir.⁶⁵⁷

3.25.3. Taif Kuşatması ve Müellefe-i Kulûb

Huneyn'de yenilgiye uğrayan Sakif'in geri kalan kuvveti Taif'e gelip şehre sığındılar. Hz. Peygamber, Huneyn'de işini bitirince Taif üzerine yürüdü. Taif kalesinin yanına oklardan yaklaşılamıyordu. Bu yüzden Taif şehri 20 günden fazla kuşatıldı.⁶⁵⁸ (Şevval/Şubat 630)⁶⁵⁹ Müslümanlar ilk defa olarak, bu kuşatma esnasında mancınık ile kaleleri yıkmaya yarayan debbâbeleri⁶⁶⁰ kullandıysa da, Taif şehri çok müstahkem olduğu için bir sonuç alınmadı. Hz. Peygamber: “ Allah'ım, Sakif 'e hidayet ver ve

⁶⁵⁴ Yüksel, s.294

⁶⁵⁵ Ataulah b. Fazlullah, s.266

⁶⁵⁶ İbn-i Hişam eserinde Cübeyr b. Mutim'den gelen şöyle bir rivayeti kaydeder: ” Kavmim hezimetinden önce insanlar savaşırken siyah kilim giysiler misali bir şeyler gördüm ki gökten geldiler ve bizimle kavmin arasına düştüler. Baktım ki onlar siyah karıncalardır. Dağınık vaziyette vadiyi doldurmuşlardır. Onların melekler olduğundan şüphe etmedim. Sonra çok geçmeden Hevazin hezimete uğradı. “ İbn-i Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam*, c.4, s.123

⁶⁵⁷ Kesikoğlu, *Siyer'i Nebi*, s.129

⁶⁵⁸ İbn-i Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam*, c.4, s.172; İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.4, s.13; İbn-i Kayyim, *Zadul'l-Mead*, c.3, s.1421; İbn Hazm, s.228; DİA, c.30, s.481

⁶⁵⁹ DİA, c.30, s.481

⁶⁶⁰ Kalın ve sıkı ağaçtan, bir kale şeklinde yapılmış, tekerlekler üzerinde hareket ettirilen bir savaş aracıydı. Bu araç sayesinde savaşçıların en az kayıpla surlara yaklaşması sağlanırdı. Böylece üzerine çıkan savaşçılar surlardan atlayarak kaleye girerlerdi. Corci Zeydan, *İslam Medeniyeti Tarihi*, Üç Dal Neşriyat, İstanbul 1976, c.1, s.257

(hidayete ermiş olarak) onları bize getir ” diye dua ettikten sonra kuşatmayı kaldırdı.⁶⁶¹

3.25.4. Ganimetlerin Paylaşımı

Bu seferler sonucunda oldukça fazla ganimet ve esir elde edilmişti. Hz. Peygamber ganimeti beş kısma ayırdı. Bunun dört kısmı askerlere paylaştırıldı. (Zilkade / Şubat 630)⁶⁶² Kalan bir kısım da fakirlere ve muhtaçlara verilmek üzere Beytülmal’e ayrıldı.

Mekke büyüklerinden birçoğu İslamiyet’i benimsemekle beraber hala tereddüt duyuyorlardı. Kuran-ı Kerim bunlara “ Müellefe-i Kulûb” adını vermişti. Hz. Peygamber bunları da savaş ganimetlerinden pay alanlar arasında sayarak onlara da ganimetlerden pay verdi. Bazısına da kalplerini ısındırmak amacıyla biraz fazla pay vererek, hem onları hem de kavimlerinin gönlünü kazanmak istedi.⁶⁶³ Konuyla ilgili ayet şöyledir:

“ Sadakalar (zekâtlar), Allah’tan bir farz olarak ancak fakirler, düşkünler, zekât toplayan memurlar, kalpleri İslâm’a ısındırılacak olanlarla (özgürlüğüne kavuşturulacak) köleler, borçlular, Allah yolunda cihad edenler ve yolda kalmış yolcular içindir. Allah, hakkıyla bilendir, hüküm ve hikmet sahibidir. ” 9/60

Ama ne acıdır ki, bu paylaşım yüzünden ensar arasında dedikodular başladı ve şöyle dediler: “ Allah Resulünü affetsin... Büyük payları Kureyş’e veriyor. Hâlbuki bizim kılıçlarımızdan hala onların kanı damlıyor. “ Bu sözleri duyan Hz. Peygamber ensarı topladılar ve şöyle buyurdular: “ Böyle diyormuşsunuz! Siz razı değimlisiniz ki, Kureyşliler evlerine malına dönsün ve siz Allahın Resulüyle dönesiniz. ”⁶⁶⁴ Ensar bu büyük söz üzerine hem başını eğdi hem de müjdeyi aldı. Allah’ın Resulüyle geri dönmek hiç şüphesiz bütün ganimetlerden daha kıymetliydi. Bu sözün kavlince Hz. Peygamber umresini yaptıktan (19 Zilkade/10 Mart 630)⁶⁶⁵ sonra ensar ile birlikte

⁶⁶¹ İbn-i Hişam, *Siret-ü İbn-i Hişam (Özet)*, s.287; İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.5, s.18; İbn-i Kayyim, *Zadul’l-Mead*, c.3, s.1423

⁶⁶² DİA, c.30, s.481

⁶⁶³ İbn-i Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam*, c.4, s.186; Şibli, *Peygamberimizin Hayatı*, s.42

⁶⁶⁴ İbn-i Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam*, c.4, s.194; Necip Fazıl Kısakürek, *O ki O Yüzden Varız*, Türk Neşriyat Yurdu, İstanbul 1961, s.322

⁶⁶⁵ DİA, c.30, s.481

Medine'ye geri döndü.⁶⁶⁶ Hz. Peygamber Medine'ye döner dönmez, komşu ülkelere birçok elçiler göndererek, onları İslam'a davet etti. Elçi gönderdiği ülkelerin başında Bahreyn, Umman, Gassan ve Beni Cüzam gelmektedir.⁶⁶⁷

3.26. AİLEVİ BİR HADİSE TAHRİM, İLÂ, TAHYİR ⁶⁶⁸

3.26.1. Tahrir

Tahrir sözlükte “ haram kılmak, yasaklamak, men etmek “ anlamına gelir.⁶⁶⁹ Hz. Peygamber'in hayatında gerçekleşen bu olayla ilgili çeşitli rivayetler vardır. Bu rivayetlerin ortak yönü ailevi huzursuzluktur. Hz. Peygamber'in hanımlarının önceki yıllara göre daha rahat bir yaşam talepleri bu konuda önemli rol oynar. Yine hanımlar arasındaki kıskançlık ve Hz. Peygamber'in eşlerinden birine verdiği sırrı diğer bir eş intikal ettirmesi de bu huzursuzluğu desteklemektedir.⁶⁷⁰ Hz. Peygamber bu huzursuzlukların artması ve gelişen hadiseler üzerine kimilerine göre Hz. Zeyneb'in ikram ettiği bala, kimilerine göre ise eşlerinden birine (Mariye ya da bütün hanımlarına) yaklaşmayacağına yemin etmişti.⁶⁷¹ Tarih kitaplarında ayrıntılı ve bazen haddi aşan rivayetlere girmeden Hz. Peygamber'in helal bir şeyi kendine haram etmesiyle ilgili ayetleri vermekle yetiniyoruz:

“ Ey peygamber! Eşlerinin rızasını arayarak, Allah'ın sana helâl kıldığı şeyi niçin sen kendine haram ediyorsun? Allah çok bağışlayandır, çok merhamet edendir.

Allah (gerektiğinde) yeminlerinizi bozmayı (ve kefareti ödemeyi) size meşru kılmıştır.

Allah, sizin yardımcınızdır. O, hakkıyla bilendir, hüküm ve hikmet sahibidir.

Hani peygamber eşlerinden birine, gizli bir söz söylemişti. Fakat eşi o sözü (başkasına) haber verip Allah da bunu peygambere bildirince,⁶⁷² peygamber bunun bir kısmını bildirmiş, bir kısmından da vazgeçmişti. Peygamber, bunu ona (sırrı açıklayan eşine)

⁶⁶⁶ İbn-i Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam*, c.4, s.195; Zehebi, c.4, s.312; Çakan, Solmaz, s.519

⁶⁶⁷ Hayati Ülkü, *Başlangıçtan Günümüze İslam Tarihi*, Akit Gazetesi Yay, c.1, s.299

⁶⁶⁸ Hz. Peygamber'in eşlerinden uzaklaşması ve boşanma konusunda tercihlerini yapmak üzere eşlerini serbest bırakması hadisesini, bazı muhaddisler hicretin beşinci yılında olduğunu kaydederler. Hâlbuki Hz. Amr, bu hadiseyi haber verdiği zaman, Gassanilerin Medine'ye saldırması tasvirinden bahsetmiştir ki bu tasvir hicretin dokuzuncu senesine aittir. Yine Hafız İbn Hacer ile Muhaddis Dimiyati, bu hadisenin hicretin 9. yılında olduğu konusunda hemfikirdirler. İman Şibli, *Peygamberimizin Hayatı*, s.422

⁶⁶⁹ Komisyon, *Dini Kavramlar Sözlüğü*, DİBY, Ankara 2006, s.629

⁶⁷⁰ Algül, *Âlemlere Rahmet Hz. Muhammed*, s.156

⁶⁷¹ Mukatil, c.4, s.243; Taberi, *Taberi Tefsiri*, c.6, s.2562; Derveze, *Kuran'a Göre Hz. Muhammed'in Hayatı*, c.2, s.100

⁶⁷² Bu ayet, Hz. Peygamber'in Kuran dışında da vahiy aldığı bir delili olarak kabul edilmektedir. Mevdudi, c.6, s.391

haber verince o, “Bunu sana kim bildirdi?” dedi. Peygamber, “Bunu bana, hakkıyla bilen ve hakkıyla haberdar olan Allah haber verdi” dedi.

(Ey peygamber’in eşleri!) Eğer siz ikiniz Allah’a tövbe ederseniz, ne iyi. Çünkü kalpleriniz kaydı. Eğer Peygamber’e karşı birbirinize arka çıkarsanız bilin ki Allah onun yardımcısıdır, Cebrail de, salih müminler de. Bunlardan sonra melekler de ona arka çıkarlar.

Eğer o sizi boşarsa, Rabbi ona, sizden daha hayırlı, Müslüman, inanan, sebatla itaat eden, tövbe eden, ibadet eden, oruç tutan, dul ve bakire eşler verebilir. ” 66/1–5

Ayetlerinde desteklediği gibi Hz. Peygamber, isteklerden ve gelişen huzursuzluklardan rahatsız olarak eşlerinden bir ay kadar ayrı yaşamaya karar vermiştir. İslam tarihinde bu hadiseye “ ilâ ⁶⁷³ ismi verilir.

3.26.2. İlâ

Hz. Peygamber, hanımlarıyla arasında meydana gelen bazı huzursuzluklar sonucunda kadınlarına bir ay yaklaşmamak üzere yemin etmişti. Yukarıda belirttiğimiz gibi, İlâ kararı rivayetlerde farklı farklı sebeplere dayandırılır. Ancak bütün rivayetler ailevi huzursuzlukta birleşir.⁶⁷⁴ Bir ay kadar eşlerinden ayrı kalmaya karar veren Hz. Peygamber bir hücreye çekilerek orada kalmaya başladı. (Recep / Ekim 630)⁶⁷⁵ Bu ailevi olayın Medine’de duyulması üzerine, Hz. Peygamber’i üzenler içinde kendi kızı (Hafsa) da olan Hz. Ömer, Hz. Peygamber’i hücrelerinde ziyaret etti.⁶⁷⁶ Huzura kabul edildiğinde Hz. Peygamber’i hurma liflerinden örülmüş bir hasır üzerinde ve bedeninde hasırın izleri çıkmış halde gördü. Gördüğü bu hâl üzere Hz. Ömer ağlamaya başladı. Hz. Peygamber ona ayetle cevap verdi:

“ Bu dünya hayatı ancak bir eğlence ve oyundan ibarettir. Ahiret yurduna gelince, işte gerçek hayat odur. Keşke bilselerdi! “ 29/64

⁶⁷³ Bir fıkıh kavramı olarak “ ilâ “, erkeğin hanımına dört ay veya daha fazla yaklaşmayacağına dair yemin etmesi ya da bunu, eşime yaklaşırsam hacedeyim, kölem azad olsun gibi bir ibadet veya yükümlülüğe bağlamasıdır. İlgili ayet şöyledir: “ Eşlerine yaklaşmamağa yemin edenler için dört ay bekleme süresi vardır. Eğer (bu süre içinde) dönerlerse, şüphesiz Allah çok bağışlayandır, çok merhamet edendir. Eğer (yemin edenler yeminlerinden dönmeyip kadınlarını) boşamaya karar verirlerse (ayrılırlar). Biliniz ki, Allah hakkıyla iştir, hakkıyla bilendir. ” (2/226) *Dini Kavramlar Sözlüğü*, s.308

⁶⁷⁴ Canan, *Hadis Ansiklopedisi (Kütüb-i Sitte)*, c.1, s.271; c.17, s.234

⁶⁷⁵ DİA, c.30, s.481

⁶⁷⁶ Şibli, *Peygamberimizin Hayatı*, s.421

Hız. Ömer, yaptığı görüşme neticesinde Hız. Peygamber'in, hanımlarını boşamadığını, sadece bir ay süreyle onlara yaklaşmamaya yemin ettiğini öğrendi. İzin isteyip huzurdan ayrılan Hız. Ömer mescitte ve civarında üzüntü içinde bekleyen sahabelere Hız. Peygamber'in eşlerini boşamadığı müjdesini verdi.⁶⁷⁷ Hız. Peygamber ilâ süresi olan bir ay dolduktan sonra eşlerinin yanına gitti. Bu sırada peygamber eşlerini dünya veya ahireti tercih etmeleri konusunda serbest bırakan tahyir ayetleri nazil oldu.⁶⁷⁸

3.26.3. Tahyir

Hız. Peygamber'in hanımlarının, Hız. Peygamber'in evinde kalmak veya nikâhlarını alıp ayrılmak konusunda muhayyer bırakılmalarına tahyir denir.⁶⁷⁹ Yukarıda bahsettiğimiz hadiseler neticesinde Hız. Peygamber, inen “ Tahyir ayetleri “ ölçüsünde eşlerine birer birer dünya zevkini sürmek isteyenlerin ayrılacaklarını ifade etti. İlgili ayetler şöyledir:

“ Ey Peygamber! Hanımlarına de ki: Eğer dünya hayatını ve onun süsünü istiyorsanız, gelin size mut'a vereyim ve sizi güzelce bırakayım.

Eğer Allah'ı, Resulünü ve ahiret yurdunu istiyorsanız, bilin ki Allah içinizden iyilik yapanlara büyük bir mükâfat hazırlamıştır.

Ey Peygamber'in hanımları! İçinizden kim apaçık bir çirkinlik yaparsa, onun cezası iki kat verilir. Bu, Allah'a göre kolaydır.

İçinizden kim Allah'a ve Resulüne itaat eder ve salih bir amel işlerse, ona mükâfatını iki kat veririz. Biz, ona bereketli bir rızık hazırlamışızdır.

Ey Peygamber'in hanımları! Siz, kadınlardan herhangi biri gibi değilsiniz. Eğer Allah'a karşı gelmekten sakınıyorsanız (erkeklerle konuşurken) sözü yumuşak bir eda ile söylemeyin ki kalbinde hastalık (kötü niyet) olan kimse ümide kapılmasın. Güzel (ve doğru) söz söyleyin.

Evlerinizde oturun. Önceki cahiliye dönemi kadınlarının açılıp saçıldığı gibi siz de açılıp saçılmayın. Namazı kılın, zekâtı verin. Allah'a ve Resulüne itaat edin. Ey Peygamberin ev halkı! Allah, sizden ancak günah kirini gidermek ve sizi tertemiz yapmak istiyor.

⁶⁷⁷ Algül, *Âlemlere Rahmet Hz. Muhammed*, s.157

⁶⁷⁸ Şibli, *Peygamberimizin Hayatı*, s.421

⁶⁷⁹ Algül, *Âlemlere Rahmet Hz. Muhammed*, s.155

Siz evlerinizde okunan Allah'ın ayetlerini ve hikmeti hatırlayın. Şüphesiz Allah en gizli şeyi bilendir, hakkıyla haberdardır. “ 33/28–34

Ayetler ölçüsünde, Hz. Peygamber'in eşlerine bıraktığı tercih hakkını bütün eşleri ahiret ve Hz. Peygamber'den yana kullanmışlardır.⁶⁸⁰

3.27. TEBÜK GAZVESİ

İslam'ın yayılışını engellemek isteyen Bizans, İslam'ı vurmaya hazırlanıyordu. İran'a karşı kazanmış olduğu zaferle moralini güçlendiren Bizans şimdi Arabistan'ı işgali düşünüyordu. Bizans kendine yakın bazı valilere ve emirlere elçiler göndererek savaşa hazırlanmalarını istedi. O sırada Şam'dan Medine'ye gelmekte olan tüccarlar Bizans'ın Müslümanlara karşı büyük bir ordu hazırlamakta olduğu haberini getirdiler. Haberin duyulması büyük bir üzüntüye sebep oldu.⁶⁸¹ Bunun üzerine Hz. Peygamber büyük bir ordunun hazırlanmasını emretti. Bu sefer, insanlara zor gelen bir mevsimde, şiddetli sıcakta, memleketin kurak ve meyvelerin olgunlaştığı, insanların ağaç gölgelerinde serinlemeyi sevdikleri bir dönemde olacaktı. Böyle bir sefer zamanı gerçekten zor bir zamandı. Kendilerini Müslüman tanıtan bazı münafıklar, sefere çıkan İslam ordusuna katılmadıkları gibi, Müslümanları da sefere çıkmaktan alıkoymak istiyorlardı.⁶⁸² Konuyla ilgili ayetleri⁶⁸³ şu başlıklar altında toplayabiliriz:

3.27.1. Tebük Seferi Hazırlıklarında Münafıkların Bozgunculuğu⁶⁸⁴

“ Ey iman edenler! Ne oldunuz ki, size “Allah yolunda sefere çıkın” denilince, yere çakılıp kaldınız. Yoksa ahiretten vazgeçip dünya hayatını mı seçtiniz? Oysa ahirete göre dünya hayatının yararı, pek az bir şeydir.

⁶⁸⁰ Berki, Kesikoğlu, s.409

⁶⁸¹ İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.5, s.61; İbn Hazm, s.233; Hizmetli, *İslam Tarihi*, s.339

⁶⁸² İbn-i Hişam, *Siret-ü İbn-i Hişam (Özet)*, s.292; İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.5, s.63; İbn Hazm, s.234; Zehebi, c.4, s.336

⁶⁸³ Tevbe Suresinde yer alan birçok ayetin (38–129) Tebük seferi ile ilgili olarak indiği rivayet edilir. Bu ayetlerde ağırlıklı olarak sefer dolayısıyla Müslümanların ve münafıkların tutum ve davranışları üzerinde durulmaktadır. Mahmudov, s.314

⁶⁸⁴ Yüksel, s.294

Eğer Allah, yolunda sefere çıkmazsanız, sizi elem dolu bir azap ile cezalandırır ve yerinize sizden başka bir toplum getirir. Siz ise O'na hiçbir zarar veremezsiniz. Allah, her şeye hakkıyla gücü yetendir.

Eğer siz ona (Peygamber'e) yardım etmezseniz, (biliyorsunuz ki) inkâr edenler onu iki kişiden biri olarak (Mekke'den) çıkardıkları zaman, ona bizzat Allah yardım etmişti. Hani onlar mağarada bulunuyorlardı. Hani o arkadaşına, "Üzülme, çünkü Allah bizimle beraber" diyordu. Allah da onun üzerine güven duygusu ve huzur indirmiş, sizin kendilerini görmediğiniz birtakım ordularla onu desteklemiş, böylece inkâr edenlerin sözünü alçaltmıştı. Allah'ın sözü ise en yücedir. Allah, mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir." 9/38-40

"Eğer yakın bir dünya menfaati ve kolay bir yolculuk olsaydı, (sefere katılmayan münafıklar da) mutlaka sana uyarlardı. Fakat meşakkatli yol, onlara uzak geldi. Gerçi onlar, "Eğer gücümüz yetseydi, elbette sizinle beraber çıkardık" diye Allah'a yemin edeceklerdir. Onlar kendilerini helâke sürüklüyorlar. Allah, biliyor ki onlar kesinlikle yalancılardır.

Allah, seni affetsin! Doğru söyleyenler sana iyice belli olup, yalancıları bilinceye kadar beklemeden niçin onlara izin verdin?

Allah'a ve âhiret gününe iman edenler, mallarıyla ve canlarıyla cihad etmekten geri kalmak için senden izin istemezler. Allah, kendine karşı gelmekten sakınanları çok iyi bilendir. " 9/42-44

"Ancak Allah'a ve ahiret gününe inanmayan, kalpleri şüpheye düşüp kendileri de o şüphelerinin içinde bocalayan kimseler senden izin isterler.

Onlar eğer savaşa çıkmak isteselerdi, elbette bunun için bir hazırlık yaparlardı. Fakat Allah onların harekete geçmelerini istemedi de onları geri bıraktı ve onlara, "Oturun, oturan acizlerle beraber" denildi.

Eğer onlar da sizin içinizde (sefere) çıksalardı, size bozgunculuktan başka bir katkıları olmayacak ve sizi fitneye düşürmek için aranızda koşturacaklardı. Aranızda onları dinleyecek kişiler de vardı. Allah, zalimleri hakkıyla bilendir.

Andolsun, bunlar daha önce de fitne çıkarmak istemişler ve sana karşı türlü türlü işler çevirmişlerdi. Nihayet hak geldi ve onlar istemedikleri hâlde, Allah'ın dini galip geldi.

Onlardan “Bana izin ver, beni fitneye (isyana) sevk etme” diyen de vardır. Bilesiniz ki onlar (böyle diyerek) fitnenin ta içine düştüler. Şüphesiz ki cehennem, kâfirleri elbette kuşatacaktır.

Sana bir iyilik gelirse, bu onları üzer. Eğer başına bir musibet gelirse, “Biz tedbirimizi önceden almıştık” derler ve sevinerek dönüp giderler.

De ki: “Bizim başımıza ancak, Allah’ın bizim için yazdığı şeyler gelir. O, bizim yardımcımızdır. Öyleyse müminler, yalnız Allah’a güvensinler.”

De ki: “Bizim için siz, (şehitlik veya zafer olmak üzere) ancak iki güzellikten birini bekleyebilirsiniz. Biz de, Allah’ın kendi katından veya bizim ellerimizle size ulaştıracağı bir azabı bekliyoruz. Haydi bekleyedurun. Şüphesiz biz de sizinle birlikte beklemekteyiz.”

Yine de ki: “İster gönüllü, ister gönülsüz olarak harcayın, sizden asla kabul olunmayacaktır. Çünkü siz fasık bir topluluksunuz.” 9/45–53

“Şayet kendilerine (niçin alay ettiklerini) sorsan, “Biz sadece lâfa dalmıştık ve aramızda eğleniyorduk”, derler. De ki: “Allah’la, O’nun ayetleriyle ve peygamberiyle mi eğleniyordunuz?”

Boşuna özür dilemeyin! Çünkü siz, (sözde) iman ettikten sonra küfrünüzü açığa vurduunuz. İçinizden (tövbe eden) bir zümreyi affetsek bile, suçlarında ısrar etmeleri sebebiyle, diğer bir zümreye azap edeceğiz. “ 9/65,66

“ Allah’ın Resulüne karşı gelerek (sefere çıkmayıp) geri bırakılanlar, oturup kalmalarına sevindiler. Allah yolunda mallarıyla canlarıyla cihad etmek hoşlarına gitmedi ve “Bu sıcakta sefere çıkmayın” dediler. De ki: “Cehennem ateşi daha sıcaktır.” Keşke anlasalardı.

Artık kazandıklarının karşılığı olarak, az gülsünler, çok ağlasınlar.

Eğer (bundan böyle) Allah seni onlardan bir zümrenin yanına döndürür de, onlar (sefere) çıkmak için senden izin isterlerse, de ki: Artık siz benimle birlikte ebediyyen çıkmayacak ve benimle birlikte hiçbir düşmanla asla savaşmayacaksınız. Çünkü siz baştan yerinizde oturup kalmaya razı oldunuz. Şimdi de geri kalan (kadın ve çocuk)larla birlikte oturun. ” 9/81–83

“ Allah’a iman edin ve Resulü ile birlikte cihat edin diye bir sure indirildiğinde, onlardan servet sahibi olanlar, senden izin istediler ve “Bizi bırak da oturup kalanlarla birlikte olalım” dediler.

Onlar geride kalan (kadın ve çocuk)larla birlikte olmaya razı oldular ve kalpleri mühürlendi. Artık onlar anlamazlar. “ 9/86–87

“ Bedevîlerden mazeret ileri sürenler, kendilerine izin verilsin diye geldiler. Allah’a ve Resulüne yalan söyleyenler ise (mazeret bile belirtmeden) oturup kaldılar. Onlardan kâfir olanlara elem dolu bir azap isabet edecektir. ” 9/90

“ Sorumluluk ancak, zengin oldukları hâlde senden izin isteyenleredir. Bunlar, geride kalan (kadın ve çocuk)larla birlikte olmaya razı oldular. Allah da kalplerini mühürledi. Artık onlar bilmezler. ” 9/93

“ Andolsun Allah; Peygamber ile içlerinden bir kısmının kalpleri eğrilmeğe yüz tuttuktan sonra, sıkıntılı bir zamanda ona uyan muhacirlerle ensarın tövbelerini kabul etmiştir. Evet, onların tövbelerini kabul etmiştir. Şüphesiz O, onlara çok şefkatli ve çok merhametlidir. ” 9/117

3.27.2. Münafıklar İyiki Sefere Katılmadı

Münafıkların katılmamalarının daha iyi olduğu, çünkü katılmaları halinde daha aktif bir şekilde fitne çıkarıp Müslümanlar için zararlı olacağı Kuran-ı Kerim’in şu ayetinde açıkça vurgulanmaktadır.⁶⁸⁵

“ Eğer onlar da sizin içinizde (sefere) çıksalardı, size bozgunculuktan başka bir katkıları olmayacak ve sizi fitneye düşürmek için aranızda koşturacaklardı. Aranızda onları dinleyecek kişiler de vardı. Allah, zalimleri hakkıyla bilendir. ” 9/47

3.27.3. Tebük Seferine Katılmayan Münafıkların Namazını Kılma!

Aşağıdaki ayetler de, Tebük seferine birçok sebep üretilen katılmayan münafıkların, diğer sefer ve gazvelerinin de kabul edilmeyeceği ve yine bu münafıklardan hiçbirinin cenaze namazının kılınmayacağı belirtilmektedir.⁶⁸⁶

⁶⁸⁵ Öztürk, s.351

“ Eğer (bundan böyle) Allah seni onlardan bir zümrenin yanına döndürür de, onlar (sefere) çıkmak için senden izin isterlerse, de ki: “Artık siz benimle birlikte ebediyyen çıkmayacak ve benimle birlikte hiçbir düşmanla asla savaşmayacaksınız. Çünkü siz baştan yerinizde oturup kalmaya razı oldunuz. Şimdi de geri kalan (kadın ve çocuk)larla birlikte oturun.”

Onlardan ölen hiçbirine asla namaz kılma ve kabrinin başında durma. Çünkü onlar Allah’ı ve Resulünü inkâr ettiler ve fasık olarak öldüler. ” 9/83–84⁶⁸⁷

3.27.4. Sefer İçin Güçleri Yok Ama İmanları Var

Sefere gitmemek ve seferden alıkoymak için türlü türlü fitne çıkararlara rağmen, itikadı tam ve kuvvetli olanlar, Hz. Peygamber’in emrine uyararak sefer hazırlığı yaptılar. Hatta ashabin fakirlerinden yedi kişi zahirelerini yükleyecek deve bulamadıklarından Hz. Peygamber’in yanına geldiler. Ve Hz. Peygamber’e şöyle dediler: ” Ya Hz. Peygamber, seninle gazaya gitmek isteriz. Ama binecek bir şeyimiz yok. Bize deve ihsan et “ dediler. Hz. Peygamber de onlara: “ Size verilecek hayvan kalmadı “ diye buyurdu. Bu cevap üzerine ümitsizliğe düşen sahabeler ağlayarak gittiler.⁶⁸⁸ Ancak teselli gecikmedi. Onlar hakkında şu ayet nazil oldu:⁶⁸⁹

“ Kendilerini bindirip (cepheye) sevk edesin diye sana geldikleri zaman, senin, “Sizi bindirebileceğim bir şey bulamıyorum” dediğin; bu uğurda harcayacakları bir şey bulamadıklarından dolayı üzüntüden gözleri yaş döke döke geri dönen kimselere de bir sorumluluk yoktur. ” 9/92

Bunun üzerine sahabelerden Yaman b. Umeyr b. Ka’b, Abbas b. Abdulmuttalib ikişer tanesinin, Hz. Osman’da üç sahabenin sefer ihtiyaçlarını karşıladılar.

⁶⁸⁶ Öztürk, s.351

⁶⁸⁷ Hz. Peygamber’in, münafık Abdullah b. Übey b. Selül’ün cenaze namazını oğlu Abdullah’ın arzusu üzere kılmak için hazırlandığında, Hz. Ömer: “ Ama o münafıktır. Buna rağmen onun namazını kılacak mısın? “ demiş. Ve bunun üzerine : “ Onlardan ölen hiçbirine asla namaz kılma ve kabrinin başında durma. Çünkü onlar Allah’ı ve Resulünü inkâr ettiler ve fasık olarak öldüler.” (9/84) ayeti nazil olmuştur. İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.5, s.118

⁶⁸⁸ İbn-i Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam*, c.4, s.218; İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.5, s.66; Zehebi, c.4, s.338; Mahmud Esad, s.749

⁶⁸⁹ Mahmud Esad, s.749

Bu hadiseler olurken sahabeden Ebu Akil (Ukayl) Ensari, gece sabaha kadar ücretle halka su çekerek, kazanabildiği iki ölçek hurmadan birini ailesine nafaka olarak bıraktıktan sonra kalan bir ölçeğini Hz. Peygamber'e getirdi. Münafıklar bu hareketi riyakârlık sayarak onu ayıplayıp, hafife aldılar. Onların bu alaycı tutumları hakkında şu ayet nazil oldu.⁶⁹⁰

“ Sadakalar hususunda gönüllü bağışta bulunan müminlerle, güçlerinin yettiğinden başkasını bulamayanları çekiştirip onlarla alay edenler var ya; işte Allah asıl onları maskaraya çevirmiştir. Onlar için elem dolu bir azap vardır. “ 9/79

3.27.5. Tebük Seferi İçin Müminlerin Fedakârlıkları⁶⁹¹

Savaşa gitmemek için bahane sürenler bir yana, Hz. Ebu Bekir ve Hz. Osman gibi sahabeler büyük fedakârlıkla ordunun hazırlanmasına yardımcı oldular. Hz. Ebu Bekir malının tamamını, Hz. Ömer servetinin yarısını Allah yolunda cihada harcarken, Hz. Osman'da tam teçizatlı bir alay asker donattı. Kalan Sahabeler de ellerinden gelen fedakârlığı yapmaktan çekinmediler. Bu öyle zor bir gündü ki, bu zorluklar içinde hazırlanan orduya “ Zorluk ordusu ” (ceşu'l-usre) ismi verildi.⁶⁹² Bu büyük fedakârlıklar Kuran-ı Kerim'de şu ayetlerde yer alır:

“ Fakat peygamber ve beraberindeki müminler, mallarıyla, canlarıyla cihat ettiler. Bütün hayırlar işte bunlarıdır. İşte bunlar kurtuluşa erenlerin ta kendileridir. ” 9/88

“ Allah'a ve Resulüne iman edin ve sizi üzerinde tasarrufa yetkili kıldığı maldan, (Allah yolunda) harcayın. İçinizden iman edip de (Allah yolunda) harcayanlar var ya; onlar için büyük bir mükâfat vardır. “ 57/7

Yine Kuran-ı Kerim Tebük seferinde, Müslümanların canlarıyla ve mallarıyla verdikleri samimi mücadeleyi şu ayetiyle vurgular.⁶⁹³

⁶⁹⁰ Mahmud Esad, s.749

⁶⁹¹ Yüksel, s.294

⁶⁹² İbn-i Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam*, c.4, s.216; İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.5, s.63; Zehebi, c.4, s.344; Hizmetli, *İslam Tarihi*, s.339

⁶⁹³ Öztürk, s.351

“ Allah’a ve âhîret gününe iman edenler, mallarıyla ve canlarıyla cihad etmekten geri kalmak için senden izin istemezler. Allah, kendine karşı gelmekten sakınanları çok iyi bilendir. ” 9/44

Tüm bu zorluklara rağmen 30.000’in üstünde askerin yer aldığı çok büyük bir ordu hazırlandı. Hz. Ali’yi Medine’ye vekil bırakan Hz. Peygamber ordusuyla beraber Suriye’ye doğru yola çıktı. (Recep/Ekim 630)⁶⁹⁴ Hz. Peygamber ordusuyla birlikte Tebük’e kadar gelmesine rağmen hiçbir düşman belirtisine rastlamadı.⁶⁹⁵ Böylelikle Bizans’ın Arabistan’ı istila edeceği haberinin asılsız olduğu anlaşıldı. Hz. Peygamber, Tebük’te 10 günden fazla kaldıktan sonra Medine’ye geri döndü.⁶⁹⁶

3.27.6. Tebük Seferine Katılmadıklarına Pişman Olanlar⁶⁹⁷

Tebük seferine katılmadıklarından dolayı ayette işaret edilen ve Medine’de kalan bu kimseler, on iki kişiydiler. Hz. Peygamber’in Medine’ye dönüşü esnasında bunlardan yedi tanesi kendilerini Mescid-i Nebevi’nin direklerine bağladılar. Hz. Peygamber bunları görünce “ Bunlar kimdir? “ diye sordu. Bunun üzerine sahabeler. “ Bunlar Ebu Lübabe ile arkadaşlarıdır. Savaşta seninle birlikte bulunmadılar. Mazeretlerini kabul edip, onları serbest bırakıncaya kadar kendilerini bu direklere bağlı tutacaklar.” Hz. Peygamber ise: “ Allah onları serbest bırakmadıkça ben onları salıvermem ve mazeretlerini de kabul etmem. Onlar benden yüz çevirdiler. Müslümanlarla birlikte savaşmaktan geri kaldılar. “ Bu cevaba karşılık onlarda : “ Allah bizi salıverinceye kadar biz kendimizi bu direklerden çözmeyiz! ” dediler. Bunun üzerine şu ayetler nazil oldu:⁶⁹⁸

“ Diğer bir kısmı ise, günahlarını itiraf ettiler. Bunlar salih amelle kötü ameli birbirine karıştırmışlardır. Umulur ki Allah tövbelerini kabul eder. Çünkü Allah çok bağışlayandır, çok merhamet edendir.

Onların mallarından, onları kendisiyle arındıracağın ve temizleyeceğin bir sadaka (zekât) al ve onlara dua et. Çünkü senin duan onlar için sükûnettir (Onların kalplerini yatıştırır.) Allah, hakkıyla işitendir, hakkıyla bilendir.

⁶⁹⁴ DİA, c.30, s.481

⁶⁹⁵ İbn-i Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.5, s.86; Zehebi, c.4, s.358; Hizmetli, *İslam Tarihi*, s.340

⁶⁹⁶ İbn-i Hişam, *Siret-ü İbn-i Hişam (Özet)*, s.294; İbn-i Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.5, s.86

⁶⁹⁷ Yüksel, s.294

⁶⁹⁸ İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.5, s.102; Zehebi, c.4, s.366

Onlar, kullarının tövbesini kabul edenin ve sadakaları alanın Allah olduğunu; tövbeyi çok kabul edenin, çok merhametli olanın Allah olduğunu bilmediler mi?

De ki: “Çalışın, yapın. Yaptıklarınızı Allah da, Resulü de, müminler de göreceklerdir. Sonra gaybı da, görülen âlemi de bilen Allah’ın huzuruna döndürüleceksiniz. O da size bütün yapmakta olduğunuz şeyleri haber verecektir.”

(Sefere katılmayanlardan) diğer bir kısmı da, Allah’ın emrine bırakılmışlardır. Bunlara ya azap eder ya da tövbelerini kabul eder. Allah, hakkıyla bilendir, hüküm ve hikmet sahibidir.” 9/102–106

Sonuncu ayette sözü edilen, yani işleri Allah’ın buyruğuna kalan kimseler, kendilerini Mescit’in direklerine bağlamayan kimselerdi. Bunların hükmü, şu ayetin nüzulüne kadar ertelenmişti.⁶⁹⁹

“ Andolsun Allah; Peygamber ile içlerinden bir kısmının kalpleri eğrilmeğe yüz tuttuktan sonra, sıkıntılı bir zamanda ona uyan muhacirlerle ensarın tövbelerini kabul etmiştir. Evet, onların tövbelerini kabul etmiştir. Şüphesiz O, onlara çok şefkatli ve çok merhametlidir.” 9/117

Bu ayette, Tebük seferinde Hz. Peygamber’e tabi olan Muhacirlerin ve Ensarın Allah tarafından affedildiği de müjdelenmektedir. Bu sefer o kadar güç şartlarda yapılmıştı ki, Hz. Peygamber’in sahabelerinden kiminin neredeyse yürekleri kayacak, şüpheye düşecekti. Fakat ayetin de işaret buyurduğu gibi onların da tövbesi kabul edildi.⁷⁰⁰

3.27.7. Tebük Seferinden Özürsüz Olarak Geri Kalan Üç Kişinin Tövbesi

Ayette sözü edilen üç kişi Medineli Müslümanlardan Ka’b b. Malik, Hilâl b. Ümeyye ve Merâre b. Rabia’dır. Bunlar Tebük seferine katılamamışlardı. Fakat sonradan pişman olmuşlar ve üzüntüden kahrolmuşlardı. Yaklaşık elli gün kadar süren bu pişmanlık çilesi sonunda Allah bu üç kişinin samimi tövbesi kabul etti. Aşağıdaki ayet bu hadiseye işaret eder:⁷⁰¹

⁶⁹⁹ İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.5, s.102

⁷⁰⁰ Ateş, *Kuran’a Göre Hz. Muhammed’in Hayatı*, s.732

⁷⁰¹ İbn-i Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam*, c.4, s.241; Taberi, *Tarih-i Taberi Tercemesi*, c.2, s.494; Ateş, *Kuran’a Göre Hz. Muhammed’in Hayatı*, s.734

“ Savaştan geri kalan üç kişinin de tövbelerini kabul etti. Yeryüzü bütün genişliğine rağmen onlara dar gelmiş, vicdanları da kendilerini sıktıkça sıkılmış, böylece Allah’(ın azabın)dan yine O’na sığınmaktan başka çare olmadığını anlamışlardı. Sonra (eski hâllerine) dönsünler diye, onların tövbelerini de kabul etti. Şüphesiz Allah, tövbeyi çok kabul eden ve çok merhamet edendir. Ey iman edenler! Allah’a karşı gelmekten sakının ve doğrularla beraber olun. “ 9/118–119

3.28. HZ. PEYGAMBER’İN MESCİD-İ DIRAR’I YIKTIRMASI

Münafıklar her fırsattan istifade ederek Müslümanları birbirine düşürmeye uğraşıyorlardı. Tebuk harbine gidişte yaptıkları gibi dönüşte de fitne üretmeye devam etmişlerdi. Münafıklar, Müslümanları parçalamak için, Kuba mescidine karşı olmak üzere Medine yakınında kendilerine bir mescit yaptılar. Mescid-i Nebevi’ye gelmeyip burada toplanmak istediler. Bir Hıristiyan olan Ebu Amir’de, münafıkları bu mescidin yapılması konusunda teşvik etti.⁷⁰²

Dırar mescidini yapanlar, Tebuk seferine giden Hz. Peygamber’in yanına gelerek: “ Ey Hz. Peygamber! Hasta ve özürülüler için, bir de yağmurlu kış gecelerinde sel geldiği zaman birlikte namazlarımızı eda etmek için bir mescit yaptık, gelip orada bize namaz kıldırmanızı istiyoruz “ dediler. Hz. Peygamber’de: “ Ben şimdi yolcuym ve meşgulüm. İnşallah seferden dönersek gelir namazınızı kıldırırım “ buyurdu.⁷⁰³

Hz. Peygamber sefer dönüşünde Zi-Evan denen yere geldiğinde, mescit hakkında vahiy nazil oldu:⁷⁰⁴

“ Bir de zararlı faaliyetlerde bulunmak, küfre yardım etmek, müminler arasına ayrılık sokmak için ve öteden beri Allah ve Resulüne karşı savaşanlara üs olsun diye bir mescit yapanlar vardır. Bunlar, “Bizim iyilikten başka hiçbir kastımız yok” diye de mutlaka yemin ederler. Ama Allah şahitlik eder ki bunlar mutlaka yalancılardır.

Onun içinde asla namaz kılma. İlk günden temeli takva (Allah’a karşı gelmekten sakınmak) üzerine kurulan mescit (Kuba mescidi), içinde namaz kılmana elbette daha lâyıktır. Orada temizlenmeyi seven adamlar vardır. Allah da tertemiz olanları sever.

⁷⁰² İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.5, s.93; Berki, Kesikoğlu, s.414

⁷⁰³ İbn-i Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam*, c.4, s.233

⁷⁰⁴ İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.5, s.92; İbn Kayyim, *Zadu’l Mead*, c.3, s.1464

Binasını takva (Allah'a karşı gelmekten sakınmak) ve O'nun rızasını kazanmak temeli üzerine kuran kimse mi daha hayırlıdır, yoksa binasını çökmeye yüz tutmuş bir yarın kenarına kurup, onunla birlikte kendisi de cehennem ateşine yuvarlanan kimse mi? Allah, zalimler topluluğunu doğru yola erdirmez. Kurmuş oldukları binaları, (ölüp de) kalpleri paramparça olmadıkça yüreklerinde sürekli bir kuşku olarak kalmaya devam edecektir. Allah, hakkıyla bilendir, hüküm ve hikmet sahibidir. ” 9/107–110

Bunun üzerine Hz. Peygamber, Seleme ibn Avfoğullarının kardeşi Malik ibn Duşum ile Ma'n ibn Adıyy el-Aclani'yi çağırıp onlara: “ Halkı zalim olan şu mescide gidin. Onu yakıp yıkın “ buyurdu. Sahabeler emri yerine getirerek bu fitne ocağını yıktılar.⁷⁰⁵ Ayetin ifadesi gereğince münafıkların yaptıkları bu mescit, İslam'a karşı suikastlar tertip etmek için kurulmuş bir karargâh ve eşkıya yatağı olduğunun anlaşılması sonucu yıkılmıştır.^{706 (630)}⁷⁰⁷

3.29. ELÇİLER YILI (KABİLELERLE GÖRÜŞME)

Hz. Peygamber Tebuk Gazvesi'nden döndükten sonra Sakifliler, (Medine'ye heyet göndererek) İslam'ı kabul edip sonra Hz. Peygamber'e biat ettiler. Bunun üzerine Arap âleminin elçileri heyetler halinde Medine'ye akın etmeye başladılar. Siyerciler bu (H. 9) yıla heyetlerin yoğun bir şekilde gelmelerinden dolayı “ Elçiler Yılı “ yani “ Senetu'l-Vüfud ” ismini vermişlerdir. Araplar, daha önce Kureyş kabilesine bakarak İslam'a girmekten geri durmuşlardı. Çünkü Kureyş kabilesi, onların önderi ve yol göstericisiydi. Beyt-i Haram'ın sahipleri, Hz. İsmail b. İbrahim'in öz çocukları idiler. Mekke'nin fethedilmesiyle ve Kureyş'in Hz. Peygamber'e yaklaşmasıyla, Araplar artık Hz. Peygamber ile savaşmaya, ona düşmanlık etmeye güçlerinin kalmadığını anladılar. Ve böylece ayette belirttiği gibi insanlar kitleler halinde Allah'ın dinine girmeye başladılar. Bu durum daha önce Mekke'nin fethi konusunda da kaydettiğimiz şu ayette açıkça belirtilmiştir:⁷⁰⁸

⁷⁰⁵ İbn Kayyim, *Fıkhu's Siyre*, s.588

⁷⁰⁶ İbn Kayyim, *Zadu'l Mead*, c.3, s.1464; Şibli, *Peygamberimizin Hayatı*, s.441

⁷⁰⁷ İbn-i Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam*, c.4, s.233; DİA, c.30, s.481

⁷⁰⁸ İbn-i Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam*, c.4, s.283; İbnü'l Esir, c.2, s.244; Şulul, s.372

“ Allah’ın yardımı ve fetih (Mekke fethi) geldiğinde ve insanların bölük bölük Allah’ın dinine girdiğini gördüğünde, Rabbine hamd ederek tespihte bulun ve O’ndan bağışlama dile. Çünkü O, tövbeleri çok kabul edendir. ” 110/1–3

Heyetlerle yapılan görüşmelerin İslam’ın yayılması açısından büyük önemi vardı. Çünkü bu heyetler hangi amaçla gelirlerse gelsinler, Hz. Peygamber’in İslamiyet’i anlatması için büyük bir fırsattı. Ayrıca heyetler sadece kendileri adına değil kabileleri adına geliyordu.⁷⁰⁹ Bu görüşmeler ile birlikte İslamiyet hızla yayılmış ve Mekke’nin fethinin üzerinden daha iki yıl bile geçmeden Arap yarımadasında tamamen kökleşmiş oluyordu.⁷¹⁰

Burada aklımıza şu soru gelmektedir: Bu derece cehalet içinde yüzen, bu derece kabile asaletine bağlı, menfaatine düşkün insanlar, nasıl oldu da birdenbire değişti? Bu sorunun cevabını Hz. Peygamber’in ahlakında, Müslümanlığın esaslarında ve sosyal hayatlarının arz ettiği yeni çehrede aramak gerekir. Bu arada Hz. Peygamber’in davet ve tebşiratındaki tesiri de zikretmek icap eder. Zira bu tesir, Kuran-ı Kerim’de belirtildiği esaslar üzerine yapıldı. Bu esasları zikreden ayetlerden bazıları şunlardır:⁷¹¹

“ (Ey Muhammed!) Rabbinin yoluna, hikmetle, güzel öğütle çağır ve onlarla en güzel şekilde mücadele et. Şüphesiz senin Rabbin, kendi yolundan sapanları en iyi bilendir. O, doğru yolda olanları da en iyi bilendir. ” 16/125

“ İnananlara söyle, Allah’ın (ceza) günlerinin geleceğini ummayanları (şimdilik) bağışlasınlar ki Allah herhangi bir topluma (kendi) kazandığının karşılığını versin. Kim salih bir amel işlerse, kendi lehine işlemiş olur. Kim de kötülük yaparsa, kendi aleyhine yapmış olur. Sonra Rabbinize döndürüleceksiniz. ” 45/14–15

“ Dinde zorlama yoktur. Çünkü doğruluk sapıklıktan iyice ayrılmıştır. O hâlde, kim tâğûtu tanımayıp Allah’a inanırsa, kopmak bilmeyen sapasağlam bir kulpa yapışmıştır. Allah, hakkıyla iştir, hakkıyla bilendir. “ 2/256

⁷⁰⁹ Sariçam, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesaj*, s.255

⁷¹⁰ Ateş, *Kuran’a Göre Hz. Muhammed’in Hayatı*, s.745

⁷¹¹ Ülkü, c.1, s.304

3.29.1. Temim Oğulları Heyeti'nin Medine'ye Gelmesi

Gösterilen tüm başarılar ve tebliğ çalışmaları neticesinde, İslamiyet'i tanımak ve İslamiyet'i kabul etmek için akın akın heyetler Medine'ye geliyorlardı. Bunlardan biri de Temim oğulları heyetiydi. Temim oğulları heyeti Medine'ye gayet muhteşem bir surette gelmişlerdi (Mayıs 630).⁷¹² Kabilenin en büyük kişileri de heyete katılmıştı. İslam dinini kabul etmek için gelmekle beraber bu heyet önce övünüp tartışma yapmak istemişler ve Hz. Peygamber'in mescidine uğramışlardı. Hz. Peygamber'in evde olduğunu anladıklarında Hz. Peygamber'i çağırmak için “ Bize çık ya Muhammed “ diye bağırmışlardı. Onların bu bağırımları Hz. Peygamber'i incitmekle beraber onların yanına çıktı. Bunun üzerine heyet: “ Ya Muhammed! Biz, seninle övünmeye geldik, şairimize ve hatibimize izin ver de konuşun, “ dediler. Karşılıklı hatiplerin atışmaları ve şiirler dinlendikten sonra, İslam hatibinin ve şairinin üstünlüğü kabul edilmiş ve ardından da Temim heyeti İslamiyet'i kabul etmiştir.⁷¹³ Aşağıdaki ayetler özelde bu olayla ilgili kabalığa işaret etmekle birlikte, genelde Hz. Peygamber'i rahatsız eden tüm kaba davranışlara işaret vardır:⁷¹⁴

“ Ey iman edenler! Allah'ın ve Peygamberinin önüne geçmeyin. Allah'a karşı gelmekten sakının. Şüphesiz, Allah hakkıyla işitendir, hakkıyla bilendir.

Ey iman edenler! Seslerinizi, Peygamber'in sesinin üstüne yükseltmeyin. Birbirinize bağırdığınız gibi, Peygamber'e yüksek sesle bağırmayın, yoksa siz farkına varmadan işledikleriniz boşa gider.

Allah'ın elçisinin huzurunda seslerini kısanlar, Allah'ın, gönüllerini takvâ (Allah'a karşı gelmekten sakınma) konusunda sınıdığı kimselerdir. Onlar için bir bağışlanma ve büyük bir mükâfat vardır.

(Ey Muhammed!) Odaların arkasından sana bağırımların çoğu akli ermeyen kimselerdir. Onlar, sen yanlarına çıkıncaya kadar sabretselerdi, elbette kendileri için daha iyi olurdu. Allah, çok bağışlayandır, çok merhamet edendir. ” 49/1–5

⁷¹² DİA, c.30, s.481

⁷¹³ İbn Hişam, *Siret-ü İbn-i Hişam (Özet)*, s.298; İbn-i Kayyim, *Zadu'l-Mead*, c.3, s.1433

⁷¹⁴ Mahmud Esad, s.757; Ateş, *Kuran'a Göre Hz. Muhammed'in Hayatı*, s.756; Abdulfettah el-Kadi, s.367

3.29.2. Esed Oğulları Heyeti

Hicretin 9. yılında (Mayıs / Haziran 630)⁷¹⁵ Esed Oğullar heyeti Medine'ye gelip Hz. Peygamber'le görüşmüş, kendilerine bir elçi göndermesini istemişlerdi.⁷¹⁶ Konuşma sırasında, kendileri üzerine asker gönderilmediği halde ve kıtlık yılında geldiklerini söyleyerek Hz. Peygamber'i minnet altında bırakmak istediler. Bu davranış üzerine bunlar hakkında şu ayetlerin indiği rivayet edilir :⁷¹⁷

“ Müslüman olmalarını bir lütufta bulunmuş gibi sana hatırlatıyorlar. De ki: “Müslüman olmanızı bir lütuf gibi bana hatırlatıp durmayın. Tam tersine eğer doğru kimselerseniz sizi imana erdirmesinden dolayı Allah size lütufta bulunmuş oluyor. ” 49/17

Yapılan müzakereler ile birlikte, Beni Esed heyetinin, Kuran-ı Kerim'i ve dini hükümleri öğrenmek için günlerce Medine'de kaldıkları rivayet edilir.⁷¹⁸

3.30. MÜNAFIKLARIN BAŞI ABDULLAH B. UBEY'İN ÖLÜMÜ

Münafıkların reisi Abdullah b. Übey b. Selûl'ün H. 9 yılda⁷¹⁹ (Tebük seferinden yaklaşık 2 ay sonra) ölümü üzerine oğlu Abdullah Hz. Peygamber'in yanına gelerek, babasına kefen olması için Hz. Peygamber'den gömleğini vermesini istedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber'de Abdullah'ı kırmayarak iç gömleğini verdi. Abdullah birde babasının cenaze namazını Hz. Peygamber'in kılmasını arzu etti. Hz. Peygamber kalkıp cenaze namazı için hazırlandığında, Hz. Ömer gelerek “ Bunun üzerine namaz kılacaksın öylemi? Oysa Allah seni bundan menetmiştir” diyerek Hz. Peygamber'i bu işten alıkoymaya çalıştı. Hz. Ömer onun münafık olduğunu ve yaptıklarını anlatarak, “ Buna rağmen onun namazını kılacak mısınız? ” diye devam etti.⁷²⁰ Hz. Peygamber, Hz. Ömer'e “ Rabbim beni bu işte serbest kıldı yetmişden fazla istiğfar ettiğim takdirde bağışlanacağını bilsem elbet yapardım “ diye buyurdu. Hâlbuki Allah o ve o gibiler için şu ayeti buyurmuştu:⁷²¹

⁷¹⁵ DİA, c.30, s.481

⁷¹⁶ İbnü'l Esir, c.2, s.245; Ateş, *Kuran'a Göre Hz. Muhammed'in Hayatı*, s.746

⁷¹⁷ Mahmud Esad, s.762; Ateş, *Kuran'a Göre Hz. Muhammed'in Hayatı*, s.746; Şulul, s.378

⁷¹⁸ Şulul, s.378

⁷¹⁹ Şulul, s.405

⁷²⁰ İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.1, s.118; Ahmet Cevdet Paşa, c.1, s.225

⁷²¹ İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.1, s.118; Ahmet Lütfi Kazancı, *Hiz. Süleyman'dan Hz. Muhammed'e Peygamberler Halkası*, Zaman Gazetesi Yay, İstanbul, s.119

“ Onlar için ister bağışlanma dile, ister dileme (fark etmez.) Onlar için yetmiş kez bağışlanma dilesen de, Allah onları asla affetmeyecektir. Bu, onların Allah ve Resulünü inkâr etmiş olmaları sebebiyledir. Allah, fasık topluluğu doğru yola iletmez. ” 9/80

Namazı kılındıktan sonra kabre konularak üzeri örtüldü. Hz. Peygamber oraya doğru ilerlemek üzereydi ki ayet nazil oldu:⁷²²

“ Onlardan ölen hiçbirine asla namaz kılma ve kabrinin başında durma. Çünkü onlar Allah’ı ve Resulünü inkâr ettiler ve fasık olarak öldüler. ” 9/84

Hz. Peygamber Abdullah b. Ubey’i daima kazanmaya çalışmıştı. Ölümünde de oğlunun hatırını kırmayarak cenaze namazını kıldı.⁷²³ Ama gelen vahiy Hz. Ömer’in itirazını haklı çıkarmıştır.⁷²⁴ Çünkü Mekke’de Ebu Cehil ne ise, Medine’de de Abdullah b. Ubey o idi. Biri küfrün ve şirkin temsilcisi, diğeri nifak ve fesadın mümessili idi.⁷²⁵

3.31. HZ. EBU BEKİR’İN HAC EMİRİ TAYİNİ VE TEVBE SURESİNİN HÜKÜMLERİNİ BİLDİRMEK İÇİN HZ. ALİ’NİN MEKKE’YE GÖNDERİLMESİ

Hicretin 9. yılı İslamiyet için zafer yılı olmuş, Nasr suresi’nde verilen o büyük müjdeler gerçekleşmişti. Hac zamanı gelmişti. ilk defa bu sene bütün menasıklarıyla serbest bir şekilde hac yapılacaktı.⁷²⁶ Hz. Peygamber: “ Ya Ebu Bekir, Mağara arkadaşım İslam’da kardeşim ”⁷²⁷ diyerek Hz. Ebu Bekir’i hac emiri tayin etti. (Zilhicce/ Mart 631)⁷²⁸ Böylece Hz. Peygamber 300 kadar Müslüman’ı Hz. Ebu Bekir’in başkanlığında

⁷²² İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.1, s.118; Zehebi, c.4, s.377; İbnü’l Esir, c.2, s.249; Ahmet Cevdet Paşa, c.1, s.225; Kazancı, s.119

⁷²³ Hz. Peygamber’in bu münafığın cenaze namazını kılmasında ki, sebep belkide samimimi bir Müslüman olan oğlunun hatırı ve Medine’deki Evs - Hazreç çatışmasının yeniden canlanmasını engellemektir. Yoksa Abdullah b. Ubey’in Hz. Peygamber nezdinde hiçbir saygınlığı yoktu. Nitekim Hz. Peygamber onu kastederek: “ Gömleğim ve onun üzerine kıldığım namazım, kendisini Allah’tan gelecek azaptan kurtarmayacaktır. Fakat ben, bu sayede onun kavminden bir kişinin Müslüman olmasının ve nifaktan kurtulmasını umuyorum. “ demek suretiyle asıl niyetini ortaya koymuştur. Gerçektende bu hadiseden sonra kabilesinden ve taraftarlarından birçoklarının samimi olarak İslamiyet’e girmesi sağlanmıştır. Apak, c.1, s.380

⁷²⁴ Berki, Kesikoğlu, s.416

⁷²⁵ Kazancı, s.120

⁷²⁶ İbn-i Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam*, c.4, s.252; Kesikoğlu, *Siyer’i Nebi*, s.136

⁷²⁷ Mukatil, c.2, s.125

⁷²⁸ DİA, c.30, s.481

Mekke'ye gönderdi. Hz. Ali İslam nakibi, Hz.Sad b. Ebi Vakkas, Hz. Cabir ve Hz. Ebu Hüreyre de kafilenin muallimleri olarak tayin edilmişti.⁷²⁹

Hz. Ebu Bekir yola çıktıktan sonra Tevbe suresinin ilk kısmı inince⁷³⁰ Hz. Peygamber, Allah'ın emirlerini Hacdaki insanlara tebliğ etmesi için Hz. Ali'yi görevlendirdi. (Zilhicce/Mart 631)⁷³¹ Hz. Ali verilen görevi yapmak için hac kafilesine yetişti.⁷³²

Hz. Ebu Bekir ve Müslümanlar Mekke'ye gelerek hac görevlerini yerine getirdiler. Kuran-ı Kerim bu hacca Hacc-ı Ekber⁷³³ ismini vermiştir çünkü İslam tarihinde ilk defa hac görevi Hz. İbrahim'in getirdiği esaslara göre yapıldı. İlgili ayet şöyledir:⁷³⁴

“ Hacc-ı ekber gününde, Allah ve Resulünden bütün insanlara bir bildiridir: Allah ve Resulü, Allah'a ortak koşanlardan uzaktır. Eğer tövbe ederseniz, bu sizin için hayırlıdır. Ama yüz çevirirseniz, şunu iyi bilin ki, siz Allah'ı aciz bırakabilecek değilsiniz. İnkârcılara, elem dolu bir azabı müjdele! “ 9/3

Bu hac sırasında Hz. Ali verilen görev gereği, bayramın birinci günü Akabe Cemresi yanında ayağa kalkarak bir hutbe okuduktan sonra Tevbe (Berâe Suresi) suresinin ilk 30 veya 40 ayetini okudu.⁷³⁵ Mücahid'in rivayetine göre ise 13 ayet⁷³⁶ okudu ki, biz burada bu 13 ayeti vermekle yetineceğiz. Bu ayetler şunlardır:

“ Allah ve Resulünden, kendileriyle antlaşma yapmış olduğunuz müşriklere kesin bir uyarıdır:

Yeryüzünde dört ay daha dolaşın. Şunu bilin ki, siz Allah'ı aciz bırakacak değilsiniz; Allah ise, inkârcıları perişan edecektir.

⁷²⁹ İbn Hişam, *Siret-ü İbn-i Hişam (Özet)*, s.295

⁷³⁰Tevbe Suresi'nin iniş tarihiyle ilgili çeşitli rivayetler bulunmaktadır. Tevbe Suresi'nin müşriklere ultimatoma niteliğindeki ilk kısmının Hz. Ebu Bekir'in hac emiri olarak Mekke'ye hareketinden sonra nazil olduğu belirtilir. Bu surenin 38'den sonraki ayetlerinin bir kısmı Tevbe Seferi'nde bir kısmı ise Tevbe Gazvesinden sonra nazil olduğu, hatta bazı müfessirlerin açıklamalarından 128 ve 129. ayetlerin Medeni değil, Mekki olduğu anlaşılmaktadır. Şulul, s.407

⁷³¹ DİA, c.30, s.481

⁷³² İbn-i Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam*, c.4, s.257; İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.5, s.121; Şulul, s.407

⁷³³ İbn Kesir o gün ile ilgili olarak şöyle der: “ O gün Haccı Ekber, yani kurban bayramı günü idi. İnsanlar umreye, Haccı Asgar dedikleri için bu hacca da Haccı Ekber denildi. “ İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.5, s.123

⁷³⁴ Şibli, *Peygamberimizin Hayatı*, s.442

⁷³⁵ Şulul, s.407

⁷³⁶ Ateş, *Kuran'a Göre Hz. Muhammed'in Hayatı*, s.707

Hacc-ı ekber gününde, Allah ve Resulünden bütün insanlara bir bildiridir: Allah ve Resulü, Allah'a ortak koşanlardan uzaktır. Eğer tövbe ederseniz, bu sizin için hayırlıdır. Ama yüz çevirirseniz, şunu iyi bilin ki, siz Allah'ı aciz bırakabilecek değilsiniz. İnkârcılara, elem dolu bir azabı müjdele!

Ancak Allah'a ortak koşanlardan, kendileriyle antlaşma yapmış olduğunuz, sonra da antlaşmalarında size karşı hiçbir eksiklik yapmamış ve sizin aleyhinize hiç kimseye yardım etmemiş olanlar, bu hükmün dışındadır. Onların antlaşmalarını, süreleri bitinceye kadar tamamlayın. Şüphesiz Allah, kendine karşı gelmekten sakınanları sever. Haram aylar çıkınca bu Allah'a ortak koşanları artık bulduğunuz yerde öldürün, onları yakalayıp hapsedin ve her gözetleme yerine oturup onları gözetleyin. Eğer tövbe ederler, namazı kılıp zekâtı da verirlerse, kendilerini serbest bırakın. Şüphesiz Allah çok bağışlayıcıdır, çok merhamet edicidir.

Eğer Allah'a ortak koşanlardan biri senden sığınma talebinde bulunursa, Allah'ın kelâmını işitebilmesi için ona sığınma hakkı tanı. Sonra da onu güven içinde olacağı yere ulaştır. Bu, onların bilmeyen bir kavim olmaları sebebiyledir.

Allah'a ortak koşanların Allah katında ve Resulü yanında bir ahdi nasıl olabilir? Ancak Mescid-i Haram'ın yanında kendileriyle antlaşma yaptıklarınız başkadır. Bunlar size karşı dürüst davrandığı sürece, siz de onlara dürüst davranın. Çünkü Allah, kendine karşı gelmekten sakınanları sever.

Onların bir ahdi nasıl olabilir ki! Eğer onlar size üstün gelselerdi, sizin hakkınızda ne akrabalık (bağlarını), ne de antlaşma (yükümlülüğünü) gözetirlerdi. Ağızlarıyla sizi hoşnut etmeye çalışıyorlar, oysa kalpleri buna karşı çıkıyor. Onların pek çoğu fasık kimselerdir.

Allah'ın ayetlerini az bir karşılığa değiştiler de insanları O'nun yolundan alıkoydular. Bunların yapmakta oldukları şeyler gerçekten ne kötüdür!

Bir mümin hakkında ne akrabalık (bağlarını), ne de antlaşma (yükümlülüğünü) gözetirler. İşte onlar taşkınlık yapanların ta kendileridir.

Fakat tövbe edip, namazı kılar ve zekâtı verirlerse, artık onlar sizin din kardeşlerinizdir. Bilen bir kavme ayetleri işte böyle ayrı ayrı açıklarız.

Eğer antlaşmalarından sonra yeminlerini bozup dininize dil uzatırlarsa, küfrün elebaşlarıyla savaşın. Çünkü onlar yeminlerine riayet etmeyen kimselerdir. Umulur ki, vazgeçerler.

Yeminlerini bozan, peygamberi yurdundan çıkarmaya kalkışan ve üstelik size tecavüzü ilk defa kendileri başlatan bir kavimle savaşmaz mısınız? Yoksa onlardan korkuyor musunuz? Oysa Allah, -eğer siz gerçek müminler iseniz- kendisinden korkmanıza daha lâyıktır. “ 9/1–13

Böylece Hz. Ebu Bekir halka hacla ilgili ibadetleri öğretmiş, onun ardından Hz. Ali, Tevbe suresinin ayetlerini okuyarak görevini yerine getirmişti. Hz. Ali bildirmesi gereken dört şeyi de bildirmişti. Bunlar: ” Hiçbir kâfir, Cennet’e giremez! Bu seneden sonra hiçbir müşrik, haccetmeyecek! Beytullah’ı tavaf edemeyecek! Kimin Hz. Peygamber’le anlaşması varsa, onun anlaşması, müddeti bitinceye kadar muteber olacak! Bunlar dışındakilere dört ay daha mühlet tanınmıştır! Bundan sonra hiçbir müşrik için ne ahd, ne de himaye vardır.”⁷³⁷ Böylelikle gerekli yerlere gerekli uyarılar yapılmış oluyordu. Hz. Ebu Bekir ve Hz. Ebu Hureyre de bu beraat ilanını halka duyurmak için her tarafta okumuşlardı. Yukarda da vermiş olduğumuz ve Beraat ilanını içeren ayetler şöyledir.⁷³⁸

“ Allah ve Resulünden, kendileriyle antlaşma yapmış olduğunuz müşriklere kesin bir uyarıdır:

Yeryüzünde dört ay daha dolaşın. Şunu bilin ki, siz Allah’ı aciz bırakacak değilsiniz; Allah ise, inkârcıları perişan edecektir.

Hacc-ı ekber gününde, Allah ve Resulünden bütün insanlara bir bildiridir: Allah ve Resulü, Allah’a ortak koşanlardan uzaktır. Eğer tövbe ederseniz, bu sizin için hayırlıdır. Ama yüz çevirirseniz, şunu iyi bilin ki, siz Allah’ı aciz bırakabilecek değilsiniz. İnkârcılara, elem dolu bir azabı müjdele!

Ancak Allah’a ortak koşanlardan, kendileriyle antlaşma yapmış olduğunuz, sonra da antlaşmalarında size karşı hiçbir eksiklik yapmamış ve sizin aleyhinize hiç kimseye yardım etmemiş olanlar, bu hükmün dışındadır. Onların antlaşmalarını, süreleri bitinceye kadar tamamlayın. Şüphesiz Allah, kendine karşı gelmekten sakınanları sever.” 8/1–4

⁷³⁷ İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.5, s.123; Suruç, c.2, s.646

⁷³⁸ İbn-i Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam*, c.4, s.253; Şibli, *Peygamberimizin Hayatı*, s.443

Müşriklerin çoğu bu hacla birlikte birbirlerini kınayarak “ Artık Kureyş de Müslüman olduktan sonra siz ne duruyorsunuz “ diyerek İslam’a girdiler.⁷³⁹ Rivayet edilir ki bu tamimden sonra Hicaz’da hiçbir müşrik kalmamıştır.⁷⁴⁰

3.32. NECRAN HEYETİ’NİN HZ. PEYGAMBER’LE MÜBAHELE YAPMAYI REDDETMESİ VE ANTLAŞMAYA VARMAZI

Hiz. Peygamber’in İslam’a davet mektuplarından birini alan Necranlı⁷⁴¹ Hıristiyanlar yaklaşık 60 kişilik bir heyet halinde Medine’ye geldiler (Zilhicce/Nisan 631).⁷⁴² Hiz. Peygamber bu mektubunda onları İslam’a davet ediyor, şayet kabul etmezlerse cizye vermelerini, onu da kabul etmezlerse kendileriyle savaşılacağını bildiriyordu. Necran heyeti ikinci vakti Mescid-i Nebevi’ye girdi ve kendi ibadet anlayışlarına göre doğuya yönelerek ibadet etmek için hazırlandılar. Bazı sahabeler buna engel olmak istedilerse de Hiz. Peygamber, ibadetlerini yapmalarına müsaade edilmesini istedi.⁷⁴³

Bundan sonra Hiz. Peygamber Necran heyeti adına konuşan Ebu Harise ile Abdulmesih’i İslam’a davet etti. Onlar ise: ” Biz senden önce Müslüman olduk ” diye cevap verdiler. Hiz. Peygamber onlara: “ Yalan söylüyorsunuz. Sizi İslamiyet’i kabulden üç şey, domuz eti yemeniz, haç’a tapmanız ve Tanrı’nın oğlu bulunduğuna inanmanız alıkoymaktadır. “ diye hitap etti. Buna karşılık Necranlılar “ O halde İsa’nın babası kim? diye sordular.

Hiz. Peygamber bu soruya vahyi beklemek niyetiyle cevap vermeyip bekledi.⁷⁴⁴ Bu arada hem İslamiyet hem de Hıristiyanlık hakkında çetin tartışmalar oldu. Niçin ve nasıl olduğu bilinmemekle birlikte bu tartışmalara Yahudilerde katıldı.⁷⁴⁵ Bu tartışmalar devam ederken vahiy gecikmedi ve Al-i İmran Suresi’nin ilk seksen küsur ayeti nazil

⁷³⁹ İbnü’l Esir, c.2, s.248

⁷⁴⁰ Şibli, *Peygamberimizin Hayatı*, s.443; Ülkü, c.1, s.314

⁷⁴¹ Necran Yemen ile Mekke arasında geniş bir sahanın adı olup Arabistan’da Hıristiyanlığın en önemli merkeziydi. Burada, Necranlıların Kâbe’ye rakip olarak kabul ettikleri büyük bir kiliseleri vardı ki ona da “ Kâbe “ ismini vermişlerdi. Bu kilisede “ seyyid “ ve “ âkib “ diye adlandırılan ruhani kişiler otururdu.

Şibli, *Peygamberimizin Risaleti ve Şahsiyeti*, Timaş Yay, İstanbul 2006, s.62

⁷⁴² DİA, c.30, s.481

⁷⁴³ Zehebi, c.4, s.422; Sarıçam, *Hiz. Muhammed ve Evrensel Mesajı*, s.246

⁷⁴⁴ Sarıçam, *Hiz. Muhammed ve Evrensel Mesajı*, s.246

⁷⁴⁵ Zehebi, c.4, s.424; Hamidullah, *İslam Peygamberi*, c.1, s.620; M. Fatih Kesler, *Kuran’ı Kerim’de Yahudiler ve Hıristiyanlar*, TDVY, Ankara 2007, s.109

oldu.⁷⁴⁶ Biz bu ayetlerden sadece siyerin akışı için olmazsa olmaz birkaçını vermekle yetineceğiz. Bu inen ayetler içinde Hıristiyanlık hakkında İslam dininin taşıdığı hemen hemen bütün delil ve cevaplar yer almaktadır.⁷⁴⁷ Örneğin Necran heyetinin Hz. İsa'nın babası ile ilgili sorduğu soruya net bir cevap olan ayet şöyledir:

“ Şüphesiz Allah katında (yaratılışları bakımından) İsa'nın durumu, Âdem'in durumu gibidir: Onu topraktan yarattı. Sonra ona “ol” dedi. O da hemen oluverdi. ” 3/59

Yine surede Allah, Hz. Peygamber'e kendisiyle uğraşanlarla fazla tartışmaya girmemesini tavsiye ederek şöyle buyurur:

“ Seninle tartışmaya girişirlerse, de ki: “Ben, bana uyanlarla birlikte kendi özümü Allah'a teslim ettim.” Kendilerine kitap verilenlere ve ümmîlere de ki: “Siz de İslâm'ı kabul ettiniz mi?” Eğer İslâm'a girerlerse hidayete ermiş olurlar. Yok, eğer yüz çevirirlerse sana düşen şey ancak tebliğ etmektir. Allah, kullarını hakkıyla görendir. ” 3/20

Allah bu ayetten sonra müminlere olan tavsiyelerine devam ederek müminleri bırakıp kâfirleri dost edinmemeleri gerektiğini emreder:

“ Müminler, müminleri bırakıp inkârcıları dost edinmesin. Kim böyle yaparsa Allah ile bir ilişiği kalmaz. Ancak onlardan (gelebilecek tehlikeden) korunmanız başkadır. Allah, asıl sizi kendisine karşı dikkatli olmanız hakkında uymaktadır. Çünkü dönüş Allah'adır. ” 3/28

Ayetlerin devamında kullarına karşı şefkatli ve merhametli olduğunu da vurgulayan Allah, Hz. Peygamber'in diliyle bu Hıristiyanlara şöyle seslenmektedir.⁷⁴⁸

“ De ki: “Eğer Allah'ı seviyorsanız bana uyun ki, Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın. Çünkü Allah çok bağışlayandır, çok merhamet edendir.”
De ki: “Allah'a ve Peygamber'e itaat edin.” Eğer yüz çevirirlerse şüphe yok ki Allah kâfirleri sevmez. “ 3/31–32

⁷⁴⁶ Ateş, *Kuran'a Göre Hz. Muhammed'in Hayatı*, s.761; Abdulfettah el-Kadi, s.85; Sarıçam, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı*, s.246

⁷⁴⁷ Hamidullah, *İslam Peygamberi*, c.1, s.620

⁷⁴⁸ Nadir Özkuyumcu, “ Asr-ı Saadet'te Hıristiyanlarla İlişkiler “, *Bütün Yönleriyle Asr-ı Saadet'te İslam*, Ensar Neşriyat, İstanbul 2007, c.2, s.165

Surenin ilk 89 ayeti incelendiğinde bu ayetlerin Necran'lı Hıristiyanlarla Hz. Peygamber arasında cereyan etmiş bulunan münakaşaların canlı bir hatırasını muhafaza ettiği görülmektedir. Bu ayetlere, yapılan konuşmalara ve verilen bilgilere rağmen Necran heyeti inatlarında direnince Hz. Peygamber onlara şu ayetleri okudu:⁷⁴⁹

“ Şüphesiz Allah katında (yaratılışları bakımından) İsa'nın durumu, Âdem'in durumu gibidir: Onu topraktan yarattı. Sonra ona “ol” dedi. O da hemen oluverdi. Hak Rabbindedir. O hâlde, sakın şüphe edenlerden olma.

Sana (gerekli) bilgi geldikten sonra artık kim bu konuda seninle tartışacak olursa, de ki: “Gelin, oğullarımızı ve oğullarınızı, kadınlarımızı ve kadınlarınızı çağıralım. Biz de siz de toplanalım. Sonra gönülden dua edelim de, Allah'ın lânetini (aramızdan) yalan söyleyenlerin üstüne atalım. ” 3/59–61

Bu ayetleri okuduktan sonra Hz. Peygamber onlara “ Geliniz toplanalım, kim yalan söylüyorsa ona Allah'tan lanet dileyelim ” diyerek onları Mübâhale⁷⁵⁰ ye davet etti.⁷⁵¹ Yukarıda da verdiğimiz Mübâhele ayeti şöyledir:

“ Sana (gerekli) bilgi geldikten sonra artık kim bu konuda seninle tartışacak olursa, de ki: “Gelin, oğullarımızı ve oğullarınızı, kadınlarımızı ve kadınlarınızı çağıralım. Biz de siz de toplanalım. Sonra gönülden dua edelim de, Allah'ın lânetini (aramızdan) yalan söyleyenlerin üstüne atalım. ” 3/61

Necranlılar bu meydan okumaya karşı ertesi güne kadar süre istediler. Aralarında tartıştıktan sonra biz seninle lanetleşmeyeceğiz, seni kendi dininle baş başa bırakacağız, biz de kendi dinimizde kalacağız dediler.⁷⁵² Ve kendi dinlerinde kalmakla beraber cizye vermeye razı olarak antlaşma⁷⁵³ imzaladılar.⁷⁵⁴

⁷⁴⁹ Sarıçam, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı*, s.246

⁷⁵⁰ Mübâhale: Dini bir konunun karşılıklı konuşma suretiyle halledilmesi imkânsız hale gelince, meseleyi çözümlmek için her iki tarafın haksız olanın Allah'ın lanetine uğraması için Allah'a dua ve niyazda bulunmalarıdır. Sarıçam, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı*, s.246

⁷⁵¹ İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.5, s.150; Zehebi, c.4, s.424; İbnü'l Esir, c.2, s.250; Sarıçam, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı*, s.246; Ateş, *Kuran'a Göre Hz. Muhammed'in Hayatı*, s.762

⁷⁵² Ateş, *Kuran'a Göre Hz. Muhammed'in Hayatı*, s.762

⁷⁵³ Antlaşmanın metni için bkz. Hamidullah, *İslam Peygamberi*, c.1, s.622; Hamidullah, *el-Vesaike's-Siyasiye*, s.195

⁷⁵⁴ İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.5, s.151; Zehebi, c.4, s.425; Sarıçam, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı*, s.247

3.33. HZ. PEYGAMBER'İN VEFATININ YAKLAŞMASI

3.33.1. Hz. Peygamber'in Kuran-ı Kerim'i Cebrail'e İki Defa Arzetmesi

Hz. Peygamber vahiy geldikçe yeni vahyedilen ayetleri namazda okur, nasihatlerinde onlardan bahseder ve her sene Cebrail'e arz ederdi.⁷⁵⁵ Arza denilen Cebrail ile karşılıklı bu okumada o güne kadar gelen ayetler tamamen okunurdu.⁷⁵⁶ Hz. Peygamber'in dünyaya veda etmeye hazırlandığının belki de bir göstergesi olarak Hicretin 10. yılı Ramazan ayında (Aralık 631) Cebrail Kuran-ı Kerim'i iki defa tilavet ettirmiştir.⁷⁵⁷

3.33.2. Veda Haccı

Onuncu yılda nazil olduğu rivayet edilen Nasr Suresinde şöyle buyrulmaktadır:

“ Allah'ın yardımı ve fetih (Mekke fethi) geldiğinde ve insanların bölük bölük Allah'ın dinine girdiğini gördüğünde, Rabbine hamd ederek tespihte bulun ve O'ndan bağışlama dile. Çünkü O, tövbeleri çok kabul edendir. ” 110/1–3

Bu sure bir bakıma Hz. Peygamber'e “ Ahiret hazırlığını yap “ anlamında düşünülebilir.⁷⁵⁸ Çünkü Hz. Ömer bu surenin tefsirini İbn-i Abbas'a sorduğunda İbn-i Abbas: “ Bu ayetler Hz. Peygamber'in irtihal etmek üzere olduğunu ifade ediyor, mağfiret dilemek gerektiğini gösteriyor “ diye açıklamıştır.⁷⁵⁹ Bununla beraber Hz. Peygamber'in surede emredilenleri yerine getirmek üzere “ Sübhânellahi ve bi hamdihi estağfirullahe ve etûbü ileyh “ cümlesini sık sık söylediği rivayet edilmiştir.

Her şeyin zamanını en iyi bilen Hz. Peygamber, görevini tamamlamak için Haccetme kararı aldı. Böylece hem görevini yerine getirecek hem de ümmetiyle vedalaşacaktı.⁷⁶⁰

26 Zilkade / 23 Şubat 632 tarihinde bu kutsal görevi yapmak için Medine'den ayrılan Hz. Peygamber Zülhuleyfe'de ihrama girdi.⁷⁶¹ Yolda kendisine katılanlarla birlikte 4

⁷⁵⁵ İsmail Cerrahoğlu, *Tefsir Usulü*, TDVY, Ankara 2007, s.56

⁷⁵⁶ Hamidullah, *İslam Peygamberi*, c.2, s.698

⁷⁵⁷ İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.5, s.388; Apak, c.1, s.399; DİA, c.30, s.481

⁷⁵⁸ Mukatil, c.4, s.469; Kazancı, s.121

⁷⁵⁹ Mukatil, c.4, s.469; Şibli, *Peygamberimizin Hayatı*, s.481

⁷⁶⁰ İbn-i Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam*, c.4, s.341; Kazancı, s.121A

⁷⁶¹ İbn Hazm, s.243; İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.5, s.238; İbnü'l Esir, c.2, s.259; DİA, c.30, s.481

Zilhicce günü Mekke'ye ulaştı.⁷⁶² Mekke'ye vardığında, orada Arabistan'ın her köşesinden hac farızasını yerine getirmek için gelmiş yaklaşık 140.000 kadar Müslüman toplanmıştı.⁷⁶³ Hz. Peygamber umre yaptıktan sonra Ebtah mevkiinde kendisi için kurulan çadırda kaldı. 8 Zilhicce günü Mekke'den ayrılıp Mina'ya gitti. Ertesi gün de güneş doğduktan sonra Müzdelife yoluyla Arafat'a yöneldikten sonra öğle üzeri ashabına hitap etti.⁷⁶⁴

Hz. Peygamber, Veda Haccı'nda, biri arafe günü Arafat'ta (9 Zilhicce Cuma), biri kurban bayramının ilk günü (yevmü'n-nahr: 10 Zilhicce) ve biri de kurban bayramının ikinci günü olmak üzere insanlara üç defa hitap etmiştir.⁷⁶⁵

Böylece Hz. Peygamber, burada toplanan Müslümanlara yaptığı konuşmalarla yapılması ve uyulması gerekenlerin bir özetini vermiş oldu: “ Şüphesiz bir Allah'a iman. Sınıf ve ırk ayrımı olmaksızın bütün müminlerin eşitliği, ferdi üstünlüğün yalnız dine bağlılık da olması, herkesin hayatının, malının ve şerefının mukaddes oluşu; faizin yasak edildiği; kan davalarının ve adaletin şahsen yerine getirilmesinin kaldırılması; kadınlara daha iyi muamele edilmesi; servetin az bir kısım insanlar elinde toplanmasına imkân vermeyecek şekilde ölenin malının, kadın erkek yakın akrabaları arasında mecburi taksimi; Kuran ve Hz. Peygamber'in ölçüsü hukuk için bir esas ve hayatın her safhasında bir ölçü olarak alınacaktı.⁷⁶⁶ Hz. Peygamber, sadece ana başlıklarını verdiğimiz hitabı yaptıktan sonra ümmete dönerek şu soruyu sordu: “ Size beni soracaklar, ne diyeceksiniz? “ Sahabelerin cevabı netti: “ Allah'ın risaletini tebliğ ettin! Vazifeni yaptın! Diyeceğiz “ Bunun üzerine Hz. Peygamber şahadet parmağını kaldırarak üç defa, “ Şahit ol Ya Rab “ dedi.⁷⁶⁷ Tam bu sırada, Hz. Peygamber, peygamberliğinin tamamlandığını ilan ederken ayet nazil oldu.⁷⁶⁸

“ Bugün sizin için dininizi kemale erdirdim. Size nimetimi tamamladım ve sizin için din olarak İslâm'ı seçtim. “ 5/3

⁷⁶² DİA, c.30, s.481

⁷⁶³ Muhammed Hamidullah, *İslam'a Giriş*, Ahmed Said Matbaası, İstanbul 1965, s.21

⁷⁶⁴ DİA, c.30, s.421

⁷⁶⁵ Şulul, s.422

⁷⁶⁶ Zehebi, c.4, s.433; Hamidullah, *İslam'a Giriş*, s.22

⁷⁶⁷ İbn-i Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam*, c.4, s.346; Zehebi, c.4, s.434; Şibli, *Peygamberimizin Hayatı*, s.489

⁷⁶⁸ İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.5, s.235; Şibli, *Peygamberimizin Hayatı*, s.489

Bundan sonra Hz. Peygamber akşam vakitlerinde Müzdelife'ye ulaştı. Gece orada kaldı ve sabahleyin Mina'ya hareket etti. Kurbanını kesti, şeytan taşıladı ve traş olarak ihramdan çıktı. Mekke'ye gelerek tavafını yaptıktan sonra, Hac vazifesini tamamlamış olarak Medine'ye geri döndü.⁷⁶⁹

3.33.3. Vefat Şoku Ve Hz. Ebu Bekir'den Son Söz

Hz. Peygamber Medine'ye geldiğinde dünya çileleriyle vedalaşmak için yaklaşık 2 ay kadar zamanı kalmıştı.

“ Öyle bir günden sakının ki, o gün hepiniz Allah'a döndürülüp götürüleceksiniz. Sonra herkese kazandığı amellerin karşılığı verilecek ve onlara asla haksızlık yapılmayacaktır.” 2/281

Ayeti geldiğinde ise Hz. Peygamber'in sadece dokuz günlük bir dünya ömrü kalmıştı. Aynı zamanda bu ayetle⁷⁷⁰ Kuran'ı Kerim'e de mühür vurulmuş oluyordu.⁷⁷¹

Hz. Peygamber, peygamberliği tebliğ ve üzerindeki emaneti eda etmişti. Hak yolunda gerektiği şekilde cihad etmiş, peygamberden sonra risalet vazife ve mesuliyetlerini üstlenecek daveti yürütecek ve dini tahritten koruyacak olan ümmetini terbiye etmişti. Allah bu ümmeti şu ayetle tavsif eder:⁷⁷²

“ Siz, insanlar için çıkarılmış en hayırlı ümmetsiniz. İyiliği emreder, kötülükten men eder ve Allah'a iman edersiniz. Kitap ehli de inansalardı elbette kendileri için hayırlı olurdu. Onlardan iman edenler de var. Ama pek çoğu fasık kimselerdir. ” 3/110

Yine, Allah bu dinin esası, ilmin ve imanın kaynağı olan Kuran-ı Kerim'i de ebediyete kadar korumayı taahhüt ediyor.⁷⁷³

“ Şüphesiz o Zikr'i (Kuran'ı) biz indirdik biz! Onun koruyucusu da elbette biziz. “ 15/9

⁷⁶⁹ İbn Hazm, s.244; Zehebi, c.4, s.433; Kazancı, s.126

⁷⁷⁰ Son nazil olan ayet hakkında tam bir ittifak mevcut değildir. Son olarak indiği rivayet edilen ayetler şöyledir: Bakara, 278; Bakara, 281; Nisa, 176; Tevbe, 128–129; Nasr, 1–3; Maide, 3, Cerrahoğlu, Tefsir Usulü, s.57

⁷⁷¹ Kazancı, s.127

⁷⁷² İbnü'l-Esir, c.2, s.271; Ebu'l-Hasen Ali en-Nedvi, s.361

⁷⁷³ Ebu'l-Hasen Ali en-Nedvi, s.361

Artık, veda için her şey hazırды. Ümmet ve ümmete yol gösterecek Kuran'ı Kerim.

Zaman gelmişti, Hz. Peygamber ümmete yaşanabilir örnek bir hayat bırakarak, en çok sevdiği Yüce Dost'a kavuşacaktı. 24 Mayıs 632 de Hz. Peygamber'i dünya çilelerinden kurtaracak şiddetli baş ağrıları başladı. Bu hastalık vefat gününe kadar devam etti. Hz. Ayşe, vefatından önceki saatlerde Hz. Peygamber'in Nisa suresinin şu ayetini okuduğunu nakleler:

“ Kim Allah'a ve Peygambere itaat ederse, işte onlar, Allah'ın kendilerine nimet verdiği peygamberlerle, siddiklerle, şehidlerle ve iyi kimselerle birliktedirler. Bunlar ne güzel arkadaştır. “ 4/69

Bu ayette Allah, dünyada Allah'a ve Peygamber'e itaat üzere hayat sürenlerin ilahi nimetlere erişmiş olan peygamberlerle, siddiklerle, şehitlere ve salihlerle beraber olacakları müjdesini veriyor.⁷⁷⁴

Vefat iyice yaklaştığında Hz. Peygamber: “ Lâ ilâhe İllallah, ruh teslimi ne zor şeymiş “ diye buyurdu. Ve son söz olarak Hz. Ayşe'nin kolları arasında “ Maa'r-refıkı'l a'lâ “ (En Yüce Dosta) sözüyle hiç ayrılmadığı Allah'a kavuştu⁷⁷⁵ (13 Rebiyülevvel H. 11 / 8 Haziran 632 Pazartesi).⁷⁷⁶

“ Allahümme Salli Aleyhi Ve Ala Alihi Ve Ashabihi Kesiran Kesira “⁷⁷⁷

Ashab bu acı haberi gözyaşları içinde öğrendiler. Medine-i Münevvere'yi matem havası kapladı. Bazıları vefat haberine inanmak istemedi.⁷⁷⁸ Bunun üzerine Hz. Peygamber'in evinden mescide gelen Hz. Ebu Bekir onlara şöyle hitap etti: “ Ey insanlar! Muhammed'e tapan varsa bilsin ki Muhammed ölmüştür. Allah'a tapanlar ise O'nun ölümsüz olduğunu unutmasınlar. ” Hz. Ebu Bekir şu ayetle son noktayı koydu.⁷⁷⁹

⁷⁷⁴ Hüseyin Algül, *Peygamberimizin Şemali Ahlak ve Adabı*, Işık Yay, İzmir 2009, s.29

⁷⁷⁵ İbn-i Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam*, c.4, s.410; İbn Hazm, s.247; İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.5, s.413; İbnü'l Esir, c.2, s.276

⁷⁷⁶ DİA, c.30, s.422 Diğer bir hesaplama göre Hz. Peygamber, H.11. yılın 12 Rebiyülevvel (7 Haziran 632) pazartesi günü zeval vaktinden sonra 63 yaşında vefat etmiştir. İbn Hazm, s.246; İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.5, s.436; Ebu'l Hasen Ali en-Nedvi, s.373

⁷⁷⁷ Şibli, *Peygamberimizin Hayatı*, s.508

⁷⁷⁸ İbn Hişam, *Siret-ü İbn-i Hişam (Özet)*, s.310

⁷⁷⁹ İbn-i Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam*, c.4, s.412; İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.5, s.415; İbnü'l Esir, c.2, s.277

“ Muhammed, ancak bir peygamberdir. Ondan önce de peygamberler gelip geçmiştir. Şimdi o ölür veya öldürülürse gerisingeriye (eski dininize) mi döneceksiniz? Kim gerisingeriye dönerse, Allah’a hiçbir zarar veremez. Allah, şükredenleri mükâfatlandıracaktır. ” 3/144⁷⁸⁰

Vefat şokunu atlatan Müslümanlardan artık sadece ölüme ait ayetlerin tekrarı duyuluyordu.⁷⁸¹

“ Her can ölümü tadacaktır. “ 29/57⁷⁸²

---

⁷⁸⁰ Hz. Ebu Bekir’in bu ayetin yanı sıra şu ayeti de okuduğu rivayet edilir: “(Ey Muhammed!) Şüphesiz sen öleceksin ve şüphesiz onlar da öleceklerdir.” (39/30) İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi*, c.5, s.425; Şibli, *Peygamberimizin Hayatı*, s.509

⁷⁸¹ Kısakürek, s.442

⁷⁸² Çalışma boyunca dipnot kullanılmadan verilen ayetlerin mealleri www.diyaret.gov.tr adresinden alınmıştır.

SONUÇ

Kuran-ı Kerim nazil olduğu toplumun hayat anlayışını ve hayatını yeniden dizayn ediyor, ona yeni şekil veriyordu. Hayatın içine iniyor ve onlara yeni bir hayat için rehberlik ediyordu. Dolayısıyla ilk Müslümanlar da, Kuran'ın istediği şekilde hayatlarını düzenliyorlar ve onu hayatlarının bir parçası olarak telakki ediyorlardı. Öyle ki, inen her ayetle birlikte hayatları yeniden şekilleniyor ve inen ayeti Hz. Peygamber'in gölgesinde yaşıyorlardı.

Kuran'ı Kerim, Hz. Peygamber'in risalet mücadelesinde de yol gösteriyor hatta ihtiyaç oldukça müdahale ediyordu. Ayetler yerine göre uyarıyor veya teselli ediyor, yöreklendiriyordu. İlk Müslümanlarda, Hz. Peygamber ile birlikte yaşadıkları hadiseler üzerine inen ayetlerin mesajını hakkıyla hissediyorlar ve ona göre davranıyorlardı.

Her haliyle Kuran'ı yaşayan bu ilk Müslümanlar Kuran'ı anlamaya, üzerinde düşünmeye ve Kuran ışığında hayatlarını düzenlemeye gayret gösteriyorlardı. Çünkü Kuran'ı anlamaya çalışmak, her bir ayet üzerinde düşünmek ve öğüt almak Allah tarafından isteniyordu:

“ Bu Kuran, ayetlerini düşünsünler ve akıl sahipleri öğüt alsınlar diye sana indirdiğimiz mübarek bir kitaptır.” 38/29

“ Onlar Kuran'ı düşünmüyorlar mı? Yoksa kalplerin üzerinde kilitleri mi var? “ 47/24

Allah tarafından öğrenilmesi, anlaşılması ve yaşanması istenen Kuran-ı Kerim, aynı zamanda Hz. Peygamber'in hayatını öğrenmemizde de hiç şüphesiz en temel kaynaktır. Çalışmamızın başında da değindiğimiz gibi Kuran-ı Kerim ya doğrudan doğruya Hz. Peygamber'e hitap etmekte yahut ondan söz etmektedir. Bu sebeple Hz. Peygamber'in

hayatının en sağih, en anlaşılabilir ve analiz edilebilir birinci el kaynağı Kuran-ı Kerimdir.

Fakat unutulmamalıdır ki Kuran-ı Kerim, Hz. Peygamber ile ilgili hadiseleri anlatırken olayların detayına girmeyerek, toplu ve özlü anlatıma özen göstermiştir. Bu yüzden Hz. Peygamber'in hayatını detaylı olarak inceleme ihtiyacımızı Siyer'in diğer kaynakları olan hadisler ve tarihlerden karşılarız.

Kuran merkezli bir siyer çalışmasında ayetlerin nüzül sebepleri Hz. Peygamber'in hayatını anlamada, mesajlarını anlamlandırmada bize oldukça kolaylık sağladı. Vahyin indiği zaman dilimindeki olaylara en güzel tanıklar Ashab'dan gelen rivayetlerdi. İlk elden gelen bu bilgiler bizim Kuran'ın iniş ortamına yani Hz. Peygamber devrine gidebilmemizin en önemli aracı oldu ve bizim için vazgeçilmez bir kaynak niteliğine büründü.

Çalışmamızda, Hz. Peygamberin hayatı için temel kaynak niteliğinde olan Kuran-ı Kerim'in siyere kaynaklığının değerlendirilmesi yanında, Kuran-ı Kerim ayetlerini, kronolojiye uygun bir şekilde takip ederek bir Kuran Siyeri oluşturmaya gayret ettik.

Bunu yaparken de aldığımız Kuran ayetlerinin olaylara bire bir uygunluğu konusundaki rivayetleri ve yorumları kaynakların belirttiği şekilde verdik. Ancak bu konuda birçok farklı yorumlar mevcuttur. Biz kronolojiyi takip etme adına 'bu yorumların isabetli olmama ihtimalini' saklı tutarak rivayetleri naklettik.

Kuran-ı Kerim'de Hz. Peygamber'in hayatıyla ilgili daha önce yapılan birçok çalışma incelendiğinde genel yapı tematik olup 'Kuran'da Hz. Peygamber' ve benzeri başlıklar altında Hz. Peygamber'in Kuran'da peygamberliği, mucizeleri, insanlarla ilişkileri, adalet anlayışı, güzel ahlâkı ve özellikleri gibi başlıklar altında toplanmış çalışmalardır.

Ortaya koyduğumuz bu çalışmada ise Kuran-ı Kerim'deki Hz. Peygamber'in hayatı, elimizdeki en sağlam kronolojilere ve kaynaklara göre ayetler merkezinde farklı bir şekilde tespite çalışılmıştır. Tarih içinde ayetler değil de ayetler içinde tarih şeklinde sistemleştirilmiştir.

Bundan amaç, Siyer çalışmalarında ve okumalarında Kuran-ı Kerim'in Hz. Peygamber'in hayatı hakkında ne dediğini daha iyi anlamaya yardımcı olmak ve Siyer için bir çeşit ayet haritası çıkarmak olmuştur.

Özetle şunu söyleyebiliriz ki, Kuran-ı Kerim ayrıntılı bir şekilde incelenmeden ve anlaşılmeden doğru bir Siyer yazılamaz. Aynı şekilde Siyer de, bütün incelikleriyle bilinmeden Kuran-ı Kerim tam olarak anlaşılabilir. Çünkü yaşanmış olan Siyer, örneklik anlamında Kuran-ı Kerim'in bir pratiği durumundadır. Hz. Ayşe'nin öz ama muhtevalı bir şekilde buyurduğu gibi “ O'nun ahlâkı Kuran'ın ta kendisiydi. “ Yani O, kelimenin tam anlamıyla “ Yaşayan Kuran ” dı. Bu yüzden Hz. Peygamber'i tanımadan Kuran-ı Kerim'i, Kuran-ı Kerim'i anlamadan da Hz. Peygamber'i tam olarak bilmemiz mümkün değildir.

KURAN-I KERİM'DE SÛRE SIRALARI

1	<i>Fâtiha</i>	58	<i>Mücâdele(*)</i>
2	<i>Bakara(*)</i>	59	<i>Haşr(*)</i>
3	<i>Âl-i İmrân(*)</i>	60	<i>Mümtehine(*)</i>
4	<i>Nisâ(*)</i>	61	<i>Saff(*)</i>
5	<i>Mâide(*)</i>	62	<i>Cum'a(*)</i>
6	<i>En'âm</i>	63	<i>Münâfikûn(*)</i>
7	<i>A'râf</i>	64	<i>Teğâbun(*)</i>
8	<i>Enfâl(*)</i>	65	<i>Talâk(*)</i>
9	<i>Tevbe(*)</i>	66	<i>Tahrîm(*)</i>
10	<i>Yûnus</i>	67	<i>Mülk</i>
11	<i>Hûd</i>	68	<i>Kalem</i>
12	<i>Yûsuf</i>	69	<i>Hâkka</i>
13	<i>Ra'd</i>	70	<i>Me'âric</i>
14	<i>İbrahim</i>	71	<i>Nûh</i>
15	<i>Hicr</i>	72	<i>Cin</i>
16	<i>Nahl</i>	73	<i>Müzzemmil</i>
17	<i>İsrâ</i>	74	<i>Müddessir</i>
18	<i>Kehf</i>	75	<i>Kiyâme</i>
19	<i>Meryem</i>	76	<i>İnsan(*)</i>
20	<i>Tâ-Hâ</i>	77	<i>Mürselât</i>
21	<i>Enbiyâ</i>	78	<i>Nebe'</i>
22	<i>Hac(*)</i>	79	<i>Nâzi'ât</i>
23	<i>Mü'minûn</i>	80	<i>Abese</i>
24	<i>Nûr(*)</i>	81	<i>Tekvîr</i>
25	<i>Furkân</i>	82	<i>İnfitâr</i>
26	<i>Şu'arâ</i>	83	<i>Mutaffifîn</i>
27	<i>Neml</i>	84	<i>İnşikâk</i>
28	<i>Kasas</i>	85	<i>Bürûc</i>
29	<i>Ankebût</i>	86	<i>Târîk</i>
30	<i>Rûm</i>	87	<i>A'lâ</i>
31	<i>Lokman</i>	88	<i>Gâşîye</i>
32	<i>Secde</i>	89	<i>Fecr</i>
33	<i>Ahzâb(*)</i>	90	<i>Beled</i>
34	<i>Sebe'</i>	91	<i>Şems</i>
35	<i>Fâtır</i>	92	<i>Leyl</i>
36	<i>Yâsîn</i>	93	<i>Duhâ</i>
37	<i>Sâffât</i>	94	<i>İnşirâh</i>
38	<i>Sâd</i>	95	<i>Tîn</i>
39	<i>Zümer</i>	96	<i>Alak</i>
40	<i>Mü'min</i>	97	<i>Kadr</i>
41	<i>Fussilet</i>	98	<i>Beyyine(*)</i>
42	<i>Şûrâ</i>	99	<i>Zilzâl(*)</i>
43	<i>Zuhruf</i>	100	<i>Âdiyât</i>
44	<i>Duhân</i>	101	<i>Kâri'a</i>
45	<i>Câsiye</i>	102	<i>Tekâsür</i>
46	<i>Ahkâf</i>	103	<i>Asr</i>
47	<i>Muhammed(*)</i>	104	<i>Hümeze</i>
48	<i>Fetih(*)</i>	105	<i>Fil</i>
49	<i>Hucurât(*)</i>	106	<i>Kureyş</i>
50	<i>Kâf</i>	107	<i>Mâ'ûn</i>
51	<i>Zâriyât</i>	108	<i>Kevser</i>
52	<i>Tûr</i>	109	<i>Kâfirûn</i>
53	<i>Necm</i>	110	<i>Nasr(*)</i>
54	<i>Kamer</i>	111	<i>Tebbet</i>
55	<i>Rahmân</i>	112	<i>İhlâs</i>
56	<i>Vâkı'a</i>	113	<i>Felâk(*)</i>
57	<i>Hadîd(*)</i>	114	<i>Nâs(*)</i>

Not: Yanında (*) işareti bulunan sureler Medeni (Medine'de inmiş), diğer sureler Mekki (Mekke'de inmiş)dir. Bu çizelge www.diyaret.gov.tr adresinden alınmıştır.

KAYNAKÇA

- Abbasi, S.M. Madni, *Hiz. Peygamber'in Aile Hayatı*, (Çev. Ali Zengin), Kayihan Yay, İstanbul 2000.
- Abdulfettah el Kâdî, *Esbâb-ı Nüzul*, (Çev. Salih Akdemir), Fecr Yay, Ankara 1996.
- Afzalur Rahman, *Siret Ansiklopedisi*, İnkılab Yay, İstanbul 1996.
- Ahatlı, Erdinç, *Peygamberlik ve Hiz. Muhammed'in Peygamberliği*, Diyanet Yay, Ankara 2007.
- Ahmet Cevdet Paşa, *Kısas-ı Enbiya ve Tevarih-i Hulefa*, Bedir Yay, İstanbul 1966.
- Akgül, Muhittin, *Kuran-ı Kerim'de Hiz. Peygamber*, Işık Yay, İstanbul 2004.
- Akyüz, Ali, *Yaşayan Kuran Hazreti Peygamber*, Ensar Neşriyat, İstanbul 2007.
- Algül, Hüseyin, *Âlemlere Rahmet Hiz. Muhammed*, TDVY, Ankara 2010.
- Algül, Hüseyin, *Peygamberimizin Şemali Ahlak ve Adabı*, Işık Yay, İzmir 2009.
- Apak, Âdem, *Anahatlarıyla İslam Tarihi*, Ensar Yay, İstanbul 2009.
- Armstrong, Karen, *İslam Peygamberinin Biyografisi, Hazreti Muhammed*, (Çev. Selim Yeniçeri), Koridor Yay, İstanbul 2005.
- Armstrong, Karen, *İslam*, (Çev. Selim Yeniçeri), Koridor Yay., İstanbul 2008.
- Arnold, T.W., *İntişar-ı İslam Tarihi*, (Çev. Hasan Gündüzler), Akçağ Yay, Ankara 1982.
- Ataullah b. Fazlullah, *Ravzatu'l-Ahbâb (Sevgilinin Bahçesi)*, (Yayına Hazırlayan Ramazan Balcı), Gelenek Yay, İstanbul 2005.
- Ateş, Süleyman, *İslam'a İtirazlar ve Kuran-ı Kerim'den Cevaplar*, Kılıç Kitapevi Yay, Ankara 1971.
- Ateş, Süleyman, *Kuran'a Göre Hiz. Muhammed'in Hayatı*, Yeni Ufuklar Neşriyat, İstanbul.
- Avcı, Casim, *Muhammedü'l-Emin*, Hayykitap Yay, İstanbul 2008.

- Azimli, Mehmet, *Siyeri Farklı Okumak, -Mekke Yılları-*, Ankara Okulu Yay, Ankara 2009.
- Aziz Mahmud Hüdâyi, *Âlemin Yarattılışı ve Hz. Muhammed'in Zuhuru*, İnsan Yay, İstanbul 2009
- Bâzergan, Mehdi, *Adım Adım Vahiy*, (Çev. Yasin Demirkıran), Fecr Yay, Ankara 1999.
- Bâzergan, Mehdi, *Kuran'ın Nüzul Süreci*, (Çev. Yasin Demirkıran, Melâ Muhammed Feyzullah), Fecr Yay, Ankara 1998.
- Bebel, Agust, *Hz. Muhammed ve Arap İslam Kültürü*, (Çev. Sıddık Çelik, Hasan Erdem), Arya Yay, İstanbul 2011.
- Bediüzzaman, Said Nursi, *Mektubat*, Sözler Yay, İstanbul 1991.
- Bediüzzaman, Said Nursi, *Risale-i Nur'da Hazret-i Muhammed*, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul 2009.
- Belazuri, *Fütuhu'l-Büldan*, (Çev. Mustafa Fayda), Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., Ankara 1987.
- Berki, Ali Himmet, Keskiöglü, Osman, *Hatemü'l-Enbiya*, DİBY, Ankara 2006.
- Bilmen, Ömer Nasuhi, *Önderimiz Hz. Muhammed*, Mavi Lale Yay, İstanbul 2007.
- Bodley, R.V.C., *Allah'ın Resülü Hazreti Muhammed*, (Çev. Hacı Mahmut Hatun), Arya Yay, İstanbul 2006
- Canan, İbrahim, *Hadis Ansiklopedisi (Kütüb-i Sitte)*, Akçağ Yay, İstanbul.
- Canan, İbrahim, *Peygamberimizin Ehl-i Kitap İle Diyalogu*, Sufi Yay, İstanbul 2006.
- Celaleddin es-Suyuti, *Peygamberimizin Mucizeleri*, (Çev. Ömer Temizel), Uysal Kitabevi Yay, Konya 1994.
- Cerrahoğlu, İsmail, *Tefsir Usulü*, TDVY, Ankara 2007.
- Çakan, İsmail L. Solmaz, N. Mehmet, *Kuran-ı Kerim'e Göre Peygamberler ve Tevhid Mücadelesi*, Altınoluk Yay, İstanbul 1994.
- Çantay, Hasan Basri, *Kuran-ı Hâkim ve Meal-i Kerim*, İstanbul 1980.
- Çetiner, Bedreddin, *Fatiha'dan Nâs'a Esbab-ı Nüzul*, Çağrı Yay, İstanbul 2006.

- Dermenghem, Emile, *Hazreti Muhammed'in Hayatı*, (Çev. Reşat Nuri Gültekin), Alkım Yay, İstanbul 2006.
- Derveze, İzzet, *et-tefsirü'l-hadis (Nüzul Sırasına Göre Kuran Tefsiri)*, (Çev. Şaban Krataş ve diğerleri), Ekin Yay, İstanbul 1998.
- Derveze, İzzet, *Kuran'a Göre Hz. Peygamber'in Hayatı*, (Çev. Mehmet Yolcu), Ekin Yay, İstanbul 1998.
- Doğan, D. Mehmet, *Büyük Türkçe Sözlük*, İz Yay, 1996.
- Doğrul, Ömer Rıza, *İslam Tarihi, Sadri İslam, İlk İhtilaf ve ihtilaller*, Asarı İlmiye Kütüphanesi Neşriyatı, 1935.
- Dozy, Reinhart Pieter Anne, *İslam Tarihi*, (Çev. Abdullah Cevdet), Gri Yay, İstanbul 2006.
- Draz, Abdullah, *Kuran'a Giriş*, (Çev. Salih Akdemir), Kitabiyat Yay, Ankara 2006.
- Duman, Zeki, *Nüzulünden Günümüze Kuran ve Müslümanlar*, Fecr Yay, Ankara 2010.
- Duri, A. Aziz, *İlk Dönem İslam Tarihi*, (Çev. Hayrettin Yücesoy), Endülüs Yay, İstanbul 1991.
- Enneşşar, Ali Sami, *Asr-ı Saadetteki İslam Şehitleri*, (Çev. Erol Ayyıldız, A. Baki Turan), Bahar Yay, İstanbul 1969.
- Esed, Muhammed, *Kuran Mesajı*, (Çev. Cahit Koytak, Ahmet Ertürk), İşaret Yay, İstanbul 1999.
- Eyüp Sabri Paşa, *Kâbe ve Mekke Tarihi (Mir'at-ı Mekke)*, (Sadeleştiren Osman Erdem), Osmanlı Yayınevi, İstanbul.
- Fazlur Rahman, *Ana Konularıyla Kuran*, (Çev. Alparslan Açıkgenç), Ankara Okulu Yay, Ankara 2000.
- Gölpınarlı, Abdülbaki, *Sosyal Açından İslam Tarihi Hz. Muhammed ve İslam'ın İlk Devri*, Der Yay, İstanbul 1991.
- Gülen, M. Fethullah, *Sonsuz Nur*, Nil Yay, İstanbul 2011.
- Halil, İmaduddin, *İslam Tarihi Bir Yöntem Araştırması*, (Çev. Ubeydullah Dalar), İnsan Yay, İstanbul 1985.

- Hamdi Döndüren, *İnsanlığa Son Çağrı*, Yeni Şafak Yay, İstanbul 2003.
- Hamidullah, Muhammed, *el-Vesaiku's-Siyasiyye*, (Çev. Vecdi Akyüz), Kitabevi Yay.
- Hamidullah, Muhammed, *H. Peygamber'in Altı Orijinal Diplomatik Mektubu*, (Çev. Mehmed Yazgan), Beyan Yay, İstanbul 1998
- Hamidullah, Muhammed, *H. Peygamber'in Savaşları*, (Çev. Nazire Erinç Yurter), Yeni Şafak Gazetesi Yay, İstanbul.
- Hamidullah, Muhammed, *İslam Anayasa Hukuku*, (Çev. Vecdi Akyüz), Beyan Yay, İstanbul 1995.
- Hamidullah, Muhammed, *İslam Peygamberi*, (Çev. Salih Tuğ), İrfan Yay, İstanbul 2001.
- Hamidullah, Muhammed, *İslam'a Giriş*, (Çev. Kemal Kuşçu), Ahmed Said Matbaası, İstanbul 1965.
- Hamidullah, Muhammed, *İslam'da Devlet İdaresi*, (Çev. Kemal Kuşçu), Ahmed Said Matbaası, İstanbul 1963.
- Hamidullah, Muhammed, *İslamiyet ve Hıristiyanlık*, (Çev. İhsan Süreyya Sırma), Beyan Yay, İstanbul 2007.
- Hasan, Hasan İbrahim, *İslam Tarihi*, (Çev. İsmail Yiğit, Sadrettin Gümüş), Kayıhan Yay, İstanbul 1991.
- Hatip, Abdülaziz, *Kuran ve H. Peygamber Aleyhindeki İddialara Cevaplar*, Nesil Yay, İstanbul 1997.
- Heykel, Muhammed, *Hazreti Muhammed Mustafa*, (Çev. Ömer Rıza Doğrul), İnkılâp Yay, İstanbul 1985.
- Hitti, Philip K., *Siyasi ve Kültürel İslam Tarihi*, (Çev. Salih Tuğ), Boğaziçi Yay, İstanbul 1980.
- Hizmetli, Sabri, *İslam Tarihçiliği Üzerine*, DİBY, Ankara 1991.
- Hizmetli, Sabri, *İslam Tarihi -İlk Dönem-*, Ankara Üniversitesi Yay, Ankara 2001.
- Hodgson, M.G.S., *İslam'ın Serüveni*, (Yayına Hazırlayan Metin Karabaşoğlu), İz Yay, İstanbul 1995.

- Hüseyin Cisri, *Risale-i Hamidiyye*, (Çev. Manastırlı İsmail Hakkı, Yayına Hazırlayan Muhammet Sait Konar), Sufi Yay, İstanbul 2008.
- Izutsu, Toshihiko, *Kuran'da Allah ve İnsan*, (Çev. Süleyman Ateş), Yeni Ufuklar Neşriyat.
- İbn Al Kalbî, *Putlar Kitabı*, (Çev. Beyza Düşüngen Bilgin), Pınar Yay, İstanbul 2003.
- İbn Hacer el-Askalâni, *el-İsabe (Sahabe-i Kiram Ansiklopedisi)*, İlmî Redaksiyon Mehmet Yılmaz, (Çev. Naim Erdoğan), İz Yayıncılık, İstanbul 2009.
- İbn Hazm, *Cevamiu's-Sire (Siyerin Özü)*, (Çev. M. Salih Arı), Çıra Yay, İstanbul 2004.
- İbn-i Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam (Özet)*, (Çev. Arif Erkan), Huzur Yay, İstanbul 2010.
- İbn-i Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam*, (Çev. Hasa Ege), Kahraman Yay, İstanbul 2002.
- İbn İshak, Muhammed, *Siyer*, (Yayına Hazırlayan Muhammed Hamidullah, Çev. Sezai Özel), Akabe Yay, İstanbul 1998.
- İbn Kayyim el-Cevziyye, *Fıkhu's Siyre, Peygamberimizin Hayatı*, (Çev. Hanifi Akın, Hanife Akın), Polen Yay, İstanbul 2008.
- İbn Kayyim el-Cevziyye, *Zâdu'l-Mead*, (Çev. Muzaffer Can), Cantaş Yay, İstanbul 1989.
- İbn Kesir, *Büyük İslam Tarihi (El-Bidaye ve'n-Nihaye)*, (Çev. Mehmet Keskin), Çağrı Yay, İstanbul.
- İbn Kesir, *Tefsir'ül-Kur'an'il-Azim*, (Çev. Abdülvehhab Öztürk), Kahraman Yay, İstanbul 2010.
- İbn Kuteybe, *Te'vilu Muhtelifi'l Hadis (Hadis Müdafası)*, Çev. M. Hayri Kırbaçoğlu, Kayıhan Yay, İstanbul 1998.
- İbnü'l-Esir, *İslam Tarihi (El Kamil Fi't-Tarih)*, Redaksiyon Mertol Tulun, (Çev. Ahmet Ağırakça ve diğerleri), Hikmet Neşriyat, İstanbul 2008.
- İmam Kastalani, *Gönül Nimetleri, (El-Mevahibü'l-Ledüniyye)*, (Sadeleştiren Necip Fazıl Kısakürek), Hacegan Yay, İstanbul 2007.
- İmam Müslim, *Sahih-i Müslim Muhtasarı*, (Hazırlayan Hanifi Akın), Polen Yay, İstanbul 2008.

- İnançer, Ömer Tuğrul, *Muhabbet Peygamberi Hz. Muhammed*, Sufi Yay, İstanbul 2010.
- İnançer, Ömer Tuğrul, *Sohbetler*, Keşkül Yay, İstanbul 2006.
- İslamoğlu, Mustafa, *Efendim*, Düşün Yay, İstanbul 2008.
- İslamoğlu, Mustafa, *Hayat Kitabı Kuran*, Düşün Yayıncılık, İstanbul 2009.
- İslamoğlu, Mustafa, *Üç Muhammed*, Düşün Yay, İstanbul 2009.
- İzmirli İsmail Hakkı, *Siyer-i Celile-i Nebeviye*, Esra Yay, İstanbul 1996.
- Kadi İyaz, *Şifa-i Şerif*, (Çev. Naim Erdoğan, Hüseyin S. Erdoğan), Bedir Yay, İstanbul.
- Kandehevi, Muhammed Yusuf, *Asr-ı Saadette Görülen İlahi Yardımlar*, (Çev. Hüseyin Okur), Semerkand Yay, İstanbul 2009.
- Karaman, Hayrettin ve diğerleri, *Kuran-ı Kerim ve Açıklamalı Mealı*, TDVY, Ankara 2005.
- Karaman, Hayrettin; Çağrı, Mustafa; K. Dönmez, İbrahim; Gümüş, Sadrettin, *Kuran Yolu Türkçe Meal ve Tefsir*, DİBY, Ankara 2007.
- Kazancı, Ahmet Lütfi, *Hz. Süleyman'dan Hz. Muhammed'e Peygamberler Halkası*, Zaman Gazetesi Yay, İstanbul.
- Kesikoğlu, Osman, *Nüzulünden Günümüze Kuran-ı Kerim Bilgileri*, TDVY, Ankara 2008.
- Kesikoğlu, Osman, *Siyer-i Nebi*, DİBY, Ankara 2010
- Kesler, M. Fatih, *Kuran'ı Kerim'de Yahudiler ve Hıristiyanlar*, TDVY, Ankara 2007.
- Kettani, Hz. *Peygamber'in Yönetimi (et-Terâtibü'l-idâriyye)*, (Çev. Ahmet Özel), İz Yay, İstanbul 2003.
- Kısakürek, Necip Fazıl, *O ki O Yüzden Varız*, Türk Neşriyat Yurdu, İstanbul 1961.
- Kitapçı, Zekeriya, *Yeni İslam Tarihi ve Türkler*, Damla Matbaacılık, Konya 1995.
- Koçyiğit, Talat, *Hadis Usulü*, TDVY, Ankara 2008.
- Komisyon, *Dini Kavramlar Sözlüğü*, Redaksiyon İsmail Karagöz, İbrahim Paçacı, DİBY, Ankara 2006.

- Komisyon, *Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi*, Redaktör Hakkı Dursun Yıldız, Çağ Yay, İstanbul 1992.
- Komisyon, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (C. 30)*, TDVY, İstanbul 2005.
- Konyalı Mehmet Vehbi, *Büyük Kuran Tefsiri (Hülasat'ül Beyan)*, Üçdal Neşriyat, İstanbul 1969.
- Köksal, M. Asım, *İslam Tarihi*, Şamil Yay, İstanbul 1987.
- Kutub, Seyyid, *Fi Zılâl'il-Kur'an*, (Çev. E. Emin Saraç, İ. Hakkı Şengüler, Bekir Karlığa), Akit Gazetesi Yay, İstanbul.
- Lewis, Bernard, *Tarihte Araplar*, (Çev. Hakkı Dursun Yıldız), Anka Yay, İstanbul 2001.
- Lings, Martin, *Hız. Muhammed'in Hayatı*, (Çev. Nazife Şişman), İnsan Yay, İstanbul 2006.
- M. Said Ramazan el-Buti, *Fıkhu's-Siyre*, (Çev. Ali Nar, Orhan Aktepe), İslami Edebiyat Yay, İstanbul 2003.
- Mahmud Esad, *Tarih-i Din-i İslam*, Marifet Yay, İstanbul 1995.
- Mahmudov, Elşad, *Sebepler ve Sonuçlarıyla Hız. Peygamber'in Savaşları*, İsam Yay, İstanbul 2010.
- Mesudî, *Murûc ez-Zeheb*, (Çev. D. Ahsen Batur), Selenga Yay, İstanbul 2004.
- Mevdudi, *Tefhimu'l Kuran*, (Redaksiyon İsmail Bosnalı, Dücane Cündioğlu), İnsan Yay, İstanbul 1996.
- Mevlana Abdurrahman Cami, *Şevahid-ün Nübüvve (Peygamberlik Müjdeleri)*, (Çev. Mahmud bin Osman Lamii Çelebi), Hakikat Kitabevi Yay, İstanbul 2007.
- Muhammed Ahmed Cadelmevla; Muhammed Ebu'l-Fadl İbrahim; Ali Muhammed El-Becavi; Es-Seyyid Şahhate, *Kasasu'l-Kuran (Peygamberler Tarihi)*, (Çev. Abdülvehhab Öztürk), Kahraman Yay, İstanbul 2009.
- Muhammed Ali es-Sabuni, *Safvetü't Tefasir*, (Çev. Sadreddin Gümüş, Nedim Yılmaz), Ensar Neşriyat, İstanbul 1995.
- Muhammed b. İdris eş-Şafii, *Er-Risale*, (Çev. Abdulkadir Şener, İbrahim Çalışkan), TDVY, Ankara 2010.

- Muhammed Fuad Abdülbaki, *Konularına Göre Kuran-ı Kerim*, Bekir Karlığa, Şamil Yay, İstanbul 2008.
- Mukatil b. Süleyman, *Tefsir-i Kebir*, (Çev. M. Beşir Eryarsoy), İşaret Yay, İstanbul 2006.
- Mustafa Darir, *Kitab-ı Siyer-i Nebi*, (Sadeleştiren M. Faruk Grtunca), Sağlam Kitabevi Yay, İstanbul.
- Nedvi, Ebu'l-Hasan Ali, *Rahmet Peygamberi*, (Çev. Abdülkerim zaydın), İz Yay, İstanbul 2008.
- Nedvi, Seyyid Süleyman, *Hazreti Aişe*, (Çev. Ahmet Karataş), Timaş Yay, İstanbul, 2005.
- zkazancıgil, H. Hseyen, *Kuran Kelimeleri Szliğ*, Birleşik Yay, Ankara.
- Özsoy, Ömer, Güler, İlhami, *Konularına Göre Kuran*, Fecr Yay, Ankara 2009.
- Öztürk, Abdlvehheb, *Kuran-ı Kerim Fihristi*, Timaş Yay, İstanbul 1998.
- Ragıb el-İsfahani, *Müfredat*, (Çev. Yusuf Türker), Pınar Yayınları, İstanbul 2010.
- Rahman, H.U., *İslam Tarihi Kronolojisi*, (Çev. Abidin Büyükköse), Birleşik Yay, İstanbul 1995.
- Ramazanoğlu, Mahmud Sami, *Bedir Gazvesi ve Sure-i Enfal Tefsiri*, Fatih Gençlik Vakfı Yay, İstanbul.
- Ramazanoğlu, Mahmud Sami, *Bedir-Uhud-Tebük Gazveleri*, Erkam Yay, İstanbul 1983.
- Rodinson, Maxime, - *Muhammed* -, *Yeni Bir Dünyanın ve Peygamberin Doğuşu*, (Çev. Atilla Tokatlı), Doruk Yay, İstanbul 2008.
- Sami b. Abdullah el-Mağlus, *Siyer Atlası*, (Çev. Abdullah Karakaş), Siyer Yay, İstanbul 2010.
- Sarıçam, İbrahim, *Emevi-Haşimi İlişkileri - İslam ncesinden Abbasilere Kadar* -, TDVY, Ankara 2008.
- Sarıçam, İbrahim, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı*, DİBY, Ankara 2005.
- Schimmel, Annemarie, *Hazreti Muhammed*, (Çev. Okşan Aytolu), Profil Yay, İstanbul 2008.

- Sırma, İhsan Süreyya, *İslam ve Tarih*, Beyan Yay, İstanbul 1995.
- Sırma, İhsan Süreyya, *İslami Tebliğin Medine Dönemi ve Cihad*, Beyan Yay, İstanbul 1993.
- Sırma, İhsan Süreyya, Sırma, *İslami Tebliğin Medine Dönemi ve Cihad*, Beyan Yay, İstanbul 1993.
- Sırma, İhsan Süreyya, *Tarih Şuur*, Seha Yay, İstanbul 1992.
- Suruç, Salih, *Kâinatın Efendisi Peygamberimizin Hayatı*, Nesil Yay, İstanbul 2010.
- Şah Veliyullah Dihlevi, *İslam Düşünce Rehberi (Hüccetullahi'l-Baliğa)*, (Çev. Mehmet Erdoğan), Yeni Şafak Gazetesi Yay, Ankara 2003.
- Şehbenderzade Filibeli Ahmet Hilmi, *İslam Tarihi*, (Edisyon Cem Zorlu), Ağaç Yay, İstanbul 2009.
- Şeriati, Ali, *Muhammed Kimdir*, (Çev. Ali Seyidoğlu), Fecr Yay, Ankara 1998.
- Şevki Ebu Halil, *Kuran Atlası*, (Çev. Enver Arpa), Fecr Yay, Ankara 2007.
- Şevki Ebu Halil, *Siyer Atlası, -Hz. Muhammed'in Hayatı-*, (Çev. Enver Arpa), Fecr Yay, Ankara 2007.
- Şibli Nu'mani, *Peygamberimizin Hayatı*, (Çev. Ahmet Karataş), Timaş Yay, İstanbul 2003.
- Şibli Nu'mani, *Peygamberimizin Risaleti ve Şahsiyeti*, (Çev. Ahmet Karataş), Timaş Yay, İstanbul 2006.
- Şibli Nu'mani, *Peygamberimizin Ruhani Hayatı ve Mucizeleri*, (Çev. Ahmet Karataş), Timaş Yay, İstanbul 2003.
- Şulul, Kasım, *H. Peygamber Devri Kronolojisi*, İnsan Yayınları, İstanbul 2003.
- Taberi, *Taberi Tefsiri*, (Çev. Mehmet Keskin), Ümit Yayıncılık, İstanbul.
- Taberi, *Tarih-i Taberi Tercemesi*, Can Kitabevi Yay, İstanbul 1982.
- Tahirü'l Mevlevi, *Peygamberimizin Hayatı*, Ailem Yay, İstanbul 2008.
- Tuncer, Faruk, *Tenasüp İlmi Açısından Kuran Surelerindeki Eşsiz Ahenk*, Işık Akademi Yay, İzmir 2010.
- Ülkü, Hayati, *Başlangıçtan Günümüze İslam Tarihi*, Akit Gazetesi Yay.

- Ünlü, Nuri, *İslam Tarihi*, Marmara Üniversitesi İlahiyat Vakfı Yay, İstanbul 1992.
- Vicdani, Ebu Rıdvan M. Sadık, *Hz. Muhammed Niçin Çok Evlendi*, (Yayına Hazırlayan Ahmet Karadut), DİBY, Ankara 1997.
- Watt, W. Montgomery, *Peygamber ve Devlet Adamı Hz. Muhammed*, (Çev. Ünal Çağlar), Yöneliş Yay, İstanbul 2001.
- Yardım, Ali, *Peygamberimizin Şemali*, Damla Yay, İstanbul 2011.
- Yazır, Elmalılı Hamdi, *Hak Dini Kuran Dili*, Nebioğlu Basımevi, 1960.
- Yeşil, Şemseddin, *Hz. Muhammed*, Şemseddin Yeşil Kitabevi Yay, İstanbul 2010.
- Yıldırım, Muhammed Emin, *Hz. Peygamber'in Albümü*, Siyer Yay, İstanbul 2010.
- Yıldırım, Suat, *Peygamberimizin Kuran'ı Tefsiri*, Işık Akademi Yay, İzmir 2009.
- Yıldız, Abdullah, *Tarih Bilinci*, Denge Yay, İstanbul 1994.
- Yurdaydın, Hüseyin G., *İslam Tarihi Dersleri*, AÜİFY, Ankara 1971.
- Yüksel, Nevzat, *Konularına Göre Kuran-ı Kerim Fihristi*, Bayrak Yay, İstanbul 1991.
- Zapsu, Abdurrahim, *Büyük İslam Tarihi*, Sebil Yay, İstanbul 1978.
- Zebidi, Zeynü'd-din Ahmed b. Ahmed, *Sahih-i Buhari Muhtasarı Tecrid-i Sarih Tercemesi ve Şerhi*, (Çev. Ahmet Naim, Kamil Miras), DİBY, Ankara 1987.
- Zehebi, *Tarihü'l-İslam*, (Çev. Muzaffer Can), Cantaş Yay, İstanbul 1994.
- Zeydan, Corci, *İslam Medeniyeti Tarihi*, (Sadeleştiren Mümin Çevik), Üç Dal Neşriyat, İstanbul 1976.

MAKALELER

- Ağırman, Mustafa, "Tarih ve Siyer", *Soruşturma/4*, Sor Yay, Ankara 1991
- Ağırakça, Ahmet, "Tarih ve Siyer", *Soruşturma/4*, Sor Yay, Ankara 1991
- Akdemir, Salih, "Müsteşriklerin Kuran'a ve Hz. Muhammed'e Yaklaşımları", *AÜİFD*, Sayı 3.
- Ateş, Ali Osman, "Asr-ı Saadet'te Dinler ve Gelenekler", *Bütün Yönleriyle Asr-ı Saadette İslam*, (Editör Vecdi Akyüz), Ensar Neşriyat, İstanbul 2007, c. 2.

- Aycan, İrfan, “Tarih ve Siyer”, *Soruşturma/4*, Sor Yay, Ankara 1991
- Bağcı, H. Musa, “Hz. Peygamber’i Beşer Üstü Gösteren Bazı Görüşlere Eleştirel Bir Yaklaşım”, *DÜİF*, sayı 1
- Cerrahoğlu, İsmail, “Kuran-ı Kerim ve Hanifler”, *AÜİFD*, sayı 11
- Çağatay, Neşet, “Hz. Muhammed’in Soyu, Çocukluğu ve Gençliği”, *AÜİFD*, sayı 8
- Çelik, Ali, “Dini Hayatla İlgili Halk İnançları”, *Bütün Yönleriyle Asr-ı Saadette İslam*, (Editör Vecdi Akyüz), Ensar Neşriyat, İstanbul 2007, c.4
- Erkol, Ahmet, “Hz. Peygamber’in Mucizesi Meselesi ve Nübüvvetinin İspatında İnşikak-ı Kamer Hadisesi”, *DÜİFD*, sayı, 1
- Halil, İmaduddin, “Tarih Kaynaklarımıza Kayıtsız Şartsız Teslim Olmamaya Çağrı”, *Tarih Siyer Soruşturma /4*, Sor Yay, Ankara 1991
- Kapar, Ali, “Asr-ı Saadet’te Müşrikler ve Müşriklerle İlişkiler”, *Bütün Yönleriyle Asr-ı Saadette İslam*, (Editör Vecdi Akyüz), Ensar Neşriyat, İstanbul 2007, c.2
- Karaman, Hayrettin, “Asr-ı Saadet’te İslam Hukuku’nun Oluşumu, Bütün Yönleriyle Asr-ı Saadet’te İslam”, (Editör Vecdi Akyüz), Ensar Neşriyat, İstanbul 2007, c. 2.
- Kaya, Remzi, “Kuran’da Hz. Peygamberin Beşer ve Ümmi Oluşu”, *UÜİF*, c.11, sayı 1, 2002
- Kırca, Celal, “Kuran’ı Kerim ve Hz. Muhammed”, *EÜİFD*, sayı 7
- Özcan, Hıdır, “20. Yüzyıl Oryantalist Çalışmalarında Hz. Peygamber İmajı”, *İLAM Araştırma Dergisi*, c.3, sayı.2 (Temmuz – Aralık 1998)
- Özkuyumcu, Nadir, “Asr-ı Saadet’te Hıristiyanlarla İlişkiler”, *Bütün Yönleriyle Asr-ı Saadet’te İslam*, (Editör Vecdi Akyüz), Ensar Neşriyat, İstanbul 2007, c.2
- Özkuyumcu, Nadir, “Asr-ı Saadet’te Yahudilerle İlişkiler”, *Bütün Yönleriyle Asr-ı Saadette İslam*, (Editör Vecdi Akyüz), Ensar Neşriyat, İstanbul 2007, c.2
- Paçacı, Mehmet, “Kuran’ın Niteliğine Dair”, *İlahiyat Fakülteleri Tefsir Anabilim Dalı 3. Koordinasyon Toplantısı Tebliği*, Kayseri 2006

- Severcan, Şefaettin, “Peygamberlik Anlayışları ve Hz. Muhammed”, *Bilimname*, sayı 2003/3
- Sırma, İhsan Süreyya, “Asr’ı Saadet Öncesinde Mekke Toplumu”, *Bütün Yönleriyle Asr’ı Saadet’te İslam*, (Editör Vecdi Akyüz), Ensar Neşriyat, İstanbul 2007, c.2
- Uğur, Mücteba, “Hz. Peygamber’in Sünneti”, *Bütün Yönleriyle Asr-ı Saadette İslam*,(Editör Vecdi Akyüz), Ensar Neşriyat, İstanbul 2007, c.1

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı, Soyadı: Şaban ÖZKAVUKCU

Uyruğu: Türkiye (T.C.)

Doğum Tarihi ve Yeri: 16 Ocak 1974, Kayseri

Medeni Durumu: Evli

Tel: 0535 739 75 62

e-mail: ozkavukcu.tarih@hotmail.com

EĞİTİM

Derece	Kurum	Mezuniyet Tarihi
Yükseklisans	ERÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü	–
Lisans	Niğde Üniversitesi FEN–EDB. FAK. Tarih Bölümü	1997
Lise	Merkez Ticaret Lisesi (Kayseri)	1993

İŞ DENEYİMLERİ

Yıl	Kurum	Görevi
1997–Halen	Milli Eğitim Bakanlığı	Tarih Öğretmeni